

FORORD

I en årrække udgav Færøernes landsstyre og Rigsombudsmanden på Færøerne i fællesskab en årbog om Færøerne, der i tekst og tal indeholdt en beskrivelse af de færøske samfundsforhold i det forløbne år. Da landsstyrets statistiske afdeling (Hagstova Føroya) i 1990 begyndte udgivelsen af en omfattende, færøksproget statistisk årbog, ophørte denne fællesudgivelse.

Det er imidlertid Rigsombudets indtryk, at der - ikke mindst i Danmark og i de øvrige nordiske lande - kan være behov for en mindre omfattende, ajourført samfundsbeskrivelse af Færøerne, og Rigsombudet har derfor siden 1989 udgivet årsberetninger med et indhold svarende til denne 2009-udgave.

Det er Rigsombudets håb, at årsberetningen kan fungere som et nyttigt opslagsværk og samtidig give læseren en rimeligt dækkende beskrivelse af hovedtrækkene i de færøske samfundsforhold. Årsberetningen kan endvidere ses på Rigsombudets hjemmeside www.rigsombudsmanden.fo.

Uden bistand fra en lang række offentlige og private institutioner på Færøerne og i Danmark ville det ikke være muligt at udgive de årlige beretninger med ajourførte og relevante oplysninger. Rigsombudet takker alle, der igen i år har stillet sig velvilligt til rådighed og bidraget med oplysninger til beretningen.

Redaktionen er afsluttet den 20. juli 2009.

Rigsombudsmanden på Færøerne

Dan M. Knudsen

BILAGSFORTEGNELSE	8
1. LAND OG NATUR; BEFOLKNING OG HISTORIE.....	9
1.1 LAND OG NATUR	9
1.2 BEFOLKNING	10
1.3 HISTORIE	11
2. POLITISKE OG ADMINISTRATIVE FORHOLD	12
2.1 STATSRETlige OG UDENRIGSPOLITISKE FORHOLD	12
<i>Forholdet til udlandet</i>	14
2.2 FÆRØERNES LAGTING	17
<i>Lagtingets sekretariat</i>	18
2.3 DE POLITISKE PARTIER.....	20
<i>Republikanerne</i>	20
<i>Folkeflokken</i>	21
<i>Sambandspartiet</i>	22
<i>Socialdemokratiet</i>	23
<i>Selvstyrepatriet</i>	24
<i>Centerpartiet</i>	24
2.4 FOLKETINGSVALG	25
<i>Folketingsmedlemmer</i>	25
2.5 FÆRØERNES LANDSSTYRE	26
2.6 ADMINISTRATION	27
2.7 INTERNATIONALE ORGANISATIONER MED HOVEDKONTOR PÅ FÆRØERNE.....	30
2.8 INSTITUTIONER UNDER STATEN	30
<i>Rigsombudet</i>	30
<i>Færøernes Kommando</i>	31
<i>Farvandsvæsenet</i>	31
<i>Øvrige statslige institutioner</i>	32
2.9 KOMMUNALE FORHOLD	32
<i>Antal kommuner</i>	32
<i>Valg til kommunestyret</i>	33
<i>Den kommunale styrelsesordning</i>	33
<i>Kommunale opgaver</i>	34
3. ERHVERVS- OG ARBEJDSMARKEDSFORHOLD	36
3.1 BEFOLKNINGENS ERHVERVSFORHOLD	36
3.2 EJERFORMER OG ERHVERVSLIVETS GEOGRAFISKE FORDELING.....	39
<i>Ejerformer</i>	39
3.3 FISKERI, FISKEINDUSTRI OG FISKEOPDRÆT, M.V.	39
<i>Indledning</i>	39
<i>Internationale reguleringer og fiskeriaftaler</i>	41

<i>Sammensætningen af fiskerflåden</i>	45
<i>Færøske skibes fangster</i>	45
<i>Fangster ved Færøerne</i>	47
<i>Fangsttryk og fangstregulering</i>	49
<i>Fiskeriordninger i færøsk farvand</i>	50
<i>Fiskeriinspektion og redningstjeneste</i>	53
<i>Fiskeristøtte</i>	54
<i>Finansiering af fiskefartøjer</i>	55
<i>Fiskernes aflønning</i>	56
<i>Fiskepriser</i>	58
<i>Fiskerflådens driftsresultater</i>	59
<i>Fiskeindustri</i>	60
<i>Fiskeopdræt</i>	62
<i>Fangst i øvrigt</i>	65
<i>Offentligt tilsyn fiskeindustriområdet</i>	66
3.4 LANDBRUG	67
<i>Produktionen af landbrugsvarer</i>	67
<i>Offentlig støtte</i>	68
<i>Offentligt tilsyn m.v.- fødevarer, miljø og lakseopdræt</i>	68
3.5 OLIEFATERFORSKNING	68
<i>1. udbudsrunde</i>	69
<i>2. udbudsrunde</i>	71
<i>3. udbudsrunde</i>	73
<i>Færøske olieselskaber</i>	73
<i>Afledte aktiviteter</i>	74
3.6 FINANSIERINGSVIRKSOMHED	75
<i>Penge- og valutaforhold</i>	75
<i>Penge- og kapitalmarkedet</i>	75
<i>Pengeinstitutter m.v.</i>	76
<i>Pengeinstitutternes udlån</i>	78
<i>Pengeinstitutternes resultater</i>	79
<i>"Bankpakke I og II"</i>	82
<i>Privatisering og børsnotering af færøske banker</i>	82
<i>Obligationsudstedende institutter</i>	83
<i>Kapitalforvaltende institutioner</i>	84
<i>Offentlige udlånsinstitutioner</i>	84
<i>Færøernes Landsbank</i>	86
3.7 FORSIKRINGSVIRKSOMHED	88
3.8 ARBEJDSMARKEDSFORHOLD	91
<i>Indledning</i>	91
<i>Det private arbejdsmarked</i>	91
<i>Overenskomster - det private arbejdsmarked</i>	92
<i>Det offentlige arbejdsmarked</i>	94

<i>Overenskomster - det offentlige arbejdsmarked</i>	95
<i>Generelle arbejdsmarkedsordninger</i>	96
<i>Barselsordningen</i>	98
3.9 PRISUDVIKLINGEN	100
4. ØKONOMI.....	102
4.1 AKTUELLE ØKONOMISKE FORHOLD	102
4.2 NATIONALREGNSKABET FOR FÆRØERNE.....	103
<i>Produktionen</i>	103
4.3 UDENRIGHANDEL, BETALINGSBALANCE OG UDLANDSGÆLD	104
<i>Færøernes handels- og valutapolitiske stilling</i>	104
<i>Færøerne og europæisk integration</i>	104
<i>Handelsaftalen mellem EF og Danmark/Færøerne</i>	105
<i>Andre handelsaftaler</i>	108
<i>Færøerne og EFTA</i>	108
<i>Eksport</i>	109
<i>Import</i>	111
<i>Handelsbalancen</i>	113
<i>Betalingsbalancen</i>	114
<i>Udlandsgælden</i>	114
5. OFFENTLIGE FINANSER.....	116
5.1 INDLEDNING	116
5.2 STATENS UDGIFTER PÅ FÆRØERNE	116
<i>Bloktilskuddet</i>	116
<i>Statens drifts- og anlægsudgifter</i>	117
<i>Statens og andre offentlige institutioners udlån og garantier</i>	117
5.3 LANDSKASSENS ØKONOMI	118
<i>Landskassens indestående i Landsbanki Føroya</i>	121
<i>Landskassens udlån og garantier</i>	122
5.4 FÆRØSKE UDLÅNSFONDE	122
5.5 KOMMUNERNES ØKONOMI	122
5.6 DEN SAMLEDE OFFENTLIGE ØKONOMI.....	124
<i>Byrdefordelingen mellem staten og hjemmestyret</i>	124
6. SKATTER OG AFGIFTER	125
6.1 INDLEDNING	125
6.2 DIREKTE SKATTER.....	125
<i>Personbeskatning</i>	125
<i>Skattereformen 1997</i>	126
<i>Ændringer af skatteskalaen</i>	127
<i>Personlige skatteydere og skattepligtige indkomster</i>	128
<i>Selskabsbeskatningen</i>	129

<i>Kapitalvindingsskattereformen 2001</i>	130
<i>Gevinster og tab af aktier, investeringsbeviser mv</i>	131
<i>Gevinst og tab af obligationer mv</i>	132
<i>Udbytte</i>	132
<i>Renteindtægter og -udgifter</i>	133
<i>Erhvervsmæssig virksomhed</i>	133
6.3 INDIREKTE SKATTER	133
<i>Merværdiafgift (MVG)</i>	133
<i>Fremstillingsafgifter</i>	133
<i>Lønsumsafgift</i>	133
<i>Vejskat (vægtafgift)</i>	134
<i>Registreringsafgift (motorkøretøjer)</i>	134
<i>Arveafgift</i>	134
<i>Olieafgift</i>	134
<i>Rejseafgift</i>	134
6.4 OPKRÆVEDE SKATTER OG AFGIFTER	135
7. INFRASTRUKTUR OG TURISME	136
7.1 INDLEDNING	136
7.2 VEJNETTET OG MOTORKØRETØJER	136
<i>Vejnettet</i>	136
<i>Motorkøretøjer</i>	137
7.3 HAVNE, SKIBSFLÅDEN OG SKIBSTRANSPORT	137
<i>Havne</i>	137
<i>Skibsflåden</i>	138
<i>Skibstransport</i>	138
7.4 LUFTFART	139
7.5 TURISME.....	142
7.6 POSTVÆSEN	143
7.7 RADIO- OG TELEKOMMUNIKATION	144
<i>Telekommunikationsloven</i>	144
<i>Liberalisering af markedet</i>	145
<i>Transmissionsvirksomhed mv</i>	145
<i>Telekommunikationstjenester</i>	145
<i>Færøernes forbindelse med udlandet</i>	146
7.8 EL-FORSYNING	146
8. SOCIALE FORHOLD	148
8.1 INDLEDNING	148
8.2 DE ENKELTE YDELSER	149
<i>Dagpenge ved sygdom, fødsel og ulykkestilfælde</i>	149
<i>Hjælp efter forsorgsloven</i>	150
<i>Børnetilskud mv</i>	150

<i>Støtte til betaling af underholdsbidrag</i>	151
<i>Isoleringstilskudslån m.v. til pensionister</i>	151
<i>Vederlag for pasning af plejepatienter i hjemmet</i>	151
<i>Adoptionstilskud</i>	151
<i>Sygekasser</i>	151
8.3 INSTITUTIONER	152
9. SUNDHEDSVÆSEN	155
9.1 INDLEDNING	155
9.2 DEN PRIMÆRE SUNDHEDSTJENESTE	155
<i>Kommunelægeordningen</i>	155
<i>Forebyggende sundhedsordninger for børn og unge</i>	155
<i>Tandlægeordningen</i>	156
<i>Hjemmesygeplejerskeordningen</i>	156
<i>Apotekervæsenet</i>	156
9.3 SYGEHUSVÆSENET	157
<i>Sygehusenes administration</i>	158
<i>Færøske patienters behandling udenfor Færøerne</i>	158
<i>Jordmodervæsenet</i>	158
9.4. LANDSLÆGEN	158
10. UNDERVISNINGSVÆSEN	160
10.1. INDLEDNING	160
<i>Særanliggende og fællesanliggende</i>	160
<i>Administrationen af undervisningsvæsenet</i>	160
10.2 GRUNDUDDANNELSER M.V.	161
<i>Folkeskolen</i>	161
<i>Private skoler og forskole</i>	161
<i>Specialpædagogisk og psykologisk arbejde</i>	162
<i>Pædagogisk psykologisk rådgivning/specialundervisning i folkeskolen</i>	162
10.3 UNGDOMSUDDANNELSER	163
<i>Almene gymnasie- og HF-uddannelser</i>	163
<i>Basisuddannelser</i>	164
<i>Lærlingeuddannelser</i>	164
<i>Erhvervsgymnasiale uddannelser</i>	165
<i>Andre uddannelser/kurser</i>	165
10.4 VIDEREGÅENDE UDDANNELSER	165
<i>Fróðskaparsetur Føroya (Færøernes Universitet)</i>	165
<i>Færøernes seminarium</i>	167
<i>Færøernes sygeplejeskole</i>	168
<i>Maskinmesterskolen, Sømandsskolen og Brandskolen</i>	169
<i>Klaksvig Navigationsskole</i>	170

10.5 ANDEN UNDERVISNING	170
10.6 UDDANNELSESTØTTE.....	170
11. RETS- OG POLITIVÆSEN SAMT OVERØVRIGHEDEN	172
11.1 FÆRØERNES RETSVÆSEN	172
11.2 FÆRØERNES POLITIVÆSEN	173
<i>Politiets organisation og opgaver</i>	173
<i>Personaleforhold</i>	174
<i>Den frie kriminalforsorg</i>	174
<i>Politiets regelgrundlag</i>	175
11.3 FÆRØERNES OVERØVRIGHED (RIGSOMBUDSMANDEN PÅ FÆRØERNE).....	175
<i>Indgåelse og opløsning af ægteskab</i>	176
<i>Børnebidrag</i>	177
<i>Adoption</i>	177
<i>Umyndiges retshandler</i>	178
<i>Ægtepagter</i>	179
<i>Navnesager</i>	179
<i>Fri proces</i>	180
<i>Indfødsret (Statsborgerskab)</i>	180
12. KIRKELIV.....	182
12.1 FOLKEKIRKEN.....	182
12.2 ORGANISATIONER OG FORENINGER TILSLUTTET FOLKEKIRKEN	184
12.3 KRISTNE TROSSAMFUND OG ANDRE TROSAMFUND UDEN FOR FOLKEKIRKEN.....	184
13. KULTURELLE FORHOLD	185
<i>Radio og TV (Kringvarp Føroya)</i>	185
<i>Aviser</i>	185
<i>Bogudgivelser</i>	186
<i>Biblioteksvæsen</i>	186
<i>Landsarkivet</i>	187
<i>Museum</i>	188
<i>Nordens Hus</i>	188
<i>Teatervirksomhed - Tjóðpallur Føroya</i>	189
<i>Amatørteatervirksomhed</i>	189
<i>Musikliv</i>	190
<i>Billedkunst</i>	191
<i>Idræt</i>	191
<i>Dansk-færøsk Kulturfond</i>	192
BILAG	194

Bilagsfortegnelse

	Side
Bilag 0	Oversigt over aktuelle rapporter m.v. om færøske forhold..... 194
Bilag 1.1	Befolkningsudviklingen i 2008. Fordelt på kommuner..... 200
Bilag 2.1	Lov nr. 137 af 23. marts 1948 om Færøernes Hjemmestyre..... 201
Bilag 2.2	Sagsområder overtaget af de færøske myndigheder 207
Bilag 2.3	Lov nr. 578 af 24. juni 2005 om de færøske myndigheders overtage- else af sager og sagsområder (overtagelsesloven)..... 212
Bilag 2.4	Fælles principerklæring mellem Danmarks Regering og Færøernes Landsstyre om Færøernes medvirken og inddragelse i udenrigs- og sikkerhedspolitikken..... 214
Bilag 2.5	Administrativ samarbejdsaftale mellem Udenrigsministeriet og Lagmandens Kontor..... 216
Bilag 2.6	Lov nr. 579 af 24. juni 2005 om Færøernes landsstyres indgåelse af folkeretlige aftaler..... 220
Bilag 3.1	Ledigheden på Færøerne januar 2002 - april 2009..... 222
Bilag 3.2	Gennemsnitshyrer i fiskeriflåden 2004 – 2008..... 223
Bilag 3.3	Færøernes pelagiske kvoter 2009..... 224
Bilag 4.1	Færøernes eksport af varer 2004 – 2008..... 225
Bilag 5.1	Statens drifts- og anlægsudgifter på Færøerne 2004 – 2008..... 226
Bilag 8.1	Landskassens udgifter til socialvæsen 2005 – 2008..... 228
Bilag 9.1	Sygehusenes kapacitet og belægning 2002 – 2007..... 229
Bilag 9.2	Sygehusenes udgifter og indtægter i mio. kr. 2002 – 2007..... 230
Bilag 9.3	Sygehusenes nettoudgifter i kr. pr. sygedag 2002 – 2007..... 230
Bilag 9.4	Sygehusenes personale 2007..... 230
Bilag 11.1	Oversigt over anmeldte overtrædelser af straffeloven 2004 – 2008... 231
Bilag 11.2	Oversigt over andre anmeldelser til kriminalpolitiet samt over politi- ets virksomhed i øvrigt 2004 - 2008..... 232
Bilag 11.3	Behandlingsmåden for straffesager o.a. lovovertrædelser 2004-2008. 233

1. Land og natur, befolkning og historie

1.1 Land og natur

Færøerne er beliggende i det nordlige Atlanterhav, omtrent midtvejs mellem Skotland, Island og Norge på 62° N bredde og 7° V længde. Koordinaterne krydser hinanden på den lille ø Koltur ud for øen Streymoys vestkyst. Nærmeste beboede område er Shetlandsøerne godt 300 km mod Syd. Sejlafstanden til København er ca. 1.500 km.

Færøerne består af 18 øer adskilt af smalle sunde. 17 af øerne er beboede. Det samlede areal er på 1.399 km² eller lidt større end Lolland. Den største ø er Streymoy (373,5 km²) med hovedstaden Tórshavn.

Fra Færøernes nordligste punkt til det sydligste punkt er der 118 km, og afstanden øst-vest er 79 km. Øernes højeste punkt, Slættaratindur, er 882 meter og ligger på øen Eysturoy. Landet ligger gennemsnitlig mere end 300 m over havoverfladen og den samlede kystlinie er 1.117 km.

Færøerne er en del af det nordatlantiske basaltområde, der omfatter Nordøstirland, Vestskotland, Island, Jan Mayen samt dele af Øst- og Vestgrønland. Øerne er et tidligere vulkansk område og består af udbrudsprodukter fra vulkansk virksomhed. Det har givet øerne en karakteristisk opbygning af skiftende lag af lava og tuf. Lavaen danner stejle klippeskrænter, der kaldes "hamre", medens tuf'en eroderes hurtigere og danner jævne skråninger og giver fjeldene terrasseform. Enkelte steder på øerne forekommer tynde kullag, der er rester af sumpskove fra tiden mellem de vulkanske udbrudsperioder.

Klimaet er oceanisk – mildt, fugtigt, ustadigt, tåget og stormfuldt. Øerne er beliggende i Golfstrømmen, og det giver begrænset temperaturforskel mellem vinter og sommer. Gennemsnitstemperaturen i Tórshavn i koldeste og varmeste måned er henholdsvis 3,5° C og 10,5° C. Is på havet er ukendt ved Færøerne, og selv det indre af vigene fryser sjældent til.

Færøerne ligger tæt ved hovedbanerne for de lavtryk, der i østlig retning bevæger sig hen over den nordlige del af Atlanterhavet, og lufttrykket varierer derfor hyppigt og forholdsvis meget. Vindstille kan indtræffe i sommermånederne, men varer som regel kun kort tid. Stormende vinde kan optræde på alle tider af året, men er hyppigst i efterårs- og vintermånederne. Tåge forekommer ofte i sommermånederne. Den gennemsnitlige nedbørsmængde er omkring 1.300 mm om året i Tórshavn eller knap det dobbelte af i Danmark.

Plantevæksten er sparsom, præget af øernes beliggenhed og klima. Størstedelen af landet består af græsheder og fjeldmoser, mens kun en lille del er opdyrket. Der vokser ikke skov, men i områder, der ligger i læ, og som er heget af for øernes store bestand af får,

kan buske og enkelte træer gro. Vandet langs kysten er næringsrigt, og der gror tætte, brune tangskove.

På grund af øernes isolerede beliggenhed siden seneste istid er dyrelivet forholdsvis begrænset. Der er ca. 70.000 får på øerne. Derudover findes kvæg og heste. Ferskvandsfisk, padder, krybdyr og fritlevende landpattedyr findes ikke bortset fra mus og rotter, som er indslæbt, og sneharen, som er indført. Der er et rigt fugleliv, især af søfugle som lunde, lomvie, alk, ride og sule.

Blandt de almindeligste fiskearter i havet omkring Færøerne er torsk, kuller, sej, rødfisk, brosme, lange og blåhvilling samt fladfiskene helleflynder, rødtunge og rødspætte. I elve og søer kan der fanges havørred og enkelte steder fjeldørred og laks. Foruden fisk er der sæler og hvaler i farvandene omkring Færøerne. Grindehvaler, der kan optræde i flokke på op til flere hundrede dyr, er genstand for en traditionsrig jagt.

1.2 Befolkning

Færøernes befolkning udgjorde 48.761 personer pr. 1. januar 2009. Heraf boede 19.643 i Tórshavn kommune og 4.887 personer i Klaksvík, som er den næststørste kommune, *jf. tabel 1.1*. For en oversigt over befolkningen fordelt på alle kommuner henvises til *bilag 1.1*.

Tabel 1.1 Befolkningen pr. 1. januar 2005-2009 fordelt på områder

	2005	2006	2007	2008	2009
	----- Antal personer -----				
Tórshavn.....	19.336	19.301	19.335	19.429	19.643
Øvrige Streymoy	2.860	2.845	2.846	2.855	2.900
Klaksvík	4.906	4.888	4.883	4.888	4.887
Øvrige Norðoyar	1.089	1.101	1.091	1.098	1.087
Sydlig Eysturoy	9.386	9.387	9.462	9.450	9.503
Nordlig Eysturoy ..	1.348	1.344	1.345	1.343	1.381
Vágar	2.909	2.932	2.967	3.005	3.079
Sandoy.....	1.460	1.435	1.456	1.439	1.430
Suðuroy	5.043	4.950	4.942	4.926	4.851
I alt	48.337	48.183	48.327	48.433	48.761

Kilde: Hagstova Føroya.

Efter et fald i 2005 er befolkningstallet steget de seneste tre år. I 2008 er befolkningstallet steget med 0,68 pct. eller 328 personer. Der har i 2008 været tale om både en nettoindvandring og et fødselsoverskud, *jf. bilag 1.1*, hvor befolkningsudviklingen i 2008 er vist fordelt på kommuner.

1.3 Historie

Ifølge overleveringen var det irske munke, der som de første – angivelig i det 8. århundrede – opdagede og bosatte sig på Færøerne, medbringende de første får. Der er dog ikke hidtil fundet mindesmærker eller andet, der kan understøtte denne overlevering. Nutidens færinger er efterkommere af nordmænd, der koloniserede øerne fra omkring år 800. Allerede omkring år 900 etableredes en lovgivende og dømmende forsamling, Lagtinget, der anses for at være Europas ældste fortsat fungerende parlament.

Kristendommen blev indført omkring år 1.000. Omkring år 1.035 ophørte øernes uafhængighed, og Færøerne blev norsk skatland. Fra 1380 var Færøerne sammen med Norge forenet med Danmark gennem mere end 400 år. Øerne beholdt længe et lokalt selvstyre, men indlemmedes i 1709 i Danmark som en del af Sjællands Stiftsamt. Ved freden i Kiel 1814, da den dansk-norske union blev ophævet, forblev Færøerne ligesom Island og Grønland forenet med Danmark. Færøerne fik i 1816 status som et amt i det danske kongerige, og Færøernes lagting blev ophævet, men genoprettedes som et amtsråd i 1852.

I middelalderen foregik Færøernes handel mest i Bergen. Handelen blev imidlertid i løbet af 1500-tallet overdraget til et privat monopol og i 1709 til et statsmonopol, der først blev ophævet i 1856. Denne liberalisering af handelen havde stor betydning for overgangen fra naturalie- til pengeøkonomi og for fremvæksten af et færøsk erhvervsliv.

Senere i det 19. århundrede voksede en færøsk nationalbevægelse frem, der primært sigtede mod at bevare færøsk sprog og kultur.

Den nationale vækkelse resulterede i stiftelsen af de første politiske partier på Færøerne i 1906. Det ene parti, Selvstyrepartiet, ønskede, at det færøske folk skulle have større indflydelse på egne anliggender. Det andet parti, Sambandspartiet, ønskede at bevare de bestående forhold inden for riget.

Landbruget, som i århundreder havde været hovederhvervet, måtte før århundredeskiftet vige pladsen til fordel for fiskeriet, som i dag indtager den dominerende rolle i det færøske erhvervsliv.

Under anden verdenskrig blev Danmark besat af tyskerne og Færøerne af briterne. Færøerne blev dermed afskåret fra dansk myndighedsudøvelse. Der blev derfor etableret en midlertidig styrelsesordning, hvorefter Lagtinget sammen med amtmanden overtog den fulde lovgivende magt.

Da krigen sluttede var en tilbagevenden til den tidligere status som dansk amt udelukket. Der blev optaget forhandlinger med den danske regering og den danske rigsdag, og disse forhandlinger resulterede i 1948 i etableringen af en hjemmestyreordning for Færøerne, *jf. kap. 2.1.*

2. Politiske og administrative forhold

2.1 Statsretlige og udenrigspolitiske forhold

Den færøske hjemmestyreordning blev etableret ved lov nr. 137 af 23. marts 1948 om Færøernes Hjemmestyre, *jf. bilag 2.1*. I henhold til lovens § 1 er Færøerne et selvstyreende folkesamfund i det danske rige. To af Folketingets medlemmer vælges på Færøerne.

Hovedformålet med indførelsen af hjemmestyre har været at overføre kompetence og dermed ansvar fra danske politiske myndigheder til færøske politiske myndigheder. De færøske myndigheder forvalter således de samfundsopgaver, som overtages fra staten, fastsætter de regler, der skal gælde for forvaltningen og har det økonomiske ansvar for opgavernes løsning.

Hjemmestyremyndighederne på Færøerne består af en folkevalgt forsamling – Lagtinget – samt en af denne oprettet forvaltning: Landsstyret. Hjemmestyreloven indeholder i øvrigt ikke nærmere regler om disse organers sammensætning, men har overladt det til hjemmestyret at fastsætte bestemmelser herom.

Efter hjemmestyreloven anses den, der har dansk statsborgerret og er hjemmehørende på Færøerne, for at være færing. Valgret og valgbarhed til organer, der hører under det færøske hjemmestyre, kan gøres afhængig af, at vedkommende er færing. I øvrigt kan der ikke i lovgivning eller forvaltning gøres forskel på færing og andre danske statsborgere.

I hjemmestyreloven anerkendes det færøske sprog som hovedsproget, men dansk skal læres godt og omhyggeligt. Dansk kan lige så vel som færøsk anvendes i offentlige forhold. Endvidere anerkendes det færøske flag.

Hjemmestyret har siden hjemmestyrets indførelse i 1948 overtaget den lovgivende og administrative myndighed på en væsentlig del af de områder, som berører den færøske borgers dagligdag. I *bilag 2.2* er vist en oversigt over de sagsområder, der er overtaget af de færøske myndigheder.

Af sagsområder, som hjemmestyret ikke har overtaget, kan nævnes: retsvæsenet, politiet, kriminalforsorgen, strafferetten, det person-, familie- og arveretlige område, udlændingeområdet, områderne vedrørende den finansielle sektor, det immaterialretlige område.

Med lov nr. 578 af 24. juni 2005 om de færøske myndigheders overtagelse af sager og sagsområder (overtagelsesloven, *jf. bilag 2.3*), der trådte i kraft den 29. juli 2005, blev de muligheder, som de færøske myndigheder havde i medfør af hjemmestyreloven for at overtage sagsområder (hjemmestyrelovens liste A og B), udvidet.

Overtagelsesloven åbner således mulighed for, at de færøske myndigheder kan overtage samtlige sager og sagsområder, bortset fra statsforfatningen, statsborgerskab, Højesteret, udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik samt valuta- og pengepolitik. Loven omfatter således også de sager og sagsområder, der er opført på liste A og B til hjemmestyreløven, og som endnu ikke er overtaget af de færøske myndigheder. Sådanne sagsområder vil således skulle overtages i medfør af bestemmelserne i overtagelsesloven.

Det er de færøske myndigheder, der beslutter tidspunktet for overtagelse af sagsområder mv. efter overtagelsesloven. Visse sagsområder, der er opregnet i et bilag til loven (bl.a. politi, retsvæsen, udlændingeområdet), forudsætter i særlig grad forudgående forberedelser, hvorfor tidspunktet for overtagelse af disse sagsområder mv. fastsættes af de færøske myndigheder efter forhandling med de danske myndigheder.

De færøske myndigheder har i henhold til overtagelsesloven overtaget følgende sagsområder: den 11. maj 2006 medieansvar, den 1. januar 2007 det civile beredskab, den 29. juli 2007 folkekirken og de fra folkekirken afvigende trossamfund, den 1. januar 2008 selskabsretten, erhvervsdrivende foreninger og fonde samt årsregnskab. Sagsområderne mål og vægt samt helligdagslovgivningen blev overtaget den 29. juli 2008 og sagsområdet meteorologi blev overtaget 1. april 2009. Den 1. januar 2010 overtages sagsområderne formueret og ophavsret i henhold til overtagelsesloven. Overtagelse af sagsområdet søret, lods, opmærkning og fyrvæsen er under forberedelse og kan ligeledes forventes overtaget 1. januar 2010. Det er endvidere de færøske myndigheders hensigt snarest muligt at overtage sagsområderne advokatvirksomhed og strafferetten.

De færøske myndigheder har den lovgivende og udøvende magt inden for de sager og sagsområder, der er overtaget, dog begrænset af de til enhver tid bestående traktatmæssige og andre internationale rettigheder og forpligtelser. De love, der vedtages af Lagtinget og stadfæstes af landsstyrets formand på sagsområder under de færøske myndigheder, benævnes lagtingslove.

De anliggender, som ikke i medfør af hjemmestyreløven eller overtagelsesloven er overtaget af de færøske myndigheder, henhører under rigsmyndighederne (regering og Folketing). Det er således fortsat dansk lovgivning, der regulerer disse anliggender på Færøerne.

Hjemmestyreløven indeholder en række høringsmekanismer og samarbejdsprocedurer, som skal sikre varetagelsen af Færøernes interesser. Efter praksis forelægges regeringens forslag til love, der omfatter eller vil kunne sættes i kraft for Færøerne for de færøske myndigheder til udtalelse inden fremsættelsen for Folketinget. Tilsvarende høringsprocedurer gælder for administrative forskrifter og udkast til traktater.

Ifølge lov nr. 735 af 6. december 1989 om kundgørelse af love, anordninger og bekendtgørelser på Færøerne, skal de nævnte forskrifter kundgøres på Færøerne for at få gyldighed der. Kundgørelsen af disse forskrifter i Lovtidende suppleres således med kundgørelse på Færøerne i landsstyrets kundgørelsestedende, Kunngerðablaðið.

I modsætning til lovgivning, hvor kundgørelse er en forudsætning en forskrifts ikrafttræden, har kundgørelse ingen retlig betydning for en traktats ikrafttræden og folkeretlige gyldighed. Kundgørelse af traktater i Lovtidende C tjener forskellige principielle formål – dels officielt at kundgøre de folkeretlige traktatregler, der kan tænkes at have betydning for privates retsstilling og som administrativ forskrift, dels at sikre offentlighed om rigets folkeretlige forpligtelser, dels at gøre historisk kildemateriale alment tilgængeligt.

Relevante traktater kundgøres også på Færøerne i Kunngerðablaðið, og kundgørelsen har på samme måde som kundgørelse af traktater i Lovtidende C ingen retlig betydning for traktatens ikrafttræden for Færøerne. Kundgørelse i Kunngerðablaðið sker således ud fra de samme principielle formål, som gør sig gældende for kundgørelse af traktater i Lovtidende C.

Efter aftale med Færøernes landsstyre og i henhold til lov udbetaler staten tilskud til sagsområder, der er overtaget i medfør af hjemmestyrelovens § 9 (dvs. indenfor social- og sundhedsområderne).

De årlige bloktilskud ydes som et samlet tilskud til medfinansiering af de områder, der er overtaget efter hjemmestyrelovens § 9. Herved har de færøske myndigheder inden for de rammelove, hvorved social- og sundhedsområderne er overført til hjemmestyret, en betydelig frihed i prioriteringen af sine samlede opgaver.

For de sager og sagsområder, som de færøske myndigheder overtager i medfør af L 578/2005, overtager Færøerne samtidig de udgifter og reale aktiver, der er direkte forbundet med området. Det vil således ikke være muligt i medfør af loven at yde statslig medfinansiering til varetagelse af disse sagsområder mv. De sager og sagsområder, som allerede er overtaget i medfør af hjemmestyrelovens § 9, berøres ikke af overtagelsesloven, og regeringen (finansministeren) og landsstyret vil således også fremover kunne aftale bloktilskud til de nævnte områder med henblik på fastsættelse ved lov.

Forholdet til udlandet

Rigsmyndighederne har kompetencen til at indgå folkeretlige forpligtelser (traktatkompetencen) samt ansvaret for udenrigspolitikens førelse.

Færøernes udenrigspolitiske interessevaretagelse er vokset i takt med den tiltagende globalisering og de færøske myndigheders ønske om inddragelse i disse anliggender. Et væsentligt element i denne udvikling har været, at Færøerne har valgt at stå uden for EU.

Færøernes særlige status og erhvervsstruktur medfører, at Færøerne ikke umiddelbart på alle områder kan have samme interesser og synspunkter som Danmark i det internationale samarbejde eller ved indgåelse af bi- eller multilaterale aftaler med andre lande.

I samarbejdet mellem regeringen og landsstyret på udenrigsområdet er der søgt taget højde for denne situation. På det multilaterale område har Færøernes landsstyre således adgang til at gøre særlige interesser gældende i forbindelse med internationale forhandlinger og herunder mulighed for at deltage i danske delegationer på embedsmands- eller politisk niveau ved diplomatiske konferencer.

Både for bilaterale og multilaterale aftaler, som omfatter Færøerne, høres det færøske landsstyre endvidere, forinden disse aftaler ratificeres. Bortset fra en række særlige områder, fx vedrørende menneskerettigheder, vil det normalt også være muligt at tiltræde aftaler med virkning alene for Danmark, således at Færøerne selvstændigt kan træffe beslutning om, hvorvidt den pågældende aftale ønskes anvendt i forhold til Færøerne.

Regeringen og landsstyret underskrev i foråret 2005 en fælles principerklæring om Færøernes medvirken og inddragelse i udenrigs- og sikkerhedspolitikken, *jf. bilag 2.4*, som bekræftede samarbejdet mellem regeringen og landsstyret. Endvidere blev der samtidig underskrevet en administrativ samarbejdsaftale med det formål at lette og fremme samarbejdet mellem Udenrigsministeriet og Lagmandens Kontor, *jf. bilag 2.5*.

Som et yderligere tiltag til styrkelse af selvstændig færøsk udenrigspolitisk interessevaretagelse har landsstyret med lov nr. 579 af 24. juni 2005 om Færøernes landsstyes indgåelse af folkeretlige aftaler, fuldmagtsloven (*jf. bilag 2.6*), der trådte i kraft den 29. juli 2005, fået mulighed for på rigets vegne at forhandle og indgå folkeretlige aftaler med fremmede stater og mellemfolkelige organisationer, som fuldt ud angår sagsområder, der er overtaget af de færøske myndigheder. En tilsvarende fuldmagtsordning blev gennemført for Grønlands vedkommende, som siden er indarbejdet i lov om Grønlands Selvstyre, der trådte i kraft den 21. juni 2009.

Ordningen omfatter ikke folkeretlige aftaler, som berører forsvars- og sikkerhedspolitikken, samt folkeretlige aftaler, som skal gælde for Danmark eller som forhandles inden for en mellemfolkelig organisation, hvoraf Kongeriget Danmark er medlem.

Færøernes landsstyre og Grønlands landsstyre kan beslutte at handle i forening ved folkeretlige aftaler, som vedrører både Færøerne og Grønland, når lovenes øvrige betingelser er opfyldt.

Loven giver endvidere mulighed for, at Færøerne i eget navn kan søge medlemskab (typisk associeret medlemskab) af internationale organisationer, der åbner adgang for med-

lemskab af andre enheder end stater og sammenslutning af stater, hvor dette er foreneligt med Færøernes forfatningsmæssige status.

Regeringens og Folketingets forfatningsmæssige beføjelser på det udenrigspolitiske område begrænses ikke af bestemmelserne i fuldmagtsloven.

Loven giver endvidere mulighed for, at repræsentanter for Færøernes landsstyre kan ansættes på Kongeriget Danmarks udenrigsrepræsentationer til varetagelse af Færøernes interesser, som fuldt ud angår overtagne sagsområder. Færøernes landsstyre har for tiden ansat en repræsentant ved den danske ambassade i London, Reykjavik og på det færøske repræsentationskontor i Bruxelles, der er placeret i tilknytning til den danske EU-repræsentation. I september 2007 blev der endvidere åbnet et færøsk repræsentationskontor i Reykjavik.

Der er endvidere ansat en særlig sagkyndig i færøske forhold i Udenrigsministeriet til at bistå ministeriet ved behandling af sager vedrørende Færøernes særlige interesser.

Færøerne er selvstændigt toldområde. Indførselsafgifter og reglerne for import- og eksportkontrol fastsættes af hjemmestyret. Danmark og Grønland betragtes derfor i disse henseender på linie med udlandet.

Danmarks tilslutning til de internationale økonomiske sammenslutninger har ikke i alle tilfælde medført en samtidig færøsk tilslutning, og der har derfor ofte efter Danmarks tilslutning været ført forhandlinger om Færøernes forhold, hvorunder især hensynet til erhvervsstrukturen og det færøske indførselsafgiftssystem har spillet en rolle. Disse forhold har bevirket, at Færøerne ofte er blevet tilsluttet flere år senere end Danmark. Dette gjaldt således GATT og EFTA. Færøerne udtrådte af den sidstnævnte organisation, som følge af Danmarks udtræden i 1972.

Færøerne valgte ikke at blive tilsluttet EF sammen med Danmark. I stedet blev der indgået en aftale om et særligt handelsarrangement med fællesskaberne samt en fiskeriaftale. På EU-kommissionens initiativ blev der i begyndelsen af 1989 indledt drøftelser om indgåelse af en ny aftale til afløsning af Færøernes hidtidige handelsaftale med EU. Efter ønske fra færøsk side sigtede disse drøftelser mod indgåelse af en frihandelsaftale med EU, der i videst muligt omfang sikrer toldfrihed for den færøske eksport af fisk og fiskerivarer til EU-landene. Med virkning fra 1992 blev der i 1991 indgået en handelsaftale mellem Færøerne og EU. En genforhandling førte til, at aftalen ved årsskiftet 1998/99 blev fornyet, og aftalen er fra foråret 2000 blevet udvidet til også at omfatte veterinærområdet, *jf. afsnit 4.3.*

Pr. 25. marts 2001 indtrådte Færøerne i Schengen-samarbejdet sammen med de øvrige medlemmer af den nordiske pasunion.

På fiskeriområdet er Færøerne medlem af NAFO (Konventionen om fiskeriet i det nordvestlige Atlanterhav) og NEAFC (Konventionen om fiskeriet i den nordøstlige Atlanterhav). Danmark er medlem via sit medlemskab af EU. Færøerne er endvidere medlem af NASCO (North Atlantic Salmon Conservation Organization) samt NAMMCO (North Atlantic Marine Mammal Commission).

Færøerne deltager i lighed med Ålandsøerne og Grønland i de nordiske regeringers samarbejde i Nordisk Ministerråd. Til det parlamentariske samarbejde i Nordisk Råd er der endvidere, som en del af Danmarks riges delegation, udpeget en særlig færøsk delegation, bestående af medlemmer valgt af Færøernes Lagting og Færøernes landsstyre. De nordiske samarbejdsministre besluttede i september 2007 med Ålandsdokumentet, at de selvstyrende områder, dvs. Færøerne, Grønland og Åland skulle have øget indflydelse. Ålandsdokumentet er et politisk dokument, der giver de selvstyrende områder, herunder Færøerne, en række nye muligheder for at deltage i det nordiske samarbejde; bl.a. at ansøge om fuldt medlemskab af samtlige organer og institutioner i det nordiske samarbejde på samme vilkår som landene. Det indebærer også, at Færøerne fremover kan lede minister-møder, sessioner, embedsmandskomiteer og arbejdsgrupper, dog uden at have stemmeret i ministerrådene.

Færøerne har med virkning fra den 3. december 2002 fået associeret medlemskab af den internationale søfartsorganisation IMO (International Maritime Organisation) og fra den 17. november 2007 af FN's fødevarer- og landbrugsorganisation FAO (The Food and Agriculture Organization of the United Nations).

2.2 Færøernes Lagting

Ifølge lagtingslov nr. 103 af 26. juli 1994 om Færøernes styrelse § 2 udgør Lagtinget en forsamling bestående af højst 33 medlemmer. Med lagtingslov nr. 97 af 1. november 2007 om valg til Færøernes Lagting blev Færøerne omdannet fra 7 valgkredse til 1 valgkreds og antal medlemmer af Lagtinget fastsat til 33. Fra 1978 og frem til lovændringen i 2007 kunne Lagtinget have mellem 27 og 32 medlemmer, men alle Lagting, valgt efter de gamle regler, har haft 32 medlemmer. De 27 medlemmer var kredsvalgte, og derudover kunne der vælges op til 5 tillægsmandater. Endvidere har rigsombudsmanden efter Hjemmestyrerelevens § 15 adgang til tinget og til at deltage i forhandlinger om alle fællesanliggender, dog uden stemmeret.

Valg til Lagtinget foregår hvert 4. år. Herudover kan såvel Lagtinget som lagmanden til enhver tid udskrive nyvalg, jf. styrelseslovens § 6, stk. 2.

Lagtinget har 7 stående udvalg: Finansudvalget, Udlandsudvalget, Erhvervsudvalget, Udvalget for landsstyreanliggender, Trivselsudvalget, Kulturudvalget og Retsudvalget. Herudover kan der i henhold til § 25 i tingets forretningsorden nedsættes udvalg ad hoc.

Endvidere kan Lagtinget efter styrelseslovens § 19 nedsætte kommissioner af sine medlemmer til at undersøge almen vigtige sager.

Lagtingets sekretariat

Lagtingssekretariatet administrerer kontoropgaver for Lagtinget, yder lagtingsmedlemmerne rådgivning og udgiver Lagtingstidende. Sekretariatet er endvidere sekretariat for lagtingsudvalgene og for de færøske delegationer ved Nordisk Råd og Vestnordisk Råd. Direktør for Lagtingets sekretariat er Súsanna Danielsen.

Table 2.1 Stemme- og mandatfordeling ved lagtingsvalgene 1998-2008

	Apr. 1998		Apr. 2002		Jan. 2004		Jan. 2008	
	Pct.	Man.	Pct.	Man.	Pct.	Man.	Pct.	Man.
Republikanerne.....	23,8	8	23,7	8	21,7	8	23,3	8
Folkeflokkun	21,3	8	20,8	7	20,6	7	20,1	7
Sambandspartiet	18,0	6	26,0	8	23,7	7	21,0	7
Socialdemokratiet.....	21,9	7	20,9	7	21,8	7	19,3	6
Centerpartiet.....	4,1	1	4,2	1	5,2	2	8,4	3
Selvstyrepártiet.....	7,7	2	4,4	1	4,6	1	7,2	2
Gymnasipártiet	...	...	...	...	...	...	0,7	...
Kristeligt Folkeparti	2,5	...	...	...	...	...	...	...
Det Morsomme Parti	...	...	...	...	2,3	0	...	...
Valgdeltagelse	85,7	32	91,6	32	92,1	32	89,2	33
Antal gyldige stemmer	27.660		30.556		31.600		31.112	

Kilde: Valgbogen for Færøerne.

Tabel 2.2 Lagtingets sammensætning efter valget den 19. januar 2008

<i>Folkeflokken:</i>	<i>Beskæftigelse/uddannelse</i>	<i>De næstvalgte på listen</i>
Jacob Vestergaard	Politimand	Bjarni Djurholm
Jørgen Niclasen	Virksomhedsleder	Heðin Zachariassen
Anfinn Kallsberg	Fhv. lagmand	Óli Breckmann
Annika Olsen	Gymnasielærer, byrådsmedl.	Rodmundur Nielsen
Jákup Mikkelsen	Direktør	Kitty May Ellefsen
Jógvan á Lakjuni	Lærer, fhv. landsstyremand	Kjartan Joensen
Poul Michelsen	Direktør	Barður Poulsen
<i>Sambandspartiet</i>		
Edmund Joensen	Folketingsmedlem	Marjus Dam
Magni Laksáfoss	Fhv. landsstyremedlem	Helgi Abrahamsen
Bjørn Kalsø	Fhv. landsstyremedlem	Jaspur Vang
Kaj Leo Johannesen	Direktør	Edva Jacobsen
Johan Dahl	Virksomhedsleder	Olav Enomoto
Alfred Olsen	Kommunesekretær	Eivin Jacobsen
Rósa Samuelsen	Borgmester	Ingvør Nolsøe
<i>Socialdemokratiet</i>		
Jóannes Eidesgaard	Lagmand, lærer	Andreas Petersen
John Johannesen	Journalist	Eyðgunn Samuelsen
Gerhard Lognberg	Bygderådsformand	Mikkjal Sørensen
Helena Dam á Neystabø	Direktør	Aksel V. Johannesen
Hans Pauli Strøm	Landsstyremedlem, sociolog	Nita Næs
Katrin Dahl Jacobsen	Byrådsmedlem	Kristoffur Gaardlykke
<i>Republikanerne</i>		
Høgni Hoydal	Landsstyremedl., fhv. journalist	Páll á Reynatúgvu
Annita á Fríðriksmørk	Lagtingsmedlem, lærer	Heidi Petersen
Bjørt Samuelsen	Landsstyremedl., cand.brom	Olga Biskopstø
Bergtora H. Joensen	Socialrådgiver	Finnur Helmsdal
Heini O. Heinesen	Bygderådsformand	Olaf í Garði Joensen
Sjúrdur Skaale	Selvstændig	Óluva Klettskarð
Tórbjørn Jacobsen	Landsstyremedlem, skibsfører	Sólfríð Fjallsbak
Hergeir Nielsen	Lagtingsformand	Sirið Stenberg
<i>Centerpartiet</i>		
Karsten Hansen	Landsstyremedlem	Tordur Niclasen
Bill Justinussen	Bogholder	Vinjard Johansen
Jenis av Rana	Kommunelæge	Egin Henriksen
<i>Selvstyrepatriet</i>		
Kári á Rógvi	Jurist	Kári Petersen
Kári P. Højgaard	Postfunktionær	Sámal Petur í Grund

2.3 De politiske partier

De partier, der er repræsenteret i Lagtinget, grupperer sig foruden efter sociale og økonomiske synspunkter også efter partiernes indstilling til rigsfællesskabet. Nedenfor er gengivet de enkelte partiers beskrivelse af de overordnede træk i deres stats- og folkeretlige stillingtagen, deres økonomiske politik, erhvervs- og socialpolitik samt undervisnings- og kulturpolitik.

Republikanerne

Republikanerne (oprindelig Tjóðveldisflokkurin, i 2007 ændret til Tjóðveldi) blev stiftet i 1948 som resultatet af, at folkeafstemningen om Færøernes selvstændighed i 1946 var blevet tilsidesat til fordel for en hjemmestyreordning. Partiet opnåede i 1950 repræsentation i Lagtinget, hvor det siden har været et af de fire store partier. Partiet vil oprette Færøerne som republik og skabe et solidarisk samfund, hvor alle har lige rettigheder.

Ingen enkeltperson eller nogen samfundsklasse skal have særrettigheder til at råde over eller at tilegne sig landets ressourcer, og alle færingar skal have samme rettigheder og samme pligter over for samfundet.

Tjóðveldi bygger hele sin politik på visionen om folkeretlig, økonomisk, social og kulturel ligestilling:

- Det færøske folk skal ligestilles i folkeretlig forstand.
- Alle indbyggere på Færøerne skal have lige rettigheder til uddannelse, erhverv, social tryghed, sundhedstjeneste, bolig og arbejde.
- Færøerne skal udbygges som et moderne samfund i verdensøkonomien, og færøsk kultur skal til stadighed styrkes til at kunne tage del i den moderne verden.

Tjóðveldi har gennem tiderne kæmpet for fiskeres og arbejderes sociale rettigheder og lægger i sit nyeste program særlig vægt på at få etableret en solidarisk efterlønsordning for alle faggrupper i Færøerne.

Partiet arbejder for en kommunalreform, hvor de færøske kommuner får væsentlig større opgaver – specielt på socialområdet – og hvor kommunerne må samarbejde om at skabe stærkere samarbejde og en stærkere administration i regionerne.

De senere år har Tjóðveldi i sin økonomiske politik gået ind for en klar opdeling mellem offentlig og privat virksomhed, og et opgør med den offentlige subsidiepolitik til erhvervslivet, som efter partiets mening var hovedårsag til det færøske økonomiske kollaps i 1980'erne.

Partiet ønsker klare rammer for et erhvervsliv, der klarer sig uden offentlig økonomisk støtte. Det offentlige skal derimod, gennem en progressiv og retfærdig beskatning af erhvervsliv og borgere, satse på en målrettet udbygning af socialvæsenet, sundhedsvæsenet,

kulturinstitutioner og infrastruktur – og specielt på uddannelses- og forskningsinstitutioner, der gennem internationalt samarbejde kan modernisere færøsk økonomi og erhvervsliv.

Udenrigspolitisk lægger partiet vægt på, at Færøerne tager det fulde ansvar for alle internationale relationer og bliver selvstændigt medlem af FN, Nordisk Råd, Europarådet og andre relevante internationale fora.

Partiet ønsker at Færøerne står udenfor EU, og at det Nordatlantiske samarbejde mellem Færøerne, Grønland, Island og Norge i stedet styrkes, således at landene i fællesskab får en samarbejdsaftale med EU, og at de nordatlantiske lande i fællesskab kan kæmpe for en bæredygtig forvaltning af havressourcerne og en effektiv beskyttelse af havmiljøet.

Tjóðveldi satser på et program for færøsk selvstændighed, som partiet kalder *En organiseret selvstændighedsproces*. Programmet omfatter:

- Vedtagelse af en færøsk grundlov.
- Nedtrapning og udfasning af alle danske tilskud til Færøerne.
- Overtagelse af alle sagsområder, der i dag administreres fra Danmark.
- Folkeafstemning om at oprette Færøerne som selvstændig stat.

Folkeflokkun

Folkeflokkun (Fólkaflokkurin) er stiftet i 1940 og opnåede samme år valg til Lagtinget, hvor partiet siden har været repræsenteret.

Folkeflokkun er et værdikonservativt og socio-økonomisk liberalt selvstyreparti, som arbejder for en gradvis indførelse af selvstyre for Færøerne med fuld lovgivningskompetence på alle områder.

Partiet finder, at det private initiativ i et samfund med næringsfrihed bedst sikrer forøgelse af produktionsværdien. Et erhvervsliv uden offentlig støtte sikres konkurrencestyrke ved gode investerings- og lånemuligheder samt lav beskatning og varsom lønudvikling. Formålet er en bæredygtig landsøkonomi.

Partiet ønsker at fastholde og udvikle den nuværende miljøvenlige fiskeripolitik med omsættelige fiskedage, tekniske reguleringer og optimalt fleksibel flådesammensætning samt internationale fiskeriaftaler.

Pensionssystemet bør i størst muligt omfang bygge på den enkeltes livslange pensionsopsparing for at aflaste og effektivisere folkepensionen, der stadig sikres sin andel af indtægtsstigningen i samfundet. Ældreboliger skal bygges i hurtigt tempo, også for at diversificere og opbløde det private boligmarked. De, der ikke er arbejdsdygtige, skal sikres sømmelige vilkår. De sociale foranstaltninger skal virke hurtigt.

Skolen skal være kristen, færøsk og have til formål at sikre alle en uddannelse på nordisk niveau til personligt og landets gavn. Bevillingen til uddannelse bør følge eleven frem for skolen. Større frihed i skolevalg bør tilstræbes. Mest muligt af den videregående uddannelse skal gives på Færøerne.

Sambandspartiet

Sambandspartiet (Sambandsflokkurin) er stiftet i 1906 og partiet har siden uden afbrydelse været repræsenteret i Lagtinget.

Sambandspartiet har som hovedformål i rigsfællesskab med Danmark at arbejde for en stabil og frisindet udvikling af det færøske folk, forfatningsmæssigt og økonomisk, og vil på alle områder føre en fremskridtsvenlig politik, som bygger på et kristent, kulturelt grundlag. Partiet går ind for en modernisering af rigsfællesskabet, således at det præciseres, at færingerne er en selvstyrende nation i riget, der består af tre ligestillede lande. Alle sagsområder, bortset fra retsvæsenet samt valuta-, udenrigs- og forsvarsområderne, skal kunne overtages som færøske særanliggender. Den færøske repræsentation i Folketinget skal bevares, således at det færøske folk også er med til at træffe beslutninger om fælles anliggender. Rigsrådet, bestående af lagmanden, den danske statsminister og den grønlandske landsstyreformand, skal styrkes.

Sambandspartiet er et borgerligt-liberalt parti, og den frie foretagsomhed bør være drivkraften i det færøske erhvervsliv.

Sambandspartiet vil fortsat arbejde for, at den sociale lovgivning udformes således, at de gamle, de syge, de handicappede og de, der har behov for hjælp, får støtte og behandling på højde med, hvad der findes i de andre nordiske lande. De arbejdsløse bør sikres rimelige kår. Sundhedspolitikken bør prioritere oplysning og forebyggelse, og den primære sundhedstjeneste bør udbygges.

Sambandspartiet vil arbejde for, at alle færøske familier kan bo i eget hus eller lejlighed, og muligheden for at leje bolig bør også være til stede. Partiet vil støtte de unge, som skal til at sætte bo, og hjælpe de gamle, så de fortsat kan blive boende i deres eget hjem.

Sambandspartiet arbejder for, at skolevæsenet altid er på højde med de krav, der stille i et højt udviklet samfund. Undervisningssystemet bør være således, at færinger får den bedst mulige undervisning på alle områder, og at det færøske erhvervsliv dermed får de bedst mulige forudsætninger for at udvikle sig.

Sambandspartiet arbejder for at støtte og styrke færøsk kultur og åndsliv, ligesom partiet arbejder for, at færinger får et godt kendskab til dansk og udenlandsk kultur og åndsliv.

Socialdemokratiet

Det færøske Socialdemokrati (Javnaðarflokkurin) blev grundlagt i 1925 og opnåede første gang repræsentation i Lagtinget i 1928, hvor det siden har været repræsenteret uafbrudt.

Partiet erklærer, at Færøerne er folkets ejendom, også omfattende landsoklen og undergrunden. Det er partiets opfattelse, at rigsfællesskabet skal opretholdes og være baseret på fuld og ubegrænset frihed, således at Danmark og Færøerne hver for sig kan bestemme, at sager og sagsområder kan overdrages til hjemmestyret. Denne gensidige ret strækker sig helt til løsrivelse, såfremt den ene part skulle nå frem til, at en fuldstændig udskillelse af rigsfællesskabet vil tjene parterne bedst.

Partiet lægger stor vægt på den nationale selvbestemmelse og går ind for det nordiske samarbejde. Der skal ved forpligtende samarbejde sikres personlig frihed, indtægtsgrundlag og tryghed for alle.

Socialdemokratiet ønsker at indføre solidaritet som folkets grundprincip, da partiets ideer bygger på samarbejde mellem mennesker som det bedste redskab til fortsat at udvikle et samfund, hvor den enkelte har lige muligheder i samfundet. En forudsætning for udvikling af et moderne samfund er ligestilling, social sikkerhed og arbejds- og uddannelsesmuligheder til alle.

Forudsætningen for et stærkt erhvervsliv er et sikkert, veludbygget velfærdssamfund, der giver den enkelte mulighed for at uddanne og udvikle sig og dermed sikre samfundet en stabil, veluddannet og aktiv arbejdsstyrke.

Partiet støtter et stærkt erhvervsliv, der er sit ansvar bevidst over for de ansatte, samfundet, naturressourcerne og miljøet. Det er en forudsætning for et velvirkende samfund, at der er ligestilling mellem kønnene på arbejdsmarkedet og i familien. Derfor skal en moderne familierpolitik sikre, at familien har mulighed for at forene arbejds- og familieliv. Det skal være en naturlig ret, at begge forældre har mulighed for at sikre deres børn en god begyndelse på livet.

For at Færøerne også i fremtiden kan anses for et af verdens bedste velfærdssamfund, skal man tage imod udfordringerne og mulighederne, der følger af globaliseringen, mens man samtidig styrker og plejer sin egen identitet og nationale kendetegn i verdenssamfundet. Socialdemokratiet ønsker, at fordelene ved globaliseringen skal komme alle til gavn, og at Færøerne skal udvikles som videnssamfund, hvilket kræver, at folkets evner får lov til udfolde sig.

For Socialdemokratiet er globaliseringen en udfordring for demokratiet. Den øgede forbindelse med udlandet på alle områder stiller store krav til samfundets indretning. Partiet ønsker at styrke retssamfundet og udvikle demokratiet i alle samfundets forhold.

Selvstyrepartiet

Selvstyrepartiet (Sjálvstýrisflokkurin) blev grundlagt i 1906 og har været repræsenteret i Lagtinget fra stiftelsen frem til i dag, bortset fra valgperioden 1943 til 1946.

For Selvstyrepartiet hænger frihed og forpligtelse uløseligt sammen. Nøgleordene i partiets grundsyn er frihed, udvikling, selvstændighed, bæredygtighed, velfærd og trivsel. Det offentlige rolle er at forme gode rammer for samfundets og erhvervets udvikling.

Ressourcer på land, i havet og undergrunden er det færøske folks ejendom.

Partiet arbejder for selvstyre og ønsker at bekræfte den færøske selvbestemmelsesret i en færøsk grundlov. Ønsker det færøske folk fuld suverænitet, skal dette afgøres ved en folkeafstemning.

Det nordiske samarbejde er et godt udgangspunkt for fællesskab i en globaliseret verden. Selvstyrepartiet ønsker samarbejde og internationale aftaler med lande og sammenslutninger af lande, det være sig vedrørende international handel, miljø, kultur, uddannelse, global bæredygtighed, internationale standarder, etc.

Partiet arbejder for et offentligt sundhedsvæsen af høj kvalitet. Sundhedsvæsenet og socialforsorgen skal sikre tryghed for den enkelte.

Uddannelse er den vigtigste investering i det fremtidige samfund. Uddannelser og kultur giver livskvalitet og skal derfor have gode muligheder for vækst, udvikling og kvalitet. Foreningsliv og idræt skal have lov til at blomstre.

Centerpartiet

Centerpartiet (Miðflokkurin) blev dannet i 1992 af bl.a. tidligere medlemmer af Kristeligt Folkeparti. Partiet har været repræsenteret i lagtinget siden valget i 1994. Partiets politik har grundlag i et demokratisk, kristent livssyn, og det anser familien for at være samfundets hovedhjørneste, hvorfor en af lovgivningens vigtigste opgaver må være at værne om hjemmet, ægteskabet og børnene, også de ufødte.

Det skal kunne betale sig at arbejde, og skattesystemet skal være progressivt. Ægteskabet skal begunstiges gennem en fordelagtig beskatning. Der skal ikke indføres ejendomsskat og skattelovgivningen skal være erhvervsvenlig. Der skal stræbes mod ligevægt på finansloven uden låntagning.

Fiskerierhvervet, der er Færøernes hovederhverv, skal være på private hænder og i videst muligt omfang uafhængigt af landskassen. Bestandene skal beskyttes mod overfiskning. Fremstillingen af fødevarer skal være uafhængig af offentlig støtte, og der må iværksættes foranstaltninger, der kan gøre det muligt for dette erhverv at klare sig økonomisk.

Partiet er imod færøsk medlemskab af EU, men samarbejdet med fællesskabet må bygge på handels- og fiskeriaftaler. Handelsaftaler med lande uden for EU bør udvides (forstærkes).

Undervisningen i de offentlige skoler skal finde sted på kristent grundlag, og undervisningstilbuddene skal være differentierede, hvorfor friskoler, der bygger på et bibelsk grundlag, skal støttes, ligesom andre opbyggende skoler.

Idræt og andre sunde fritidsinteresser skal have gode vilkår, og boligpolitikken skal være familievenlig. Inden for det sociale og sundhedsmæssige område skal der være tilstrækkelige tilbud til alle borgere. Familier, der selv ønsker at passe deres børn, skal have tilstrækkeligt gode muligheder for at vælge dette.

Kulturpolitikken skal bygge på et kristent grundlag. Kunst og kultur, der fremmer en sund livsanskuelse, skal støttes. Kristne foreninger og enkeltpersoner skal have bedre muligheder for at komme til orde i de offentlige medier.

2.4 Folketingsvalg

Ifølge grundlovens § 28 vælges 2 af Folketingets medlemmer på Færøerne. Efter lov om folketingsvalg på Færøerne skal valg på Færøerne så vidt muligt ske samtidigt med afstemningen i Danmark.

Tabel 2.3 Stemmer ved folketingsvalgene 1998-2007

	11. mar. 1998	20. nov. 2001	8. feb. 2005	13. nov. 2007
	----- Pct. -----			
Republikanerne.....	20,9	24,9	25,4	25,4
Folkeflokken	26,9	20,5	24,1	20,5
Sambandspartiet	21,8	27,3	21,4	23,5
Socialdemokratiet.....	22,7	23,4	22,2	20,4
Selvstyrepatriet.....	7,7	1,6	2,4	3,5
Centerpartiet.....	...	2,2	3,3	6,8
Andre.....	...	...	1,2	...
Valgdeltagelse	66,8	79,7	73,1	67,23
Antal gyldige stemmer .	20.696	26.393	24.872	23.065

Kilde: Valgbogen for Færøerne.

Folketingsmedlemmer

Ved folketingsvalget den 13. november 2007 valgtes Høgni Hoydal, Republikanerne, og Edmund Joensen, Sambandspartiet.

2.5 Færøernes landsstyre

Landsstyret består af lagmanden og mindst 2 landsstyremedlemmer. Lagmanden udnævnes indirekte af Lagtinget på den måde, at lagtingsformanden efter at have konsulteret partiformændene forelægger et forslag til lagmand for Lagtinget. Stemmer mere end halvdelen af alle lagtingsmedlemmerne imod, er forslaget forkastet, i modsat fald er det vedtaget. Lagmanden udnævner og afskediger landsstyremedlemmerne. Hverken lagmanden eller et landsstyremedlem kan forblive i sin stilling, såfremt Lagtinget ved en afstemning, hvoraf halvdelen af medstemmerne stemmer for, har udtalt sin mistillid.

Efter lagtingsvalget den 19. januar 2008 blev der den 2. februar 2008 dannet nyt landsstyre bestående af Socialdemokratiet, Republikanerne og Centerpartiet. De 3 partier i koalitionen havde 17 af Lagtingets 33 mandater bag sig. Lagmand blev Jóannes Eidesgaard fra Socialdemokratiet.

Den 15. september 2008 opsagde lagmand Jóannes Eidesgaard samarbejdet i landsstyret med Republikanerne. Som baggrund for opsigelsen af samarbejdet angav lagmanden, at han og Socialdemokratiet efter flere uoverensstemmelser ikke længere havde tillid til Høgni Hoydal, vicelagmand og formand for Republikanerne.

Efter bruddet med Republikanerne indledtes forhandlinger mellem Socialdemokratiet, Folkeflokket og Sambandspartiet om dannelse af et nyt landsstyre. Den 26. september 2008 dannede de 3 partier nyt landsstyre med Kaj Leo Johannesen fra Sambandspartiet som lagmand. Dette landsstyre har 20 af Lagtingets 33 mandater bag sig.

Landsstyret har 9 medlemmer, hvoraf 3 er fra Sambandspartiet (Samb.), herunder lagmanden, 3 er fra Socialdemokratiet (Soc.) og 3 fra Folkeflokket (Folk.).

Landsstyret havde pr. 17. juli 2009, hvor Aksel V. Johannesen (Soc.) afløste Hans Pauli Strøm (Soc.) som landsstyremedlem for sundhedsanliggender, følgende sammensætning:

- Lagmand Kaj Leo Johannesen (Samb.): Styrelsesforhold, samordning af landsstyremedlemmernes opgaver, overtagelser af sagsområder og overordnede relationer i forhold til Danmark, administration og repræsentation.
- Landsstyremedlem Jørgen Niclasen (Folk.): Vicelagmand, udenrigs-, sikkerheds- og forsvarsanliggender, Nordisk samarbejde, eksportfremme, turisme, branding af Færøerne, nødhjælp og udviklingsbistand.
- Landsstyremedlem Johan Dahl (Samb.): Arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøspørgsmål, havbrug, olieanliggender, kommunikation og samfærdsel, IT, forsikring, ligestilling, ulykkesforsikring, veterinærsager, erhvervsanliggender i øvrigt.

- Landsstyremedlem Jóannes Eidesgaard (Soc.): Finans-, økonomi- og skatteforhold, løn- og personaleforhold, kommunernes økonomi.
- Landsstyremedlem Helena Dam á Neystabø (Soc.): Undervisning, kultur, folkekirken og andre trossamfund, radio og TV, idræt, videnskab og forskning, daginstitutioner.
- Landsstyremedlem Jacob Vestergaard (Folk.): Fiskeri og fiskeindustri, hvalfangst, bjærgning og beredskab, landbrug.
- Landsstyremedlem Annika Olsen (Folk.): Retsvæsen og politi, lovsager, kommunale anliggender (undtaget kommunernes økonomi), civilret, registrering og navne, udlændingesager, energi- og klimaanliggender, landsveje og -havne.
- Landsstyremedlem Aksel V. Johannesen (Soc.): Sundheds- og sygehusvæsen, apoteksvæsen, sundhedsforebyggelse, psykiatrien.
- Landsstyremedlem Rósa Samuelsen (Samb.): Sociale ydelser, pensioner, ældreområdet, offentlig forsorg, særforsorg, bolig- og lejespørgsmål, alkohol- og narkotikapolitik.

2.6 Administration

Ved Olai 1996 trådte den sidste del af den nuværende færøske styrelsesreform i kraft. Et led i denne reform var gennemførelsen af loven om landsstyremænds ansvarlighed, der i sit indhold stort set svarer til den danske ministeransvarlighedslov samt af forvaltningsloven og loven om offentlighed i forvaltningen, begge af et indhold, nogenlunde svarende til de tilsvarende danske love. Reformen nødvendiggjorde tilsvarende ændringer i landsstyrets administration, der nu er opbygget, svarende til de enkelte landsstyremænds ansvarsområder.

Landsstyrets forvaltning er opdelt op i et lagmandskontor og et antal landsstyreområder, svarende til antallet af landsstyremænd. Chefen for lagmandskontoret, der har titel af lagmandsdirektør, er samtidig øverste chef for landsstyreadministrationen.

- Lagmandens Kontor (Løgmannsskrivstovan)
Lagmandsdirektør: Marjun Hanusardóttir

Overordnet koordination af centraladministrationen, overtagelser af sagsområder og overordnede relationer til Danmark, rådgivning, efteruddannelse, landsstyremøder, koordination og orientering.

- Landsstyreområdet for udenrigsanliggender (Uttanríkisráðið)
Konst. departementschef: Herluf Sigvaldsson

Udenrigs-, sikkerheds- og forsvarsanliggender, Nordisk samarbejde, eksportfremme, turisme, branding af Færøerne, nødhjælp og udviklingsbistand.

Under landsstyreområdet for udenrigsanliggender hører Færøernes repræsentationskontor i København samt de færøske repræsentanter i London, Reykjavik og Bruxelles.

- Landsstyreområdet for indenlandsanliggender (Innlendismálaráðið)
Departementschef: Rúni Joensen

Lovsager, politi og retsvæsen, kommunale anliggender (undtaget kommunernes økonomi), registrering og navne, civilret, udlændingesager, naturanliggender, klima- og energi, landsveje og -havne.

Under landsstyreområdet for indenlandsanliggender hører bl.a. Færøernes Ankeinstitution, Datatilsynet, Udlændingekontoret.

- Landsstyreområdet for erhvervsanliggender (Vinumálaráðið)
Departementschef: Arne Poulsen

Industri, håndværk, havbrug, olie, forsikring, handel og øvrigt erhverv, arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøforhold, ligestilling, kommunikation og samfærdsel, IT, veterinæranliggender.

Under landsstyreområdet for erhvervsanliggender hører bl.a. Olie- og Energidirektoratet, Arbejdstilsynet, Arbejdsløshedssystemet (ALS), Barselssystemet, Færøernes Internationale Skibsregister, Levnedsmiddel- og Veterinærstyrelsen, Telestyrelsen, Skibstilsynet, Landets vin- og spiritusudsalg.

- Landsstyreområdet for finansanliggender (Fígjarmálaráðið)
Departementschef: Petur Alberg Lamhauge

Finans- og økonomianliggender, told og skat, merværdiafgift o.l., landskassens formue og gæld, ind- og udbetalinger, kommunernes økonomi, byggesager, personaleforhold, overenskomstforhandlinger, fortolkning af overenskomster samt løn.

Landsstyreområdet for finansanliggender er opdelt i Færøernes Told og Skat, Lønafdelingen og Oppebørselskontoret (Føroya Gjaldstova). Under området henhører Færøernes Statistiske kontor, Færøernes Landsbank, Det Økonomiske Råd samt Finansieringsfonden af 1992, Færøfonden, Investeringsfonden, MOMS-nævnet og Landsskatteankenævnet.

- Landsstyreområdet for fiskerianliggender og naturressourcer (Fiski- og Tilfeingismálaráðið)
Departementschef: Rógvi Reinert

Fiskerianliggender, fiskeritilladelser, regulering af fiskeriet, hvalfangst og anden fangst, søfart, fiskeritilsynet, Vagt- og Bjærgningstjenesten, overordnede og koordinerende opgaver vedr. beredskab, dykkerskolen, landbrug.

Landsstyreområdet for fiskerianliggender er opdelt i Fiskerikontoret, Fiskeritilsynet, Lønudligningskontoret og Søfartskontoret. Under området henhører Skibstilsynet, Fiskerilaboratoriet, MRCC Tórshavn og Landbrugsinstituttet.

- Landsstyreområdet for sundhedsanliggender (Heilsumálaráðið)
Departementschef: Poul Geert Hansen

Sygehusvæsenet, sygekasser, psykiatrien, kommune- og skolelægeordning, apoteksvæsenet.

Under landsstyreområdet for sundhedsanliggender hører bl.a. Landssygehuset, Klaksvík sygehus, Suderø sygehus, Landsapotekeren og Patienthotellet Tórshavn i København.

- Landsstyreområdet for sociale anliggender (Almannaráðið)
Departementschef: Eyðun Mohr Hansen

Sociale ydelser, pensioner, ældreområdet, offentlig forsorg, særforborg, bolig- og leje-politik, alkohol- og narkotikapolitik.

Under landsstyreområdet for sociale anliggender hører bl.a. Socialforvaltningen, Hjemmeplejen og Særforborgen (Nærverkið).

- Landsstyreområdet for undervisning, forskning, kultur og kirke (Mentamálaráðið)
Departementschef: Leivur Harryson

Daginstitutioner, Folkeskolen, fritidsundervisning, musikskoler, udgivelse af skolebøger, specialundervisning, undervisningsmidler mv., erhvervs- og ungdomsuddannelsesskoler samt lærlinge, de højere uddannelser, museer, radio og TV, folkekirken og andre trossamfund, idræt, anden kulturel virksomhed.

Landsstyreområdet for kulturanliggender er opdelt i 4 afdelinger; en afdeling for kultur og højere uddannelser, en erhvervs- og ungdomsuddannelsesafdeling, en folkeskoleaf-

deling samt en stabsafdeling. Under området henhører en lang række undervisnings- og kulturelle institutioner.

2.7 Internationale organisationer med hovedkontor på Færøerne

Nordisk Atlantsamarbejde (NORA) er en transnational, projektorienteret samarbejdsorganisation under Nordisk Ministerråd. Den har til formål gennem strategisk netværkssamarbejde og projektstøtte at styrke samarbejdsrelationerne og den økonomiske udvikling i den nordatlantiske region.

Geografisk omfatter samarbejdet Færøerne, Grønland, Island samt Nord- og Vestnorge. NORA skal dog samtidig virke for en styrkelse af disse landes fælles samarbejde med bl.a. de skotske øer og Canadas kystområder for derigennem aktivt at bidrage til udviklingen af det nordiske samarbejdes vestvendte nabolandssamarbejde.

NORA-samarbejdet er overvejende erhvervsrettet. Hvert år iværksætter og støtter NORA cirka 25 erhvervsrelaterede projekter. I den gældende strategi 2005-2010 er marine ressourcer, turisme, transport og informationsteknologi udpeget som prioriterede erhvervssektorer.

Herudover skal NORA bl.a. gennem afholdelse af seminarer og konferencer skabe politiske og faglige arenaer, hvor nordatlantiske problemstillinger drøftes og fælles strategier kan udvikles. I NORAs handlingsplan for 2009 er det især Nordatlantens demografiske udfordringer, klimaforandringernes betydning for den nordatlantiske region og det vestlige nabolandssamarbejde med bl.a. de canadiske atlantehavsprovinser, som er i fokus.

NORA finansieres af Nordisk Ministerråd og en national medfinansiering fra de fire medlemslande.

NORAs hovedsekretariat er beliggende i Tórshavn. I de øvrige lande bemandes fire kontaktpersoner de regionale sekretariater.

Direktør for NORA er Lars Thostrup.

Nærmere oplysninger findes på NORAs hjemmeside på www.nora.fo.

2.8 Institutioner under staten

Rigsombudet

Rigsombudsmanden på Færøerne er rigets øverste repræsentant på Færøerne og leder af rigets administration. Rigsombudet er bindeleddet mellem hjemmestyret og rigsmyn-

dighederne. Embedet administrerer desuden som overøvrighed en række familieretlige sager i forbindelse med bevilling til separation og skilsmisse samt adoption, fastsættelse af ægtefælle- og børnebidrag samt bevilling til fri proces. Herudover behandler embedet en række sager vedrørende lovgivningsanliggender, herunder ikraftsættelse af dansk rigsløvgivning mv. for Færøerne. Fra den 1. januar 2010 skal embedet endvidere behandle værgemålssager.

- Rigsombudsmand Dan M. Knudsen
- Fuldmægtig Jenny Kingbo: Sager vedrørende erhvervsforhold, penge- og kreditforhold, Rigsombudsmandens beretning, sekretariats- og personalesager, budget og regnskab, IT, valg, internationale konventioner mv.
- Fuldmægtig Lene Moyell Johansen: Familieretlige sager, indfødsret, adoption.
- Fuldmægtig Irene Søborg-Skau: Familieretlige sager, indfødsret, adoption, fri proces, valg, Lovregister for Færøerne.

Færøernes Kommando

Færøernes Kommando (FRK) er en operativ kommando. FRK råder over et orlogsskib, normalt med helikopter, og periodevis over et overvågnings- og fiskeriinspektionsfly. Kommandoen har til huse i Mjørkadalur.

FRK udfører overvågning af farvandene ved Færøerne, suverænitethævdelse, fiskeriinspektion, ammunitionsrydning samt yder assistance til det færøske samfund, fx med helikoptertransporter af særlig karakter. Herudover løses andre opgaver, bl.a. assistance til redningsoperationer i færøsk område.

På FRK er der medio 2009 ansat 5 officerer, 7 sergenter, 6 menige og 8 civile. Herudover er der til kommandoen tilknyttet en færøsk orlogspræst samt to rådighedsbefalingsmænd. Kommandoens chef er kommandør Per Starklint.

Farvandsvæsenet

Farvandsvæsenets aktiviteter på Færøerne omfatter drift og vedligeholdelse af Eide Loranstation, 25 fyrstationer (27 fyr), DGPS station Tórshavn samt tågesignaler ved Akra-berg og Borin Fyr.

Der er ved FRV Færøerne i øjeblikket ansat 5 medarbejdere på fuld tid og 12 såkaldte vederlagslønnede fyrpassere.

Farvandsvæsenets aktiviteter på Færøerne styres fra Eide Loranstation.

I forbindelse med nautiske og delvis også tekniske forhold er der et vist samarbejde med Landsverk (Landsingeniøren, havneafdelingen).

Øvrige statslige institutioner

- Administrerende sorenskriver (dommer): Henrik Møller
- Sorenskriver: Jóannes Madsen
- Landfogeden (politimester): Karen Marie Olesen
- Vicepolitimester: Finn Ougaard
- Fungerende politiinspektør: Jón Klein Olsen
- Sysselmand Klaksvík: Hans L. Djurhuus
- Sysselmand Runavík: Kristjan Martin Joensen
- Sysselmand Tvøroyri: Sommer Joensen
- Sysselmand Tórshavn: Andras Marr Poulsen
- Sysselmand Miðvágur: Andras Marr Poulsen
- Fungerende sysselmand Sandur: Høgni í Dali
- Landslæge: Høgni Debes Joensen

2.9 Kommunale forhold

Kommunale forhold er et færøsk særanliggende, og området er reguleret gennem lagtingslove, hvoraf de vigtigste er lagtingslov om kommunernes styrelse fra 2000, lagtingslov om frivillig kommunesammenlægning og kommunalt samarbejde i forbindelse med lovpligtige opgaver fra 2007 samt kommunevalgloven fra 1972.

Antal kommuner

I 1998 blev der i en betænkning fra Kommunaludvalget anbefalet, at det samlede antal kommuner på Færøerne burde være mellem 7 og 9. En ændring af lov om frivillige kommunesammenlægninger lægger op til, at kommunerne samarbejder eller lægges sammen inden for syv definerede områder. Eventuelle sammenlægninger skal ske frivilligt. Kommunestyrelsesloven lagde op til en klarere opgavefordeling mellem landsstyre og kommune, bl.a. er børnepasningen efterfølgende overgået helt til kommunerne. Ved at lægge flere opgaver ud til kommunerne forventes det, at flere kommuner enten vil slå sig sammen eller indlede et samarbejde, hvor opgaverne kræver det.

Da den nye kommunal styrelseslov trådte i kraft den 1. januar 2001 var der 48 kommuner. Siden da har flere kommuner forhandlet og underskrevet aftaler om frivillig sammenlægning og er antallet af kommuner således 1. januar 2005 kommet ned på 34 kommuner, og fra 1. januar 2009 yderligere ned på 30 kommuner.

De større kommuner på Færøerne (Tórshavn, Klaksvík, Runavík, Tvøroyri, Fuglafjørður, Vágur og Sands) har oprettet sammenslutningen Kommunusamskipan Føroya. Disse 7 kommuner repræsenterer 69 pct. af befolkningen på Færøerne. For de 27 øvrige kommuner varetager organisationen Føroya Kommunufelag kommunernes interesser over for landsstyret.

Valg til kommunestyret

Reglerne for valg til kommunestyret er fastsat ved lagtingslov nr. 44 af 19. juni 1972 som senest er ændret ved lagtingslov nr. 97 af 15. november 2006 om valg til samtlige færøske kommuner. Der afholdes valg hvert 4. år, og det seneste valg fandt sted den 11. november 2008.

Valgret og valgbarhed har enhver, der er fyldt 18 år, som opfylder betingelserne for valgret og valgbarhed til Færøernes Lagting, som er tilmeldt folkeregistret i vedkommende kommune senest 7 dage inden valgdagen, og som på valgdagen bor i kommunen.

Afstemningen foregår i henhold til kandidatlistor, hvorpå bestemte personer bringes i forslag til valg. Samtidig med kommunalvalget og efter samme regler vælges en skolekommission.

Kommunalbestyrelserne benævnes bygderåd, idet kommuner med over 1.500 indbyggere dog har mulighed for at benytte benævnelsen byråd. Alle kommuner, der har – eller har haft – over 1.500 indbyggere, dvs. Tórshavn, Klaksvík, Runavík, Tvøroyri, Vágur og Fuglafjørður anvender således denne benævnelse.

Bortset fra de største kommuner er kommunalvalg på Færøerne domineret af borgerlister i de enkelte kommuner.

Den kommunale styrelsesordning

Reglerne om det kommunale styre findes i lagtingslov nr. 87 af 17. maj 2000 som senest er ændret ved lov nr. 71 af 6. maj 2003 om færøske kommuner. Denne lagtingslov er de færøske kommuners styrelseslov og indeholder regler om de styrende organer, det vil sige by- eller bygderådene, udvalgene og by- eller bygderådsformanden. Endvidere fastsætter den visse regler for kommunernes økonomiske forvaltning, og endelig reguleres tilsynet med kommunerne.

Lagtingsloven indeholder hjemmel til at fastsætte regler inden for bestemte områder i en styrelsesvedtægt, der vedtages af den enkelte kommune. De styrelsesregler, der kan optages i vedtægten, er i første række dem, hvis indhold er afhængig af de lokale forhold, bl.a. bygderådets medlemstal og udvalgsstrukturen. I styrelsesvedtægten skal det ligeledes være fastsat, hvorledes kommunalbestyrelsens medlemmer kan indhente oplysninger eller teknisk bistand fra administrationen i forbindelse med sagernes behandling.

Kommunalbestyrelsen skal endvidere fastsætte nærmere regler om sagsprocedurer i en mødeplan og om personaleforhold i et personalereglement. Bestemmelser i overenskomster om løn- og ansættelsesforhold, indplacering og løntrin skal godkendes af landsstyre-

manden, dersom disse ikke forud er klart fastlagt i overenskomst eller aftale. Dette er tillige gældende for kommunale fællesskaber.

Den nyvalgte kommunalbestyrelse skal træde sammen til et konstituerende møde senest den 31. december det år, valget er foretaget.

Borgmesteren, der står for den daglige ledelse af kommunen, forbereder kommunalbestyrelsens møder og indkalder medlemmerne til disse. Han leder møderne og sørger for, at beslutningerne indføres i protokol, og for at by- og byggerådets beslutninger føres ud i livet.

Til varetagelse af den umiddelbare forvaltning af kommunens anliggender nedsættes et økonomiudvalg samt et eller flere stående udvalg, hvis sammensætning og myndighedsområde fastsættes i styrelsesvedtægten. Udvalgene konstituerer sig selv, idet dog borgmesteren er født formand for økonomiudvalget.

Hver kommune skal have en sagkyndig revision. Revisoren skal være statsautoriseret eller registreret.

Landsstyremedlemmet udøver tilsyn med, at kommunale beslutninger er i overensstemmelse med lovgivningen og med kommunernes økonomiske forhold. Han fastsætter regler vedrørende ansvarsforpligtelser, kaution o.l. og vedrørende tilsagn om regelmæssige ydelser, som kommunen ikke efter loven er forpligtet til at udbetale.

Med henblik på at give landsstyremedlemmet mulighed for at udøve sin tilsynsforpligtelse med kommunens økonomiske forhold skal kommunen til landsstyremedlemmet indsende det reviderede regnskab efter udløbet af finansåret, det vedtagne årsbudget og den vedtagne tillægsbevilling. Såfremt kommunens nettogæld udgør mere end svarende til én nettoligning, kan landsstyremanden under visse forudsætninger give kommunalbestyrelsen meddelelse om at foretage de nødvendige ændringer.

Kommunale opgaver

De vigtigste kommunale opgaver er fastlagt ved lagtingslov som funktioner inden for større samfundsmæssige ordninger, f.eks. forsværsvæsen, skolevæsen og børnepasningen. Ud over disse varetager kommunerne en række mere serviceprægede opgaver overfor kommunernes beboere, f.eks. veje, vandforsyning, havne, bibliotek, idrætspladser og idrætshaller.

Folkeskolen er en af kommunernes væsentligste opgaver. Kommunen har ansvaret for, at kommunens borgere kan få den fornødne undervisning. Tilsynet med og styrelse af kommunens skoler ligger hos skolekommissionen. Nogle kommuner har anlagt og driver en folkeskole i fællesskab.

En række af de større kommuner har etableret folkebiblioteker og fritidsundervisning. Landskassen yder tilskud til kommunernes driftsudgifter på disse områder.

Kommunerne dækker en mindre del af udgifterne til sociale pensioner samt visse forsorgsydelser. Endvidere betaler kommunerne en del af det faste honorar til kommunelæger og stiller i øvrigt fri bolig, konsultationslokaler og instrumentarium til rådighed. Udgifterne til skoletandlæger dækkes fuldt ud af kommunerne, mens kommunens udgifter til skolelæger, sundhedsplejersker, skolesundheds- eller skolesygeplejersker og hjemmesygeplejersker kun udgør en mindre del af de samlede udgifter.

De fleste kommuner har anvendt store beløb til udbygning af havne- og landingspladser, idet disse – med landskassetilskud – bygges og drives af kommunerne. Endvidere dækker kommunerne udgifter til anlæg og vedligeholdelse af veje, som ikke er landsveje og til gadebelysning. Kommunale opgaver er i øvrigt anlæg og vedligeholdelse af kloaker, renovation, anlæg og vedligeholdelse af kirkegårde, vandforsyning og brandvæsen. Som eneste kommune har Tórshavn kommune udgifter til kollektiv trafik (buslinier) inden for kommunen.

Tórshavn kommune er forpligtet til at udarbejde en byplan for kommunen, og landsstyret kan pålægge andre kommuner (eller andre kommuner i fællesskab) at tilvejebringe en byplan. På nuværende tidspunkt er det op til kommunerne selv at afgøre, om der skal planlægges eller ej.

Det er dog nødvendigt for kommuner med en vis vækst at udarbejde en byggevedtægt med bindende regler for både kommunestyret og den enkelte. Landsstyret er bemyndiget til at sætte en særlig byggevedtægt i kraft for de kommuner, der ikke har egne godkendte bestemmelser vedrørende byggeriet.

Tórshavn kommune har som den eneste kommune etableret eget anlæg til affaldsforbrænding. De fleste kommuner har sluttet sig sammen i Færøernes Interkommunale Renovationselskab (IRF) om et fælles affaldsforbrændingsanlæg i Leirvík.

Kommunalreformudvalg

Et kommunalreformudvalg er nedsat og skal komme med sin betænkning til Olaj 2009. Betænkningen skal indeholde forslag til:

- hvilke de kommunale enheder, der skal være
- mellemkommunal udjævning
- en klar opgave- og byrdefordeling, som skal indeholde en prioritering af, hvilke opgaver der skal lægges til kommunerne
- bloktilskud

3. Erhvervs- og arbejdsmarkedsforhold

Erhvervs- og arbejdsmarkedsforhold er overvejende reguleret ved lagtingslove m.v. som færøsk særanliggende, mens en række formueretlige områder, herunder aktieselskabslovgivningen, penge- og valutaforhold samt bank- og sparekasselovgivning m.v., er fællesanliggender.

3.1 Befolkningens erhvervsforhold

Erhvervsfrekvensen på Færøerne er den højeste i Norden. I 2007 var erhvervsfrekvensen 88,9 pct. på Færøerne, næsthøjest var den i Island med 85,7 pct. Til sammenligning var erhvervsfrekvensen i Danmark 77,7 pct. i 2007, hvilket er lidt højere end i Sverige og Norge.¹

Til belysning af udviklingen i befolkningens erhvervsmønstre foreligger der tal for lønudbetalingerne fordelt på erhverv, *jf. tabel 3.1*. Lønudbetalingerne er samtidig meget anvendelige som konjunkturbarometer.

Hagstova Føroya (Færøernes Statistik) har i 2006 ændret deres opgørelsesmetode for lønudbetalingerne, hvorfor tallene i *tabel 3.1* ikke er direkte sammenlignelige med tilsvarende opgørelser i tidligere beretninger – også for årene før 2006. Med henblik på en bedre anvendelse af lønudbetalingerne til belysning af færøsk aktivitet og som konjunkturindikator er opgørelsen ændret således, at den bedre afspejler færøsk aktivitet. Hagstova Føroya har fjernet, hvad de kalder udenlandsk aktivitet fra opgørelsen af lønudbetalingerne. Hermed bliver lønudbetalingerne i alt ca. 2 pct. lavere. Det er hovedsagligt lønudbetalinger fra udenlandske virksomheder i forbindelse med olieboringer i færøsk område, udenlandske skibe registreret i det færøske internationale skibsregister og lønudbetalinger fra udenlandske virksomheder til færinger, som arbejder i udlandet, der er taget ud af lønopgørelsen. Derudover er lønudgifter til personale ved det danske forsvar på Færøerne heller ikke taget med i lønudbetalingerne. Lønudgifter til f.eks. politi og retsvæsen, der som forsvaret også er danske sagsområder, er derimod taget med i opgørelsen over lønudbetalingerne.

I *tabel 3.1* fremgår udviklingen i lønudbetalingerne i perioden 2004-2008. Stigningen i de samlede lønudbetalinger var i perioden 2004-2005 forholdsvis afdæmpet med en gennemsnitlig årlige nominel stigning på 1-3 pct. Inflationen har i samme periode været under 1 pct., og der har således været en mindre fremgang i de samlede reale lønninger.

Der er i 2006-07 igen tale om en kraftig stigning i lønudbetalingerne som følge af den positive udvikling for færøsk økonomi og erhvervsliv. I 2008 aftager de kraftige stigninger i lønudbetalingerne igen, hvilket primært skyldes en nedgang i fiskeriet, hvor lønudbetalingerne direkte er faldet. Foreløbige tal for de første 5 måneder af 2009 viser et fald i de sam-

¹ Kilde: Nordisk Statistisk Årbog 2008, der foreligger endnu ikke tal for 2008.

lede lønudbetalinger på 4,5 pct. i forhold til samme periode året før. Tilbagegangen ses i stort set alle sektorer bortset fra den offentlige sektor. Faldet i lønudbetalinger er størst inden for fiskerierhvervet, hvor lønudbetalingerne er faldet med samlet 16,8 pct. Dette fald er dog sammensat af en række modsatrettede tendenser. Selve fiskeriet og fiskeindustrien har oplevet et markant fald på knap 20 pct. Opdrætserhvervet har derimod oplevet en stigning i lønudbetalingerne på 21,3 pct. Opdrætserhvervet får større og større betydning for især eksporten, men da der er forholdsvis få ansatte inden for opdrætserhvervet, har det stadig ikke den store betydning for lønudbetalingerne. Bygge- og anlægsbranchen har også oplevet et stort fald i lønudbetalingerne på næsten 14 pct. Lønudbetalingerne inden for den offentlige sektor er steget ca. 6,2 pct., og da det offentlige står for næsten 40 pct. af lønudbetalingerne, modvirker dette til dels de voldsomme fald inden for de øvrige sektorer.

I *tabel 3.1* på næste side fremgår lønudbetalingerne fordelt på hovederhverv i perioden 2004-2008.

Tabel 3.1 Lønudbetalinger fordelt på hovederhverv 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
	----- Mio. kr. -----				
1. Landbrug	7	8	10	12	15
2. Fiskeri.....	777	838	951	965	734
3. Fiskeopdræt og -forarbejdning .	92	60	92	118	153
4. Råstofudvinding	19	22	25	43	34
5. Fiskeindustri.....	396	380	362	350	315
6. Værfter og værksteder.....	125	131	145	162	162
7. Produktion i øvrigt	219	223	231	248	243
8. Byggevirksomhed.....	381	377	437	495	531
9. Energiforsyning.....	50	47	48	52	56
10. Handel og reparation	596	585	629	688	716
11. Hotel og restauranter	70	70	76	87	87
12. Søtransport	222	229	226	271	273
13. Øvrig transport	146	155	181	209	231
14. Post og telegraf.....	165	163	168	174	176
15. Finansiering og forsikring	238	246	286	341	359
16. Erhvervsservice	193	207	235	268	298
17. Husholdningsservice	40	42	47	52	60
18. Offentlig adm. og tjenester.....	2.003	2.088	2.140	2.280	2.446
19. Foreninger og kultur.....	119	128	134	142	146
20. Diverse	4	4	5	17	8
I alt	5.861	6.005	6.424	6.958	7.035
	----- Pct. -----				
Ændring i forhold til året før	1,3	2,4	7,0	7,8	1,3
<i>Andel af lønudbetalinger i alt</i>					
Primær sektor (1.-4.)	15,3	15,5	16,8	16,4	13,3
Industrien (5.-9.).....	20,0	19,3	19,0	18,8	18,6
Serviceerhvervene (10.-19.)	64,7	65,2	64,1	65,1	68,2

Anm.: Lønudbetalingerne omfatter udbetalte A-indtægter og kildeskat. Arbejdsløshedsforsikring og offentlige ydelser som sociale pensioner og dagpenge er fratrukket.

Kilde: Hagstova Føroya.

I *bilag 3.1* er vist udviklingen i *ledigheden* på Færøerne i perioden januar 2002 - april 2009. Ledigheden på Færøerne har de seneste år været meget lav. I januar 2005 var den sæsonkorrigerede ledighed 4,0 pct., men er siden faldet i takt med den økonomiske fremgang og var i marts 2008 det laveste nogensinde med en sæsonkorrigeret ledighed på kun 1,2 pct. Denne udvikling vendte i slutningen af 2008, og den sæsonkorrigerede ledighed er steget til 3,3 pct. i april 2009. Landsbankin forventer, at ledigheden i 2009 når op på omkring 4 pct. Den stigende ledighed kan henføres til faldende aktivitet i fiskeriet pga. fal-

dende fangstmængder og priser samt den verdensomspændende finansielle krise, der har medført faldende aktivitet i en lang række sektorer.

3.2 Ejerformer og erhvervslivets geografiske fordeling

Ejerformer

Inden for kystfiskeri, håndværk, småindustri og butikserhvervet samt dele af serviceerhvervene er enkeltmandsforetagendet den mest almindelige etableringsform. Inden for fiskerierhvervet, fiskeindustrien, større industri og grossistvirksomhed er aktieselskabsformen den mest almindelige.

I perioden 2004-2007 har der været en nettotilgang af registrerede aktieselskaber på 10-15 pct. I 2008 er denne udviklingen stagneret og nettotilgangen fra 2007-2008 er faldet til 4 pct. (114). Denne udvikling er forventelig i forhold til, at den økonomiske fremgang også stagnerede i 2008. Udviklingen i antallet af registrerede aktieselskaber i perioden 2004-2008 fremgår af *tabel 3.2*.

Tabel 3.2 Antallet af aktieselskaber pr. 1. januar 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
Aktieselskaber	1.932	2.149	2.465	2.783	2.897

Kilde: Skráseting Føroya (Den færøske registreringsmyndighed)

3.3 Fiskeri, Fiskeindustri og Fiskeopdræt m.v.

Indledning

Fisk og fiskevarer udgør omkring 95 pct. af Færøernes samlede eksportindtjening, når der ses bort fra eksporten af skibe (der varierer betydeligt over årene). Fiskerierhvervet har derfor fortsat en afgørende betydning for indkomst- og beskæftigelsesmulighederne på Færøerne, selv om andre erhverv, især serviceerhvervene, spiller en stadig større rolle i den færøske økonomi.

Beskæftigelsen inden for fiskerisektoren (fiskeri og forarbejdningsleddet) har i en længere periode været faldende. Hertil kom den økonomiske krise først i 1990'erne, som betød, at mange arbejdspladser inden for erhvervet forsvandt. Beskæftigelsen inden for fiskeriet og forarbejdningsleddet var på sit højeste i slutningen af 1980'erne, hvor godt 8.000 var beskæftiget inden for sektoren. Siden da har antallet af beskæftigede inden for sektoren svinget mellem 4.500 og 6.000, men i 2008 er antallet faldet til ca. 4.000 ansatte, hvilket er historisk lavt.²

² Kilde: Opgørelsen er baseret på oplysninger fra Hagstova Føroya om antallet af beskæftigede med fiskefangst, opdræts- og renservirksomhed (slagtning) samt personer beskæftiget i fiskevareindustrien.

Indtil midten af 1970'erne blev størstedelen af de færøske fangster taget i fjernere liggende farvande ved Grønland, Canada, Nordnorge, Nordsøen og ved Island. I takt med kyststaternes udvidelse af de nationale fiskerigrænser til 200 sømil, og den internationale regulering af fiskeriet uden for grænserne, har færøske fiskere været nødsaget til at udvide fiskeriet omkring Færøerne (den færøske 200 sømilezone). Værdien af fangsten i nærområdet udgør omkring 60 pct. af værdien af de samlede færøske fangster pga. den store andel af de betydende bundfiskearter torsk, kuller og sej. Fiskeriet inden for 200 sømilezone drives af hjemmefiskerflåden. De resterende fangster tages af fjernfiskerflåden i henhold til kvotebytteaftaler (Norge, Rusland eller EU) eller i internationalt farvand ved Svalbard og Flemish Cap samt i Norskehavet og Irmingerhavet eller på kvoter baseret på historisk fiskeri ved Island og Canada.

Udviklingen af hjemmefiskeriet førte inden for en relativ kort årrække til store investeringer i såvel skibe som fabriksanlæg på land til forarbejdning af fangsten. Forarbejdningsindustrien på land har været forsøgt geografisk spredt som resultat af en bevidst politisk indsats for at bevare arbejdspladser i yderområderne. Denne strategi viste sig ikke bæredygtig under krisen i starten af 1990'erne, og mange fabrikker er lukket siden. Faroe Seafood (tidligere United Seafood), der blev oprettet i 1993, overtog oprindeligt 19 fabrikker, og af dem er der i dag kun produktion på 5. Faroe Seafood er den største operatør inden for forarbejdningssektoren, men der eksisterer også andre mellemstore og mindre virksomheder, der forarbejder fisk. Der er i alt ca. 20 fileteringsfabrikker på Færøerne, samt 1 fiskemelsfabrik og 1 kammuslingefabrik på Færøerne.

Fangsterne forarbejdes i overvejende grad til frosne fileter og til saltfisk. Et andet led i tilpasningen af det færøske fiskerierhverv har bestået i en omstilling til fangst af nye arter.

En gunstig prisudvikling på verdensmarkedet for laks og lakseprodukter medførte stor fremgang for fiskeopdrætserhvervet i sidste halvdel af 1990'erne. Fiskeopdrætserhvervet, der i 2003 eksporterede for knap 1 mia. kr., svarende til knap 25 pct. af Færøernes samlede eksport det år, oplevede siden faldende verdensmarkedspriser og tilfælde af sygdom i bestandene. Dette medførte, at erhvervets egenkapital på 0,5 mia. kr. blev tabt. Eksporten af opdrætsfisk faldt herefter til 473 mio. kr. i 2006, hvorefter der har været stor fremgang. Stigende verdensmarkedspriser og effektiv sygdomsbekæmpelse har medført, at erhvervet er kommet på fode igen. Værdien af eksporten var i 2008 på 955 mio. kr.

Internationale reguleringer og fiskeriaftaler

Kystlandene i det nordlige Atlanterhav udvidede i 1977 fiskerigrænserne til 200 sømil. Havområdet inden for de nye fiskerigrænser kom således under national lovgivning. Uden for 200 sømils fiskerigrænserne bliver fiskeriet reguleret af henholdsvis NAFO (for det nordvestlige Atlanterhav) og NEAFC (for det nordøstlige Atlanterhav).

NAFO: North-West Atlantic Fisheries Organization (før ICNAF).

NEAFC: North-East Atlantic Fisheries Commission.

ICES: International Commission for Exploration of the Sea.

NAFO har fungeret siden 1. januar 1979. NAFO disponerer over egen videnskabelig kommission. Organisationen har hjemmel til at fastsætte tekniske reguleringer af fiskeriet og fangstmængder for bestemte fiskearter til medlemslande i farvandet uden for 200 sømylegrænsen ved Canadas østkyst og USAs nordøstkyst. Det vigtigste fiskeri for Færøerne er rejer i område 3M (Flemish Cap) og 3L (Grand Bank). Det har hidtil ikke lykkedes at opnå enighed om fordelingen af rejekvoten i NAFO-området 3L. I medfør af NAFO-konventionen har Danmark (på vegne af Færøerne og Grønland) de sidste år protesteret mod den vedtagne beslutning og fastsat en autonom kvote for rejefiskeriet i 3L området, der er højere end den kvote, som var tildelt Danmark (på vegne af Færøerne og Grønland) i NAFO-beslutningen. Som følge heraf lukkede Canada sine havne for landinger fra grønlandske og færøske fartøjer. Canada ophævede i midlertidig forbuddet mod landinger forud for det ekstraordinære NAFO-møde i slutningen af april 2008.

Hvad angår det nordøstlige Atlanterhav bygger både kystlandene og NEAFC på videnskabelig rådgivning fra den internationale fiskeribiologiske kommission ICES.

NEAFC er fra 1998 centrum for reguleringen af fiskeriet efter pelagisk rødfisk, makrel, atlanto-skandisk sild, blåhvilling og fiskeriet efter dybhavsarter. NEAFC-aftalerne gælder sædvanligvis kun for internationalt farvand og bliver oftest kombineret med kyststatsaftaler.

Det er Danmark, der er medlem af både NAFO og NEAFC på vegne af Færøerne (og Grønland), men det er de færøske og grønlandske medlemmer, der tilsammen udgør den danske delegation med Udenrigsministeriet som bisidder.

Traktaten om bevarelse af laksebestandene i Nordatlanten (NASCO) trådte i kraft den 1. oktober 1983. Traktaten er ratificeret af Canada, Danmark på Færøernes (og Grønlands) vegne, EU, Island³, Norge, Rusland og USA.

---

^{3 3} Den særlige situation på Island har medført, at de har meldt sig ud af NASCO pr. 1. jan. 2010.

Foruden det internationale samarbejde inden for NAFO og NEAFC har Færøerne siden 1977 indgået *bilaterale aftaler* om gensidige fiskerirettigheder med bl.a. Rusland, Norge, EU, Island og Grønland, se *tabel 3.3* herunder for en oversigt over disse for perioden 2007-2009.

Tabel 3.3 Færøernes fiskeriaftaler 2007-2009

	Færøske kvoter i udenlandsk farvand			Andre landes kvoter i færøsk farvand		
	2007	2008	2009	2006	2007	2009
	----- 1.000 kg. -----					
Bundfisk ¹⁾ (torsk m.v.) .	27.397	27.351	28.607	12.221	12.008	12.008
Makrel	5.198	4.739	6.303	15.072	14.626	19.739
Sild ²⁾	3.742	3.434	3.434	3.300	4.000	6.000
Lodde	30.000	30.000	30.000	...	...	...
Brisling, hestemakrel....	13.378	11.378	14.860	230	230	50
Sperling, tobis m.v.	0	0	2.500	...	...	...
Blåhvilling	45.200	30.730	10.500	177.150	147.300	114.300
Andet	885	925	925	3.255	2.360	2.560
Rejer	2.250	2.250	2.435	...	...	...
	----- Fiskedage -----					
Rejer Svalbard ³⁾	1.317	1.317	922	...	...	...

- 1) Af den russiske kvote kan 2.300 tons torsk og 200 tons anden fisk fanges i norsk zone (mod 50 pct. ekstrabetaling til Norge, dvs. at den samlede norske kvote mindskes med 50 pct. svarende til 1.150 tons torsk og 100 tons anden fisk, hvis hele den russiske kvote fanges i norsk farvand). Denne ekstrabetaling håber Færøerne at kunne afskaffe ved de kommende forhandlinger.
Færøerne tildelte i 2009 sig en autonom kvote på 3.980 tons rødfisk (8,65 pct) i Irmingshavet. Ligeledes har Færøerne tildelt sig en autonom kvote for 2009 på 3.103 tons (10,3 pct. af TAC på 30.000 tons) rejer i 3L området (internationalt område – NAFO-område).
Færøerne har tilsluttet sig rekommandationen om Deep Sea i NEAFC, hvor man har forpligtet sig til at begrænse indsatsen i dybhavsfiskeriet i internationalt farvand syd for Færøerne (på Atlanterhavstryggen. Begrænsningen betyder for Færøerne maks. 340 fiskedage i 2009.
Færøerne kan sammen med de øvrige NEAFC-lande i 2009 fiske af en fælles kvote på 10.500 tons rødfisk nord for Færøerne - Norskehavet.
- 2) Nordhavssilden/Den atlanto-skandiske sild er ikke med i denne oversigt. Der henvises til bilag 3.3 for en oversigt over de pelagiske kvoter (makrel, atlanto-skandisk sild, blåhvilling og rødfisk) for 2009.
- 3) Rejefiskeriet ved Svalbard er ikke begrænset i mængde, men i antallet af skibe og fiskedage (922 dage). Færøerne har godtaget at "følge norske forskrifter for Svalbard" i den bilaterale fiskeriaftale mellem Norge og Færøerne (Svalbard Traktaten). Aftalen giver ligeledes mulighed for at fiske 1.054 tons torsk og 256 tons bundfiskearter ved Svalbard (tallene er medtaget i ovenstående oversigt) i 2009. Gennem NAFO har Færøerne desuden fået tildelt 1.606 rejefiskedage ved Flemish Cap i 2009. Ligeledes kan Færøerne fiske af en fælleskvote på 206 tons hellefisk og 69 tons rødfisk i NAFO området.

Kilde: Fiskimálaráðið.

For den færøske fjernfiskerflåde af fabriksrawlere (3 skibe) er navnlig fiskemulighederne efter bundfisk (især torsk og kuller) i Barentshavet af helt afgørende betydning, mens det for

den færøske pelagiske flåde især er kvoterne i EU-havområde og norsk zone, der har den største betydning.

Den færøske kvote for bundfisk i Barentshavet er tæt knyttet til Ruslands muligheder for fiskeri efter blåhvilling og makrel i færøsk farvand. Færøernes kvote i Barentshavet er i 2009 på 11.900 tons torsk, 1.540 tons kuller og 900 tons fladfisk, mens Rusland har 100.000 tons af den samlede færøske blåhvilling kvote samt 12.800 tons af makrelkvoten.

Ved årlige forhandlinger mellem *Færøerne* og *EU* fastsættes årlige fangstmængder for parternes fiskeri i hinandens farvande. Kvoterne har stort set været uændret siden fiskeriaftalen mellem EU på den ene side og Færøerne på den anden side trådte i kraft i 1980. Det har gennem flere år været hensigten, at der skulle foretages en grundig revision af aftalen set i lyset af, at en række bestande har udvist meget lav fangstmæssig udnyttelsesgrad. I aftalen for 2007 blev Færøerne og EU enige om visse nedjusteringer i den gensidige udveksling af kvoter, idet kvoteudnyttelsen har været meget lav og/eller den biologiske rådgivning har anbefalet en reduktion i fiskeriindsatsen. Det er landsstyrets opfattelse, at aftalerne for perioden 2005-2009 har åbnet op for en bedre udnyttelse af fiskerimulighederne end i de foregående år, idet der tages hensyn til den senest foreliggende biologiske rådgivning vedr. bestande og fangstgrundlag m.v.

Aftalen giver Færøerne ret til at fiske visse pelagiske fiskearter, så som makrel og hestemakrel samt mindre mængder af anden fisk i EU-farvand. Færøerne har endvidere adgang til at fiske blåhvilling (inden for en kvote) i EU-farvand. Dertil kommer mindre mængder af bl.a. rejer, rødfisk og hellefisk i grønlandsk farvand i kraft af EU's fiskeriaftale med Grønland. EU har i henhold til aftalen adgang til at fiske makrel, blåhvilling, rødfisk, mørksej, torsk, kuller, lange, blålange og fladfisk i færøsk farvand.

Færøerne tildelte sig en autonom kvote på 3.980 tons rødfisk (8,65 pct.) i Irmingshavet (Irming Sea) i 2007. Den samme kvote er uændret for 2009 (dog må max 65 pct. fiskes inden 15. juli). Ligeledes har Færøerne tildelt sig en autonom kvote i 2009 på 3.102 tons rejer (10,3 pct. af TAC på 30.000 tons) i 3L-området (internationalt område, NAFO-område).

Færøerne kan sammen med øvrige NEAFC-lande i 2009 fiske af en fælleskvote på 10.500 tons rødfisk nord for Færøerne (Nordatlanten).

Færøerne har tilsluttet sig rekommandationen om Deep Sea i NEAFC, hvor man har forpligtet sig til at begrænse indsatsen i dybhavsfiskeriet i internationalt farvand syd for Færøerne (på Atlantshavsryggen). Begrænsningen betyder for Færøerne max. 340 fiskedage (2009).

Kyststaterne Færøerne, Norge, Rusland, EU og Island indgik i 1996 en aftale om forvaltning af *atlanto-skandiske* sild, der efter 25 års fravær var begyndt at vise sig i store mængder. Efter aftalen i 1996 udgjorde Færøernes andel 5,16 pct. Fra 2002 og til og med 2006 lykkedes det ikke kyststaterne at indgå en fællesaftale om forvaltningen af atlanto-

skandiske sild, hvilket især skyldes modvilje fra norsk side om fortsat anvendelse af den fordelingsnøgle, som blev fastsat i 1996. Som reaktion herpå indgik Færøerne og Island autonome kvoter for 2006 svarende til 1996-fordelingsnøglen.

Efter fem år uden en aftale om forvaltning af den atlanto-skandiske sild blev Norge, Island, Rusland, EU og Færøerne i januar 2007 enige om en kyststatsaftale om forvaltningen af atlanto-skandisk sild med en forvaltningsplan og fordelingsnøgle for fiskeriet. Aftalen indebærer en TAC for 2009 på 1.643.000 tons, hvor Færøernes andel udgør 5,16 pct. (84.779 tons). I tillæg til aftalen indgik Norge og Færøerne en adgangsftale, der tillader parterne at fiske en nærmere bestemt mængde sild i hinandens zoner.

I 1999 indgik Færøerne, EU og Norge en aftale om totalforvaltning af *makrel*. TACen, som de tre parter fordeler mellem sig, er for 2009 er fastsat til 511.287 tons (mod 385.366 tons i 2008 og 422.551 tons i 2007). En fast fordelingsnøgle findes ikke, men den mængde, Færøerne har aftalt som sin del, svarer til 5,45 pct. af totalkvoten. Rådgivningen for 2009 lød på mellem 443.000 og 656.000 tons (ICES) og blev fastsat til 511.287 tons. Island og Rusland er ikke med i aftalen om makrel. EU har en kvote for makrel i færøsk farvand på 3.982 tons i 2009, som Danmark råder over.

Fra februar 2000 og frem til december 2005 førte Færøerne, EU, Island og Norge med Grønland og Rusland som særligt inviterede, resultatløse forhandlinger om en forvaltningsaftale om *blåhvilling*. Som resultat af den manglende regulering af fiskeriet, steg fangsterne af blåhvilling drastisk fra ca. 650.000 tons i midten af 1990'erne til ca. 2,4 mio. tons i 2004.

I december 2005 lykkedes det endelig EU, Norge, Island og Færøerne at nå til enighed om forvaltningen af blåhvilling baseret på forsigtighedsprincippet og princippet om bæredygtigt fiskeri. Aftalen indebærer, at fiskeriet fra 2006 og frem fordeles med 30,05 pct. til EU, 26,125 pct. til Færøerne, 25,745 pct. til Norge og 17,63 pct. til Island. Aftalen tillader fleksibilitet i kvoteudnyttelsen ved, at kvoterne kan overføres til og fra et kvoteår inden for en ramme på 10 pct. For 2009 er det fastsat en TAC på kun 543.043 tons (mod 1,15 mio. tons i 2008 og 1,7 mio. tons i 2007), som er en drastisk reduktion. Den færøske andel er på kun 141.870 tons i 2009 (mod 300.572 tons i 2008 og 444.125 tons i 2007). For 2009 har Grønland og Rusland fået tildelt henholdsvis 3.194 tons og 43.763 tons blåhvilling i internationalt farvand (NEAFC allokering). Danmark råder over knap halvdelen af EU's blåhvillingkvote i færøsk farvand.

Sammensætningen af fiskerflåden

Det fremgår af *tabel 3.4*, at den færøske fiskerflåde ved udgangen af 2007 bestod af 150 fartøjer over 20 BRT med en samlet tonnage på 104.000 BRT. Hertil kommer et stort antal erhvervsfiskefartøjer under 20 BRT.

Den samlede vægtede gennemsnitsalder på fiskeflåden var i 1989 på 15 år og bestod af 256 fiskeskibe. I 2007 var gennemsnitsalderen 21 år, og antallet af fiskeskibe er nu nede på 150 skibe.

Tabel 3.4 Fiskeriflådens størrelse ved årets udgang 2005-2007

	2005	2006	2007	2005	2006	2007	2005	2006	2007
	----- Antal -----						-- Gnst. alder, år ¹⁾ --		
<i>Trawlere i alt.....</i>	69	...	70	49	...	73	23	...	19
Fjernfisketrawlere	6	...	8	16	...	41	20	...	16
Ferskfisketrawlere.....	40	...	40	19	...	20	23	...	21
Andre trawlere	23	...	22	13	...	12	26	...	25
<i>Line- og notskibe i alt..</i>	48	...	47	27	...	29	23	...	27
Stållineskibe	23	...	23	7	...	8	36	...	35
Notskibe	10	...	10	17	...	18	15	...	16
Frostlineskibe.....	3	...	2	1	...	0	29	...	46
Andre	12	...	12	2	...	3	39	...	41
<i>Stålskibe i alt.....</i>	117	...	117	76	...	102	23	...	20
<i>Træskibe i alt.....</i>	41	...	33	2	...	2	49	...	49
<i>Fiskeskibe i alt .....</i>	158	...	150	78,0	...	104	23	...	21

Anm.: Der foreligger ikke oplysninger for 2006 og 2008.

1) Gennemsnitsalderen er vægtet på baggrund af det enkelte skibs alder set i forhold til skibets vægt i BRT og skibenes samlede vægt. Kun skibe over 20 BRT indgår.

Kilde: Hagstova Føroya.

Som led i bestræbelserne på at opnå en bedre balance - mellem den samlede fangstkapacitet og fiskebestandene - og samtidig sikre bedre resultater for den tilbageværende del af flåden, har landsstyret i de seneste år givet tilladelser til indførsel eller bygning af nye fiskerfartøjer betinget af, at tilsvarende kapacitet udgår af flåden, dog ikke for så vidt angår skibe til fangst af pelagiske fisk samt ubenyttede fiskerimuligheder efter rejer ved f.eks. Svalbard. I de senere år har den pelagiske flåde (fiskeri af blåhvilling, sild og makrel) undergået en kraftig fornyelse som led i de voksende muligheder for denne flådetype.

Færøske skibes fangster

Stort set alle områder, som den færøske fiskerflåde fisker i, er som tidligere beskrevet reguleret ved overenskomster eller internationale aftaler. At fordelingen på nære og fjerne områder har særlig interesse knytter sig til mulighederne for at bringe fisken frisk til for-

arbejdning på Færøerne. De færøske fiskere fanger 60 pct. af deres fangster i fremmede og internationale farvande.

Til *fjernområderne* henregnes Flemish Cap, Internationalt farvand (NAFO 3), Vestgrønland, Barentshavet med områderne ved Nordnorge, Bjørneøen og Svalbard og russisk område.

Den procentvise fangstandel i de fjerne områder er faldet jævnt fra midten af 1990'erne, hvilket hovedsageligt skyldes en kraftigt forøget fangst af blåhvilling og sild i midterområderne, men også en mindre fangst af torsk i russisk område og gråzonen i Barentshavet. Gråzonen er et fællesområde i Barentshavet, hvor Norge og Rusland er uenige om grænsefastsættelse. Færøske fangster i gråzonen bliver regnet af enten norske eller russiske kvoter. Fjernområdernes andel er de senere år faldet fra 6,2 pct. af den samlede fangst i 2005 til 3,1 pct. i 2007. Der findes ikke nyere tal end 2007.

Til *midterområderne* henregnes fiskeområderne ved Island, Nordsøen og Skagerrak, områderne vest for de britiske øer, Rock All, Øst-Grønland, Jan Mayen, Norskehavet, Irmingerhavet og ved Norge (Nordsøen). Bortset fra fiskeriet ved Island og rejefiskeriet ved Øst-Grønland, Flemish Cap og ved Svalbard er det færøske fiskeri på midterområderne hovedsageligt begrænset til fiskeri med not- og industriskibe samt pelagisk trawl.

Siden 1990'erne er den andel af fangsten, der er fanget i midterområderne steget kraftigt. Især fiskeriet af sild ved Island, Øst-Grønland og Norge er hovedbidragsyder til væksten i fangstmængderne i midterområderne. Midterområdernes andel af den samlede fangst steg fra 33 pct. i 1995 til 57 pct. i perioden 2007.

Nærområdernes andel af fangsterne har svinget mellem 40 og 50 pct. siden 1990'erne og frem til i dag. I 2006 faldt den for første gang i mange år til under 40 pct. (37,2 pct.). I 2007 steg den lidt igen til 39,7 pct., men ligger stadig under 40 pct., hvilket er historisk lavt. Nedgangen i fiskeriet i nærområderne skyldes primært en nedgang i fangsten af torsk, kuller og sej.

Sammensætningen af de færøske skibes fangster i perioden 2004-2008 i alle områder fordelt på fiskearter fremgår af *tabel 3.5*.

Tabel 3.5 Færøske skibes samlede fiskefangster 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
	----- 1.000 kg. -----				
Torsk	45.941	35.754	30.754	28.141	25.293
Kuller	26.887	24.722	21.413	16.834	10.627
Stor sej	52.694	75.970	73.047	67.044	52.983
Brosme-Lange.....	7.664	7.446	9.065	9.065	8.461
Byrke/Lange.....	1.543	1.729	2.051	2.080	983
Rødfisk.....	11.008	9.580	11.058	7.163	6.566
Hellefisk.....	2.894	1.790	1.661	2.051	2.969
Sildehaj	5	18	21	14	-
Rejer.....	9.314	7.184	4.066	7.060	9.040
Skaldyr	4.188	4.903	5.820	5.252	2.851
Hummer	32	42	42	43	54
Blåhvilling	316.868	267.447	320.592	312.005	224.613
Sperling.....	1.159	24	0	0	-
Lodde	33.078	19.752	31.610	19.059	10.458
Tobis	3.476	0	0	2.448	2.410
Hestemakrel	3.867	3.476	1.312	385	840
Makrel.....	14.203	10.310	12.082	14.124	11.289
Sild.....	50.107	71.878	71.840	63.332	77.344
Guld laks.....	3.440	7.055	12.576	14.339	19.248
Stinglaks.....	973	648	768	719	962
Skolæst.....	529	494	955	852	662
Havtaske.....	3.723	5.001	5.201	4.010	1.869
Andet.....	5.794	10.026	6.920	7.181	2.581
I alt.....	599.387	656.25€	622.854	582.13€	472.103

Anm.: Foreløbige tal for 2008.

Kilde: Hagstova Føroya, Fiskimálaráðið og Fiskiveiðieftirlitið.

Oversigten viser, at fangstmængden i perioden 2004-2007 har ligget nogenlunde stabilt, dog med et lille dyk i 2005. I 2008 er fangstmængden reduceret kraftigt med næsten 17 pct. i forhold til året før. Fangsten af torsk og kuller har været kraftigt faldende i perioden, hvilket til dels har været opvejet af større mængder sej og sild. Stigende priser har i vid udstrækning kunnet kompensere for faldet i fangstmængden og dermed bevirket, at den samlede værdi af fangsten ikke er faldet før end i 2007. I 2008 faldt værdien af den samlede fangst med ca. 22 pct. i forhold til 2007. I 2008 har fangstmængden været vigende og oliepriserne meget høje, hvilket har betydet, at dele af fiskeflåden i periode har ligget stille, fordi fiskeriet var urentabelt.

Fangster ved Færøerne

De samlede fangster i farvandene tæt ved Færøerne var i 1975 på ca. 137.000 tons. I 2003 var den samlede fangst ved Færøerne steget til omkring 700.000 tons, men er siden faldet

igen til 578.400 tons i 2008. En væsentlig årsag til den kraftige stigning siden 1975 er en markant stigning i fangsten af sild, makrel og blåhvilling i farvandene omkring Færøerne. Faldet i fangstmængden fra 2003 og frem kan primært henføres til et fald i fangsten af bundfisk – primært torsk og kuller.

Tabel 3.6. viser udviklingen og fordelingen af fangsterne ved Færøerne fordelt på lande i årene 2005-2008.

Tabel 3.6 Fiskefangster ved Færøerne fordelt på lande 2005-2008

	2005	2006	2007	2008	2005	2006	2007	2008
	----- 1.000 tons -----				----- Pct. -----			
Færøerne.....	284,4	316,6	275,2	217,1	42,2	44,9	47,6	45,2
Island.....	175,2	228,5	146,4	119,5	26,0	32,3	25,3	24,9
Rusland.....	154,2	135,1	126,0	119,0	22,9	19,1	21,8	24,8
Norge.....	38,7	8,3	15,0	14,5	5,7	1,2	2,6	3,0
Frankrig.....	4,9	5,8	4,1	2,3	0,7	0,8	0,7	0,5
Tyskland og UK.....	6,9	4,1	4,9	2,6	1,0	0,6	0,8	0,5
Andre lande ¹⁾	9,5	7,5	6,7	5,7	1,4	1,1	1,2	1,2
I alt.....	673,8	705,9	578,4	480,7	100,0	100,0	100,0	100,0

1) Danmark, Holland, Spanien og Grønland.

Kilde: Fiskimálaráðið.

Af de godt 578.000 tons fisk, som blev fanget ved Færøerne i 2008, er ca. 48 pct. fanget af færøske skibe. Den faldende færøske andel i perioden 2004-2006 og stigningen igen i 2007 modsvares stort set af en tilsvarende bevægelse i den islandske andel af fangsten ved Færøerne. Det russiske fiskeri i færøsk havområde består hovedsageligt af fiskeri efter blåhvilling og makrel, mens EU-landenes begrænsede fiskeri er sammensat af et bredt udvalgt af fiskearter – herunder navnlig blåhvilling, makrel og sild.

Tabel 3.7 Fiskefangster ved Færøerne fordelt på lande og arter 2008

	Torsk	Kuller	Sej	Blåhvilling	Andre fisk	I alt
	----- 1.000 kg -----					
Færøerne.....	10.819	6.763	50.966	105.168	43.369	217.085
UK.....	439,3	69,7	375,1	611,1	244	1.739
Norge.....	43,2	27,6	52,7	11.978	2.359	14.460
Rusland.....	0	0	49,6	108.946	9.991	118.986
Island.....	0	0	0	113.465	6.065	119.530
Andre lande ¹⁾	0	0,9	33,1	4.993	3.828	8.855
I alt.....	11.302	6.861	51.477	345.160	65.855	480.655

1) Danmark, Holland, Frankrig, Tyskland og Grønland.

Kilde: Fiskimálaráðið.

For de betydende bundfiskearter (torsk, kuller og sej) er den færøske andel af fangsterne alle årene mellem 95 og 99 pct. Det fremgår af *tabel 3.8*, at der siden 2004 har været en meget markant tilbagegang i torske- og kullerfiskeriet, hvilket i øjeblikket giver anledning til bekymring om fiskebestandene af disse betydningsfulde fiskearter og debat om mere omfattende ændringer i fiskerireguleringen. Mængdemæssigt er denne tilbagegang delvis opvejet af en fremgang i fiskeriet af sej, der værdimæssigt dog ikke modsvarer tilbagegangen for den væsentlig dyrere torsk.

Tabel 3.8 Færøske ferskfiskeflådes fangst af torsk, kuller og sej 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
			----- 1.000 kg. -----		
Torsk	25.282	18.879	13.599	12.829	11.734
Kuller	22.356	19.977	16.574	12.870	7.453
Sej.....	42.518	62.077	60.118	55.326	51.013
I alt	92.160	102.938	92.297	81.025	70.200

Kilde: Hagstova Føroya.

Fangsttryk og fangstregulering

Fra midten af 1970'erne og indtil slutningen af 1980'erne fandt der en omfattende modernisering og effektivisering sted af den færøske fiskerflåde. Som en følge af udvidelsen af fisketerritorierne i Nordatlanten i 1977, blev en stor del af den færøske flåde tvunget væk fra de sædvanlige fiskefelter til færøsk farvand. Dette medførte, at den samlede fangstkapacitet og fiskeriindsatsen steg kraftigt. Den langt større fangstkapacitet og fangstintensitet har ifølge biologerne i ICES (International Council for the Exploration of the Sea) og Havstovan (Færøernes Fiskeriundersøgelser) medført, at fangsttrykket på navnlig bestandene af torsk, kuller og sej ved Færøerne har været for stort. Foruden at medføre, at man ikke kan få et optimalt udbytte af bestanden, er der også risiko for, at bestandene i ugunstige miljømæssige forhold ikke kan reproducere sig selv.

Rapporten fra ICES med vurderinger af fiskebestandene og anbefalinger om fangsttrykket for fiskeåret 2009/2010 anbefaler, at det ikke skal være tilladt at fiske torsk og kuller, hverken på Færøplateauet eller på Færøbanken, dertil anbefales det at reducere fangsttrykket på sej med 20 pct. Færøernes Fiskeriundersøgelser har udtalt, at bestandsvurderingen viser, at torskebestanden i området aldrig har været så lav som nu. Hvad angår gydebestandenes størrelse på Færøplateauet kan siges, at bestanden af torsk vurderes at være så lille og fangsttrykket så stort, at fiskeriet ikke er bæredygtigt. Rådgivningen for torsken på Færøbanke er, at der ikke skal være noget fiskeri, før videnskabelige trawl-survey viser, at bestanden er kommet op på et niveau, der svarer til middel for årene 1996-2002. På grund af meget dårlig rekruttering og lav individvækst er kullerbestanden i hurtig nedgang og er i 2009 i risiko for ikke at blive udnyttet bæredygtigt. Sejen derimod synes i rimelig god stand, med god rekruttering i mange år. Individvæksten har dog været dårlig i en årrække

og sammen med en øgning i fiskeriindsatsen i de senere år, er gydebiomassen nu aftagende. Dette er baggrunden for anbefalingen om en reduktion af fangsttrykket for sej.

Da den nuværende lagtingslov om erhvervsmæssigt fiskeri blev indført i 1996, blev antal fiskedage til de forskellige flådegrupper fastsat således, at den gennemsnitlige årlige fiskeridødelighed for henholdsvis torsk, kuller og sej var på 33 pct. i antal. Med henvisning til sikkerhedsprincippet anbefaler ICES i stedet, at man tilstræber et fangsttryk på henholdsvis 27 pct., 20 pct. og 22 pct. for de tre bundfiskearter. For perioden 1996-2008 har det årlige fangsttryk for torsk på Færøplateauet i gennemsnit været 41 pct., for kuller 28 pct. og sej ca. 32 pct. Det skal bemærkes, at estimatet for sej er behæftet med en vis usikkerhed.

Fra 1996 til og med 1999 har torskefangsten på Færøplateauet været nedadgående, hvorefter der kom et par år med stigende fangster, i perioden 2002-2007 faldt fangsten markant til 8.000 tons i 2007. I 2008 steg fangsten til 10.500 tons. Fangsterne af sej steg støt i årene 1996-2002, faldt noget i 2003-2004, for så at stige kraftigt i 2005 til 68.000 tons, hvilket er rekord. Den er siden faldet til omkring 57.000 tons i 2008, hvilket stadig er et meget højt niveau. Fangsten af kuller steg kraftigt i 1996-1998, aftog noget i 1999-2001 for at stige igen til et nær historisk maksimum i 2003 på omkring 27.000 tons. Fangsterne af kuller er siden faldet markant til kun ca. 7.000 tons i 2008.

For at sikre en bedre balance mellem fiskerikapaciteten og fiskebestandene og samtidig sikre et bedre økonomisk grundlag for fiskeflåden blev der i 1987 iværksat et fiskeritilladelsessystem for alle fartøjer over 20 tons. Dette tilladelsessystem blev suppleret med en række andre tekniske reguleringer, herunder navnlig fredning af bestemte fiskeområder især for trawl (beskyttede områder) og fiskeforbud i bestemte tidsrum, som navnlig tog sigte på en beskyttelse af ungfisken. De beskyttede områder er gennem de seneste år blevet større, og der er blevet flere af dem. Siden er der med samme sigte indført regler om mindste maskevidde, hvorved maskevidden er forøget fra 135 mm til 145 mm i direkte trawl fiskeri efter torsk og kuller. Maskevidden for sej og rød fisk er 135 mm og for blålange 100 mm. I 1994 indførtes kvotesystemet, og i 1996 blev kvotesystemet erstattet med fiskedageordningen, jf. nedenfor.

Fiskeriordninger i færøsk farvand

I 1994 blev der indført kvoter for det færøske fiskeri baseret på internationale biologers vurderinger. Kvotesystemet viste sig hurtigt uhensigtsmæssigt for fiskerne, da det medførte en for tidlig opfiskning af kvoterne, samt store problemer i forbindelse med bifangster, specielt ved fiskeri af bundfiskearterne torsk, sej og kuller. Man konstaterede endvidere uregelmæssigheder i rapporteringssystemet, hvilket gav anledning til bekymring hos biologerne.

Landsstyret nedsatte på den baggrund et udvalg, "Reguleringsudvalget", til at se nærmere på hele fiskerireguleringsystemet. Reguleringsudvalget, der var nedsat med repræsentanter fra alle fiskeriorganisationer, landsstyret og Færøernes Fiskeriundersøgelser, fremkom

i februar 1996 med sin redegørelse om en fremtidig reguleringsordning for fiskeriet. Udvalgets anbefalinger gik ud på at afskaffe kvotesystemet og erstatte dette med indførelse af omsættelige fiskedage og fredning af bestemte områder i perioder samt lukkede områder for trawlfiskeri.

Et lovforslag om fiskedage blev vedtaget i maj 1996 og trådte i kraft 1. juni 1996. Ordningen kaldes fiskedageordningen, og i denne er det – i modsætning til kvoteordningen – ikke fangsterne, der reguleres, men fangstindsatsen.

Den samlede fiskeflåde opdeles i forskellige fartøjsgrupper efter redskabstyper/fiskemetode (kyst-, line- og trawlfiskere) samt i størrelse (BRT), og hver fartøjsgruppe tildeles et samlet antal fiskedage pr. år, som fordeles ligeligt på fartøjerne i gruppen. I ordningen reguleres fangsterne af bundfisk.

Under ordningen opdeles farvandet omkring i: 6 mile zone, 12 mile zone, indre og ydre fiskedagsområder ("Ringene" - dybdekurve mellem 2-300 meter) og hele det færøske fiskeriterritorium. Der er indført et ret komplekst system med begrænsninger af fiskeri på visse områder inden og uden for de forskellige zoner og på tværs (gydeområder, ungfisk, trawlområder, store og små linebådeområder, koral-områder (MPA'er) m.m.).

Fordelingen af fiskedage på fartøjsgrupper er bestemt ved anvendelse af detaljeret fiskeristatistiske opgørelser for 10-års perioden 1985-94. For hver fiskeart beregnes fangsteffektiviteten som den andel af den skønnede bestand et fartøj i en given gruppe i gennemsnit har fanget i løbet af en dag. Desuden beregnes, hvorledes fangsterne af hver enkelt art har fordelt sig på fartøjsgrupperne.

Under ordningen opdeles farvandet omkring Færøerne i henholdsvis et indre og et ydre fiskedageområde. Én fiskedag giver ret til fiskeri i ét døgn i det indre fiskedageområde, men kan ombyttes til tre døgn i det ydre fiskedageområde.

Allerede i løbet af efteråret 1996 opstod der diskussion i lagtinget om fordelingen og antallet af fiskedage. Denne diskussion fortsatte i årene herefter og tog udgangspunkt i bestandsvurderingerne og de deraf afledte antal fiskedage.

Fiskedagene er (betinget) omsættelige, hvilket er ensbetydende med, at der mellem de fleste hovedgrupper af fiskefartøjer kan overføres fiskedage, dog ikke fra linefiskeri til trawlfiskeri og fra gruppe 5 (kystfiskerbåde under 15 tons, der fisker med krog) til andre. Inden for hovedgrupperne er der fri omsættelighed. I slutningen af året kan landsstyret endvidere regulere antallet af ubrugte fiskedage, eller efter råd fra det færøske fiskerilaboratorium, Havstovan, inddrage eller udbyde fiskedage. Fiskedagene kan som hovedregel sælges eller lejes ud for en kortere eller længere periode frem til 2018. Den nuværende ordning går frem til 2018, og kan forlænges 5 år ad gangen. En igangsættelse af en mulig revision af

ordningen om fiskerettigheder og fremmed ejerskab forventes igangsat under det nuværende landstyre (fremgår af koalitionsgrundlaget).

Fiskedageordningen overvåges af landsstyret, der efter afgivelse af skøn fra udvalget vedrørende fiskedage (Fiskidaganevndin) og Færøernes Fiskeriundersøgelser (Havstovan) foreslår antallet af fiskedage. Selve fastsættelsen af antal fiskedage sker ved lagtingslov. Ordningen har en række undtagelser, bl.a. kan kystfartøjer med licens til både line og håndline fordoble antal fiskedage ved at skifte fra line til snelle, og visse flådegrupper er helt uden for dagesystemet, bl.a. de store dybhavstrawlere og garnfiskerne. Fiskedageudvalget er sammensat af repræsentanter for fiskerierhvervet og en formand udpeget af landsstyremanden.

Antallet af fiskedage bliver løbende reguleret ved lagtingslove, hvor der kan forekomme forskydninger mellem de forskellige typer af fiskefartøjer. Det har generelt været gældende for de gennemførte reguleringer, at de har ligget væsentligt under anbefalingerne fra Færøernes Fiskeriundersøgelser og tættere på Fiskedageudvalgets anbefalinger. Det samlede antal fiskedage for fiskeårene 1999/2000, 2000/2001 og 2001/2002 forblev uændret. Færøernes Fiskeriundersøgelser havde ellers gerne set, at fangsttrykket straks blev reduceret med 25 pct., men i erkendelse af, at det ville være omfattende og vanskeligt at gennemføre fra et år til et andet, anbefalede man i stedet at gennemføre reduktionen over tre år. For fiskeåret 2002/2003 blev der vedtaget en reduktion i antal fiskedage på 1 pct. Siden blev antal fiskedage reduceret med 2 pct. for fiskeåret 2003/2004.

For fiskeåret 2004/2005 blev antal fiskedage reduceret med 1½ pct. i forhold til foregående fiskeår. Landsstyremanden for fiskerianliggende valgte herudover ved udstedelse af bekendtgørelser at reducere antal fiskedage på Færøbanke med 10 pct. og frede Færøbanke i torskens gydningsperiode. Færøernes Fiskeriundersøgelses indstilling til landsstyremanden fulgte stort set de tidligere beskrevne anbefalinger fra ICES. For fiskeåret 2005/2006 vedtog Lagtinget i august 2005 et stort set uændret fangsttryk.

For fiskeåret 2006/2007 blev antallet af fiskedage for de fleste grupper af fiskefartøjer reduceret med 3 pct. For Færøbanke blev antal fiskedage yderligere reduceret med 15 pct. i forhold til foregående fiskeår, og fredningen i gydningsperioden fortsætter. For 2007/2008 blev antallet af fiskedage reduceret med 2 pct.

For fiskeåret 2008/2009 anbefalede ICES, at der ikke burde være fiskeri efter torsk og kuller ved Færøerne, da bestandene var på et historisk lavt niveau og fiskeriet med det daværende fangsttryk ikke var bæredygtigt. Indstillingen fra biologerne ved Færøernes Fiskeriundersøgelser lød på en anbefalet reduktion i antal fiskedage på 50 pct. for de fleste grupper af fiskefartøjer og 20 pct. for partrawlerne (der især fisker sej). Derudover anbefalede man et fuldstændigt forbud mod fiskeri på Færøbanke. Flertallet af medlemmerne i fiskedageudvalget anbefalede at opretholde antallet af fiskedage på samme niveau som foregående år. Fiskedagsudvalget anbefalede et stop for alt fiskeri tæt på kysten (1 sømil fra

land) – denne anbefaling er især møntet på de mange fritids- og deltidsfiskere, der fisker delvist til videresalg gennem den færøske fiskeauktion og delvist til eget forbrug. Fiskeriundersøgelser fremlagde et lignende forslag, hvor man anbefaler, at fritidsfiskere ikke må afsætte fangsten fisken ved handel (på fiskeauktion). Lagtinget endte med at vedtage en 10 pct. reduktion i fiskedagene, efter en kaotisk behandling af et langt mere radikalt forslag, som blev fremlagt af daværende landsstyremand for fiskerianliggende Tórbjörn Jacobsen fra republikanerne. Dette forslag var i tråd med anbefalingerne fra Færøernes fiskeriundersøgelser om henholdsvis en reduktion på 50 pct. for de fleste grupper af fiskefartøjer og 20 pct. for partrawlerne. Forslaget om fredning af Færøbanke bliver ikke reguleret direkte af lagtinget men via bekendtgørelse udstedt af landsstyremanden for fiskerianliggende. En tidsafgrænset fredning af Færøbanken frem til 31. august 2009 blev gennemført ved udstedelse af bekendtgørelse i februar 2009. Forslaget om forbud mod fiskeri inden for en sømil eller forbud for fritidsfiskere mod at fiske til videresalg er ikke gennemført.

For fiskeåret 2009/2010, der begynder den 1. september 2009, skal antal fiskedage m.v. fastsættes ved lov af Lagtinget senest den 18. august 2009. Både Færøernes Fiskeriundersøgelser (Havstovan) og fiskedagsudvalget (Fiskidaganevndin) har afleveret deres indstilling til landsstyremanden. Med baggrund i de seneste bestandsestimeringer og rådgivningen fra ICES 2009 har fiskeriundersøgelserne næsten samme rådgivning for 2009/2010 som for indeværende fiskeår – hvilket vil sige en anbefalet reduktion på henholdsvis 50 og 20 pct. som beskrevet i ovenstående afsnit. Desuden anbefales det at forlænge fredningen af Færøbanke og stoppe fritidsfiskernes mulighed for at afsætte fangsten ved handel. Fiskedagsudvalget har indstillet, at antallet af fiskedage for 2009/2010 bevares på samme niveau som sidste år. Fiskedagsudvalget anbefaler igen et stop for alt fiskeri tæt på kysten (1 sømil fra land).

Fiskeriinspektion og redningstjeneste

Tilsynet med og beskyttelsen af ”Fiskeriterritorium ved Færøerne”, der er fastlagt ved Kgl. anordning af 21. december 1976, varetages ifølge en samarbejdsaftale af 2. januar 1986 af landstyrets fiskerikontrol (herunder Fiskiveiðieftirlitið) og Færøernes Kommando. Tilsynet udføres i henhold til fiskerilovgivningen fra 1994 med senere ændringer.

Ved udvidelsen af det færøske fiskeriterritorium (til 200 sømil) pr. 1. januar 1977 forøgedes de områder, der skal inspiceres, fra ca. 4.500 sømil² til ca. 80.000 sømil². Med denne udvidelse og efterfølgende aftaler med andre lande om fiskerirettigheder, bl.a. med fastsættelse af kvoteordninger og nye redskabsbestemmelser, har fiskeriinspektionen skiftet karakter fra at være inspektion af grænsen til at være inspektion af områder.

Dette har medført, at inspektionen har fået til opgave at administrere en pålagt meddelelsespligt for alle fiskefartøjer og samtidig kontrollere, at alle fartøjer, som træffes på fiskeriterritoriet, har de nødvendige tilladelser og overholder de love og bekendtgørelser, der

gælder på området. I ønsket om at styrke forholdene omkring fiskerikontrollen har landsstyret foretaget en række omstruktureringer inden for fiskerikontrollen.

Færøernes Kommando disponerer over et inspektionsskib af ”Thetis-klassen”, med en ”Lynx” helikopter. Herudover benyttes fly af typen CL-604 Challenger fra flyvevåbnet i fiskeri- og farvandsinspektionen.

Fiskerikontrollen disponerer over to inspektions- og redningsskibe ”BRIMIL” og ”TJALDRID”, samt en 30 fods motorbåd ”Spógvin”. Herudover benytter fiskerikontrollen også Atlantic Airways helikoptere til inspektions- og redningsarbejde.

De færøske myndigheder overtog ledelsen af søredningstjenesten ved Færøerne den 1. april 2002. I den forbindelse blev der oprettet en færøsk MRCC-station (Maritime Rescue Co-ordination Centre). Der blev desuden indgået en samarbejdsaftale om MRCC-Tórshavns mulighed for at anvende Færøernes Kommandos kommunikationsinstallationer under en SAR (Search and Rescue) operation.

Fiskeristøtte

Tidligere tiders direkte støtte til fiskerierhvervet, bl.a. pristilskud og investeringsstøtte, er fra 1997/98 helt bortfaldet. Der gives dog stadigvæk en række former for indirekte støtte ved fastsættelse af mindstelønninger og dagstøtte, tillæg ved sygdom m.v., *jf. tabel 3.9.*

Tabel 3.9 Fiskeristøtte fordelt på støtteordninger 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
	----- 1.000 kr. -----				
<i>Udbetalt til lønninger m.v.</i>	48.497	37.677	29.968	22.515	27.484
Mindsteløn	5.471	3.627	2.703	1.093	2.577
Mindsteløn til hjemmefiskere	11.264	8.522	6.785	8.375	7.948
Dagstøtte	17.908	12.584	8.476	5.500	9.713
Tillæg ved sygdom.....	6.160	7.024	5.896	5.430	4.427
Telefonstøtte	3.498	2.501	3.334	...	...
Ferieløn	3.543	2.778	2.052	1.442	1.933
Arbejdsmarkedsbidrag	653	641	722	675	886
<i>Særlige støtteordninger</i>	<i>1.859</i>	<i>11.340</i>	<i>8.978</i>	<i>4.368</i>	<i>4.914</i>
Transporttilskud	1.381	2.335	3.083	3.367	3.914
Særlig støtte til rejeskibe.....	...	8.456	4.896	0	...
Importtilskud.....	...	...	...	...	0
Særlig støtte	478	549	999	1.001	1.000
<i>Udbetalt i alt</i>	<i>50.356</i>	<i>49.017</i>	<i>38.946</i>	<i>26.883</i>	<i>32.398</i>

Kilde: Fiskimálaráðið

Den samlede fiskeristøtte blev reduceret med ca. 110 mio. kr. i perioden fra 1996 til 2001. I 2004 udgjorde fiskeristøtten ca. 50 mio. kr. årligt, hvilket er en stigning på ca. 10 mio.

kr. i forhold til året før. Stigningen havde baggrund i en tilbagegang for fiskeriet i 2004 med øget udbetaling af mindsteløn og dagstøtte til følge. Et fald i den udbetalte mindsteløn og dagstøtte fra 2005 og frem har siden bidraget til et samlet fald i den samlede støtte. Dertil kommer bortfaldet i 2007 af telefonstøtten samt den særlige støtte til rejeskibe. Støtten til rejeskibe blev indført i 2005 pga. en krise i rejefiskeriet, men er bortfaldet igen i 2007. I 2008 ses en mindre stigning i fiskeristøtte, hvilket kan henføres til de stigende oliepriser og faldende fangstmængder, som betød at dele af flåden lå stille i perioder af 2008. Vanskelighederne i fiskerierhvervet ser ud til at fortsætte i 2009, hvorfor der må forventes en yderligere stigning i fiskeristøttens omfang.

I maj 1995 blev der skabt hjemmel for landsstyret til at yde støtte til transport af fisk til de områder, hvor man har vanskeligt ved at bruge de etablerede fiskeauktioner (især Sandoy, Suðuroy, Vágar og Nólsoy). Med lovændringer i 1999 og 2000 blev hjemlen til støtte bl.a. udvidet til at omfatte transport fra auktioner til fiskevirksomheder og transport af fersk og forarbejdet fisk fra fiskevirksomheder til afskibningshavn, der er adskilt af fjord eller sund. I 2003 blev transportstøtten ændret igen, så der nu kun ydes støtte til transport fra auktion til fiskevirksomhed.

Finansiering af fiskefartøjer

Nybygning og ombygning af færøske fiskefartøjer har typisk været finansieret ved låneoptagelse i Føroya Realkreditstovnur (Færøernes Realkreditinstitut), Fiskeribanken eller Skibskreditfonden suppleret af lån fra landskassen og/eller lån med landskassegaranti. Supplerende lån, udrustningslån, driftskreditter m.v. for færøske fiskefartøjer tilvejebringes overvejende gennem de færøske pengeinstitutter. Fiskeribanken er nedlagt ved udgangen af 2008 og Skibskreditfonden har reduceret udlånsvirksomheden på Færøerne.

Føroya Realkreditstovnur har siden oprettelsen i 1955 ydet 1. prioritetslån til fiskefartøjer hjemmehørende på Færøerne med op til 50 pct. af vurderingsværdien. Løbetiden for realkreditinstitutets lån er 10 år. Lagtinget vedtog i november 1998 lov om Realkreditinstitutets virksomhed, der udvider lånerammerne med adgang til 2. prioritetslån op til 80 pct. af vurderingen med øget løbetid på 15 år. Samtidig blev det vedtaget, at Realkreditinstituttet på vegne af landsstyret kan genudlåne såkaldte likviditetslån som 2. prioritetslån sidestillet med 2. prioritetslån fra Realkreditinstituttet og andre låneinstitutioner. Realkreditinstituttet har med den nye lovgivning også fået adgang til et noget større virkeområde inden for maritimt relateret virksomhed i opdræts- og off-shorenæringen og finansiering af et begrænset antal specialfartøjer.

Føroya Realkreditstovnurs virksomhed er pr. 5. november 1998 overgået til et rent færøsk lovgivnings- og forvaltningsanliggende, jf. aftalen mellem landsstyret og regeringen af 10. juni 1998.

I regnskabsåret 1. april 2008 til 31. marts 2008 har Føroya Realkreditstovnur ydet lån på i alt 536,2 mio. kr. Instituttets udlån pr. 31. marts 2009 har en hovedstol på 788 mio. kr.,

der ved afdrag og indfrielse er nedbragt til 647 mio. kr. Instituttets egenkapital udgør pr. 31. marts 2009 654,4 mio. kr.

Kongeriget Danmarks Fiskeribank har siden 1959 kunnet yde lån til fiskefartøjer på Færøerne.

Folketinget traf i 2005 beslutning om nedlæggelse af Fiskeribanken. Banken videreførte sin virksomhed i årene 2006-2008, men med reducerede udlånsgrænser i 2007 og 2008. Fiskeribanken er nedlagt med udgangen af 2008. Bankens aktiver og passiver er overtaget af statskassen. Bankens lån administreres i fremtiden af Økonomistyrelsen. Der kan fremover ikke ydes nye lån.

Fiskeribankens udlån på Færøerne ultimo 2008 omfatter 2 engagementer med en restgæld på 9,4 mio. kr. og restancer på 3,8 mio. kr. – i alt 13,2 mio. kr. I løbet af 2008 er et engagement indfriet, og der er ikke ydet nye lån.

Danmarks Skibskreditfond har tidligere ydet lån til færøske fiskefartøjer. Fonden blev pr. 12. juli 2005 omdannet til et aktieselskab – Danmarks Skibskredit A/S. Danmarks Skibskredit A/S's finansiering sker således i dag på fuldt ud kommercielle vilkår. Danmarks Skibskredit vurderer fortsat løbende projekter på Færøerne, men konkurrencevilkår fra primært lokale institutter har bevirket, at der p.t. ikke er udlån til færøske kunder.

I forbindelse med skibsbyggeri på færøske værfter, kan der gives op til 12 pct. i refusion af fragtomkostninger og importafgifter. Derudover gives ingen støtte til skibsværftsindustrien.

Fiskernes aflønning

Fiskernes aflønning afhænger som udgangspunkt af fangstmængden samt af den pris, som fangsten kan indbringe ved salg.

Afhængig af, om fiskeren er aflønnet efter en såkaldt nettooverenskomst eller en bruttooverenskomst, kan udviklingen i omkostningerne ligeledes få indflydelse på hyrens størrelse.

Brugen af henholdsvis brutto- og nettooverenskomster varierer alt efter, hvilken fartøjstype og fangstmetode, der er tale om. Efter bruttoprincippet aflønnes mandskabet med en vis andel af skibets indtægter opgjort som fangsternes salgsværdi. Den resterende del tilfalder rederen, der ud af sin andel afholder omkostningerne.

De forskellige aflønningsformer medfører betydelige forskelle i mandskabslønnen mellem de forskellige skibstyper og fangstformer, og samtidig stærkt svingende indtægter. Med henblik på at afbøde virkningerne af de svingende indtægter er der ved lagtingslov fastsat regler om mindsteløn, dagstøtte og mindsteindtægt.

Mindsteløn ydes personer, som er påmønstret fiskefartøj i henhold til overenskomst mellem Føroya Reiðarafelag (Færøernes Rederiforening) og vedkommende fagforening. Såfremt en overenskomst ikke foreligger, er mindstelønnen betinget af, at der er mønstret efter aftale mellem vedkommende reder eller ejer af skibet og vedkommende fagforeninger. Mindstelønnen pr. 1. maj 2009 er 524,50 kr. pr. døgn, hvor fiskeren er påmønstret, dertil kommer feriepenge på 12 pct.

For mandskab påmønstret fiskefartøjer bliver der desuden udbetalt dagstøtte. På alle havgående fiskeskibe (typisk fiskeskibe over 100 BRT) ydes hver mand med den nuværende mindsteløn for hver påmønstret dag på turen det, som er forskellen mellem 8 almindelige timelønninger i overenskomsten mellem Føroya Arbeðarafelag (Færøernes Arbejderforbund) og Føroya Arbeidsgevarafelag (Færøernes Arbejdsgiverforening) og 1/30 del af månedsmindstelønnen. Dette tillæg reduceres med 65 øre for hver krone, som fangstandel, inkl. mindsteløn og mandskabsstøtte pr. dag overstiger 1/30 af gældende måneds mindsteløn.

Dagstøtten er pr. 1. maj 2009 349,66 kr. pr. døgn, fiskeren er påmønstret fiskefartøj. Dagstøtten er et tillæg til mindstelønnen, som sammenlagt giver (mindst 524,50 kr. + 349,66 kr.) 874,16 kr. pr. døgn + 12 pct. i feriegodtgørelse. Det specielle ved dagstøtten er aftrapningsordningen, hvor dagstøtten reduceres med 65 øre for hver krone, som fangstandel inkl. mindsteløn og mandskabsstøtte pr. dag, overstiger 1/30 af gældende måneds mindsteløn. Aftrapningsordningen udregnes efter følgende formel: $\text{Dagstøttemax.} - (0,65 \times (\text{fangstandel} - \text{mindsteløn})) = \text{Dagstøtte}$. Dagstøtten bortfalder helt, når fangstandelen kommer op på 1.062 kr. pr. dag.

Til mandskab på fartøjer i hjemmefiskeri inden for færøsk fiskerizone er der siden 1. juni 1996 blevet udbetalt mindsteindtægt, som pr. 1. juni 2009 udgør minimum 10.927 kr./mdr. (hvilket svarer til 100 almindelige arbejdstimer). Mindsteindtægten nedsættes med 50 øre for hver krone, der tjenes, herunder indtægter fra fiskeandele. Når indtægten overstiger 21.854 kr. bortfalder mindsteindtægten helt. For at oppebære mindsteindtægtsstøtte skal skibet i de foregående 6 måneder have solgt fisk til en værdi af mindst 70.000 kr., og mindst 10.000 kr. pr. påmønstret ansat over de seneste 3 måneder.

For en oversigt over gennemsnitshyrer i fiskerflåden fordelt på skibstyper 2004-2008 henvises til *bilag 3.2*. Af dette bilag fremgår det, at især isfiskelineskibe, industrifisketrawlere samt garnfiskeriskibe har oplevet en nedgang i fiskeriet i 2008. På disse tre typer af skibe er gennemsnitslønnen pr. dag faldet med 20-34 pct.

Føroya Reiðarafelag og Føroya Fiskimannafelag indgik den 6. januar 2008 en ny overenskomst. Overenskomsten blev underskrevet som afslutning på en 13 dage lang strejke. De vigtigste resultater i overenskomsten er, at den maksimale varighed af fisketurene blev forkortet og at pensionsbidraget blev hævet. Den maksimale varighed af fisketurene er nu

2,5 måned, og pensionsbidraget 70 kr. pr. påmønstret dag, hvoraf redderen betaler den ene halvdel og fiskeren den anden. I december 2008 blev overenskomsten forlænget et år.

Fiskepriser

En af de væsentligste faktorer for den færøske samfundsøkonomi er niveauet for prisen på fisk, dels ved salget via auktioner fra fiskeflåden til fiskeindustrien, og dels ved fiskeindustriens salg af forarbejdet fisk til brugerne (i første omgang til catering, supermarkeder m.v.). Priserne på fisk varierer ofte og er let påvirkelige overfor internationale konjunkturer og valutakurserne. Herudover har efterspørgslen efter fisk naturligvis også en indvirkning på prisen.

Salget af fisk fra fiskeskibene sker enten direkte til forarbejdningsindustrien på Færøerne og i udlandet eller via auktion. Der findes på Færøerne kun én fiskeauktion, Fiskemarknaður Føroya. Fiskeauktionen er geografisk placeret i Toftir på Eysteroy.

Salget via auktion foregår enten som en gulvauktion, hvor fisken udbydes beset, eller via telefonauktioner.

Omsætningen på auktionen er meget forskellige fra auktion til auktion og fra uge til uge, omsætningen ligger mellem små 100 tons pr. uge og op mod 600 tons pr. uge. Andelen⁴ af ferskfiskeflådens fangster i færøsk og fremmed zone omsat via auktionen var 46,4 pct. i 2008.

I *tabel 3.10.* præsenteres en oversigt over de gennemsnitlige årspriser på de betydende bundfiskearter (torsk, kuller og sej) i perioden 2004-2008.

Tabel 3.10 Prisen på torsk, kuller og sej 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
	----- Kr. pr. kg. -----				
Torsk	15,3	18,2	20,1	23,4	20,8
Kuller	7,8	9,9	12,2	14,0	11,4
Sej.....	3,2	4,0	5,4	5,4	5,2

Anm.: Oversigten bygger på et vejte gennemsnit over kr. pr. kg. Vægtning foretaget af Rigsombudet.
Kilde: Hagstova Føroya.

Siden efteråret 2004 er prisen på torsk, kuller og sej steget og var på et højt niveau i 2007. Prisstigningerne i perioden 2004-2007 modsvarer dog ikke faldet i den fangede mængde i samme periode, hvorfor værdien af torsken er faldet. I 2008 er priserne for første gang siden 2004 faldet. Denne situation er problematisk for det færøske fiskerierhverv, idet de

⁴ Beregningen er lavet i forhold til værdien af fangsten. Ses der udelukkende på mængden af fangsten er andelen langt mindre, hvilket skyldes, at det primært er de dyre bundfisk, der omsættes på auktion, mens de pelagiske fisk afsættes direkte til fiskeindustrien.

faldende priser kommer på et tidspunkt, hvor fangstmængden også går ned. Dermed rammes erhvervet på to fronter på samme tid.

Fiskerflådens driftsresultater

I 2005 var udviklingen for fiskerflåden meget positiv. For ferskfiskerflåden var der både i mængde og værdi tale om en fremgang på ca. 10 pct. i forhold til 2004. I 2006 steg var fangstmængden omtrent den samme som året før. Til gengæld steg værdien af fangsten ca. 9 pct. pga. de stigende fiskepriser. I 2007 gik det tilbage for fiskeriet både i fangstmængde og fangstværdi. Nedgangen var henholdsvis 10 pct. i mængden og 7 pct. i værdien. Denne tilbagegang er fortsat i 2008, hvor fangstmængden er faldet med 8 pct. og værdien med 22 pct. i forhold til 2007.

Fjernfiskerflåden, især de energiintensive trawlere og rejeflåden, har været presset af de høje oliepriser. Rejeflåden oplever stadigvæk lave priser. Rejeflåden er over en årrække blevet reduceret kraftigt fra 10 til 3 skibe. Det betyder dog samtidig, at de tilbageværende skibe har rimelig gode kvoter. Fra 2004 til 2006 faldt både fangstmængden og -værdien fra 8.700 tons til en værdi af 103 mio. kr. til 4.100 tons rejer til en værdi af 57 mio. kr. I 2007 var der meget stor fremgang i rejefiskeriet både i mængde og i værdi, fangstmængden var således 7.620 tons og værdien 105 mio. kr. Hvilket bragte rejefiskeriet tilbage på niveauet i 2004. I 2008 faldt både fangstmængde og værdi en anelse, men var stadig væk på et rimelig højt niveau. De høje oliepriser i 2008 betød dog, at resultatet ikke blev helt så godt, som fangstmængden og værdien indikerede.

Notfiskerflåden, som fisker pelagiske fisk (blåhvilling, sild og makrel) har i en årrække haft meget tilfredsstillende indtjeningsforhold. Notfiskerflåden har i perioden 2004-2006 haft en meget stor fremgang. Notfiskerflåden afregnede i 2004 351.000 tons fisk til en værdi af 371 mio. kr. I 2006 blev der ligeledes afregnet 351.000 tons fisk, men da var værdien af samme mængde steget med 208 mio. kr. til en værdi på 579 mio. kr. I 2007 var der en begrænset tilbagegang i forhold til 2006, her blev der afregnet 332.000 tons fisk til en værdi af 570 mio. kr. Rederierne har været i stand til at konsolidere sig, næsten hele flåden er skiftet ud med nye skibe og består overvejende af store og effektive skibe. Situationen ændrede sig dog radikalt i 2008, da blåhvillingbestanden, der har været den primære kilde til flådens fremgang, er i voldsom tilbagegang. Gode priser på sild og makrel har delvis kompenseret faldet i blåhvillingfangsten, men da mængden er vedblevet at falde i første halvdel af 2009 vil det givetvis påvirke denne del af fiskeflåden i negativ retning.

Fabrikstrawlerne, som overvejende fisker i Barentshavet, oplevede efter et meget tilfredsstillende år i 2006 med en stigning i fangstværdien på ca. 150 mio. kr., et fald i 2007. Mængden af afregnet fisk faldt således fra 26.000 tons til 21.000 tons, og værdien faldt med ca. 90 mio. kr. fra 556 mio. kr. til 466 mio. kr. I 2008 har denne gruppe af fiskefartøjer været ramt af et betydeligt fald i både mængde og værdi. Mængden er således faldet fra 21.000 tons til 15.000 tons og værdien fra 466 mio. kr. til 325 mio. kr.

For partrawlerne, der fisker sej, var 2005 et rekordår, hvad angår fangstmængden. I 2006 faldt fangstmængden en anelse, men stigende priser på især sej bidrog til, at fangstværdien steg fra 291 mio. kr. til 330 mio. kr. I 2007 faldt både fangstmængden og –værdien til 57.000 tons og en værdi på 312 mio. kr. De største partrawlere har i 2008 haft godt fiskeri og sejprisen har holdt sig nogenlunde. Den høje oliepris i 2008 har dog betydet, at nogle af de mindre og ældre partrawlere ikke har fisket, fordi fiskeriet ikke har været rentabelt.

Lineskibenes fiskeri har været faldende de senere år med et fald i mængden fra 22.000 tons i 2004 til godt 15.000 tons i 2008. Stigende priser har bidraget til, at fangstværdien ikke er faldt nævneværdigt før i 2008, hvor skibene blev ramt af faldende fangst kombineret med faldende priser. Lineskibene har ikke været så hårdt ramt af de høje oliepriser som den resterende del af fiskeflåden, men det dårlige fiskeri i 2008 betyder, at denne del af flåden har store problemer for øjeblikket. Derudover er lineskibene meget arbejdsintensive, og har i de seneste år haft meget svært ved at skaffe personale.

Dybvandstrawlerne (lemmetrawlerne) har oplevet et fald i fangstmængden i 2008, hvor der blev fisket knap 15.000 tons mod knap 24.000 tons i 2007. Den faldende fangstmængde skyldes en kombination af de høje oliepriser og mangel på de fisk som denne type skibe fanger (blålange og rødfisk). Kombinationen af høje oliepriser og faldende fangstmængde har medført, at denne del af flåden er i vanskeligheder. Et af de store skibe er solgt til udlandet og flere kan følge efter i de kommende år.

I de første 5 måneder af 2009 har ferskfiskerflåden fisket stort set samme mængde som i 2008 – knap 50.000 tons, derimod er værdien af fangsten faldet med 25 pct. pga. de faldende fiskepriser. Der er store variationer i forhold til de forskellige fiskearter, eksempelvis er de betydningsfulde torske- og kullerfangster faldet kraftigt, hvorimod brosme-, gullaks- og sejfangsten er steget.

Fiskeindustri

Kapaciteten i den færøske konsumfiskeindustri omfattede tidligere 29 filetfabrikker fordelt ud over landet. Med stærkt faldende råvaretilførsel var der tale om meget stor overkapacitet i konsumfiskeindustrien. Problemet med den faldende råvaretilførsel søgtes afhjulpet ved opkøb af udenlandsk fisk til forarbejdning på Færøerne samt ved øget forædling af fisken på Færøerne.

I slutningen af 1997 vedtog lagtinget en lov, der sætter begrænsninger for færøske fiskefartøjers mulighed for at afsætte fangsten uden for Færøerne. Færøske fiskefartøjer har frit lov til at lande op til 25 pct. af fangsten uden for Færøerne⁵, uden at antallet af fiskedage begrænses. Overskrides grænsen på 25 pct. kan antallet af fiskedage reduceres med op til 30 pct. Ligeledes kan der foretages begrænsninger i tildelingen af kvoter. Loven er ikke gældende for en række fiskearter, bl.a. sild, makrel og laks.

⁵ Beregnet ud fra et gennemsnit af fire måneders fangst.

Ordningen viste sig umiddelbart at være succesfuld, idet en langt mindre del af fangsten fra færøske fiskere blev solgt ubehandlet i udlandet end tidligere.

I 2002 og 2003 blev en stigende andel af den landede fisk dog sendt ud af landet uden forarbejdning på Færøerne (som frosset/iset hel fisk), og endte således ikke som råvarer til videre forarbejdning på Færøerne. Som forklaring på denne udvikling har det været nævnt, at ovenfor nævnte lov kun giver mulighed for at lande op til 25 pct. af fangsten udenlands, men det står samtidig rederierne frit at lande fisken på Færøerne, sælge den over auktionen til sig selv og efterfølgende eksportere fisken uforarbejdet.

Ifølge fiskefabrikkerne er en væsentlig årsag til den udvikling de store lønstigninger, som Færøerne har oplevet de seneste 5-6 år, hvilket bl.a. har betydet, at det kan betale sig at sende fisken fra Færøerne til forarbejdning i lavtlønslande. Især kulleren har været forholdsvis dyr at forarbejde på Færøerne med den lille størrelse, som den har haft i de seneste år.

Der sendes nu en markant mindre mængde uforarbejdet fisk ud af landet. I 2003 blev der sendt ca. 36.000 tons torsk, kuller og sej uforarbejdet ud af landet, mens tallet for 2008 kun er ca. 7.500 tons.

Den anslåede forarbejdningskapacitet på Færøerne, ekskl. forarbejdning af pelagiske fiske (industrifisk), er nu formentlig omkring 130.000 tons årligt og dermed lidt højere end de samlede landinger, *jf. tabel 3.11*. Sæsonmæssige flaskehalse, mangel på arbejdskraft i fiskeindustrien og manglende efterspørgsel efter bestemte fiskearter har været en medvirkende årsag til, at man de senere år har sendt uforarbejdet ud af landet.

Et indtryk af udviklingen i råvaretilførslen til de færøske filetfabrikker fås i *tabel 3.11*, der viser udviklingen i landinger fra de færøske fiskeskibe til færøske fiskekøbere i perioden 2004-2008.

Tabel 3.11 Landinger af ferskfisk til fiskekøbere og fiskeauktioner 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
	----- 1.000 kg., landet vægt -----				
Landinger af ferskfisk	102.500	121.034	125.531	113.194	103.500

Kilde: Hagstova Føroya.

Føroya Fiskavirking (United Seafood) blev 1. januar 2005 formelt lagt sammen med Faroe Seafood i ét selskab i håb om at opnå synergigevinster. Det fusionerede selskab fortsatte under navnet P/F Faroe Seafood. Begge selskaber var ejet af Framtaksgrunnur Føroya (Færøernes Erhvervsudviklingsinstitut). Faroe Seafoods forretningsområde omfattede globalt salg og markedsføring af bundfisk, rejer og laks. Målt på salg er Faroe Seafood Færøernes største selskab inden for erhvervet.

Færøernes Erhvervsudviklingsinstitut besluttede i starten af 2005 at sætte det nu fusionerede selskab Faroe Seafood til salg. Det blev besluttet, at interesserede købere fik lov til at byde på 100 pct. af aktiekapitalen i Faroe Seafood. Den 30. marts 2006 blev aktiekapitalen solgt for 112 mio. kr. De nuværende ejere er Færøernes Erhvervsudviklingsinstitut (17,5 pct.), der besluttede at beholde en del af aktiekapitalen; ventureselskabet Notio (48,5 pct.); Vátryggingarfélag Íslands hf (19 pct.), der er et datterselskab til et islandsk forsikringselskab; Sp/f 29.03.2006 (7,5 pct.), der er de tidligere ejere af Tórshavn Skibsværft samt en række mindre aktionærer.

Faroe Seafood er den største aktør i fiskeindustrien på Færøerne med en omsætning på 800-900 mio. kr. årligt. Selskabet, der aftager ca. en tredjedel af fangsten af bundfiskearterne ved Færøerne, har 5 fabrikker på Færøerne og har salgskontorer i Frankrig og England. Med henblik på at sikre en mere stabil tilgang af råvarer har selskabet de seneste par år anskaffet otte fiskeskibe.

Ud over de nævnte fabrikker i Faroe Seafood produceres der på ca. 15 fileteringsfabrikker på Færøerne, samt 1 fiskemelsfabrik og 1 kammuslingefabrik på Færøerne.

Fiskeopdræt

Det færøske havbrugserhverv er en forholdsvis ny erhvervsgren, som siden slutningen af 1970'erne og navnlig gennem 1980'erne var i kraftig udvikling. I 1988 blev der produceret i 63 anlæg. I slutningen af 1980'erne kom opdrætserhvervet i alvorlig krise på grund af stærkt faldende markedspriser kombineret med en række svære sygdomsproblemer i besætningerne. Dette resulterede i en række konkurser, så der i 1994 alene var mellem 17 og 20 anlæg i drift.

Fra midten af 90'erne og frem til 2001 gennemgik erhvervet en positiv udvikling præget af stærk fremgang. I årene 2001 til 2004 ramte kombinationen af sygdom og kraftigt faldende markedspriser erhvervet hårdt. De fleste lakseopdrættere led alvorlige tab, og flere selskaber gik konkurs i 2003 og 2004. En reorganisering af erhvervet og betydelig kapitaltilførsel var derfor nødvendig.

I 2008 var der i alt 23 tilladelser til opdræt af laks og ørred i havbrug på forskellige lokaliteter. Havbrugene blev i 2008 kontrolleret af 6 selskaber/koncerner mod 17 selskaber i 1997. Pengeinstitutternes overtagelse af kriseramte virksomheder og efterfølgende samlet afhændelse og sammenfald i ejerinteresserne har gjort, at antallet af kontrollerende virksomheder er faldet.

Etablering og drift af havbrugs- og smoltanlæg kræver tilladelse fra Færøernes landsstyre. Administrationen af opdrætslicenser er fra december 2008 delegeret til Skráseting Føroya (Den færøske registreringsmyndighed).

Laks og ørred har en lang produktionstid. Midt i 1990'erne var produktionstiden på ca. 4 år. Gennem de seneste år har man formået at nedbringe produktionstiden væsentligt. Fra tidspunktet, hvor der bliver truffet afgørelse om at producere smolt, og til fisken er klar til at slagte, går der i gennemsnit 2-2½ år

På grund af den lange produktionscyklus stilles der store krav til likvid kapital, da foder og løn m.v. skal finansieres i produktionsperioden. Dette finansieringsbehov er i overvejende grad blevet tilgodeset gennem lån- og kreditgivning fra færøske pengeinstitutter samt foderfirmaer. Der er også indskudt udenlandsk (norsk) kapital i enkelte opdrætsvirksomheder.

Lovgivningen om opdræt af fisk m.v. blev i 2004 ændret således, at opdrætslicenser nu kan omsættes. Endvidere er restriktioner vedrørende udenlandsk ejerandel i aktieselskaber, der driver opdræt, fjernet.

Fiskeopdræt er nu en af Færøernes vigtigste erhvervsgrøner og det næststørste eksporterhverv. Omkring 22 pct. af Færøernes eksport i 2008 stammer fra eksport af laks og i mindre omfang ørreder. I 2003 var eksportandelen 25 pct. og hele 28 pct. i 1999. Efter faldet i produktionen frem til 2006 er eksportandelen nu igen stigende.

Som det fremgår af *tabel 3.12*, så blev 2003 det år, hvor både eksportværdien og eksportmængden blev den største nogensinde. Nedgangen i eksporten i 2004 og 2005 fortsatte, og eksporten nåede et minimum i 2006, men er nu stærkt stigende. I 2008 nåede eksportværdien igen op på samme niveau som i 2003.

Tabel 3.12 Eksport af laks og ørred 2002-2008

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	----- Mio. kr. -----					
Laks og ørred	964	762	499	473	589	955
	----- 1.000 kg -----					
Laks og ørred	57.640	42.400	21.500	16.900	27.856	44.116

Anm.: Eksport af laks opgjort som vægt af rund fisk (WFE = Whole Fish Equivalent).
Kilde: Hagstovam og Havbúnaðarfélagið

I 2008 blev der eksporteret for 955 mio. kr. laks og ørred, en stigning på 60 pct. i forhold til 2007. Dette kommer oveni en stigning fra 2006 til 2007 på 25 pct. Hovedparten (816 mio. kr.) af eksporten er laks. Laksen tegnede sig for 97 pct. af den samlede værdi af fiskeopdrætseksporten i 2001, men andelen faldt til 83 pct. i 2003, hvor der blev slagtet og eksporteret betydelig større mængder ørred end tidligere år. I 2008 var andelen af eksporteret laks 86 pct. af den samlede værdi af fiskeopdrætseksporten.

Iset og frossen hel laks og ørred tegner sig for størstedelen af eksporten. Siden slutningen af 90'erne har mellem 19 og 25 pct. af produktionen af laks været forarbejdet på Færøer-

ne, hvor andelen først i 1990'erne var ca. 10 pct. De senere år har produktionen af forarbejdet laks været stabil, men har dog været en faldende andel af eksporten. I 2008 udgjorde den dog kun 13 pct. af eksportvægten, men 22 pct. af eksportværdien. Eksporten af røget laks faldt bort i 2004.

Væksten i den eksporterede mængde var 58 pct. fra 2007 til 2008 og over 60 pct. fra 2006 til 2007. Faldet i eksporten siden 2004 er dermed vendt til vækst. I erhvervet er der ikke forventning om yderligere vækst af denne størrelsesorden i 2009, men snarere en stabilisering af produktionen.

I 2003 var den gennemsnitlige eksportværdi 16,86 kr. pr. kg. laks. Et pænt stykke under produktionsomkostningerne. I 2004 steg den gennemsnitlige eksportværdi til ca. 18 kr./kg, i 2005 til omkring 23 kr./kg og i 2006 yderligere til 28 kr./kg bl.a. som et resultat af den relativt større andel af forarbejdet laks i eksporten i 2006. I 2007 og 2008 var den gennemsnitlige eksportværdi mellem 21 og 22 kr./kg. Markedspriserne i 2008 betragtes som acceptable af opdrætserhvervet.

I 2000 blev det første tilfælde af laksesygdommen ILA (Infektiøs Lakse Anæmi) konstateret i et laksebrug på Færøerne. Der blev konstateret 18 tilfælde i løbet af 2001-2003 og yderligere tilfælde i 2004. Hovedparten af havbrugene har haft sygdommen. Det sidste tilfælde af sygdommen blev konstateret i april 2005. Havområderne, hvor der er konstateret ILA, braklægges i et halvt år, inden de atter tages i brug.

Der er gennemført omfattende tiltag for at bekæmpe smittespredning mellem opdrætsvirksomheder. Vinnuáráðið, Landsstyreområdet for erhvervsanliggender, har med bekendtgørelser indført en række bestemmelser angående drift af opdrætsanlæg og forholdsregler i tilfælde af sygdom. Disse foranstaltninger, der blandt andet omfatter braklægning, årgangsadskillelse og øget overvågning, anses som vigtige forudsætninger for den fremtidige udvikling af opdrætserhvervet.

Foranstaltningerne har virket, og opdrætserhvervet er nu inde i en god udvikling. Der har ikke været tegn på sygdom siden begyndelsen af 2005, og virksomhederne udviser gode resultater. Blandt andet er dødeligheden af udsatte smolt meget lav og foderudnyttelsen er god. Sammenholdt med, at reorganiseringen af virksomhederne efter den seneste krise er ved at komme på plads, giver det anledning til en vis optimisme for erhvervets fremtid.

De første forsøg med torskeopdræt er begyndt. I slutningen af 2006 blev der sat torskeyngel ud i et havbrug og et landbaseret anlæg. Hovedparten af den udsatte fisk fra 2006 blev slagtet i 2008, og det viste sig, at produktionsresultaterne var gode, bl.a. at væksten var særdeles god. Forventningerne til torskeopdræt på Færøerne er dermed indfriet, selv om der stadig er et stykke vej inden torskeopdræt bliver en lønsom produktion.

Fangst i øvrigt

Fangst af søfugle har i dag kun en marginal erhvervsmæssig betydning for enkelte bygdesamfund. På grund af tilbagegangen i bestandene af visse arter (lomvier, søpapegøjer m.v.), er der ved lov fastsat begrænsninger for fangsten af de pågældende arter.

Derimod har fangsten af grindehvaler og andre småhvaler en vis økonomisk betydning.

Grindefangsten er i nyere tid blevet udsat for stærk kritik af forskellige miljøorganisationer, der har anført, dels at bestanden trues af færingernes hvalfangst, dels at de anvendte jagtmetoder er præget af brutalitet. Denne kritik, der fra tid til anden har medført problemer for de færøske eksporterhverv, er imidlertid præget af manglende kendskab til de faktiske forhold. Grindehvalen har gennem år været genstand for særdeles grundige videnskabelige undersøgelser, og det er ved disse fastslået, at den nordatlantiske bestand udgør ca. 800.000 hvaler. Det er ud af denne bestand, den færøske grindefangst tages.

Den færøske grindestatistik er formentlig verdens ældste jagtstatistik, der kan føres tilbage til i al fald år 1584, og den er ubrudt siden 1709. Den viser, at jagttrykket ligger betydeligt under det af den internationale hvalfangstkommission (IWC) krævede maksimale jagttryk på 2 pct., idet det færøske jagttryk udgør i gennemsnit 0,1 pct. med en variation fra 0,0 til 0,6 pct. Det er derved dokumenteret, at den færøske grindefangst på ingen måde truer bestanden, men at det er en marin ressource, Færøerne kan høste af uden at true arten. I 2005 blev der fanget 302 grindehvaler (6 grindeflokke), i 2006 856 grindehvaler (11 grindeflokke) og i 2007 633 grindehvaler (10 grindeflokke). I 2008 blev der ikke fanget nogle grindeflokke, men i 2009 er der frem til juli taget 2 grindeflokke med tilsammen 278 hvaler.

For så vidt angår selve fangsten er metoderne og redskaberne nu udviklet således, at både fangst og den efterfølgende slagtning ikke påfører hvalerne unødige lidelser. Fangsten foregår efter gammel skik ved, at flokke af grindehvaler, der observeres i farvandene tæt ved øerne, med småbåde drives ind mod stranden, hvor de aflives.

Man har på Færøerne gennem de senere år taget en række initiativer til dyreværns-mæssige forbedringer af indfangning og aflivning af hvaler. Således skal fangstpladsen være godkendt. I øjeblikket er der 20 godkendte lokaliteter og 2 lokaliteter med en foreløbig godkendelse. Hvalspydet og hvalharpunen er afskaffet og figurerer ikke længere som tilladte redskaber.

Kød og spæk fordeles efter traditionelle fordelingsregler blandt deltagerne og andre indbyggere i området og går således kun rent undtagelsesvis ud i nogen omsætning. Grindekødet var i tidligere tid af helt afgørende betydning for befolkningens proteinforsyning. Det gælder fortsat i dag, at grindekødet, som en gratis ressource dækker gennemsnitligt en fjerdedel af kødforsyningen, hvorfor det fortsat er af stor betydning i et område, der som det færøske ikke er storproducent af grønsager.

Fordelingen af fangsten følger ganske bestemte retningslinier, der indeholder tydelige elementer af et socialt forsørgelsessystem. Landslægen har siden 1998 anmodet færingerne om at være tilbageholdende med spisning af grind, da man har konstateret ophobning af bl.a. kviksølv i hvalerne. I november 2008 kom landslægen med en indstilling om, at grind ikke var egnet til menneskeføde med baggrund i de høje koncentrationer af tungmetaller i kødet. I øjeblikket er den færøske Levnedsmiddel- og veterinærstyrelse i gang med at udarbejde en anbefaling på baggrund de nyeste forskningsresultater.

Offentligt tilsyn fiskeindustriområdet

Offentligt tilsyn inden for områderne fødevarer og lakseopdræt, bliver forestået af Heilsufrøðiliga Starvsstovan (Levnedsmiddel- og veterinærstyrelsen). Opgaverne omfatter bl.a. autorisation af fiskefartøjer og fiskeindustriens virksomheder samt tilsyn med den hygiejniske standard sammesteds.

Heilsufrøðiliga Starvsstovan (www.hfs.fo) er en styrelse under Vinnumálaráðið (Landsstyreområdet for erhvervsanliggender), idet lov om levnedsmidler og dyresygdomme hører til dette landsstyreområde.

Formålet med Heilsufrøðiliga Starvsstovan er at foretage lovmæssigt tilsyn og laboratorievirksomhed inden for fagområderne: fødevarer og veterinære forhold samt at forske og udvikle inden for disse fagområder.

Heilsufrøðiliga Starvsstovan er offentligt referencelaboratorium inden for de fagområder, styrelsen dækker. Laboratoriet omfatter et kemisk-, mikrobiologisk-, og fiskepatologisk laboratorium. De to første laboratorier er akkrediteret af DANAK, iht. EN 17025, se www.danak.dk, under autorisation nr.: 303.

Inden for fødevarer- og veterinærområdet, er godkendelses- og tilsynsarbejdet i stor udstrækning reguleret af landstyreets handelsaftale med EU.

Opgaverne, Heilsufrøðiliga Starvsstovan løser for landstyret, er bl.a.:

- Autorisation og tilsyn med virksomheder, der producerer fiskeprodukter, der eksporteres bl.a. til EU (ca. 100 autorisationer), samt af autorisation/godkendelse og tilsyn med fødevareraktiviteter med tilknytning til hjemmemarkedet (ca. 700 autorisationer/godkendelser)
- Veterinært tilsyn inden for lakseopdrætserhvervet, herunder transporttilladelser.
- Kontrol med veterinære restriktioner i lakseopdrætserhvervet
- Godkendelser og tilsyn med desinfektionsanlæg for afløbsvand fra virksomheder med tilknytning til lakseopdrætsindustrien
- Autorisation og tilsyn med fabriksfartøjer og fiskeskibe over 20 BRT
- Autorisation og tilsyn med fiskefodervirksomheder, samt non-food/non-feed virksomheder

- Laboratorievirksomhed både for styrelsens eget tilsyn, samt for industri og kommuner
- Tilsyn med import og eksport af fødevarer, herunder drift af tre grænsekontrolstationer for import af fiskeriprodukter fra tredjelande (Border Inspection Post)
- Kontrol med import af levende dyr og kontrol med flytning af varmblodige dyr på Færøerne
- Projektvirksomhed inden for de fagområder styrelsen dækker
- Overvågning med medicinering af opdrætsfisk

En oversigt over godkendte virksomheder findes på styrelsens hjemmeside, www.hfs.fo.

Styrelsens nettobevilling for 2009 er 16,8 mio. kr., og antallet af årsværk ca. 44.

3.4 Landbrug

Landbruget var indtil slutningen af det 19. århundrede Færøernes hovederhverv, men den økonomiske og erhvervsmæssige udvikling i landet har medført, at landbruget i dag kun bidrager med skønsmæssigt 1,0 pct. til Færøernes samlede bruttofaktorindkomst.

Produktionen af landbrugsvarer

Ud fra et ønske om en større selvforsyningsgrad ydes offentlig støtte til landbruget og tilskud til visse af erhvervets produkter, bl.a. mælkeproduktion. Den offentlige støtte er blevet reduceret de seneste år.

Mælkeproduktionen på Færøerne har været stigende i de sidste mange år og dækker nu hele forbruget af konsummælk og en del af forbruget af surmælksprodukter. Siden 1986 er den indvejede mælk steget fra 4,5 mio. liter til 7,2 mio. liter i 2008. Også produktiviteten i mælkeproduktionen er steget, idet udbyttet pr. ko er forøget betydeligt de seneste 20 år. For at kontrollere mælkeproduktionen indførtes fra den 1. januar 1994 kvoter på mælkeproduktionen. I mejeriet MBM var der i slutningen af 2008 895 køer på de 30 færøske kvægbrug. Gennemsnitskvægbruget er 28 køer, og der er 10 gårde, der har over 30 køer.

Det samlede fårehold med græsningsrettigheder i udmarken er på ca. 70.000 stk. med en produktion af fårekød på ca. 700 tons årligt. Dertil kommer en produktion på skønsmæssigt 225 tons fra får, der ikke har græsningsrettigheder i udmarken. Tilsammen svarer det til ca. halvdelen af det samlede forbrug af fårekød. Den årlige produktion af oksekød, der får offentligt tilskud, er på 65 tons. Den overvejende del af kødforbruget må således importeres. Der har tidligere været én ægproducent, men denne blev nedlagt i 2008. Der er derfor ingen ægproduktion på Færøerne i øjeblikket. Der findes en mindre produktion af kartofler og andre gartneriprodukter, men hovedparten af disse landbrugsprodukter må ligeledes importeres.

Landbrugsinvesteringer finansieres i stort omfang af Búnaðargrunnurin (landbrugsfonden). Fondens samlede udlån pr. 31. december 2008 var på 146 mio. kr. Investeringer i gartneri- og grønsagsproduktion kan ligeledes finansieres af fonden.

Búnaðarstovan (Landbrugsstyrelsen) administrerer landsjorden. Lagtinget har i maj 2007 vedtaget ny lov om landsjord, lov nr. 45 fra 15. maj 2007, som bl.a. medfører, at fæstebønderne får mulighed at eje bygninger m.m. på gårdene, samt at de får større indflydelse på selve rettighederne til at sidde med gårdene.

Offentlig støtte

Landbruget på Færøerne er blevet støttet gennem offentlige tilskud. Der er således udbetalt 12,6 mio. kr. i støtte til landbruget i 2008. Búnaðarstovan administrerer støtten.

Der ydes bl.a. støtte til produktion af oksekød, stråfoder, nydyrkning, uldindsamling, fårekød, færøske husdyr, vikarordninger for landmænd og ikke mindst til mælkeproduktion. I 2008 blev der givet støtte for 7,6 mio. kr. til mælkeproduktion.

Offentlig tilsyn m.v. - fødevarer, miljø og lakseopdræt

Landsdyrlægen, der er rådgiver for landsstyret og andre myndigheder med hensyn til veterinære spørgsmål, fører tilsyn med overholdelsen af gældende veterinære bestemmelser og iværksætter forholdsregler med henblik på forebyggelse og bekæmpelse af sygdomme hos husdyr og arbejder med at registrere forekomsten af husdyrsygdomme på Færøerne.

Offentligt tilsyn inden for områderne fødevarer og lakseopdræt, bliver forestået af Heilsufrøðiliga Starvsstovan (Levnedsmiddel- og Veterinærstyrelsen).

Formålet med Heilsufrøðiliga Starvsstovan er at foretage lovmæssigt tilsyn og laboratorievirksomhed inden for fagområderne: fødevarer, miljø og veterinære forhold samt at forske og udvikle inden for disse fagområder.

3.5 Oliefterforskning

Efter at der først i 1990'erne blev konstateret en række olieforekomster i de britiske farvande tæt ved den færøske grænse, har der været en begrundet formodning om olieforekomster på færøsk territorium. Bl.a. som følge af, at grænseforholdene mellem Storbritannien og Danmark/Færøerne var uafklarede, før end en aftale om territorialgrænsen blev indgået i maj 1999, var indsatsen for udvinding af olie til og med 1999 koncentreret om forundersøgelser (undersøgelser af den geologiske struktur, samt indsamling af seismisk data og gravimetrisk målinger m.v.) og oprettelse af en offentlig olieadministration.

Forundersøgelserne koncentrerede sig overvejende om farvandet sydøst for Færøerne (mellem Færøerne og Shetlandsøerne). Dette skyldes for det første, at briterne har fundet store forekomster af olie tæt på Shetlandsøerne, og for det andet, at der i området nærmest

det britiske område ikke forefindes basaltlag i samme omfang, der vanskeliggør og fordyrer både seismologiske undersøgelser og eventuelle senere borer.

Lagtinget vedtog i marts 1998 en kulbrintelov, der som væsentligste formål har at regulere olieeftersforskning og olieudvinding på færøsk territorium. Loven omfatter endvidere bestemmelser om, at bl.a. transport til og fra boreplatforme skal foregå via Færøerne.

Det fiskale regime kom på plads i løbet af 1999 og 2000. Beskatningsprocenten for indkomster i forbindelse med *udvinding* af olie er 27 pct. (den normale kulbrinteskate), hvorimod den almindelige aktieselskabsskattesats blev sænket fra 27 pct. til 20 pct. med virkning fra 2000 og yderligere til 18 pct. fra 2006. Det er desuden vedtaget at indføre en produktionsafgift (*royalty*) på 2 pct. Herudover er der indført en *særskat* af den såkaldte "rate of return"-type, hvor beskatningsgrundlaget er feltbaseret. Det er en skat, der inddrager en andel af den gevinst, der er tilbage, efter at selskabet først har fået forrentet sine direkte udgifter til efterforskning, drift og anlæg (bortset fra renter) med en rentesats, der afspejler et acceptabelt selskabskrav til forrentning, inkl. en risikopræmie. Gevinst herudover forudsættes selskabet at dele med det offentlige i form af en særskat. Den færøske særskat er progressiv med tre skalatrin. Den marginale beskatning af olieudvinding vil højst blive ca. 57 pct. inkl. særskat. Hvis der ikke skal erlægges særskat, vil marginalsattesatsen blive ca. 28,5 pct.

1. udbudsrunde

Et vigtigt skridt i retning af udvinding af olie fra den færøske undergrund var loven om 1. udbudsrunde, der blev vedtaget af Lagtinget den 4. februar 2000. Loven fastlagde udbudsarealet og betingelserne for 1. udbudsrunde.

1. udbudsrunde blev åbnet den 17. februar 2000 med ansøgningsfrist den 17. maj 2000. Det udbudte område dækkede 14.000 km² og ligger i et område syd og øst for Færøerne.

Ved ansøgningsfristens udløb den 17. maj 2000 var der indkommet 22 ansøgninger fra 8 sammenslutninger repræsenterende 17 selskaber. Ansøgningerne dækkede ca. halvdelen af det udbudte område, og som forventet var det især det såkaldte "guldhjørne", der ligger sydøst for Færøerne op mod landsokkelgrænsen mellem Færøerne og Shetlandsøerne, som havde selskabernes store interesse. Dette område har ikke generende basaltflader, og der er konstateret store oliefund på den britiske side af grænsen.

Resultatet af 1. udbudsrunde blev, at 13 olieselskaber, der indgik et samarbejde i 5 sammenslutninger, fik 7 efterforskningslicenser. Licenserne blev givet for henholdsvis 6 og 9 år, og tilsammen dækkede de et område på 4.214 km², svarende til ca. 1/3 af det udbudte område. Ved de 6-årige licenser var der tale om, at selskaberne eller sammenslutningerne forpligtigede sig til at gennemføre minimum i alt 8 prøveboringer inden for de 6 år, hvorimod de 9-årige licenser indebar, at selskaberne eller sammenslutningerne fik op til 3 år til at lave forundersøgelser, inden de skulle beslutte, om de ville gennemføre prøveboringer.

Hovedkriterierne for tildeling af licenser var det geologiske arbejde, som selskaberne ville påtage sig at udføre, herunder arbejder med hensyn til at udforske fremtidige efterforskningsmuligheder, samt finansiering af erhvervsmæssige kompetenceløft på forskellige plan. De færøske myndigheder besluttede, at færøsk erhvervsliv skulle have mulighed for at deltage i aktiviteterne, men det skulle være på konkurrencemæssige betingelser.

Investeringerne i den første runde vurderedes at udgøre godt 1,5 mia. kr., hvoraf olieselskaberne ydede 85 mio. kr. i licensperioden til uddannelse og oplæring med sigte på at fremme færøsk erhvervslivs generelle kompetence.

Olieselskaberne forpligtede sig endvidere til at anvende ca. 40 mio. kr. til 'Sindri', et fællesprojekt med bl.a. geologiske undersøgelser af det samlede færøske område, som kan få betydning for en eventuel fremtidig olieefterforskning ved Færøerne. Projektet skal i vid udstrækning hjælpe til at få et klarere helhedsbillede af de geologiske forhold ved Færøerne og bidrage til at finde løsninger på problemerne med basaltlagene ved olieefterforskning omkring Færøerne. Basaltlagene absorberer de seismiske energier, hvilket gør det svært at kortlægge undergrunden.

Den første prøveboring blev gennemført i licens 003 af Statoil-sammenslutningen, den anden prøveboring i licens 004 af BP og Shell. De to prøveboringer blev stoppet i september 2001. Brøndene viste sig at indeholde kulbrinter, men ikke i så store mængder, at udnyttelse vil være rentabel.

Den tredje prøveboring blev gennemført af The Faroes Partnership-sammenslutningen bestående af operatøren Amerada Hess (71,547 pct.), DONG (28,286 pct.) og Atlantic Petroleum (0,167 pct.) i licens 001. Prøveboringen blev afsluttet den 16. november 2001 med et fund i en dybde af 4.246 meter under havoverfladen. De foreløbige resultater af boringen viser, at fundet indeholder olie og gas, men det er endnu for tidligt at sige noget præcist om fundets størrelse. Boringen er evalueret, og en endelig rapport med resultatet og planer for eventuel testproduktion blev afleveret til olieadministrationen i august 2002. Yderligere efterforskningsboringer de kommende år vil kunne bidrage til en vurdering af, om der er olie og gas nok i området til, at det kan betale sig at udnytte det.

Det oprindelige mål for The Faroes Partnerships boring i licens 001 var 3.800 meter. Det var derfor overraskende, og ikke i overensstemmelse med de geologiske forundersøgelser, at fundet blev konstateret på mere end 4.200 meters dybde. Det overraskende fund og resultatet af de to andre efterforskningsboringer viser, at de geologiske forhold i området ikke er som forventet. Olieselskaberne har på den baggrund revurderet de geologiske data og modeller for området. ENI-sammenslutningen fik, på baggrund af de nye oplysninger om de geologiske forhold, tilladelse til at udsætte den i sommeren 2002 planlagte efterforskningsboring i licens 002 til juni 2003. Denne efterforskningsboring, den fjerde i rækken, blev afsluttet i august 2003, uden at brønden viste tegn på olie eller gas.

Resultaterne hidtil har nok ikke indfriet selskabernes forventninger. De geologiske modeller, der lå til grund for borerne, viste sig ikke helt at holde stik. Selskaberne havde i stor udstrækning ekstrapoleret de geologiske forhold fra britisk sokkel, hvilket viste sig uholdbart. Borerne har dog givet vigtige oplysninger om undergrunden, bl.a. at der findes et aktivt kulbrintesystem.

Der resterede herefter fire prøveboringer, som ifølge licensbetingelserne skulle være afsluttet inden august 2006. Da områderne, hvor prøveboringerne skulle være gennemført, ikke længere er så interessante ud fra den viden, man har om allerede gennemførte prøveboringer, har selskaberne dog fået tilladelse til at flytte borerne længere ind mod Færøerne og dermed ind til basalten. Formålet er fortsat først og fremmest at finde kulbrinteformationer, men samtidig får man ny viden om de geologiske forhold under basalten til fremme for den fremtidige efterforskning ved Færøerne.

Den første prøveboring, hvor boreforpligtelserne fra to 6-årige licenser er slået sammen og flyttet til et nyt område med en 9-årig licens, påbegyndtes medio juli 2006 med Statoil som operatør for en sammenslutning af 8 selskaber. Prøveboringen blev afsluttet i oktober 2006 i en dybde af 4.201 meter. Man stødte ikke på kulbrinter, men boringen viste spor af gas. Prøveboringen har overraskende vist, at basaltlaget ikke har været så stor en boreteknisk udfordring som forventet og har derudover givet væsentlig viden om basaltlagets tykkelse og de geologiske forhold i området, der kan være væsentlige for fremtidig olieeffterforskning i området.

BP, Shell, Anadarko, Faroe Petroleum og STX gennemførte en prøveboring i vinteren 2007/08 i et område med et tykt lag basalt. Samtidig blev BP og Shell fritaget for boreforpligtelsen i en 6-årig licens. Boringen blev foretaget i et område, hvor vanddybden er 742 m., og brønden blev boret ned til 3.351 m. fra havoverfladen. Operationen blev forsinket af tekniske vanskeligheder og dårlige vejrforhold. De geologiske forhold var heller ikke som forventet. Boringen nåede ikke ned til de mulige olie bærende formationer. Dette resulterede i, at brønden blev midlertidig forladt, og der er således åbnet op for muligheden for på et senere tidspunkt at genoptage boringen og fortsætte længere ned.

Den syvende boring på færøsk sokkel, hvor ENI er operatør med Faroe Petroleum, Cieco og Dana Petroleum som partnere, var planlagt til at starte i sommeren 2009. Boringen vil formentlig først blive påbegyndt i 1. kvartal 2010.

2. udbudsrunde

For at udvide og fastholde efterforskningen ved Færøerne vedtog Lagtinget i maj måned 2004 at gennemføre en 2. udbudsrunde. Udbudsrunderen blev åbnet 17. august 2004 med ansøgningsfrist 17. november 2004.

Der er en del boreaktivitet i britisk farvand tæt op mod territorialgrænsen, og der er stigende optimisme i området. Et eller flere fund tæt op til grænsen kunne være en fordel for efterforskning på færøsk side, idet infrastrukturen da vil komme nærmere det færøske område, og at der derved eventuelt kunne åbnes for muligheder for samarbejde med deraf reducerede omkostninger.

Oplægget fra færøske myndigheders side til 2. udbudsrunde var overvejende det samme som i første runde. Det var primært de geologiske forpligtelser, og sekundært tilbudene om at løse efterforskningsudfordringer og fremme af kompetence i færøsk erhvervsliv, ansøgerne ville blive vurderet på. Andre betingelser var ligeledes stort set uændret i forhold til første runde. De miljømæssige undersøgelser, der kræves, er i stor udstrækning allerede udført. De fiskale betingelser forblev uændret.

Det udbudte område dækkede 19.000 km² og ligger primært i et område syd og øst for Færøerne op til britisk sokkelområde. Ved ansøgningsfristens udløb den 17. november 2004 var der indkommet 9 ansøgninger fra 5 sammenslutninger repræsenterende 8 selskaber.

Resultatet af 2. udbudsrunde blev, at 8 olieselskaber i 5 sammenslutninger, fik 7 efterforskningslicenser. Licenssammensætningen for 2. udbudsrunde ser således ud:

- Licens 008: Chevron (40 pct.), Statoil (30 pct.), DONG (20 pct.) og OMV (10 pct.)
- Licens 009: Statoil (50 pct.), Shell (20 pct.), DONG (20 pct.) og Føroya Kolvetni (10 pct.)
- Licens 010 : Statoil (100 pct.)
- Licens 011 : Statoil (100 pct.)
- Licens 012 : Føroya Kolvetni (100 pct.)
- Licens 013 : Geysir Petroleum (60 pct.) og Atlantic Petroleum (40 pct.)
- Licens 014: Geysir Petroleum (60 pct.) og Atlantic Petroleum (40 pct.)

Selskaberne Chevron, Geysir Petroleum og OMV var nye selskaber på den færøske land-sokkel.

Licenserne, der blev givet, løber over perioder fra 3 til 8 år, som igen er delt op i kortere faser af 1 til 5 års varighed, hvor der er lagt et fast arbejdsprogram for første fase. Der er ikke aftalt nogen prøveboringer i denne første fase. Arbejdsprogrammerne omfatter seismiske og andre undersøgelser, foruden behandling og tolkning af indsamlede data, der har til formål at øge kendskabet til området, så man eventuelt senere kan gå videre med prøveboringer.

Afgørelsen om at fortsætte til anden fase af licenserne ligger hos selskaberne. Hvis selskaberne vælger at fortsætte til anden fase, forpligter de sig samtidig til at gennemføre et

arbejdsprogram for denne fase. To af licenserne indeholder bestemmelser om, at der skal foretages prøveboringer i den anden fase. Hvis selskaberne ikke vil fortsætte med anden fase, går licensen tilbage til myndighederne.

I forbindelse med 2. udbudsrunde har selskaberne forpligtet sig til at afsætte 10,6 mio. kr. til undersøgelse af projekter af betydning for fremtidig olieefterforskning ved Færøerne og andre 13,7 mio. kr. til fremme af erhvervsmæssig kompetence.

3. udbudsrunde

Lagtinget vedtog den 8. maj 2008 lov om 3. udbudsrunde til efterforskning og indvinding af olie og gas ved Færøerne. Loven fastsætter arealer og vilkår for udbudsrunder.

Arealet, der blev budt ud i 3. udbudsrunde, er et sammenhængende område på 38.405 km² øst, syd og sydvest for Færøerne.

Resultatet af 3. udbudsrunde blev, at 5 selskaber fik tildelt 3 licenser:

- Licens 015 : Geysir Petroleum hf (100 pct.)
- Licens 016 : Statoil Færøyene (50 pct.), Dong Føroyar (30 pct.), Føroya Kolvetni (10pct.) og Atlantic Petroleum (10 pct.)
- Licens 017 : Føroya Kolvetni (100 pct.)

De tildelte licenser i 3. runde udgør et område på 6.505 km², og således er et samlet område på i alt 17.673 km² af den færøske sokkel licensbelagt.

Licenserne løber over perioder fra 3 til 6 år, der - ligesom i anden udbudsrunde - er delt op i kortere varighed. Arbejdsprogrammerne omfatter seismiske og andre undersøgelser samt behandling og fortolkning af forskellige data.

De tildelte områder er teknisk udfordrende, da kendskabet til jordlagene under basalten er begrænset, men senere års tekniske fremskridt vedr. geologiske undersøgelser i områder med basaltflader, har reduceret problemerne. Ifølge bemærkningerne til lovforslaget er interessen for olieefterforskning omkring den Nordatlantiske højderyg, og især i Shetlandsrenden, stigende. Det skyldes dels den teknologiske udvikling, men også at der er gjort nye interessante fund på britisk område tæt op til færøsk område.

Færøske olieselskaber

Det ene færøske olieselskab, Atlantic Petroleum, der udover at have deltaget i begge færøske udbudsrunder, også har købt sig ind i felter og områder i den britiske sektor og deltaget i flere feltudbygninger, blev dobbeltbørsnoteret på Københavns Fondsbørs den 9. oktober 2006, efter at have været noteret på den islandske børs ICEX siden den 15. juni 2005. Selskabet har tiltrukket en del opmærksomhed i den danske finanspresse, og den øgede interesse omkring selskabet blandt danske investorer har sandsynligvis bidraget væ-

sentligt til, at Atlantic Petroleums aktiekurs i november 2007 nåede sit hidtil højeste niveau på 2.370 kr. pr. aktie. Aktien har dog siden faldet væsentligt i værdi og står i starten af juli 2009 til en værdi af 475 kr. pr. aktie. Selskabet har efterforsknings- og produktionslicenser på Færøerne, britisk område og siden februar 2007 også i Irland.

Det andet færøske olieselskab, Faroe Petroleum, som er noteret på AIM børsen i London og har 50 efterforskningslicenser fordelt på Færøerne, Storbritannien, Norge og Holland, har nu kontorer i Aberdeen (hovedkontor), Stavanger og Tórshavn. Selv om selskabet er baseret i Aberdeen, har selskabet en stærk færøsk profil, idet selskabet er udsprunget af aktiviteter på Færøerne, dertil kommer at hovedparten af selskabets ledelse er færinger. Den 22. juni 2007 startede selskabet for første gang produktion siden sin oprettelse for ni år siden. Det skete i Minke Main-gasfeltet i den sydlige del af Nordsøen tæt på grænsen mellem Holland og Storbritannien. Produktionen forventes at få stor betydning for selskabet, da selskabet nu får indtægter til finansiering af sine aktiviteter i Storbritannien, Norge, Nordsøen og ved Færøerne. Selskabets aktier handles i starten af juli 2009 på den britiske børs til ca. 70 £ stykket.

Afledte aktiviteter

Udover de geologiske resultater har aktiviteten hidtil også haft afsmittende effekt på det færøske samfund. Interessen fra det færøske erhvervsliv for at få del i aktiviteten medførte, at flere virksomheder blev ISO-certificerede eller fik anden certificering, samt diverse kompetenceløft, finansieret af olieselskaberne, som en del af forpligtelserne for at få licens.

Også rent økonomisk har aktiviteten haft en vis betydning. Kulbrinteefterforskningsloven fastsætter, at al transport til og fra felterne skal gå via færøsk havn eller lufthavn. Det medfører naturligt en konkurrencefordel for færøske virksomheder. Der har også været en vis, skatteindtægt i forbindelse med olieaktiviteten. I perioden 1997-2008 har den færøske landskasse haft direkte indtægter fra skat fra udenlandske selskaber og personer, arealafgifter m.m. på ca. 150 mio. kr.

En vurdering, der blev foretaget efter de første tre borer, skønnede, at ca. 25 pct. af boreomkostningerne var blevet brugt på Færøerne. Hvad det mere nøjagtig beløber sig til vides ikke, men skønsmæssigt i størrelsesordenen 150 mio. kr. Det bemærkes dog, at en betydelig del heraf blev brugt på f. eks. leje af helikopter og køb af brændstof, hvilket vil sige at en del af indtægterne blev eksporteret igen.

En anden afsmittende effekt har været, at en del virksomheder har fået tildelt kontrakter i udlandet.

3.6 Finansieringsvirksomhed

Penge- og valutaforhold

Penge- og valutaforhold er fællesanliggender. Området reguleres af retsforskrifter fastsat af rigsmyndighederne, herunder Danmarks Nationalbank.

Færøerne udgør en del af det danske valutaområde. Møntenheden er 1 króna og værdiforholdet til danske sedler er 1:1. De færøske sedler ombyttes i Danmark vederlagsfrit til danske sedler af Nationalbanken. Ifølge loven fra 1949 om pengesedler m.v. på Færøerne har Færøerne egne pengesedler. Sedlerne, der er det lovlige betalingsmiddel på Færøerne, fremstilles af Danmarks Nationalbank med pålydende værdi 1.000 kr., 500 kr., 200 kr., 100 kr. og 50 kr., Danske sedler veksles ligeledes frit til færøske sedler på Færøerne. Mønterne på Færøerne er de samme som i det øvrige Danmark.

I forbindelse med udskiftningen af de danske sedler, og indførslen af bl.a. en ny 200-krone-seddel, er de færøske pengesedler udskiftet, da Nationalbanken ifølge loven skal fremstille færøske pengesedler med tekst på færøsk, men i øvrigt med samme værdier og i samme formater som de sedler, der udsendes i Danmark. Udskiftningen blev påbegyndt med udstedelsen af en ny færøsk 50-kroneseddel juli 2001 og blev afsluttet med udstedelsen af 1.000-kroneseddelen den 15. august 2005.

Det færøske pengevesen henhørte tidligere under Statsministeriet, men blev i forbindelse med regeringsdannelsen i marts 1998 overflyttet til Økonomiministeriets ressortområde.

Danmarks Nationalbank administrerer valutabestemmelserne, men har i et vist omfang uddelegeret sin kompetence, for så vidt angår "valutaindlændinge" der er hjemmehørende på Færøerne til valutacentralen på Færøerne. Betalinger til eller fra udlandet skal som hovedregel ske gennem en autoriseret valutahandler. De færøske banker er autoriserede valutahandlere.

Færøerne modtager en andel af Danmarks Nationalbanks overskud, svarende til den færøske seddelcirkulations andel af den samlede seddelcirkulation i riget. Færøernes andel af Nationalbankens overskud i 2008 var 20,5 mio. kr. (i 2007 var andelen 19,2 mio. kr.).

Seddelcirkulationen på Færøerne har de senere år ligget på samme niveau – ca. 360 mio. kr.

Penge- og kapitalmarkedet

I kraft af valutaunionen og de tætte relationer mellem danske og færøske finansielle institutioner, udgør det færøske penge- og kapitalmarked et særligt delsystem inden for det samlede danske penge- og kapitalmarked. Der er i øvrigt ikke fastsat lovgivningsmæssige begrænsninger for færøske finansielle institutioner og den øvrige private sektors finansielle mellemværender med danske finansielle institutioner og markeder. Således understre-

gede aftalen af 10. juni 1998 (kan ses som bilag 4.1 i Rigsombudsmandens Beretninger fra 1999-2003) mellem landsstyret og regeringen, at ansvaret for den førte økonomiske politik er landsstyrets, herunder ansvaret for de tidligere fælles dansk/færøske finansielle institutioner, som f.eks. Finansieringsfonden af 1992.

Pengeinstitutter m.v.

Indtil 31. december 1993 svarede lovgrundlaget for de færøske sparekasser stort set til reglerne i den tidligere danske sparekasselovgivning fra 1937 (med senere ændringer). Denne var mere restriktiv over for sparekasserne end for bankerne. Den 1. april 1994 trådte en ny bank- og sparekasselov i kraft på Færøerne. Med den nye lov fik sparekasserne adgang til at konkurrere på lige fod med banken. Det nuværende grundlag for bank- og sparekasservirksomhed på Færøerne er anordning nr. 1531 af 14. december 2007 om ikrafttræden for Færøerne af lov om finansiel virksomhed. Anordningen trådte i kraft den 15. januar 2008. Til forskel fra den i Danmark gældende lovgivning om finansiel virksomhed omfatter lovgivningen på Færøerne ikke forsikringsvirksomhed, der er et færøsk særanliggende.

Der er 3 banker (Føroya Banki, Eik Banki og Suðuroyar Sparikassi) og 1 sparekasse (Norðoyar Sparikassi) på Færøerne.

Eik banki var oprindelig en garantsparekasse – Føroya Sparikassi. På Føroya Sparikassis generalforsamling den 5. april 2002 blev det besluttet at omlægge sparekassen til et aktieselskab med virkning fra 1. januar 2002. Ved omlægningen oprettedes Sparekassefonden, der overtog den opsparede egenkapital på 798,9 mio. kr. i Føroya Sparikassi. Sparekassefondens kapital blev derefter placeret i aktier i Føroya Sparikassi. Sparekassefonden ejede 94,1 pct. af aktiekapitalen i aktieselskabet Føroya Sparikassi. Garanterne fik oprindelig mulighed for at omlægge garantikapitalen til aktiekapital for 25 mio. kr., men på grund af den store interesse blandt garanterne endte det med, at 40 mio. kr. blev omlagt til aktiekapital. I 2006 blev det besluttet at ændre navnet til Eik Banki P/F.

Eik Banki stiftede i 1998 datterselskabet P/F Inni, som er en ejendomsmæglervirksomhed. Eik Banki ejede tidligere 25 pct. i den danske bank Kaupthing Bank A/S. Pr. 31. december 2004 købte Eik Banki de resterende 75 pct., således at ejerandelen blev 100 pct., og Kaupthing Bank A/S blev dermed fuldt ud ejet af Eik Banki. Samtidig blev bankens navn ændret fra Kaupthing Bank A/S til Eik Bank Danmark A/S. I 2007 købte Eik Bank Danmark A/S ligeledes Danmarks største internetbank – Skandiabanken. Endelig købte Eik Banki i 2007 Kaupthing Banks aktiviteter på Færøerne. Eik Banki overtog samtidig hovedparten af Kaupthing Banks færøske medarbejdere.

Suðuroyar Sparikassi var også oprindelig en garantsparekasse, men er blevet omdannet til bank.

På Suðuroyar Sparikassis generalforsamling den 27. februar 2006 blev det besluttet at omlægge sparekassen til et aktieselskab med virkning fra den 28. februar 2006. Ved omlægningen blev Suðuroyargrunnurin oprettet med en aktiekapital på 37.5 mio. kr., og de tidligere garantanter fik tilbud om at konvertere deres garantkapital til aktiekapital.

Suðuroyargrunnurin ejer i dag 93 pct. af Suðuroyar Sparikassi P/F., mens de tidligere garantanter, som har valgt at konvertere deres garantkapital ejer resten. Ved omdannelsen blev repræsentaskabet afskaffet, og i stedet for gik aktionærene mulighed for selv at møde frem på generalforsamlingen.

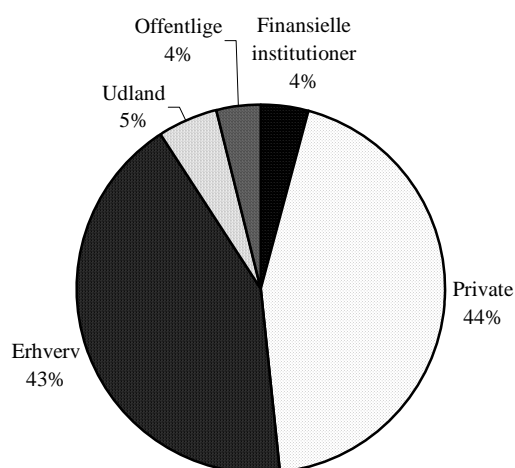
I starten af 2009 indgik Suðuroyar Sparikassi en samarbejdsaftale med det færøske postvæsen om administration af den færøske postgiroordning. Dette engagement er forholdsvis omfattende og indbefatter administration af ca. 3.000 kunder og 100 mio. kr. i indlån.

Pengeinstitutternes udlån

Tidligere var der stor forskel på bankernes og sparekassernes udlåns sammensætning, idet sparekasserne hovedsageligt havde prioritetslån (fortrinsvis til boligbyggeri), byggelån samt andre private lån, mens bankerne derudover havde en omfattende lånevirkksomhed til erhvervslivet og det offentlige. Der er i dag ikke nævneværdig forskel på bankernes og sparekassernes udlåns sammensætning.

Den samlede udlåns sammensætningen hos færøske pengeinstitutter fremgår af *figur 3.1* herunder.

Figur 3.1 Udlåns sammensætningen hos de færøske pengeinstitutter

I de senere år har der været en kraftig vækst i udlånene hos de færøske pengeinstitutter. De samlede udlån er således vokset næsten 100 pct. i perioden 2005-2008, fra 10.594 mio. kr. i december 2005 til 19.012 mio. kr. i december 2008. Udlån til både erhvervslivet og private husholdninger stagnerede dog i efteråret 2008, hvor finanskrisen var på sit højeste. Udlånene til husholdningerne var i marts 2009 5,1 pct. lavere end i marts 2008. En del af dette fald i udlånene til private kan henføres til omlægninger til danske realkreditlån, som formidles af færøske pengeinstitutter, men som ikke optræder i pengeinstitutternes egen udlån.

Pengeinstitutternes resultater

De færøske pengeinstitutter har samlet haft overskud før skat i perioden 2004-2007. Dette ændrede sig dog i 2008, hvor finanskrisen har haft en kraftig påvirkning på pengeinstitutternes regnskaber. En oversigt over de færøske pengeinstitutters regnskaber i perioden 2004-2008 fremgår af *tabel 3.13*. Tallene i tabellen er taget fra pengeinstitutternes årsrapporter. Det skal bemærkes, at årsrapporterne ikke er direkte sammenlignelige, da Eik Banki i 2008 valgte at benytte sig af nyere regnskabsprincipper end de andre pengeinstitutter. De tre øvrige pengeinstitutter anvender disse regnskabsprincipper fra 2009 og frem, hvorefter årsrapporterne vil være direkte sammenlignelige igen.

Tabel 3.13 Pengeinstitutternes samlede resultater 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
	----- Mio. kr. -----				
<i>Indtægter:</i>					
Nettorenteindtægter	501	493	503	600	726
Udbytte af aktier	3	3	18	72	32
Nettogebyrindtægter	49	54	112	159	248
Kursreguleringer	86	33	37	169	-332
Andre ord. indtægter	10	14	11	12	119
<i>Omkostninger:</i>					
Driftsomkostninger	306	334	404	518	516
Tab og hensættelser	102	-36	-107	-11	299
Datterselskaber	13	42	123	149	-194
Ordinært resultat	252	341	507	652	-215
Solvensprocent	31,4	20,6	18,4	18,4	18,9

I 2004 præsterede Føroya Banki et regnskab med et overskud på 121 mio. kr. før skat, og Eik Banki et overskud på 112 mio. kr. før skat. De positive resultater fortsatte i de efterfølgende år fra 2005 til 2007. Udviklingen vendte dog, da den globale finanskrisen tog fart i 2008, hvilket regnskaberne for 2008 er præget af. Ser man på pengeinstitutternes samlede resultat er der for første gang i 5 år underskud. Denne ændring skyldes kurstab på værdipapirer, kraftigt forøgede afskrivninger, hensættelser til tab på udlån samt tab i datterselskaber. Det er især 2 pengeinstitutter, der er hårdt ramt af finanskrisen – Eik Banki og Norðoya Sparikasse. De kom således ud af 2008 med et underskud på henholdsvis 353 mio. kr. og 64 mio. kr. før skat. Det negative resultat i Eik banki kan primært henføres til nedskrivninger – primært relateret til det danske marked, samt kurstab. Eik banki har haft store tab på den islandske bank Spron, hvor Eik var største aktieindehaver. Føroya Banki kom trods finanskrisen ud af 2008 med et pænt overskud på 200 mio. kr. og Suðuroyar Sparikassi præsterede et overskud på knap 0,2 mio. kr. før skat.

Tabel 3.14 Pengeinstitutternes resultater 2008

	Føroya Banki	Eik Banki	Norðoya Sparikassi	Suðuroyar Sparikassi	I alt
	----- Mio. kr. -----				
Finansielle poster	422	285	49	23	793
Omkostninger.....	183	249	57	18	516
Tab og hensættelser.....	49	201	56	4	299
Datterselskaber.....	11	-188	0	0	-194
Ordinært resultat	200	-353	-64	0	-215

Kilde: Pengeinstitutternes regnskaber.

De færøske banker har i løbet af 2008 anvendt en del ressourcer på at undersøge muligheden for at udskifte IT-system. De færøske banker anvender et færøsk IT-system til bankforretningerne, som er udviklet af en færøsk IT-virksomhed, P/F Elektron. Man har overvejet mulighederne for at koble sig på det danske IT-system BEC, men er gået bort fra denne løsning og har i stedet valgt at arbejde videre med tilkoblingen til det nordiske SDC system. Der forventes en konvertering til SDC i første kvartal 2010.

Føroya Bankis 1. kvartalsregnskab for 2009 viser et overskud før skat på 52 mio. kr. mod et minus på godt 3 mio. kr. i samme kvartal sidste år. Efter skat er der tale om et overskud på 42 mio. kr. mod et minus på 5 mio. kr. i 2008. Banken har haft en forrentning af egenkapitalen på over 13 pct., hvilket banken selv betegner som meget tilfredsstillende. Solvensen er 21 pct. Føroya Banki fastholder sine forventninger til resultatet for hele 2009, som lyder på et overskud på 165-195 mio. kr. før værdireguleringer, betaling til statens garantiordning samt skat.

Eik Banki kom ud af 1. kvartal 2009 med et underskud på 37 mio. kr. før skat. Efter skat er der tale om et underskud på 24 mio. kr. Bankens direktør udtalte i forbindelse med fremlæggelsen af regnskabet, at det naturligvis ikke er positivt at konstatere et underskud, men at man kan glædes over, at tab og nedskrivninger nu er væsentlig mindre end i foregående kvartal, og at regnskabet peger den rette vej. Eik Banki havde ved udgangen af marts 2009 en solvens på 10 pct. og 5,6 mia. kr. i likviditet. Eik Banki forventer et overskud for hele 2009 på 300 mio. kr. før værdireguleringer, betaling til statens garantiordning samt skat.

I *tabel 3.15* er pengeinstitutternes balance ultimo 2008 vist. Den finansielle sektor på Færøerne er kendetegnet ved to store pengeinstitutter Føroya Banki og Eik Banki og to mindre Noroya Sparikassi og Suðuroyar Sparikassi..

Tabel 3.15 Pengeinstitutternes balance ultimo 2008

	Føroya Banki	Eik Bank	Norðoya Sparikassi	Suðuroyar Sparikassi	I alt
	----- Mio. kr. -----				
Kassebeholdning og tilgodehavender hos centralbanker og kreditinstitutter m.v.	971	2.284	245	53	3.552
Udlån.....	7.747	8.224	1.859	434	18.264
Obligationer og aktier m.v.	986	1.636	230	103	2.955
Gæld til kreditinstitutter og centralbanker.....	2.320	4.986	120	12	7.438
Indlån	5.585	6.316	2.009	542	14.453
Egenkapital	1.562	1.676	289	44	3.571
Balance.....	10.110	13.658	2.450	602	26.819

Kilde: Pengeinstitutternes regnskaber.

Sidst i 2005 blev konkurrencen på privatkundemarkedet skærpet, især på markedet for boligfinansiering. Hvor boliglån hidtil – som hovedregel – blev finansieret med 20-årige annuitetslån i pengeinstitutterne med variabel rente, blev der nu indført lånemuligheder lig de danske med fast eller variabel rente, med eller uden afdragsfrihed og med løbetid i op til 30 år. Den øgede konkurrence medførte, at renteniveauet på boliglån faldt med ca. 0,8 procentpoint i en periode, hvor renteniveauet i øvrigt var på vej op.

Den lempeligere finansiering og de nye finansieringsmuligheder med bl.a. realkreditlån har bevirket, at boligpriserne i perioden 2005-2007 er steget væsentlig; især i Tórshavn, hvor gennemsnitsprisen på et hus steg tæt på 40 pct. i 2006.

I starten af 2007 fortsatte stigningen i huspriserne, hvorefter den begyndte at falde i slutningen af 2007. Prisfaldet fortsatte i 2008, hvor huspriserne faldt i gennemsnit 12 pct. Prisfaldet er koncentreret i Tórshavn og de større bygder, hvorimod huspriserne i de små bygder har stabiliseret sig.

De fleste ejerboliger på Færøerne er stadig finansieret via banklån. Renten på et bankboliglån ligger pr. 1. juli 2009 på mellem 5,70 og 5,80 pct. Andelen af bankkunder, der optager realkreditlån i danske realkreditinstitutter via Eik Banki, der er den eneste formidler af realkreditlån på Færøerne, er dog stigende. Renterne på disse realkreditlån følger priserne på det danske realkreditmarked.

”Bankpakke I og II”

Lov om finansiel stabilitet (Bankpakke I) og Lov om statsligt kapitalindskud (Bankpakke II) er begge sat i kraft på Færøerne. Dermed har de færøske pengeinstitutter haft mulighed for at deltage i begge bankpakker.

Alle de færøske pengeinstitutter har valgt at deltage i ”Bankpakke I” og dermed opnå garanti for alle bankindskud. Eik Banki har med baggrund i en solvensprocent på 10 pct. i 1. kvartals regnskab for 2009 besluttet at deltage i ”Bankpakke II”. De har ansøgt om 550 mio. kr. i hybrid kernekapital fra bankpakken. Føroya Banki har ansøgt om 212 mio. kr. fra Bankpakke II, så solvensprocenten kommer op på 24 pct. En af bankens overvejelser er, at kapitalen kan anvendes til at styrke bankens stilling på det danske marked – eksempelvis ved opkøb af andre banker. Suðuroyar Sparikassi har valgt at ansøge om 10 mio. kr. fra bankpakke II med henblik på at øge bankens basiskapital. Det er p.t. ikke oplyst om Norðoya Sparikassi har søgt om kapital fra ”Bankpakke II”.

Privatisering og børsnotering af færøske banker

Med henblik på en privatisering af *Føroya Banki* vedtog Lagtinget i maj 2006 et beslutningsforslag, der gav landsstyremanden for finansanliggender bemyndigelse til at sælge aktierne i Føroya Banki. I første omgang blev 66 pct. af aktiekapitalen udbudt den 11. juni 2007. Den 21. juni 2007 blev Føroya Banki noteret på den islandske fondsbørs (ICEX) og på Københavns Fondsbørs.

Aktiesalget i forbindelse med privatiseringen skete ved udbud af 6.600.000 mio. aktier á 20 kr. gennem et offentligt udbud på Færøerne, Island og i Danmark, samt et internationalt udbud til institutionelle investorer. Salgskursen blev fastlagt i intervallet 162 kr. til 189 kr. efter bookbuilding-metoden. Tegningsperioden startede den 11. juni 2007.

Der var stor interesse for aktierne hos private og finansielle investorer, idet udbudet blev overtegnet hele 26 gange. Udbudskursen blev sat til 189 kr., hvorved bankens egenkapital blev værdisat til 1.890 mio. kr.

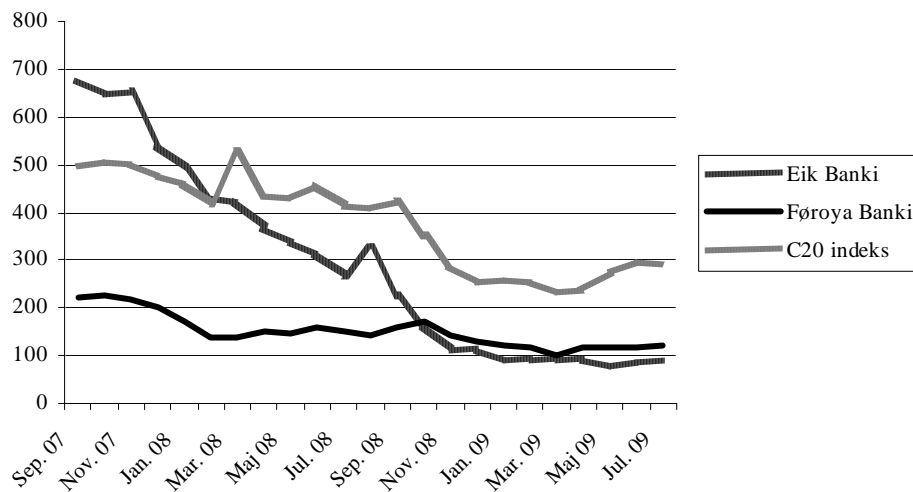
Den 21. juni 2007 blev Føroya Banki dobbeltnoteret på den islandske fondsbørs (ICEX) og Københavns Fondsbørs. Emissionskursen var 189. Den første dag aktierne blev handlet endte kursen på 243, da handlen lukkede.

Den anden store færøske bank, *Eik Banki*, blev ligeledes børsnoteret i 2007. Det skete d. 11. juli 2007, hvor selskabet blev noteret på den islandske fondsbørs (ICEX) og Københavns Fondsbørs. Inden noteringen gennemførte Eik Banki en kapitalforhøjelse, hvor der i perioden 21. juni – 5. juli 2007 var mulighed for at købe op til 1 mio. nye Eik-aktier. Tegningskursen var 575 kr. pr. aktie á nominelt 100 kr. De nye aktier blev udbudt med fortegningsret for bankens nuværende 10.000 aktionærer i forholdet 1 til 7. Således fik aktionærer ret til at tegne 1 ny aktie for hver 7 aktier, som den pågældende havde ved kapitalforhøjelsens start. Fortegningsretten medførte, at alene eksisterende aktionærer fik del i

kapitalforhøjelsen, men da retten kunne videresælges blev aktionærkredsen alligevel udvidet.

Aktiekurserne for Føroya Banki og Eik Banki fremgår af *figur 3.2*, som sammenligningsgrundlag er indsat udviklingen i det danske C20-indeks for samme periode. Aktienkursen for Føroya Banki har siden børsnoteringen ligget forholdsvis stabil – dog med en faldende tendens. Aktienkursen har siden april 2009 stabiliseret sig omkring 120 kr. pr. aktie. Aktienkursen for Eik Banki holdt en værdi på omkring 650 kr. pr. aktie i de første måneder efter introduktionen på børsen. Siden da er aktien dog faldet til omkring 90 kr. pr. aktie, som er det niveau, hvor aktien det seneste halve år har stabiliseret sig.

Figur 3.2 Udviklingen i aktiekurser

Obligationsudstedende institutter

Kendetegnende for de obligationsudstedende institutter er, at de yder lån mod pant i fast ejendom (jord, bygninger, skibe o. lign.), og at lånet ofte udbetales i form af obligationer.

På Færøerne ydede danske kreditforeninger lån på realkreditvilkår til finansiering af erhvervsjendomme frem til 1990'erne. Derimod har der normalt ikke været ydet danske kreditforeningslån til boligformål på Færøerne, men det ændrede sig sidst 2005, hvor øget konkurrence om boligfinansiering medførte nye lånemuligheder, herunder mulighed for danske realkreditlån via et færøsk pengeinstitut. Der ydes i dag alene realkreditlån til parcelhuse.

Kapitalforvaltende institutioner

Føroya Lívstrygging blev stiftet ved lagtingslov 10. oktober 1966. Den 1. Januar 2000 blev Føroya Lívstrygging omdannet til et offentligt ejet aktieselskab, P/F Føroya Lívstrygging. Føroya Lívstrygging eller LÍV, som selskabet også bliver kaldt, havde i 2008 præmieindbetalinger på 324,8 mio. kr. og havde pr. 31.12.2008 en balance på 3,8 mia. kr. 73 pct. af investeringsaktiverne var ved årets afslutning 2008 placeret i obligationer samt udlån og indlån i pengeinstitutter, mens 13 pct. af investeringsaktiverne var placeret i aktier.

Lagtinget vedtog i maj 2006 en lagtingslov om privatisering af Føroya Lívstrygging, som giver landsstyret hjemmel til at sælge 50 pct. af aktierne, samt at overdrage de resterende 50 pct. til ”Ognarfelagið Lív”, der er en forening, hvor alle forsikringstagerne er medlemmer. Overdragelsen af de 50 pct. af aktierne til foreningen af forsikringstagere er sket, men salget af de øvrige aktier er ikke.

Offentlige udlånsinstitutioner

Ud over de statslån, der er givet til landsstyret med henblik på redning af bankerne og de statslån, der løbende ydes landsstyret til refinansiering af Færøernes udlandsgæld, omfatter den statslige långivning Kongeriget Danmarks Fiskeribank. Fiskeribankens udlån til Færøerne vedrører kun fiskefartøjer. Fiskeribanken er nedlagt med udgangen af 2008. Bankens aktiver og passiver er overtaget af statskassen. Bankens lån administreres i fremtiden af Økonomistyrelsen. Der kan ikke ydes nye lån. Fiskeribankens udlån på Færøerne ultimo 2008 omfatter 2 engagementer med en restgæld på 9,4 mio. kr. og restancer på 3,8 mio. kr. – I alt 13,2 mio. kr. I løbet af 2008 er et engagement indfriet, og der er ikke ydet nye lån.

Landskassens direkte långivning omfatter bl.a. subsidierede lån til fiskerierhvervet (støttelån og likviditetslån m.v.). Långivningen til erhvervet er nærmere omtalt i afsnit 3.3.

En række færøske offentlige udlånsfonde yder lån til finansiering af boligbyggeri og erhvervsinvesteringer inden for håndværk, industri og serviceerhverv.

Húsalánsgrunnurin (Boliglånefonden) virker efter bestemmelserne i lagtingslov nr. 118 af 18. juni 1997 med henblik på at yde boliglån. Lånegrænserne afhænger af boligens størrelse, og der kan kun i helt særlige tilfælde lånes til boliger over 150 m². Lånene ydes som annuitets- eller serielån med en afdragetid på op til 28 år.

Húsalánsgrunnens boliglångivning var i 2008 på 12,2 mio. kr. i forhold til 7,2 mio. kr. i 2007 og 6,4 mio. kr. i 2006. Boliglånefondens årsregnskabet for 2008 viser et driftsoverskud på 14,9 mio. kr. efter afskrivninger og hensættelser, mod 20,9 mio. kr. i 2007. Egenkapitalen var pr. 31. december 2008 på 496,6 mio. kr. (i 2007 på 481,7 mio. kr.). Fonden havde ved udgangen af 2008 en langfristet gæld på 2,0 mio. kr., der udelukkende er indenlandsk gæld.

Húsalánsgrunnens långivning har tidligere været finansieret ved bevillinger over lagtingsfinanslovene. Fondens långivning har dog ikke været finansieret ved bevilling over lagtingets finanslove siden 1995. Fonden er endvidere bemyndiget til i hvert enkelt tilfælde med hjemmel i lagtingslov at optage lån. Fonden kan dog kun med landsstyremandens godkendelse optage lån på Færøerne.

Bestyrelsen for Húsalánsgrunnen bestyrer endvidere en særlig boligfond med det formål at tilvejebringe udlejningsboliger i samarbejde med kommuner, boligforeninger og institutioner.

I april 2001 vedtog Lagtinget at oprette Vinnuframágrunnurin (Erhvervsfremmefonden). Fonden, der er oprettet som en ekstern fond, ledes af en bestyrelse på 5 personer valgt af landsstyremanden for erhvervsanliggender. Erhvervsfremmefonden har først og fremmest til formål at fremme erhvervslivets konkurrenceevne og internationalisering uden at yde drifts- og investeringstilskud. Fonden skal endvidere yde støtte til særskilte erhvervsfremmetiltag og projekter inden for eksport, nyskabelse og forskning. Fonden skal ikke yde lån eller stille garantier, da det ikke er i overensstemmelse med landsstyrets politik om et bæredygtigt erhvervsliv.

Oprettelsen af Erhvervsfremmefonden skal ses i sammenhæng med ønsket om at koordinere og omstrukturere de forskellige erhvervsstøtteordninger. Erhvervsfremmefondens startkapital er blevet tilført fra 5 fonde, der blev aftaget med loven om Erhvervsfremmefonden. Fonden tilføres årligt 4-5 mio. kr. ved bevilling på finansloven. Pr. 31.12.2008 udgør egenkapitalen 47,4 mio. kr. Fonden har i 2008 ydet 6,7 mio. kr. i støtte (brutto), mens 0,6 mio. kr. er tilbageført, således at nettostøtten udgør 6,1 mio. kr.

Ved lov nr. 28 af 29. januar 1964 oprettedes Investeringsfonden for Færøerne (Íleggingargrunnurin fyri Føroyar). Af fondens formålsbestemmelse fremgår, at fondens midler i første række skal anvendes til udlån til investeringer, navnlig i større anlæg og lignende, som må anses for påkrævede eller ønskelige af hensyn til det færøske erhvervslivs udvikling, og hvortil midler ikke kan tilvejebringes i tilstrækkeligt omfang. Fondens midler blev tilvejebragt ved statstilskud på 10 mio. kr. i hvert af finansårene 1964/1965 - 1969/1970. Loven er siden ændret ved lov nr. 217 af 27. maj 1970 og lov nr. 153 af 31. marts 1976, og fonden blev tilført yderligere midler, i alt 140 mio. kr. frem til 1980. Fonden ledes af en bestyrelse, der udpeges af det færøske hjemmestyre, ligesom de nærmere regler om fondens virksomhed fastsættes af hjemmestyret.

I henhold til Investeringsfondens årsregnskab for 2008 udgjorde fondens egenkapital 522 mio. kr. pr. 31. december 2008 i forhold til 852 mio. kr. året før. Fondens egenkapital er i 2008 nedskrevet med 365 mio. kr. Ved udgangen af 2008 havde fonden 5 udlån hos 4 låntagere, hvor restgælden udgjorde 352 mio. kr. i forhold til 417 mio. kr. året før. De 4 lån-

tagere er SEV (elforsyningen), Atlantic Airways, Pf. Norðoyatunnilin (A/S Nordøtunnelen) og Pf. Vágatunnilin (A/S Vågøtunnelen).

Lagmanden og statsministeren underskrev på Rigmødet den 27. juni 2006 en fælleserklæring, hvori det er anført, at driften og ejerskabet af de danskejede dele af Vágar Lufthavn overdrages vederlagsfrit til de færøske myndigheder på grundlag af Lov om de færøske myndigheders overtagelse af sager og sagsområder af 24. juni 2005. Lufthavnen blev overdraget den 1. maj 2007.

På baggrund af rapporten af 10. april 2006 fra den færøske-danske arbejdsgruppe om "Opdatering og udbygning af Vágar Lufthavn", og landsstyrets vurdering af betydningen for det færøske samfund af de heri anførte opdateringsmuligheder, samt de økonomiske konsekvenser, har landsstyret besluttet at forlænge landingsbanen med 350 meter til 1.600 meter og udbygge terminalen med 5.700 m². De samlede udgifter hertil er skønnet til 365 mio. kr.

Udbygningen af lufthavnen finansieres ved en nedkapitalisering af egenkapitalen i Investeringsfonden for Færøerne med 365 mio. kr. (L 350/2007). Eventuelle udgifter ud over de skønnede 365 mio. kr. afholdes af landsstyret.

Investeringsfonden er med i et lånesyndikat til P/F Smyril Line. Syndikatet er ledet af Eik Banki, og er fondens andel af syndikatet 42 mio. kr. ultimo 2008 mod 26 mio. kr. ultimo 2007. Årets vækst på 16 mio. kr. skyldes, at fonden var med i rekonstruktionen af P/F Smyril Line, da selskabet i november/december 2008 kom i krise. Fonden betragter syndikatandelen som et udlån, selv om det regnskabsmæssigt er opført som bankindsud

Færøernes Landsbank

Allerede i 1978 vedtog Lagtinget en lov om Landsbanki Føroya – Færøernes Landsbank. Om landsbankens formål er det i loven fastsat, at banken skal "medvirke til varetagelse af samfundsmæssige interesser med henblik på opretholdelse af stabile finansielle forhold på Færøerne samt en afbalanceret udbygning af det færøske samfund". Banken kan i den forbindelse pålægge pengeinstitutter og andre finansielle institutioner at afgive oplysninger, der er nødvendige for bedømmelsen af den økonomiske udvikling på Færøerne.

Landsbanken blev først oprettet i 1988, hvor bankens direktør blev ansat. De første år blev der arbejdet med at ændre regelgrundlaget og etablere rammerne samt opbygge bankens aktivitetsområde. Bankens aktiviteter udviklede sig for alvor, da lagtingsloven om landskassens indlån og lån i Landsbanken trådte i kraft i april 1992. 1992-loven blev afløst af en lagtingslov fra 1995 om landskassens indlån og lån i Landsbanken.

Landsbanken fungerer som bankforbindelse for landskassen. Banken kan modtage indlån og yde lån til landskassen samt færøske pengeinstitutter og offentlige institutioner. Endvidere er der i loven hjemmel til, at banken kan modtage indlån fra udenlandske finansielle

institutioner, Danmarks Nationalbank og statslige institutioner. I henhold til lagtingsloven fra 1995 skal landskassen have et indestående i Landsbanken på mindst 15 pct. af brutto-nationalproduktet det foregående år, og landskassens lånoptagelse i Landsbanken kan ikke overstige 70 pct. af mindsteindlånet i mere end 6 måneder. Disse regler sikrer en god likviditet. Se også *tabel 5.4*.

Landsbanken ledes af et tilsynsråd på 11 medlemmer (5 repræsentanter valgt af landsstyret (hvoraf mindst 1 skal være økonom og 1 jurist) og 6 repræsentanter fra det færøske erhvervsliv, pengeinstitutter og arbejdsmarkedet), en bestyrelse og en direktør. Bestyrelsen har 5 medlemmer, 2 valgt af landsstyret (de økonomi- og jurakyndige repræsentanter i tilsynsrådet) og 3 valgt af tilsynsrådet. Landsstyret udnævner direktøren efter anbefaling fra bestyrelsen.

Landsbanken har ansvaret for landskassens låntagning. I kriseårene i 90'erne overtog den danske stat den færøske landskassens lån, således at den færøske landskasse nu skyldte den danske stat lånene. I 1998 havde den danske stat indfriet alle lånene.

Disse lån blev opsamlet i et enkelt lån på 4 mia. kr., og der blev efter forhandling truffet aftale om, at dette lån skulle tilbagebetales over 20 år. Lånet var fast forrentet med 5 pct. p.a. Herudover er 500 mio. kr. omlagt til et rentefrit lån, der kun skal tilbagebetales, såfremt Færøerne påbegynder udvinding af råstoffer før 2018.

Som følge af det faldende renteniveau siden 1998 blev halvdelen af den rentebærende gæld på 3,1 mia. kr. i 2003 omlagt til obligationslån til en rente, der lå omkring 3,3 pct. I november 2005 blev resten af denne gæld omlagt, således at al rentebærende gæld i dag er på obligationsmarkedet.

Merrenten for landskassens lån i forhold til det, som den danske stat kan låne til, er faldet betydeligt siden kriseårene i 90'erne. I 1994 blev de første 1-årige obligationer udstedt af Færøernes landskasse til en merrente på 2,25 pct. i forhold til den danske stat. Merrenten på 1-årige landskasselån var i november 2005 på 0,18 pct. i forhold til den danske stat. Den finansielle krise har dog påvirket lånebetingelserne, så landskassens 3-årige låntagning pr. 10. juni 2009 til finansiering af landskassens underskud og refinanciering af tidligere lån ligger med en rente på 1,5 procentpoint over tilsvarende 3 årige danske statslån.

Landsbanken blev først i juni 2000 enige med repræsentanter, der udsteder værdipapirer, investorer og myndigheder om at oprette et selskab, der skulle etablere et marked for handel med værdipapirer på et sikkert grundlag. Formålet med et færøsk værdipapirmarked er at sætte gang i registreringen af færøske virksomheder på værdipapirmarkedet og herved salg og køb af færøske værdipapirer. Pf. Virðisbrævamarknaður Føroya (Værdipapirhandelsmarked Færøerne A/S - VMF) blev oprettet i november 2000. I starten af 2004 indgik Pf. Virðisbrævamarknaður Føroya en samarbejdsaftale med det islandske værdipapirmar-

ked Kauphóll Íslands (NASDAQ OMX Iceland hf.). Teknisk bliver færøske værdipapirer noteret i danske kroner på det islandske marked og registreret i Værdipapircentralen.

Der er i juni 2009 noteret fire obligationsserier (hvoraf den ene udløber i november 2009) og fire aktier på VMF. De fire obligationsserier er landskassens obligationer og de fire aktier er; Atlantic Petroleum - et olieselskab, der driver efterforskning omkring Færøerne foruden efterforskning og produktion i britisk og irsk område, to færøske banker Føroya Banki og Eik Banki samt det færøske flyselskab Atlantic Airways. Både obligationer og selskaber er dobbeltlistede på NASDAQ OMX Copenhagen A/S.

Landsbanken administrerer desuden den offentlige arbejdsmarkedsefterlønsfonds (AMGs) formue.

3.7 Forsikringsvirksomhed

Færøske forsikrings-selskaber har i henhold til lagtingslov haft monopol på at drive forsikringsvirksomhed på Færøerne. I henhold til aftalen af 1. februar 1993 mellem den danske regering og det færøske landsstyre, forpligtede landsstyret sig til inden udgangen af 1993 at fremlægge et forslag til en modernisering af den færøske lovgivning om forsikringsvirksomhed. Det daværende landsstyre fremsatte et lovforslag, som imidlertid bortfaldt pga. udskrivelsen af lagtingsvalget i foråret 1994. Landsstyret genfremsatte lovforslaget i lagtingssamlingen 1995/96, og det blev vedtaget tidligt i 1996. Denne lov om forsikringsvirksomhed, der var bygget på den daværende danske lov om forsikringsvirksomhed, ophævede i princippet monopolen, idet dog kun selskaber, der bygger på færøsk kapital, kan få koncession. I juni 2009 vedtog Lagtinget i midlertidig en ny lagtingslov om forsikring; lagtingslov nr. 55 af 9. juni 2009 om forsikringsvirksomhed, som afløser lagtingsloven fra 1996 om forsikringsvirksomhed. Den ny lov bygger som den forudgående på den danske lovgivning på området; lov om finansiel virksomhed. Loven liberaliserer forsikringsområdet yderligere således, at også udenlandske forsikringsvirksomheder, betinget af gensidighed, kan udøve forsikringsvirksomhed på Færøerne. Foreløbig er det dog ikke muligt for udenlandske virksomheder at drive livsforsikringsvirksomhed på Færøerne, jfr. § 217, stk. 2 og § 218, stk. 3 i loven.

De oprindeligt eksisterende forsikrings-selskaber på Færøerne er Føroya Lívstrygging - (livsforsikring), P/F Trygd og Tryggingarfelagið Føroyar.

Tryggingarfelagið Føroyar P/F er et datterselskab i investeringsvirksomheden TF Holding P/F. Tryggingarfelagið Føroyar P/F oplevede i 2006 og 2007 flere og større skader end normalt. Nævnes kan Atlantic Airways fly, der forulykkede i Stord i Norge med 4 dræbte til følge og et mistet fly, samt en skibsbrand på fabrikstrawleren Herkules i Stillehavet, hvor 11 mand døde.

Tryggingarfelagið Føroyar P/Fs regnskab for 2008 viste et underskud efter skat på 51,5 mio. kr. Dette resultat skyldes hovedsageligt et negativt resultat på selskabets investeringer. Ultimo 2008 udgør egenkapitalen 239 mio. kr.

Koncernen TF Holding P/F havde i 2008 et underskud efter skat på 359 mio. kr. (i 2007 et overskud på 94,1 mio. kr.) og ultimo 2008 udgjorde egenkapitalen 1.237 mio. kr.

Forsikrings-selskabet P/F Trygd, der stiftedes i 1932, mistede med indførelsen af et lovfæstet forsikringsmonopol i 1943 adgangen til at nytte egne forsikringer. Forsikringsmonopolet blev afskaffet i 1997, og Trygd genoptog i februar 1998 sin hidtidige virksomhed og begyndte at tegne indboforsikringer og parcelhusforsikringer. Trygd tegner i dag de fleste former for skadeforsikring. Trygd skønner, at det i 2008 havde en markedsandel af privatforsikringer på omkring 30 pct. og ca. 15 pct. på erhvervsforsikringerne.

Tabel 3.16 Forsikringspræmier og -udbetalinger 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
	----- Mio. kr. -----				
<i>Skadeforsikringer:</i>					
<i>Forsikringspræmier .....</i>	<i>331,5</i>	<i>320,0</i>	<i>338,6</i>	<i>367,6</i>	<i>403,2</i>
Søforsikring.....	80,2	71,1	73,1	89,1	101,4
Automobilforsikringer	104,7	109,6	114,9	120,2	132,5
Ansvarsforsikring m.v.....	35,0	14,6	18,5	11,6	12,0
Ulykkesforsikring	29,8	25,1	26,9	29,1	28,6
Brandforsikring	81,8	99,6	105,2	117,6	128,7
<i>Forsikringsudbetalinger....</i>	<i>203,8</i>	<i>182,2</i>	<i>287,6</i>	<i>575,6</i>	<i>238,4</i>
Søforsikring.....	71,8	46,4	63,4	414,5	55,5
Automobilforsikringer	73,8	65,2	82,7	79,6	84,0
Ansvarsforsikring m.v.....	4,6	9,8	8,3	5,1	4,5
Ulykkesforsikring	10,7	5,7	13,8	21,8	15,2
Brandforsikring	42,9	55,1	119,4	54,6	79,2
<i>Livs- og pensionsforsikringer:</i>					
<i>Forsikringspræmier .....</i>	<i>205,1</i>	<i>217,7</i>	<i>255,9</i>	<i>288,2</i>	<i>324,8</i>
Kapitalforsikring m.v.....	114,0	121,7	140,7	164,2	180,8
Rente og rateforsikring....	57,5	58,4	69,0	73,4	87,7
Gruppelivsforsikring	33,6	37,6	46,2	50,6	56,2
<i>Forsikringsudbetalinger....</i>	<i>63,6</i>	<i>70,4</i>	<i>90,9</i>	<i>97,0</i>	<i>115,2</i>
Ved død og invaliditet.....	29,3	29,8	46,1	48,2	44,7
Pensionsudbetalinger	26,3	31,1	39,1	38,8	36,5
Tilbagekøb m.v.	8,0	9,5	5,7	10,0	34,0

Kilde: Hagstova Føroya og Føroya Lívstrygging

Føroya Banki erhvervede i 1997 via bankens datterselskab P/F FB Holding en kontrollerende aktiepost i forsikringsselskabet Trygd. I august 1999 besluttede Føroya Banki at indløse selskabets mindretsaktionærer, og Trygd er i dag et 100 pct. ejet datterselskab af Føroya Banki.

Trygd's regnskab for 2008 viser et overskud før skat på 11,5 mio. kr. mod 8,4 mio. kr. i 2007. Efter skat er overskuddet i 2008 på 9,4 mio. kr. mod 6,9 mio. kr. i 2007. Der var i 2008 et overskud på forsikringsdriften på 7,2 mio. kr. mod 4,2 mio. kr. i 2007. Selskabet finder resultatet tilfredsstillende. Ved udgangen af 2008 andrager Trygds egenkapital 70,7 mio. kr., efter at der er udbetalt 24 mio. kr. i udbytte til aktionæren.

Den 1. januar 2000 blev Føroya Lívstrygging (LÍV) omdannet til et 100 pct. offentligt ejet aktieselskab, P/F Føroya Lívstrygging. Lagtinget har i maj 2006 vedtaget en lagtingslov om privatisering af LÍV, som giver landsstyret hjemmel til at sælge 50 pct. af aktierne, samt at overdrage de resterende 50 pct. til "Ognarfelagið Lív", der er en forening, hvor alle forsikringstagerne er medlemmer. Landsstyret har endnu ikke benyttet sig af hjemlen i lagtingsloven fra 2006.

Årsregnskabet for LÍV for 2008 viser et negativt årsresultat på 45,6 mio. kr. i forhold til et overskud efter skat på 5,0 mio. kr. i 2007. Bag årets underskud ligger udviklingen i de finansielle markeder i det forgangne år hvor der har været store fald på aktiemarkedet og en ustabil rente. Overordnet havde LÍV i 2008 et samlet tab på investeringsaktiver på 5 pct. i forhold til et afkast på 4,3 pct. i 2007. Efter afdækning var der tale om et afkast på 3,7 pct. i forhold til 5 pct. i 2007. Den væsentlige del af tabet i 2008 kommer fra noterede aktier hvor der har været tale om en negativ regulering på 252 mio. kr., hvilket svarer til et fald på 47 pct.. Den overvejende del af investeringsaktiverne består af obligationer, som i 2008 gav et afkast på 105 mio. kr. I 2008 blev der indbetalt forsikringspræmier på 324,8 mio. kr. Det svarer til en relativ stigning på 12,7 pct. i forhold til 2007 hvor stigningen var på samme niveau. Antal forsikrede var ved årets begyndelse 14.426 og ved årets afslutning var 16.853 personer. Selskabets egenkapital ved årets afslutning 2008 var på 49,8 mio. kr.

I 2005 stiftede LÍV investeringsselskabet Royndin. Royndin er et ventureselskab med det formål, at investere i færøske selskaber. Den samlede investering i selskabet er 50 mio. kr., hvilket svarer til 1 pct. af de samlede investeringer hos LÍV. Royndin havde i 2008 et underskud på 14,8 mio. kr. i forhold til et overskud på 16,8 mio. kr. i 2007. Royndin har investeret i en række færøske selskaber.

Der er desuden tre fagforeninger på Færøerne med egne pensionskasser og med koncession efter den færøsk lov om forsikringsvirksomhed. Det er Havnar Handverkarafelag, Havnar Arbeidsmannafelag og Føroya Arbeidarafelag. Derudover har store dele af sundhedsvæsenet deres pensionsordninger i Danmark, bl.a. i Lægernes Pensionskasse og PKA.

3.8 Arbejdsmarkedsforhold

Indledning

Det færøske arbejdsmarked er baseret på aftaleprincippet, hvilket indebærer, at det som udgangspunkt er overladt til arbejdsmarkedets parter at indgå individuelle eller kollektive overenskomster/aftaler om løn- og ansættelsesforhold. Til mægling i arbejdsstridigheder på det private arbejdsmarked er oprettet en forligsinstitution, mens fortolkningsspørgsmål vedrørende indgåede overenskomster af parterne kan indbringes for faglige voldgiftsretter.

Overenskomst- og aftalesystemet på arbejdsmarkedet suppleres dog af lovgivning om erhvervsuddannelser, mindsteløn i fiskerierhvervet, arbejdsugens længde, ferie, funktionærloven, lov om barsel m.v. Lovgivningen er rent færøsk, idet arbejdsmarkedsforhold samt lønninger og priser er overtaget som særanliggender.

Som noget nyt på det færøske arbejdsmarked er der den 1. maj 2006 oprettet en fast voldgiftsret til løsning af konflikter, uenighed og tvivlsspørgsmål på arbejdsmarkedet. Den faste voldgiftsret er baseret på en aftale mellem næsten alle arbejdsgiver- og lønmodtagerorganisationer på det færøske arbejdsmarked. Lagtinget har i den forbindelse vedtaget, at yde voldgiftsretten hjælp i form af et kontor og finansiering af dens aktiviteter.

Det private arbejdsmarked

Organisations- og forhandlingsstrukturen på det private arbejdsmarked er præget af et antal organisationer på både arbejdsgiver- og arbejdstagerside. Organiseringen er baseret på faglige/uddannelsesmæssige kriterier.

De færøske arbejdsgivere er organiseret i flere foreninger. De fleste af arbejdsgiverforeningerne er medlem af Føroya Arbeiðsgevarafelag. Disse arbejdsgiverforeninger er Havnar Handverksmeistarafelag, Føroya Handverksmeistarafelag, Reiðarafelagið fyri Farmaskip, se også næste afsnit, samt Føroya Prentsmiðjufelag og Arbejdsgevarafelag hjá Fíggjarstovnum í Føroyum. Kun Føroya Blaðútgevarafelag står udenfor. Havnar Arbeiðsgevarafelag er fra 1. januar 2009 lagt sammen med Føroya Arbeiðsgevarafelag, og eksisterer således ikke længere som selvstændig arbejdsgiverforening.

Endelig er rederne organiseret i 2 foreninger: Føroya Reiðarafelag (Rederiforeningen), som består af ejerne af fiskeskibe m.v., og Reiðarafelagið fyri Farmaskip (Rederiforeningen for Fragtskibe). Reiðarafelagið fyri Farmaskip er medlem af Føroya Arbeiðsgevarafelag. Begge foreninger forhandler løn- og arbejdsforhold.

Langt de fleste af arbejdsgiverforeningerne er med i Vinnuhúsið (Industriens Hus), hvor de har fælles administration. I Vinnuhúsið er Føroya Arbeiðsgevarafelag, Føroya Handverksmeistarafelag, Havnar Handverksmeistarafelag, Arbeiðsgevarafelagið fyri Fíggjarstovnar í Føroyum, Føroya Prentsmiðjufelag og Reiðarafelagið fyri Farmaskip. Desuden er også følgende brancheorganisationer med i Vinnuhúsið: Føroya Keyppanna-

felag, Føroya Ráfiskakeyparafelag, Føroya Havbúnaðarfelag, Føroya Ídnaðarfelag og Felagið Laksaskip, Oljuvinnufelagið, KT-felagið, Ferðavinnufelagið, Ráðgevarafelagið og Felagið Peningastovnar. Endvidere er Oljutingið, der er en interesseorganisation, med i Vinnuhúsið.

Håndværkerne er organiseret i Føroya Handverkarafelag. Foreningen har ca. 700 aktive medlemmer og indgår aftaler for alle tilsluttede afdelinger. I 1997/98 har de lokale foreninger i Tórshavn, Tvøroyri og Vágur meldt sig ud af Føroya Handverkarafelag, da de ikke følte deres interesser blev varetaget, og oprettet en ny landsorganisation med navnet Landsfelag Handverkaranna. Siden har også Skála Handverkarafelag meldt sig ind. Foreningen har ca. 1.100 medlemmer. Typograferne har deres egen forening, som indgår selvstændig overenskomst med Føroya Prentsmiðjufelag.

Arbejderne på Færøerne er organiseret i 5 organisationer:

- Havnar Arbeidsmannafelag for arbejdsmændene i Tórshavn med ca. 750 medlemmer,
- Havnar Arbeidskvinnufelag for arbejdskvinderne i Tórshavn med ca. 1.000 medlemmer,
- Klaksvíkar Arbeidskvinnufelag for arbejdskvinderne i Klaksvík med ca. 400 medlemmer,
- Klaksvíkar Arbeidsmannafelag for arbejdsmændene i Klaksvík med ca. 150 medlemmer og
- Føroya Arbeidarafelag for resten af Færøerne med ca. 4.000 medlemmer.

De færøske hjemmefiskere (kystflåden) er overvejende organiseret i én landsorganisation, Meginfelag Útróðrarmanna, som har ca. 1.200 medlemmer. Sammenslutningen omfatter såvel ejere som lønmodtagere.

Færøske fiskere, der arbejder om bord på de havgående fiskefartøjer, er organiseret i Føroya Fiskimannafelag. Foreningen har ca. 2.500 medlemmer – herunder en særlig sømandsafdeling (for søfolk på fragtskibe). Ansatte fiskere er i et vist omfang medlemmer af arbejdsmændenes organisationer.

Overenskomster – det private arbejdsmarked

Føroya Reidarafelag og Føroya Fiskimannafelag indgik den 6. januar 2008 en ny overenskomst. Overenskomsten blev underskrevet som afslutning på en 13 dage lang strejke. De vigtigste resultater i overenskomsten er, at den maksimale varighed af fisketurene blev forkortet, og at pensionsbidraget blev hævet. Den maksimale varighed af fisketurene er nu 2,5 måned, og pensionsbidraget 70 kr. pr. påmønstret dag, hvoraf redderen betaler den ene halvdel og fiskeren den anden.

Skipperne, navigatører og maskinmestre har deres egne organisationer, der indgår overenskomster med såvel private som offentlige arbejdsgivere. Skipper- og Navigatørforeningen har 1.200 medlemmer og Maskinmesterforeningen har ca. 600 medlemmer.

Handels- og kontorfunktionærer, beskæftiget på det private arbejdsmarked, er organiseret i S&K. S&K har ca. 700 medlemmer.

Hidtil er der sædvanligvis blevet lavet 2-årige overenskomster på det private arbejdsmarked, men de sidste overenskomstforhandlinger har resulteret i længere overenskomstperioder. Overenskomsterne er i det store og hele mindstebetalingsoverenskomster.

Den nye overenskomst mellem arbejdsgiverforeningen og arbejderforeningerne er gældende indtil 1. maj 2010. Den giver i perioden 3 pct. i pensionsbidragsstigning samt en lønstigning på 6,96 kroner, hvilket svarer til en samlet fremgang på 9,67 pct.

Den 10. september 2007 blev der underskrevet en ny 3-årig overenskomst mellem Føroya Arbeidsgevarafelag/Føroya Handverksmeistarafelag og Føroya Handverkarafelag/Landsfelag Handverkanna. Pensionsbidraget stiger i perioden med 3 pct., hvilket svarer til en lønfremgang på 2,4 pct. over 3 år. Lønstigningen blev fastsat til 7,05 kr. / timen.

Den 7. juni 2007 indgik Føroya Arbeidsgevarafelag og S&K en ny 4-årig overenskomst. Den samlede stigning i overenskomstperioden er 12,88 pct., hvoraf pensionsbidraget blev forhøjet med 6,55 pct.

Den 5. maj 2008 indgik Føroya Arbeidsgevarafelag/Føroya Prentsmiðjufelag og Føroya Prentarafelag en ny 3-årig overenskomst. Pensionsbidraget blev forhøjet med 4 pct. og lønnen med 7,87 kr./timen over tre år.

Arbeidsgevarafelagið hjá Fíggjarstovnum í Føroyum (Finanssektorens arbejdsgivere) indgik 3 nye 4-årige overenskomster. Yrkisfelagið Trygdin (Forsikringsområdet) og SFS (Starvsfólkafelag Føroysku Sparikassana og Elektron P/f) fik en samlet lønstigning på 11,32 pct. Heraf fik YT en pensionsbidragsstigning på 1,25 pct. og SFS en pensionsbidragsstigning på 3 pct. Efter en uges strejke blev også ny overenskomst mellem Arbeidsgevarafelagið hjá Fíggjastovnum í Føroyum og Finansforbundet underskrevet. Den gælder i en 4-årig periode og har en samlet stigning på 11,94 pct. samt en sikring af lønnens værdi det fjerde år. Overenskomsterne kan opsiges til den 30. april 2011.

Den 20. april 2006 blev en 4 årig overenskomst gældende for Føroya Tele (Færøernes Tele) underskrevet af Føroya Arbeidsgevarafelag og Starvsmannafelagið (funktionærernes forbund). Denne indebærer en lønforhøjelse på 4,5 pct., og en forhøjelse af pensionsbidraget på 4,5 pct. Det svarer til en lønfremgang på 7,71 pct. over 4 år.

De samme parter underskrev den 30. marts 2008 overenskomst gældende for Postverk Føroya (den færøske postvæsen). Denne overenskomst indebærer en gennemsnitlig årlig lønstigning på 3,24 pct. incl. pensionbidraget. Postverk Føroya blev i 2005 omdannet til

aktieselskab, ejet af staten. Dette er den første overenskomst, der blev lavet på det private arbejdsmarked for Postverk Føroya.

Det offentlige arbejdsmarked

Inden for landsstyret og dets institutioner er de ansatte som hovedregel ansat i henhold til overenskomst mellem landsstyreområdet for finansanliggender og de respektive fagforeninger.

Starvsmannafelagið – funktionærernes forbund – er den største fagforening, som landsstyret har overenskomst med. Foreningens medlemmer er bl.a. ansat inden for landsstyrets administration, Færøernes Tv og Radio, spiritusmonopolet, Vagt- og Bjærgningstjenesten og ved Strandfaraskip Landsins (Det offentlige trafikselskab). Foreningen har ca. 2.200 medlemmer.

Maskinmesterforeningen og Navigatørforeningens overenskomst med det offentlige omfatter de medlemmer, der arbejder inden for Vagt- og Bjærgningstjenesten, Strandfaraskip Landsins samt maskinmestrene med arbejde på land.

Medarbejderne inden for postvæsenet har deres egen organisation, Postfelag Føroya med ca. 350 medlemmer.

Gruppen af akademikere er organiseret i følgende organisationer:

- Føroya Verkfrøðingafelag, hvor civil-, akademi- og teknikumingeniører er organiseret.
- Føroya Búskapar- og Løgfrøðingafelag, hvor offentligt ansatte med en samfundsvidenskabelig uddannelse, er organiseret.
- Føroya Byggifrøðingafelag, hvor bygningskonstruktører er organiseret.
- Føroya Magistarafelag, der organiserer akademisk uddannede, som ikke er organiseret i en af ovennævnte foreninger.
- Arkitektafelag Føroya, der organiserer arkitekterne.

De færøske tjenestemandsløve er opbygget på samme måde som de danske fra 1969. Ændringer i tjenestemandenes løn- og ansættelsesvilkår foretages ved aftale, dels med Tjenestemandeforeningen, Føroya Pedagogfelag (pædagogernes fagforening), Føroya Lærarafelag (folkeskolelærernes fagforening) og der er endvidere aftaler med Maskinmeistarafelagið (maskinmesternes fagforening) og Føroya Skipara- og Navigatørfelag (skipper og navigatørforeningen) om tjenestemænd på Vagt- og Bjærgningstjenestens skibe. I tjenestemandeforeningen er chefer inden for det offentlige, toldere samt en del andre med centrale opgaver organiseret. I forbindelse med udlægningen af særfor sorgen på Færøerne i 1988 fik de ansatte statstjenestemænd tilbud om at blive færøske tjenestemænd. Pædagogerne inden for særfor sorgen på Færøerne er også efterfølgende blevet tjenestemand-ansat. Føroya Pedagogfelag har forhandlingsretten for denne gruppe. Efter aftale med Fø-

roya Pedagogfelag vil tjenestemandsansættelse formentlig ikke finde sted efter 1. januar 2007.

I forbindelse med at folkekirken blev overtaget den 29. juli 2007 er der i tjenestemandsloven tilføjet en paragraf om tjenestemandsansatte præster i den færøske folkekirke. Prestafelag Føroya har fået forhandlingsretten for præsterne, og den 8. juni 2009 blev den første aftale om præsternes løn- og arbejdsvilkår underskrevet. Sognepræster indplaceres på 36. løntrin, sognepræsten ved Domkirken på 37., provster på 38., domprovsten på 39. og biskoppen på 40. løntrin. De værende præster, der er danske statstjenestemænd vil få tilbud om ansættelse som færøske tjenestemænd. De kan også vælge at forblive danske med pligt til at arbejde i den færøske folkekirke.

Overenskomster – det offentlige arbejdsmarked

Da bloktilskudsordningen blev indført i 1988, medførte dette, at områder, som tidligere helt eller delvis havde været finansieret med refusion fra staten, blev overført til hjemmestyret. På denne baggrund indgik landsstyret efterfølgende overenskomster for flere områder, der hidtil var blevet aflønnet i henhold til danske overenskomster.

De kommunale tjenestemænd og funktionærers arbejds- og lønforhold aftales med de enkelte kommuner. For funktionærernes vedkommende er vilkårene som hovedregel i overensstemmelse med aftalen mellem landsstyret og Starvsmannafelagið. Der findes faglige foreninger for kommunalt ansatte i Tórshavn og Klaksvík.

Personalet ved statsinstitutionerne på Færøerne er lønnet efter overenskomster og aftaler indgået mellem Finansministeriet i Danmark og danske faglige organisationer. Her har Handels- og Kontorfunktionærernes fagforbund (HK) oprettet en særlig afdeling, HK-Føroya Deild med ca. 60 medlemmer. Den omstændighed, at arbejdsmarkedsforhold er et færøsk særanliggende, indebærer imidlertid, at statsansatte på Færøerne ikke er omfattet af dansk arbejdsmarkedslovgivning – herunder love om forlængelse af overenskomster og aftaler på det danske arbejdsmarked.

Som noget nyt på det færøske arbejdsmarked blev der den 19. februar i 2007 indgået en historisk 5-årig overenskomst. Det var med Felagið Føroyskir Sjúkrarøktarfrøðingar, og den 28. februar i 2007 blev der indgået en 4-årig overenskomst med Starvsmannafelagið.

I landsstyret arbejdes der på at få færre overenskomster. I december 2007 blev der lavet fællesoverenskomst med de fire foreninger Føroya Verkfrøðingafelag, Føroya Byggifrøðingefelag, Magistarafelag Føroya og Arkitektafelag Føroya. I april 2008 blev der lavet fællesoverenskomst med de to fagforeninger Føroya Psykiatريفelag og Almanna- og Heilsurøktarfelagið. I marts 2009 blev der på fællesmøde med fagforeningerne på det offentlige område aftalt, at der skal arbejdes videre med at forenkle og harmonisere overenskomsterne.

Generelle arbejdsmarkedsordninger

Arbejdstiden er fastsat ved lagtingslov, og den ugentlige normalarbejdstid har siden 1. januar 1980 været fastsat til 40 timer. Den færøske ferielov fra 1986 sikrer alle lønmodtagere - der ikke i forvejen er sikret ferierettigheder i samme omfang - ret til ferie og feriegodtgørelse efter lovens bestemmelser. Tjenestemænd og fiskere er ikke under ferieloven.

Fra 1986/87 blev ferien forlænget gradvist med 2 dage om året, således at den fra og med 1988/89 udgjorde 5 uger. Samtidig blev feriegodtgørelsen forhøjet til 12 pct. for personer, som ikke har ret til løn under ferie. Fra 1. april 1993 blev ferien nedsat fra 30 dage til 26 dage, og feriegodtgørelsen nedsat til 10,25 pct. Samtidig blev der indført to karenssdage ved sygdom. I forbindelse med overenskomstforhandlingerne på det offentlige område i foråret 1995 opnåedes - fordelt over 1996 og 1997 - ret til yderligere 3 feriedage, således at antallet af feriedage kom op på 29. Forinden der opstod egentlig konflikt på det private arbejdsmarked i forbindelse med overenskomstforhandlingerne i foråret 1996, vedtog Lagtinget den 10. maj 1996 et forslag fremsat af to lagtingsmedlemmer (Arbejdersammenslutningen og Centerpartiet) om ændring af ferieloven, således at man vendte tilbage til ordningerne før lovændringen i 1993. Hermed blev ordningen med to karenssdage ophævet.

Siden 2003 har der på det offentlige område været overenskomstmæssig aftale om en 6. ferieuge, der optjenes ret til denne på samme måde som de almindelige 5 ugers ferie. Derudover er den 6. ferieuge meget fleksibel, den kan således flyttes fra år til år, endda flere år frem, og der er muligheder for at få den udbetalt, hvis den ikke bliver afholdt.

Dyrtidsregulering af lønninger blev afskaffet ved en lagtingslov i 1990. I 1988 er der etableret en garantifond for færøske lønmodtagere, der garanterer løn m.v. i tilfælde af arbejdsgivers konkurs, død eller virksomhedens ophør. Til finansiering af fonden har der været opkrævet bidrag hos færøske arbejdsgivere på 1,5 promille af lønsummen. Bidraget er ved bekendtgørelse sat til 0 promille fra 1. januar 2003, da man har vurderet, at fonden er velkonsolideret.

Den 1. august 1992 startede udbetalingerne for første gang fra en generel færøsk arbejdsløshedsforsikring - ALS-ordningen. Ordningen administreres af en bestyrelse sammensat af repræsentanter for arbejdsmarkedets parter, der er valgt af landsstyremanden i arbejdsmarkedsanliggender - efter indstilling fra arbejdsmarkedets parter - for en 4-årig periode.

Alle arbejdsgivere, der udbetaler lønindkomst, og lønmodtagere, der er mellem 16 og 67 år og fuldt skattepligtige på Færøerne, betaler hver 1 pct. af den udbetalte eller modtagne løn til forsikringsordningen. Selvstændige kan tegne forsikring.

For lønmodtagere, der er tilknyttet fiskeindustrien på land, er der en speciel ordning i forbindelse med udbetaling af understøttelsen.

Arbejdsløshedsordningen omfatter også et arbejdsanvisningssystem, og her betragtes hele landet som ét anvisningsområde, og der anvises arbejdsmuligheder uden hensyntagen til faggrænser, dvs. at den arbejdsløse skal kunne påtage sig ethvert arbejde, som vedkommende har faglig kompetence til.

I efteråret 1993 indgik landsstyret og den danske regering en aftale om, at færøske lønmodtagere kan overføre anciennitet fra den færøske arbejdsløshedsforsikringsordning til de danske A-kasser og vice versa.

ALS har etableret en arbejdsportal, www.starv.fo, hvor alle arbejdsløse registreres. Ikke kun arbejdsløse er registreret, men alle lønmodtagere på Færøerne har muligheden at registrere sig. På portalen er ledige jobs på Færøerne opslået og arbejdsgivere bruger portalen selvstændigt for at søge efter registreret arbejdskraft.

D. 14. maj 2009 vedtog lagtinget enstemmigt væsentlige ændringer til ALS loven. Loven træder i kraft d. 1. januar 2010. Senest loven blev ændret var i 2001.

Formålet med lovændringen er, at hæve støtten til arbejdsløse fra 70 pct. til 80 pct. af den optjente A-indkomst det første år og derefter 75 pct. i den resterende periode.

Den maksimale dagpengesats bliver også ændret fra 70 pct. af den overenskomstmæssige løn for ufaglærte til et generelt maksimum på 240.000 kr. pr. år. Det betyder en stigning fra 13.021 kr. pr. måned til nu 20.000 kr., stigningen er 54 pct.

Perioden, hvor der kan modtages dagpenge, bliver også lempeligere, idet der nu kan modtages dagpenge 650 dage de seneste 3 år i forhold til 798 dage de seneste 5 år, som det var fastsat i den tidligere lov. Det betyder, at der nu kan modtages dagpenge i 59 pct. af perioden på 3 år i forhold til 44 pct. af en periode på 5 år før lovændringen.

Ordningen forbliver obligatorisk for alle, der modtager A-indkomst, men der indføres nu et loft for, hvor meget der skal indbetales til ALS. Det betyder, at modtagere af A-indkomst skal betale 1 pct. af deres A-indkomst dog maksimalt 6.500 kr. om året. For arbejdsgivere er der ingen ændring, og de skal fortsat indbetale 1 pct. af hele den udbetalte A-indkomst.

De såkaldte ventedage bliver afskaffet med den nye lov. I den gamle lov var det således, at hvis den arbejdsløse havde en indkomst det sidste år, før vedkommende blev arbejdsløs, på over 228.000 kr., skulle vedkommende afsone én karensdag, før der kunne modtages dagpenge, og der kunne afsones op til 10 dage ved en indkomst på over 308.000 kr.

I tillæg til en forbedring af den særlige ordning for arbejdere på filetfabrikker indføres der nu også en særlig ordning for fiskere. Denne ordning indebærer, at hvis fiskernes skib skal

gennemgå en større reparation og som følge deraf er ude af drift, kan der modtages dagpenge i op til 60 dage, når skibet har været ude af drift i 30 dage.

For selvstændige erhvervsdrivende forbedres ordningen også, så der indbetales et fast beløb årligt, og den selvstændige dermed kan modtage et fast beløb i støtte, såfremt virksomheden ophører, og vedkommende bliver arbejdsløs.

Udlændinge har ikke før kunnet undgå at indbetale til ALS, selvom de eksempelvis var dækket af arbejdsløshedsforsikringen i deres hjemland. I den nye lov er fastsat at udlændinge, kan fritages fra at indbetale til ALS såfremt en række nærmere betingelser er opfyldt.

Ændringen af loven giver desuden mulighed for en refusion til arbejdsgivere i forbindelse med ansættelse af langtidsløse.

Det økonomiske grundlag for lovændringen er fonden bag ALS, der udbetaler arbejdsløshedsstøtte. Ultimo 2008 var der 700 mio. kr. i fonden.

Arbejdsløshedsprocenten på Færøerne er ikke vokset i samme takt som i de andre nordiske lande under den globale finanskrisen. Dette skyldes delvis, at arbejdsløshedsprocenten har været meget lav de seneste år, og at den færøske arbejdskraft er meget fleksibel. Selvom der er mange, der hver måned bliver arbejdsløse, kommer de fleste i nye stillinger relativt hurtigt. Arbejdsløshedsprocenten primo 2009 er ca. 3 pct.

Barselsordningen

Lagtinget vedtog i 2001 lagtingslov nr. 48 fra 3. april 2001 om barselsordning. Loven er siden ændret flere gange, senest i april 2008 med ændringer. Loven fastlægger reglerne for lønkomensation i forbindelse med barsel for det færøske arbejdsmarked.

I hovedtræk kan siges om barselsordningen, at kvindelige lønmodtagere har ret til barselsorlov 4 uger før fødslen. Såfremt der er sundhedsfare for mor og barn, har kvinden ret til barselsorlov 8 uger før fødslen. Efter fødslen har lønmodtagende forældre ret til sammenlagt 30 ugers barsel. Faderen har ret til 16 uger af disse 30 ugers barsel. Disse uger kan kun tages fra 14. til 30. uge. Derudover har faderen ret til orlov i 4 uger inden for de første 34 uger efter fødslen.

Forældrene har mulighed for at aftale, at moderen overtager 2 uger af de 4 uger, som er "særskilt" tildelt faderen. Med hensyn til enlige forældre gælder der en særordning, som gør det muligt for den enlige, der har barnet, at få 34 uger barselsorlov med barselspenge.

Dør moderen under fødsel, eller konkluderer en lægeattest, at moderen er så syg, at hun ikke kan forsørge barnet, kan faderen overtage moderens ret til barselspenge.

Beregningsgrundlaget for barselspenge er den gennemsnitlige månedlige indtægt de seneste 12 måneder før barselsfraværet. Barselspengene er 100 pct. af beregningsgrundlaget, dog maksimalt 25.000 kr. om måneden. 12 pct. af barselspengene bliver betalt som ferie-godtgørelse.

Pr. 1. januar 2003 trådte den ændring i kraft, at barselsorloven blev forlænget fra 24 til 52 uger efter fødsel; dog således at der ikke er nogen lønkompensation for perioden efter 24 uger. Forældre kan frit vælge hvem af dem, der tager orlov efter den 14. uge. Barselsordningen finansieres af parterne på arbejdsmarkedet. I 2008 betalte arbejdsgiver og arbejdstager hver 0,62 pct. af den udbetalte løn. Satsen er fastsat i barselsloven, men landsstyremanden kan ved bekendtgørelse ændre satsen til mellem 0 og 0,62 pct.

Ansøgning om barselsudbetaling skal sendes til Barselsordningen inden 6 måneder efter fødslen. Såfremt dette ikke bliver gjort, bortfalder barselsudbetalingen.

Lovgivningen om dagpenge ved sygdom sikrer i en række tilfælde lønmodtagere på Færøerne ret til dagpenge m.v. ud over den periode, hvor de i henhold til overenskomst/aftale har ret til fuld løn under fravær på grund af sygdom. Lagtinget vedtog i april 2003, at arbejdsgiverne skal betale for de to første sygedage. Ordningen administreres af Almanastovan (Socialforvaltningen).

Lagtinget vedtog i april 1991 en lov om etablering af en arbejdsmarkedspensionsfond. Loven trådte i kraft den 1. januar 1992. Lovens formål er at sikre alle personer, der er fyldt/fylder 67 år, og som har fast bopæl på Færøerne, ret til arbejdsmarkedspension.

Arbejdsmarkedspensionsfondens midler skal tilvejebringes ved, at alle lønmodtagere årligt indbetaler en fast procentandel af den skattepligtige indkomst, og at alle arbejdsgivere tilsvarende indbetaler en fast procentandel af de udbetalte A-indkomster. Også selvstændige er pålagt at indbetale et bidrag. Til og med 2005 udgjorde procentandelen 0,5 pct., men fra 2006 er andelen sat op til 1 pct. Udbetalingen fra fonden har med den øgede indbetaling været stigende fra 910 kr. om måneden i 2005 til 1.860 kr. om måneden i 2007. Der udbetales til alle, der er fyldt 67 år og bosiddende på Færøerne. Beløbet er skattepligtigt.

Ud over de omtalte generelle arbejdsmarkedsordninger findes bl.a. lovgivning om lærlinge-forhold og om funktionærer. Lagtingslov om arbejdsmiljø blev vedtaget af Lagtinget i maj 2000, efter at lovforslag flere gange havde været fremlagt i Lagtinget, men var blevet nedstemt.

I lighed med de andre nordiske lande er der på Færøerne et offentligt reguleret arbejdstilsyn. Arbejdstilsynet er reguleret som særanliggende via lagtingslov.

Lagtinget vedtog i april 2006 lagtingslov nr. 21 fra 11. april 2006 om etablering af en fast arbejdsret. Parterne på arbejdsmarkedet var, før forslaget blev til lov, enige om fremgangsmåden vedrørende arbejdsretten. Foreløbig er der gjort aftale med ALS om administration af arbejdsretten.

3.9 Prisudviklingen

Selv om Færøerne er en del af det danske valutaområde, varierer priserne på Færøerne fra danske priser. Årsagen hertil er bl.a. tilskuds- og afgiftspolitikken samt fragtomkostningerne.

Der er ved lagtingslov nedsat et konkurrenceråd. Konkurrencerådet består af 5 medlemmer udpeget af landsstyremanden for erhvervsanliggender. Formålet med loven er at fremme konkurrence i produktion og handel ved at skabe mest mulig gennemsigtighed vedrørende konkurrenceforholdene. Med henblik på at fremme konkurrence eller skabe gennemsigtighed i prisforholdene kan konkurrencerådet for en periode i op til 2 år pålægge en virksomhed at oplyse om priser, avancer, handelsbetingelser m.v. Loven indeholder endvidere bestemmelser om prismærkninger og dokumentation om prisfastsættelse m.v. Hvis konkurrencerådet er af den opfattelse, at der er tale om skadelig begrænsning af konkurrenceforholdene, og dette ikke kan løses ved forhandling, kan rådet for en periode på op til et år ad gangen fastsætte maksimums-/minimumspriser eller kræve dokumentation for udregning af priser eller avancer.

Færøernes Statistik (Hagstovan) udarbejder pristalsberegninger

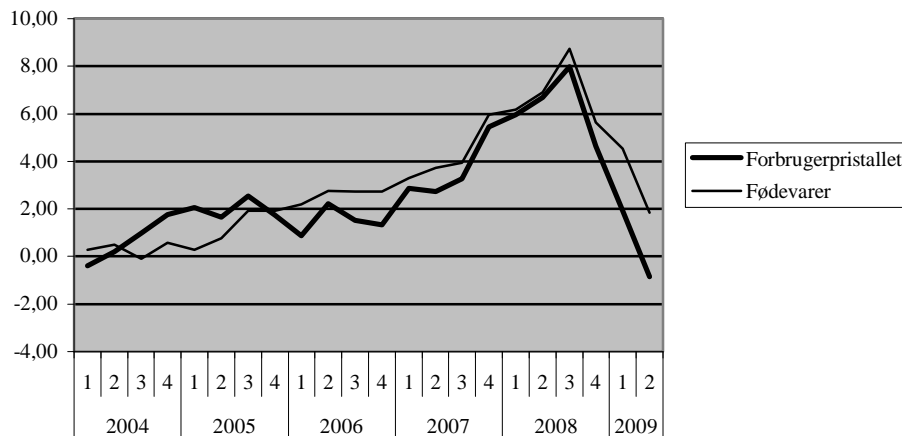
Den 1. april 2001 overgik man til et nyt forbrugerpristal. Det nye forbrugerpristal er baseret på en ny undersøgelse af husholdningernes samlede forbrug for 1998. Det gamle forbrugerpristal var baseret på en undersøgelse i 1971 og 1972 af 47 husstande (med 2-8 børn) forbrug og var først og fremmest tiltænkt at skulle vise prisudviklingen for en afgrænset del af de færøske husholdninger (en lønmodtager-børnefamilie), da det oprindeligt var hensigten at anvende forbrugerpristallet til pristalsregulering af lønninger, hvor især børnefamilierne skulle sikres.

Det nye forbrugerpristal skal først og fremmest vise prisudviklingen på Færøerne for varer og tjenester i helhed for en gennemsnitshusholdning og ikke for en bestemt samfundsgruppe eller husholdningstype. Det viste sig, at der har været en væsentlig forskydning i husholdningernes forbrugssammensætningen i de 26 år, der har været mellem de to undersøgelser af forbrugssammensætningen. Hvor godt 52 pct. af en husholdnings forbrug i 1972 gik til fødevarer og beklædning, så er den andel kun 27 pct. i 1998. Desuden indgår der i det nye forbrugerpristal nogle varer og tjenester, som slet ikke blev udbudt eller efterspurgt i 1972.

Da det nye forbrugerpristal er opgjort på en anden måde end det forrige forbrugerpristal og med et helt andet formål er det ikke muligt umiddelbart at sammenligne prisudviklin-

gen før og efter 1. april 2001. Udviklingen i forbrugerpristallet i *figur 3.3* for perioden 2004 – juli 2009, kan derfor ikke sammenlignes med forbrugerpristallet fra udgaver af Rigsombudsmandens beretning før 2002.

Figur 3.3 Forbrugerpristal, procentændring i forhold til samme kvartal året før

Kilde: Hagstova Føroya.

Det fremgår af *figur 3.3*, at forbrugerpristallet, efter moderate årlige stigninger fra 1. kvartal 2004 til 1. kvartal 2007, steg væsentligt fra 1. kvartal 2007 til 3. kvartal 2008. Dette er den største stigning i forbrugerpristallet siden de nye vægte blev indført i 2001. Det var især udgifterne til bolig, som bl.a. indeholder renteudgifter og udgifter til olie, der steg markant i denne periode, men også madvarer steg væsentligt. I 3. kvartal 2008 vendte udviklingen i midlertidig og forbrugerpristallet begyndte at stagnere. I 2. kvartal 2009 var ændringen i procent sammenlignet med samme kvartal sidste år negativ for første gang siden 2004. Ændringen i 2. kvartal 2009 set i forhold til 2. kvartal 2008 er -0,9 pct. Den største faktor i faldet i forbrugerpristallet er et fald i olie- og benzinpriserne. Priserne på kultur- og fritidstilbud viser også en faldende tendens, hvilket bl.a. skyldes faldende priser på udlandsrejser. Der er dog også modsatrettede tendenser i forbrugerpristallet set i forhold til samme kvartal i 2008, fødevarerpriserne er således steget. Det samme er priserne på tobak, forsikringer og finansielle tjenester samt diverse varer og tjenester.

4. Økonomi

4.1 Aktuelle økonomiske forhold

Den verdensomspændende finansielle krise har også ramt Færøerne. Allerede i starten af 2008 var der tegn på, at den færøske økonomi begyndte at stagnere. På daværende tidspunkt var det hovedsageligt fiskeriet som havde problemer. Denne sektor var hårdt presset af faldende fangstmængder kombineret med historisk høje oliepriser. Oliepriserne er siden faldet, men fiskeriet er stadig presset af faldende fangster især af de dyrere og for økonomien betydningsfulde fiskearter som torsk og kuller. Problemerne med fiskeriet kombineret med den finansielle krise, har alvorlige konsekvenser for den færøske økonomi.

Handelsbalancen udviser underskud for 5. år i træk. Underskuddet på handelsbalancen er vokset støt i perioden 2004-2007, hvorimod det i 2008 er mindsket i forhold tidligere år. Det skyldes især en nedgang i importen. Den samlede eksport i 2008 faldt ikke som forventet i sidste års beretning, hvilket primært skyldes, at der er eksporteret nogle meget store fiskefartøjer i 2008, som opvejer faldet i den øvrige eksport. Samtidig har der været et mindre fald i importen, hvilket alt i alt har forbedret handelsbalancen sammenlignet med tidligere år. I 2009 er der tegn på meget voldsomme fald i både eksport og import.

Landskassen havde i 2006 og 2007 overskud på de offentlige finanser. I disse to år fik landskassen tilført 1,8 mia. kr. i form af ekstraordinære indtægter. I 2008 var der et underskud på 330 mio. kr. I 2009 forventes der et underskud på mere end 700 mio. kr. Det voksende underskud skyldes især faldende skatte- og afgiftsindtægter som følge af nedgang i import, forbrug og lønudbetalinger.

Kommunerne har i budgettet for 2009 budgetteret med et samlet underskud på 130 mio. kr. som bl.a. skal finansieres ved træk på likviditeten og låntagning. Underskuddet forventes dog at blive større som følge af lavere skatteindtægter end budgetteret.

Lønudbetalingerne er i årets første måneder udviser et fald på 4,5 pct. i forhold til samme periode sidste år. Dette fald dækker dog over store udsving i de enkelte sektorer. Lønudbetalingerne er omtalt nærmere i afsnit 4.2.

Den økonomiske tilbagegang og den faldende økonomiske aktivitet afspejles også i ledighedsstatistikken. I *bilag 3.1* er vist udviklingen i *ledigheden* på Færøerne i perioden januar 2002 - april 2009. Ledigheden på Færøerne har de seneste år været meget lav. I januar 2005 var den sæsonkorrigerede ledighed 4,0 pct., men er faldet i takt med den økonomiske vækst og var i det første halve år af 2008 det laveste nogensinde med en sæsonkorrigeret ledighed på kun 1,2 pct. Arbejdsløsheden begyndte dog at stige midt i 2008 og er ved udgangen af april 2009 på 3,3 pct.

4.2 Nationalregnskabet for Færøerne

Produktionen

Bruttonationalproduktet (BNP) er et mål for den erhvervsmæssige indkomstkabelse (værditilvækst). BNP udregnes som værdien af produktionen i samtlige erhverv med fradrag af værdien af de rå- og hjælpestoffer samt tjenester, erhvervene har forbrugt ved produktionen. BNP opgøres i markedspriser, hvilket vil sige, at afgifter (indirekte skatter og told) er medregnet og offentlige tilskud fratrukket.

Færøernes Statistik (Hagstova Føroya) har netop offentliggjort en opgørelse over BNP i løbende priser for årene 2006-2008 der viser, at BNP er steget med 24 pct. i perioden 2004-2008, størst var stigningen i 2006 og 2007, hvor der var høj økonomisk vækst på Færøerne. I 2008 er BNP stagneret. Med en stigning i forbrugerpriserne i samme periode på ca. 14 pct., har der været tale om en markant realvækst. Fra 2007 til 2008 er der faktisk tale om et reelt fald i BNP, hvis man tager højde for stigningen i forbrugerpriserne. Stigningen i forbrugerpriserne fra 2007-2008 var 4,7 pct., hvorimod væksten i BNP kun var 0,5 pct.

I *tabel 4.1* er vist BNP i årets priser for perioden 2004-2008. Der foreligger ikke en opgørelse af BNP i faste priser.

Tabel 4.1 Færøernes bruttonationalprodukt 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008*
	----- Mio. kr. -----				
BNP, løbende priser	10.091	10.389	11.738	12.413	12.474
	----- Pct. -----				
Ændring i BNP, løbende priser	2,2	3,0	13,0	5,8	0,5

* 2008 tallene er foreløbige tal.

Kilde: Hagstova Føroya

En aktuel vurdering af væksten i den færøske økonomi kan baseres på lønudbetalingerne i de første 5 måneder af 2009. Lønudbetalingerne er i årets første måneder faldet med 4,5 pct. i forhold til samme periode sidste år. Tilbagegangen ses i stort set alle sektorer bortset fra den offentlige sektor. Faldet i lønudbetalinger er størst indenfor fiskerierhvervet, hvor lønudbetalingerne er faldet med samlet 16,8 pct. Dette fald er dog sammensat af en række modsatrettede tendenser. Selve fiskeriet og fiskeindustrien har oplevet et markant fald på knap 20 pct. Optrætserhvervet har derimod oplevet en stigning i lønudbetalingerne på 21,3 pct. Optrætserhvervet får større og større betydning for især eksporten, men da der er forholdsvis få ansatte indenfor erhvervet har det stadig ikke den store betydning for lønudbetalingerne. Bygge- og anlægsbranchen har også oplevet et stort fald i lønudbetalingerne på næsten 14 pct. Lønudbetalingerne indenfor den offentlige sektor er steget ca. 6,2 pct., og da det offentlige står for næsten 40 pct. af lønudbetalingerne modvirker dette til dels de voldsomme fald indenfor de øvrige sektorer.

4.3 Udenrigshandel, betalingsbalance og udlandsgæld

Færøernes handels- og valutapolitiske stilling

Færøerne deltager på grund af landets størrelse, beliggenhed og erhvervsstruktur i meget høj grad i den internationale arbejdsdeling. Med begrænsede indenlandske produktionsmuligheder importerer Færøerne hovedparten af de nødvendige forbrugsgoder. Denne import finansieres ved eksport, navnlig af fisk og fiskeprodukter.

Økonomiens forholdsvis høje åbenhed fremgår bl.a. af, at eksporten af varer og tjenester i 2008 udgjorde ca. 35 pct. og importen af varer og tjenester udgjorde ca. 40 pct. af det færøske bruttonationalprodukt.

I medfør af hjemmestyreordningen fastsætter Færøerne selv regler for en række økonomiske områder, såsom erhvervspolitik, skatte- og afgiftspolitik samt import og eksport. Det betyder bl.a., at Færøerne er et selvstændigt toldområde med egne regler om told (indførselsafgifter) og indførselskontrol m.v. De øvrige dele af rigsfællesskabet (Danmark og Grønland) er således i handelsmæssig sammenhæng at betragte som udland.

Færøerne er omfattet af bl.a. Danmarks medlemskab af FN og af OECD. Siden 1952 har Færøerne desuden været omfattet af Danmarks GATT-forpligtelser (i det omfang, der ikke er taget konkrete forbehold), og fra 1. januar 1995 er Færøerne tillige omfattet af WTO-aftalen.

Færøerne udgør en del af det danske valutaområde, men har egne pengesedler, der er det lovlige betalingsmiddel på Færøerne. Møntenheden på Færøerne er króna. Med lov nr. 248 fra 12. april 1949 om pengesedler m.v. på Færøerne er værdiforholdet mellem den færøske króna og den danske krone fastlåst til 1:1.

Færøerne og europæisk integration

Danmarks indtræden i De Europæiske Fællesskaber (EF) den 1. januar 1973 omfattede i henhold til tiltrædelsestraktaten ikke Færøerne. Dog kunne Danmark, i en treårig periode, det vil sige indtil udgangen af 1975, afgive en erklæring om, at Færøerne skulle være omfattet.

På baggrund af en enstemmig lagtingsbeslutning meddelte Færøernes landsstyre imidlertid i foråret 1974, at man ikke ønskede færøsk medlemskab af EF. Herefter blev der forhandlet et handelsarrangement, der trådte i kraft den 1. september 1974.

Danmarks indtræden i EF betød bl.a., at Færøerne sammen med Danmark udtrådte af det europæiske frihandelsområde, EFTA.

Handelsarrangementet af 1974, blev i 1992, bl.a. i lys af indførelsen af EF's indre marked, afløst af en handelsaftale. Som led heri blev et tidligere system med fiskale importafgifter i 1992 afløst af en færøsk toldlovgivning med respekt for GATT-forpligtelserne, samt ikke-diskriminatoriske omsætningsskatter, herunder en merværdiafgift (moms). Efter denne told- og afgiftsreform havde Færøerne samme udgangspunkt som europæiske lande i øvrigt for at kunne indgå i et netværk af aftaler til sikring af øget frihandel mellem Færøerne og resten af Europa.

Aftalen mellem Færøerne/Danmark og EF om delvis frihandel mellem Færøerne og EF, der trådte i kraft den 1. januar 1992 blev set som en del af en bredere løsning, der omfattede Færøernes samhandel med det samlede EF og EFTA-område. Der blev de følgende år indgået frihandelsaftaler med EFTA-landene Island, Norge, Sverige, Finland, Schweiz og Østrig.

Med de tre sidstnævnte landes indmeldelse i EF pr. 1. januar 1995 blev frihandelsaftalerne med disse lande ophævet (aftalen med Østrig nåede formelt ikke at træde i kraft, men var blevet foreløbigt anvendt), og der blev undertegnet en ny handelsaftale mellem det udvidede EF og Danmark/Færøerne den 6. december 1996, der trådte i kraft 1. januar 1997. I 1999 skete ved en ændring i handelsaftalens Protokol 1 en liberalisering af Færøernes adgang til toldfri eksport af fiskeprodukter til EF.

Handelsaftalen mellem EF og Danmark/Færøerne

Aftalen af 2. december 1991 mellem på den ene side Danmarks regering og Færøernes landsstyre og på den anden side EF, som ændret ved aftalen af 6. december 1996, regulerer samhandelen mellem Færøerne og EF (inkl. Danmark).

Aftalens indhold er modelleret efter de frihandelsaftaler, som EF indgik med EFTA-landene i første halvdel af 1970'erne, og den blev anmeldt til GATT som en frihandelsaftale.

EF på den ene side og Færøerne på den anden side har i henhold til aftalen afskaffet al told- og afgiftsmæssig diskrimination af hinandens varer, dog med en række undtagelser.

I henhold til aftalen giver Færøerne EF toldfrihed for alle varer, dvs. både industri-, landbrugs- og fiskerivarer, dog med undtagelse af mælkeprodukter og fårekød. EU giver toldfrihed for færøske industrivarer, men kun for få landbrugsvarer.

Færøerne har ikke opnået fuld og ubegrænset toldfrihed i EF for alle fiskeprodukter. Der er i Protokol 1 til aftalen opregnet en såkaldt positivliste over produkter, hvor Færøerne hidtil har kunnet påvise at have haft eksport, og som derfor opnåede toldfrihed. For adskillige af disse varer blev toldfriheden imidlertid i 1991-aftalen begrænset af kvoter og referencelofter, hovedsageligt beregnet på basis af EF's import fra Færøerne i en given periode. De kvotebelagte varer belægges med MFN-told, når kvoten nås. Der er gradvis

sket en opblødning heri, navnlig ved en ændring i Protokol 1 i 1999, hvorved alle lofter og flere kvoter blev ophævet, så man nu tilnærmelsesvis har opnået frihandel på fiskeriområdet. Denne lempelse skyldtes bl.a. en generel vurdering af, at de i 1991-protokollen indførte begrænsninger i toldfriheden for fiskevarer stred mod intentionerne i WTO's bestemmelser om frihandel. Det skønnes at 98 pct. af Færøernes fiskeeksport til EF foregår på frihandelsbasis. Dog er toldfriheden for enkelte varer af betydning for færøsk eksport fortsat begrænset af kvoter. Dette gælder navnlig pillede rejer, samt fiskefoder.

I aftalen med Danmark/Færøerne har EF ikke fået fiskerikoncessioner som modydelse for toldfrihed for fiskeprodukter, hvilket skal ses i lyset af Færøernes specielle forhold. I præambelen til aftalen henvises der dog til parternes hensigt om at opretholde den gældende aftale om gensidigt fiskeri på et tilfredsstillende niveau, hvilket hidtil også har været anset for værende i Færøernes interesse.

I henhold til aftalen er der oprettet en blandet kommission, hvor parterne løbende drøfter aftalens funktion og aftaler yderligere liberaliseringer. Aftalen rummer en generel udviklingsklausul, en specifik udviklingsklausul vedrørende færøske fiskeprodukters toldfri adgang til EF, i takt med udviklingen i varesortimentet, ligesom der er en fælles erklæring om, at såfremt en af parterne giver EFTA fordele, der er mere gunstige, vil man positivt overveje at udstrække dem til modparten.

I 2006 aftaltes, at Færøernes toldfrie kvote på rejer til EF gradvis kunne hæves fra dengang 3.000 tons med 1.000 tons om året frem til 2009, hvor kvoten kunne nå op på 6.000 tons, forudsat, at færøske virksomheder udnyttede mindst 80 pct. af de forhøjede kvoter. På grund af nedgang i rejepriiser og rejefangster kunne denne betingelse ikke opfyldes, med det resultat at kvoten er forblevet 4.000 tons.

Aftalen indeholder en beskyttelsesklausul, som træder i kraft ved markedsforstyrrelser hos en af aftalens parter. Det er således muligt at indføre midlertidige beskyttelsesforanstaltninger for den ene parts egne produkter, ligeledes kan parterne indføre anti-dumpingforanstaltninger mod modpartens produkter. Dette har haft praktisk betydning. I 2002-2003 blev færøske lakseeksportører udsat for en anti-dumping-undersøgelse, der resulterede i frifindelse, mens en tilsvarende undersøgelse af ørredeksportørerne i 2003 medførte, at EU indførte anti-dumpingafgifter på færøsk opdrættet ørred. Disse udløb i marts 2009.

EU-kommissionen tog endvidere i 2004 skridt til beskyttelsesforanstaltninger for import af opdrættslaks. Disse foranstaltninger bortfaldt dog for færøsk laks på grund af manglende tilslutning i EU's Ministerråd.

I 2000 blev handelsaftalen med EF udbygget med en aftale om veterinære anliggender. Den gør Færøerne til en del af det indre marked på dette område og medfører store praktiske lettelser i parternes samhandel. Veterinæraftalen sigter primært imod at lette

eksporten af færøske fiskevarer til EF og dermed sidestille dem med varer fra EFTA-lande som Island og Norge, der i en årrække har haft tilsvarende ordninger

Den 1. januar 2002 blev der i samhandelen Færøerne-EF indført regnskabsmæssig adskillelse ved opgørelsen af varers oprindelse, analogt med hvad der gælder for andre frihandelsaftaler.

Den gensidige toldfrihed i henhold til en frihandelsaftale er begrænset til varer af de to parter oprindelse. Et vigtigt element i en frihandelsaftale er derfor udformningen af oprindelsesreglerne. En ulempe for Færøerne i den bilaterale handelsaftale med EU har været, at kravene til en vares oprindelse er strengere for fiskeprodukter end f.eks. for industrivarer. Som led i netværket af europæiske frihandelsaftaler har man indført regler om, hvorledes oprindelse kan kumuleres mellem flere af de deltagende parter. Der er indført et system med paneuropæisk kumulering af oprindelse. Den 1. december 2005 blev Færøerne, sammen med middelhavslandene, omfattet af ordningen. Dette bidrager til at lette integrationen af færøsk økonomi i en europæisk sammenhæng. Ordningen medfører bl.a., at færøske fiskeforarbejdningsfabrikker vil kunne anvende f.eks. islandske eller norske råvarer, uden at dette går ud over toldfriheden i f.eks. EU, samt at islandske eller norske virksomheder vil kunne købe færøsk rå fisk, forarbejde den og sælge den under præferencetold i EU. Endvidere vil varer, der f.eks. er produceret i Danmark på grundlag af f.eks. norske råvarer, i henhold til aftalen kunne importeres toldfrit til Færøerne. Nyordningen indebærer, at også oprindelsesreglerne i de gældende aftaler med EFTA-landene (Island, Norge og Schweiz) blev ajourført tilsvarende.

På baggrund af en udbredt opfattelse på Færøerne af, at handelsaftalen af 1991 ikke har været tilstrækkelig til varetægelse af de færøske interesser, nedsatte landsstyret i 1995 et udvalg til undersøgelse af den mest gavnlige markedsadgang til EF. Udvalget afgav samme år en betænkning til landsstyret *Muligheder for samarbejde med EF*. På baggrund heraf nedsatte landsstyret i 1997 et udvalg, der skulle udarbejde mulige oplæg til forhandlinger med EF om en nyordning af forholdene mellem Færøerne og EF. Udvalget afgav betænkning i 1998 *Redegørelse for forhandlinger med EF*. Disse betænkninger mandede dog ikke ud i konkrete forhandlinger med EU. Fra landsstyrets side er der dog i en årrække blevet udtrykt interesse for at indgå i en ny og mere integreret samarbejdsordning med EU. Man har således udtrykt interesse for, at den frie udveksling udstrækkes til at omfatte en række EØS-relaterede områder som fri bevægelse for varer, tjenesteydelser, kapital og personer. Tilsvarende ønskes også sektorpolitikker såsom uddannelse, forskning og kultur, samt luftfart, inddraget. Disse emner er genstand for sonderinger eller drøftelser mellem på den ene side færøske og danske myndigheder og på den anden side EU-kommissionen. Landsstyret har i foråret 2009 nedsat et ekspertudvalg til at se på mulighederne for et tættere og bredere forhold mellem Færøerne og EU.

Andre handelsaftaler

Udover aftalen med EF har Færøerne fortsat frihandelsaftaler med Norge og Schweiz. Herudover blev der henholdsvis i 1997 og 1998 indgået frihandelsaftaler med Estland og Polen (ikrafttrådt henholdsvis 1998 og 1999). Estlands og Polens medlemskab i EU pr. 1. maj 2004 medførte bortfald af disse aftaler, idet samhandelen med disse lande blev omfattet af aftalen om samhandel Færøerne og EF. Med Rusland blev der i 2006 undertegnet en brevveksling om gensidig mestbegunstigelsesbehandling.

Landsstyrets interesse for at indgå handelsaftaler skal bl.a. ses på baggrund af Færøernes ønske om, at færøske eksportvarer, navnlig fiskeprodukter, ikke skal udsættes for en dårligere toldbehandling i andre lande end tilsvarende produkter fra EF, og navnlig fra EFTA-landene, hvis aftaler med mange lande indebærer betydelige toldpræferencer for fisk og fiskevarer.

Med Island blev der den 31. august 2005 i Hoyvík på Færøerne undertegnet en aftale, der udvider den indtil da gældende frihandelsaftale med fri bevægelighed også for arbejdskraft, kapital og tjenester (de fire friheder), samt åbner mulighed for udstrakt sektorsamarbejde ("Hoyvík-aftalen"). Aftalen trådte i kraft den 1. november 2006.

Færøerne og EFTA

Som led i landsstyrets bestræbelser på at få placeret Færøerne i den europæiske integrationsproces har landsstyret siden foråret 2006 ført sonderende drøftelser med EFTA-landene (Norge, Islands, Schweiz og Liechtenstein) om mulighederne for Færøernes tilknytning til den europæiske frihandelssammenslutning EFTA. Repræsentanter for landsstyret har aflagt besøg i EFTA-hovedstæderne, og udenrigsministeren har, bl.a. i samtaler med sine kollegaer fra EFTA-landene udtrykt den danske regerings støtte til de færøske bestræbelser. Endnu er det for tidligt at vurdere, hvorvidt de færøske bestræbelser på at opnå medlemskab af EFTA vil bære frugt.

Eksport

Færøernes eksport af varer fordelt på hovedgrupper er vist i *tabel 4.2*. For en opgørelse af eksporten fordelt på fiskearter m.v. henvises til *bilag 4.1*.

Tabel 4.2 Færøernes eksport af varer 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
	----- Mio. kr. -----				
Nedkølet/iset fisk	1.185	1.026	1.019	1.061	1.144
Frossen fisk	1.194	1.334	1.519	1.637	1.594
Saltfisk	541	511	479	454	451
Røget fisk	29	41	39	39	27
Tørret fisk.....	364	350	475	474	228
Fiskekonserves.....	83	54	34	16	7
Anden konserveret fisk	81	49	74	139	88
Andre fiskeprodukter	0	1	2	3	2
Andre varer	23	25	151	141	178
<i>Eksport ekskl. skibe, fly o.lign. ....</i>	<i>3.500</i>	<i>3.391</i>	<i>3.793</i>	<i>3.964</i>	<i>3.719</i>
Skibe, fly o.lign.....	189	195	76	93	604
<i>Eksport i alt.....</i>	<i>3.689</i>	<i>3.586</i>	<i>3.869</i>	<i>4.057</i>	<i>4.323</i>
	----- Pct. -----				
Ændring i pct.....	-5,7	-2,8	7,9	4,9	6,6
Ændring i pct. ekskl. skibe m.v.	-7,2	-3,1	11,9	4,5	-6,2
Eksport i pct. af BNP	36,6	34,5	33,0	32,7	34,7

Kilde: Hagstova Føroya og Tabel 4.1

I perioden fra 2001-2005 faldt værdien af eksporten med over 700 mio. kr. eller 16 pct. Eksportværdien af laks og ørred faldt med knap 50 pct. i perioden 2002-2005 som følge af både faldende priser og mængde. Den mængdemæssige tilbagegang skyldtes primært sygdom i besætningerne.

I 2006 vendte udviklingen og eksporten steg med 283 mio. kr. eller knap 8 pct. Ekskl. skibe var stigningen over 400 mio. kr. eller knap 12 pct. Stigningen i eksporten fortsatte i 2007 og 2008. Det skal dog bemærkes, at stigningen i 2008 primært skyldes en øget eksport af primært skibe, hvilket kan henføres til enkeltstående salg af store fiskefartøjer. Ser man på eksporten i 2008 fratrukket eksporten af skibe, fly o. lign. er eksporten faktisk faldende. Faldet i eksporten dækker over to modsatrettede tendenser. Der er en stigning, som kan henføres til en øget eksport af andre fiskearter end de traditionelt betydende fiskearter som torsk og kuller. Eksporten af torsk og kuller er faldet markant de seneste år og værdien af fangsten i 2008 er faldet med ca. 35 pct. i forhold til 2001. Faldet i eksporten af torsk og kuller skyldes primært faldende fangstmængder af disse fiskearter.

Eksport af andre fiskearter, såsom blåhvilling, havtaske, brosme, makrel, ørred og lange, er derimod sammen med en øget eksport af sej og fiskemel medvirkende til modvirke faldet i torsk og kuller.

Eksporttallene for det første kvartal i 2009 viser voldsomt fald i eksporten i forhold til samme periode i 2008. Eksportværdien for første kvartal i 2009 er 825 mio. kr. mod 1.227 mio. kr. for samme periode i 2008, faldet svarer til en procentvis nedgang på 33 pct. Størsteparten af denne nedgang kan henføres til en usædvanlig stor eksport af skibe i første kvartal af 2008. Hvis man kun ser på værdien af fiskeeksporten, er faldet i første kvartal 2009 kun på 8 pct. Dette dækker dog over meget store udsving inden for de forskellige fiskearter. Værdien af eksporten af opdrætsfisk er ca. 60 pct. større i 1. kvartal af 2009 sammenlignet med 2008. Opdrætsfisk udgør nu mere en tredjedel af den samlede eksport. Der er også eksporteret en større mængde sej end i 2008, her er tilvæksten ca. 25 mio. kr. eller 17 pct. Eksporten af stort set alle øvrige fiskearter er faldet i 1. kvartal 2009 sammenlignet med 1. kvartal 2008.

Eksportens procentvise fordeling på bestemmelseslande i forhold til værdien af eksporten for årene 2004-2008 fremgår af *tabel 4.3*. På grund af ændret opgørelsesmetode kan tallene i tabel 4.3 ikke sammenlignes med tilsvarende opgørelser i Rigsombudsmandens beretninger fra før 2002.

Tabel 4.3 Færøernes eksport i pct. fordelt på bestemmelsesland 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
	----- Pct. -----				
Storbritannien	25,7	28,6	26,4	24,0	20,2
Norge	7,7	5,9	11,8	13,6	15,6
Danmark	19,4	14,4	12,0	12,9	12,1
Frankrig	8,3	8,2	9,9	7,4	8,0
Spanien	10,1	9,7	8,1	8,5	7,5
Tyskland	5,2	5,1	5,8	5,3	6,2
Italien	3,7	2,8	2,6	2,0	2,8
Rusland	0,7	3,7	3,0	3,1	2,5
Japan	4,0	3,5	3,3	3,0	2,5
Italien	3,7	2,8	2,6	2,0	2,8
Island	2,8	5,0	1,8	2,9	2,4
Chile	0,0	0,0	0,0	0,2	2,4
Grønland	0,2	0,3	0,7	2,3	0,8
Andre lande	8,5	10	12	12,8	14,2
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kilde: Hagstova Føroya.

Danmark var tidligere Færøernes største eksportmarked, men er i de senere år blevet overhalet af både Storbritannien og Norge. Spanien importerer især færøsk saltfisk, men

øget konkurrence fra bl.a. Island har medført faldende færøsk eksport af saltfisk til Spanien. Uden for EU har det amerikanske marked tidligere været af relativ stor betydning, men eksporten hertil er over en årrække faldet markant og udgjorde kun 1,5 pct. i 2008. Meget tyder dog på, at USA som eksportland vil få større betydning fremover. Det skyldes, at de færøske fiskeopdrættere i starten af 2009 mærker en øget efterspørgsel efter opdrætslaks i USA. Denne udvikling skyldes udbredte problemer med sygdom i de chilenske opdrætsbesætninger, som traditionelt har afsat store mængder laks til USA.

Import

Færøernes import af vare fordelt på hovedgrupper i perioden 2004-2008 er vist i *tabel 4.4*.

Tabel 4.4 Færøernes import af varer 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
	----- Mio. kr. -----				
Foder til landbrug og fiskeopdræt .	193	76	95	107	84
Andre varer til landbruget	27	26	29	47	51
Bygge- og anlægsvirksomhed	367	374	454	618	544
Produktion i øvrigt	695	718	865	961	999
Brændsel m.v.	531	717	862	866	1.051
Maskiner og udstyr	375	362	508	591	502
Biler	197	208	302	358	276
Direkte forbrug.....	1.085	1.125	1.318	1.418	1.347
Råvare til fiskeindustri	112	105	126	66	68
<i>Import ekskl. skibe, fly og lign. ....</i>	<i>3.582</i>	<i>3.711</i>	<i>4.559</i>	<i>5.032</i>	<i>4922</i>
Skibe, fly og lign.....	180	779	133	490	91
<i>Import i alt .....</i>	<i>3.762</i>	<i>4.490</i>	<i>4.692</i>	<i>5.522</i>	<i>5.013</i>

Kilde: Hagstova Føroya.

Importen af skibe, fly m.m. varierer meget fra år til år, og da disse tal dækker over meget store enkeltstående investeringer i især fiskeskibe, giver det et mere retvisende billede at se på importen ekskl. skibe og fly. Ekskl. skibe og fly var importen stort set uændret i perioden 2004-2005, men steg så markant i 2006 med knap 23 pct. Den markante økonomiske fremgang, der startede i 2006 kommer dermed til udtryk i importen. Den kraftige stigning i 2006 fortsatte i 2007 – dog lidt mere afdæmpet. I 2008 er der et mindre fald i importen.

Ser man nærmere på de enkelte varegrupper er der især en meget kraftig stigning i importen af brændsel i form af især olie, hvor importen er steget næsten 100 pct. siden 2004. Denne stigning dækker både over kraftige stigninger i prisen på ca. 75 pct. i perioden 2004-2008, men der har også været en kraftig vækst i forbruget af olie. I første kvartal af 2009 er importen af olie faldet, som følge af de faldende oliepriser.

Stigningen i importen i perioden 2006-2007 og stagnation eller et lille fald i 2008 ses også i de øvrige varegrupper såsom materialer til bygge- og anlægsbranchen, øvrig produktion samt maskiner og motorkøretøjer.

En opgørelse over importen for 1. kvartal 2009 viser, at der ekskl. skibe og fly er importeret for ca. 400 mio. kr. mindre end i samme periode året før, hvilket svarer til et fald på godt 30 pct. Faldet i importen er særlig markant i forhold til motorkøretøjer, der er faldet med ca. 85 pct. Derudover er importen af materialer til bygge- og anlægsvirksomhed, olie og maskiner faldet mellem 40 og 50 pct. i forhold til samme periode sidste år.

I tabel 4.5. er vist Færøernes import fordelt på oprindelsesland i perioden 2004-2008.

Tabel 4.5 Færøernes import i pct. fordelt på oprindelsesland 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
	----- Pct. -----				
Danmark.....	32,9	26,7	30,1	29,9	31,7
Norge.....	18,3	17,4	20,2	18,5	20,7
Tyskland.....	7,5	6,6	7,6	7,9	7,7
Sverige.....	6,9	5,4	6,1	6,6	5,2
Storbritannien.....	5,3	4,7	4,2	4,6	4,0
Kina.....	2,3	2,5	3,1	3,6	3,9
Island.....	4,2	2,4	3,1	2,4	3,1
Frankrig.....	3,0	2,2	2,6	2,6	2,2
Italien.....	1,1	1,3	1,	1,7	3,1
Japan.....	2,1	1,8	2,5	1,9	1,5
USA.....	1,0	8,6	1,3	1,3	1,3
Spanien.....	0,7	6,7	0,8	2,4	0,8
Andre lande.....	14,7	13,7	17,4	16,6	14,8
I alt.....	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kilde: Hagstova Føroya.

Godt 2/3 af den færøske import kommer fra EU-området med Danmark som det klart største oprindelsesland. Det er også værd at bemærke, at mere end halvdelen af den færøske import i 2008 har oprindelse i Danmark eller Norge. Importen fra Spanien faldt betydeligt i 2006 i forhold til 2005, hvor en passagerfærge bygget i Spanien trak den spanske andel af importen op.

Handelsbalancen

I tabel 4.6. er vist Færøernes handelsbalance i perioden 2004-2008.

Tabel 4.6 Færøernes handelsbalance 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
	----- Mio. kr. -----				
<i>Eksport</i>	3.689	3.586	3.869	4.057	4.323
Skibe og fly	189	195	76	93	604
Ekskl. skibe og fly	3.500	3.391	3.793	3.964	3.719
<i>Import</i>	3.762	4.490	4.692	5.522	5.013
Skibe og fly	180	779	133	293	91
Ekskl. skibe og fly	3.582	3.709	4.559	5.032	4.922
<i>Handelsbalancen</i>	-73	-904	-823	-1.466	-690
Skibe og fly	10	-584	-57	-397	513
Ekskl. skibe og fly	-83	-320	-766	-1.069	-177

Kilde: Tabel 4.2. og Tabel 4.4.

Som det ses i tabel 4.6 har der i hele perioden 2004-2008 været underskud på handelsbalancen.

I 2005 blev passagerfærgen Smyril til ca. 300 mio. kr. indregistreret og Atlantic Airways købte et fly. Underskuddet på handelsbalancen for 2005 steg bl.a. som følge heraf til 900 mio. kr.

Handelsbalancen for 2007 viste et underskud på 1,5 mia. kr. inkl. skibe. Ekskl. skibe var underskuddet ca. 400 mio. kr. mindre. Udviklingen fra 2004-2007, hvor underskuddet på handelsbalancen voksede eksplosivt, kan henføres til, at importen er steget kraftigt de senere år. Eksporten, som næsten udelukkende er baseret på fisk og fiskeprodukter, er også vokset i samme periode, men langt fra i samme tempo som importen er steget. I perioden 2004-2007 er importen steget med ca. 1,8 mia. kr. I 2008 ser det ud til at udviklingen er begyndt at vende – denne udvikling skyldes for det første, at importen er begyndt at falde og for det andet, at der faktisk har været overskud på handelsbalancen i forhold til skibe, fly m.v. 2008 har været præget af eksport af et par meget store fiskefartøjer, som vægter meget tungt i eksportopgørelsen.

En opgørelse over værdien af importen og eksporten for 1. kvartal 2009 viser, at både import og eksport er faldet voldsomt i årets første måneder. Både eksport og import er faldet med godt 30 pct., hvilket tyder på, at den verdensomspændende finansielle krise også har ramt Færøernes udenrigshandel. Der er efter 1. kvartal et mindre negativt resultat på handelsbalancen på ca. 70 mio. kr.

Betalingsbalancen

Den færøske betalingsbalance omfatter foruden handelsbalancen bl.a. tjenesteydelser (søtransport, rejser m.v.), lønninger, renter samt overførsler fra den danske stat (bloktilskud) og Danmarks Nationalbank (andel af Nationalbankens overskud).

Den nyeste opgørelse af Færøernes betalingsbalance er fra 2006. Færøernes statistik forventer at offentliggøre betalingsbalance for 2007 og 2008 i sensommeren 2009, i denne beretning kan derfor kun redegøres for udviklingen frem til 2006. Markante underskud på handelsbalancen i 2005 og 2006 har ført til en væsentlig reduktion af betalingsbalancen i forhold til 2004. Der var dog fortsat overskud på betalingsbalancen i 2005 og 2006, hvilket bl.a. kan tilskrives bloktilskuddet fra Danmark. Bloktilskuddet har efter aftale med Færøernes landsstyre været uændret 615,5 mio. kr. årligt i perioden 2002-2009. Underskuddet på handelsbalancen i 2007 og 2009 på henholdsvis 1,3 og 0,7 mia. kr. har sandsynligvis bragt saldoen på betalingsbalancens løbende poster i underskud. En oversigt over den færøske betalingsbalances løbende poster i perioden 2002-2006 er vist i *tabel 4.7*.

Tabel 4.7 Færøernes betalingsbalance 2002-2006

	2002	2003	2004	2005	2006
	----- Mio. kr. -----				
Løbende indt. fra udlandet.....	6.328	5.971	5.719	6.226	6.918
Løbende udg. til udlandet.....	5.258	6.108	4.892	6.207	6.776
Betalingsbalancen saldo	1.069	-137	828	19	142

Kilde: Hagstova Føroya

Udlandsgælden

Den nyeste opgørelse af Færøernes udlandsgæld er fra 2006. Færøernes statistik forventer at offentliggøre Færøernes udlandsgæld for 2007 og 2008 i sensommeren 2009, i denne beretning kan derfor kun redegøres for udviklingen frem til 2006.

En opgørelse over Færøernes *nettoudlandsgæld* viser, at Færøerne ved udgangen af 2006 havde et nettotilgodehavende over for udlandet på 3,7 mia. kr., hvilket er en stigning på 764 mio. kr. (26 pct.) i forhold til 2005. Gælden er steget med 2 mia. kr. fra 2005 til 2006 og tilgodehavender med 2,8 mia. kr. i samme periode.

Sidst i 2003 blev den offentlige nettoudlandsgæld nedbragt med 0,5 mia. kr. Det skete ved, at landskassens gæld til den danske stat ekstraordinært blev nedbragt med 1,7 mia. kr., som blev finansieret ved at trække 0,5 mia. kr. på landskassens indestående i Færøernes Landsbank og ved samtidig at optage obligationslån i udlandet for 1,5 mia. kr., hvoraf 0,3 mia. kr. blev anvendt til refinansiering af et eksisterende obligationslån.

Den 25. november 2005 indfrie landsstyret restgælden på det 20-årige annuitetslån. På linie med den førtidige låneindfrielse i 2003 blev restgælden finansieret med obligationsudstedelser. Landsstyrets gæld til staten udgøres dermed af det rente- og afdragsfrie lån på 500 mio. kr., jf. aftalen mellem Den Danske Regering og Færøernes landsstyre af 10. juni 1998.

Tabel 4.8 Færøernes nettoudlandsgæld 2003-2006

	2003	2004	2005	2006
	----- Mio. kr. -----			
Offentlig	777	927	1.092	405
Privat	-4.361	-4.497	-4.066	-4.143
I alt	-3.584	-3.570	-2.974	-3.738

Kilde: Hagstova Føroya

5. Offentlige finanser

5.1 Indledning

De offentlige finanser på Færøerne omfatter staten, hjemmestyret, kommunerne samt en række offentlige institutioner og fonde.

Fra hjemmestyreordningens indførelse i 1948 til i dag har det færøske hjemmestyre overtaget ansvaret for en stadig større del af de offentlige opgaver på Færøerne. Hvor overtagelsen af et sagsområde er sket som særanliggende, har hjemmestyret samtidig overtaget det fulde økonomiske ansvar for områdets finansiering. Har hjemmestyret derimod overtaget administrationen af et fællesanliggende, finansieres området fortsat delvist af tilskud (bloktilskud) fra den danske stat.

5.2 Statens udgifter på Færøerne

Bloktilskuddet

Regeringen og Færøernes landsstyre indgik i 1987 en aftale om en tilskudsreform, som indebar, at størstedelen af de statslige tilskud i form af refusioner til Færøerne pr. 1. januar 1988 blev omlagt til generelle tilskud (bloktilskud). Det gjaldt bl.a. udgifterne på sundhedsområdet og på undervisningsområdet.

Refusionssystemet er alene bibeholdt for udgifterne til pensionerede folkeskoletjenestemænd.

Bloktilskuddet for 1999-2001 blev fastsat 10. juni 1998 ved aftale mellem regeringen og landsstyret. Tilskuddet blev for 1999 aftalt til 932 mio. kr. årligt i realt niveau, dvs. at tilskuddet herefter blev reguleret med pris- og lønreguleringerne på statens driftsbudget.

Den 21. december 2001 indgik regeringen og landsstyret aftale om, at hjemmestyret overtog sagsområderne den offentlige forsorg og skolevæsenet som særanliggender pr. 1. januar 2002 i medfør af hjemmestyrelovens § 2. Med overtagelsen af sagsområderne har Færøernes hjemmestyre overtaget de med sagsområderne forbundne udgifter. Der blev på den baggrund mellem regeringen og landsstyret aftalt, at bloktilskuddet blev reduceret i overensstemmelse hermed. De to sagsområders andel af bloktilskuddet for 2001 udgjorde i alt 366,4 mio. kr. fordelt med 92,4 mio. kr. til den offentlige forsorg og 274,0 mio. kr. til skolevæsenet. Bloktilskuddet blev for 2002 derefter fastsat til 615,5 mio. kr. Heraf vedrører 117,0 mio. kr. særfor sorgen, 213,3 mio. kr. folkeforsikringen, 283,6 mio. kr. sundhedsvæsenet og 1,6 mio. kr. Færøernes Fiskerilaboratorium.

Efter aftale mellem landsstyret og den danske regering blev bloktilskuddet fastfrosset på niveauet for 2002 og således fastsat til 615,5 mio. kr. nominelt årligt i perioden 2003-

2006 (L 312/2002). En ny aftale fastholdt bloktilskuddet på 615,5 mio. kr. årligt i perioden 2007-2009 (L 1550/2006). Tilskuddet er dermed ikke reguleret med pris- og lønreguleringen på statens driftsbudget for perioden 2002-2009.

Statens drifts- og anlægsudgifter

De statslige udgifter på Færøerne omfatter bloktilskud, refusion af visse pensionsudgifter og fra 1993 desuden krigspensioner samt udgifter til driften af statslige institutioner på Færøerne, herunder enkelte anlægsudgifter.

Statens drifts- og anlægsudgifter (netto) vedrørende Færøerne i perioden 2004-2008 er vist i *tabel 5.1*. For en mere detaljeret oversigt henvises til *bilag 5.1*.

Tabel 5.1 Statens drifts- og anlægsudgifter på Færøerne 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
	----- Mio. kr. -----				
<i>Tilskud i alt:</i>	720,3	717,0	710,6	711,0	714,4
Bloktilskud.....	615,5	615,5	615,5	615,5	615,5
Krigspensioner.....	73,6	69,0	63,3	58,9	56,0
Lærerpensioner	15,8	15,2	13,6	17,0	22,0
Andre pensioner.....	16,0	17,3	18,2	19,6	20,9
<i>Drifts- og anlægsudgifter</i>					
<i>statslige institutioner</i>	224,9	241,0	238,4	254,1	280,8
<i>I alt</i>	945,8	958,0	949,0	965,1	995,2

Kilde: Oplysninger fra statsinstitutioner samt finanslove.

Opgørelsen omfatter alene de direkte udgifter, som staten enten yder som driftstilskud eller udgifter til driften af de statslige institutioner på Færøerne. Indirekte udgifter f.eks. i forbindelse med færingers uddannelse ved uddannelsesinstitutionerne i Danmark og den bistand, som en række danske myndigheder til stadighed yder hjemmestyrets institutioner, indgår ikke i opgørelsen.

Statens og andre offentlige institutioners udlån og garantier

Udover statens direkte drifts- og anlægsudgifter yder KommuneKredit og Fiskeribanken lån og garantier til forskellige formål på Færøerne. Långivningen fra KommuneKredit sker med garanti fra staten og landsstyret. Fiskeribanken yder lån til finansiering af fiskefartøjer. Folketinget besluttede i 2005 at nedlægge Fiskeribanken med udgangen af 2008, jf. også afsnittet om finansiering af fiskefartøjer i kap. 3.

Institutionernes nyudlån i årene 2005-2008 og den samlede restgæld på lån pr. 31. december 2005-2008 er vist i *tabel 5.2*.

Tabel 5.2 Offentlige danske institutioners nye udlån og udlånsrestgæld 2005-2008

	Nye udlån				Udlånsrestgæld ultimo året			
	2005	2006	2007	2008	2005	2006	2007	2008
	----- Mio. kr. -----							
KommuneKredit.....	0,0	0,0	0,0	0,0	44,3	36,6	29,1	22,1
Fiskeribanken ¹⁾	10,0	0,0	0,0	-	26,6	15,3	14,0	13,2
I alt	10,0	0,0	0,0	0,0	70,9	51,9	43,1	33,3

1) Fiskeribanken er nedlagt med udgangen af 2008. Bankens aktiver og passiver er overtaget af statskassen. Bankens lån administreres i fremtiden af Økonomistyrelsen. Der kan fremover ikke ydes nye lån.

Kilde: Oplysninger fra institutionerne.

Udover ovennævnte offentlige udlån til færøske kommuner og finansiering af fiskerfartøjer har landskassen en gæld til den danske stat.

I aftalen af 10. juni 1998 mellem regeringen og landsstyret blev landsstyrets gæld til staten nedskrevet med 900 mio. kr. Endvidere blev 500 mio. kr. af restgælden hensat som et rente- og afdragsfrit lån. Lånet afskrives, såfremt der efter 20 år ikke er startet en udvinding af råstoffer. Den resterende gæld skulle i henhold til aftalen afvikles som et 20-årigt annuitetslån på 4.023 mio. kr. til en fast årlig rente på 5 pct. Annuiteten var fastsat til 323 mio. kr. årligt.

Ovennævnte aftale giver landsstyret ret til førtidig indfrielse af restgælden helt eller delvis. Sidst i 2003 blev landskassens gæld til den danske stat ekstraordinært nedbragt med 1,7 mia. kr. Nedbringelsen af gælden blev finansieret ved at trække 0,5 mia. kr. på landskassens indestående i Færøernes Landsbank og ved at udstede obligationer for 1,5 mia. kr., hvoraf 0,3 mia. kr. anvendtes til refinansiering af et eksisterende obligationslån.

Den 25. november 2005 indfrie landsstyret restgælden på det 20-årige annuitetslån. På linie med den førtidige låneindfrielse i 2003 blev restgælden finansieret med obligationsudstedelser. Landsstyrets gæld til staten udgøres dermed af det rente- og afdragsfrie lån på 500 mio. kr., jf. aftalen af 10. juni 1998.

5.3 Landskassens økonomi

De budgetmæssige rammer for hjemmestyrets økonomi fastlægges ved lagtingsfinanslov, og de faktiske indtægter og udgifter i et finansår registreres i landskassens regnskab. Tilskuddene fra den danske stat er optaget som indtægt på lagtingsfinansloven, mens udgifterne på de forskellige udgiftsområder opføres brutto.

En oversigt over landskassens samlede indtægter og udgifter i perioden 2005-2008 er vist i *tabel 5.3*. Landskassens drifts-, anlægs- og udlånssaldo blev i perioden 2002-2005 forringet med ca. 400 mio. kr. – fra et overskud i 2002 på 191 mio. kr. til et underskud i 2005 på 211 mio. kr. Med den gunstige økonomiske udvikling det seneste år og deraf følgende større indtægter end budgetteret fra skatter og afgifter vendte udviklingen i 2006 og 2007 til et overskud.

Tabel 5.3 Landskassens drifts- og anlægsudgifter 2005-2008

	2005	2006	2007	2008	2009
	Regnskab	Regnskab	Regnskab	Regnskab	Finanslov
	----- Mio. kr. -----				
<i>Indtægter i alt:</i>	3.528	4.512	4.191	4.137	4.041
Indkomstskatter.....	1.508	1.681	1.791	1.829	1.807
Afgifter og told	1.322	1.547	1.722	1.629	1.574
Overførsler fra staten	631	632	632	635	635
Andre indtægter, ekskl. renter..	67	120	45	44	25
 <i>Udgifter i alt:</i>	 3.739	 3.838	 4.045	 4.467	 4.536
Driftsudgifter	3.467	3.578	3.767	4.251	4.313
Anlægsinvesteringer	201	268	292	232	227
Renteudgifter, netto.....	71	-7	-14	-16	-4
DAU-saldo	-211	142	146	-330	-502
 Ekstraordinære indtægter/udgifter i alt.....	 ...	 532 ¹⁾	 1.297 ²⁾	 -300 ³⁾	 0
DAU-saldo eksklusiv ekstraordinære indtægter	-211	674	1.443	-630	-502

1) I 2006 indeholder landskasseregnskabet ekstraordinære indtægter fra udlodning af ekstraordinært udbytte fra Føroya Banki i forbindelse med bankens forberedelser til privatisering.

2) I 2007 indeholder landskasseregnskabet ekstraordinære indtægter fra salget af 2/3 af aktierne i Føroya Banki (1.212 mio. kr.) og 1/3 af aktierne i Atlantic Airways (87 mio. kr.). De ekstraordinære indtægter er fratrukket udgifter på i alt 2 mio. kr. til forberedelse af salget af aktier i Atlantic Airways og et muligt salg af aktier i det offentligt ejede livsforsikringselskab LÍV.

3) Færøerne bevilligede i 2008 et lån til Island på 0,3 mio. kr.

Kilde: Landskasseregnskaber 2004-2007, Gjaldstovan og Finanslov 2008.

På finansloven for 2005 var der budgetteret med et DAU-underskud på 228 mio. kr. Landskasseregnskab for 2005 viste et faktisk underskud på 211 mio. kr. Yderligere skatte-lettelser, der medførte et fald i indtægterne på 42 mio. kr. i forhold til året før, var medvirkende til forværringen af DAU-saldoen.

På finansloven for 2006 var der budgetteret med et DAU-underskud på 212 mio. kr., men væsentlig større indtægter end forventet ved vedtagelse af finansloven betyder, at DAU-saldoen for 2006 viser et overskud på 674 mio. kr. Selv uden ekstraordinære indtægter i form af ekstraordinært udbytte fra Føroya Banki som følge af bankens forberedelser med henblik på landsstyrets privatiseringsplaner, jf. nedenfor, ville der i 2006 have været et DAU-overskud på 142 mio. kr.

Føroya Banki valgte med henblik på privatiseringen, der gennemførtes i juni 2007, at tilpasse kapitalgrundlaget ved i 2006 at udlodde 600 mio. kr. i udbytte til aktionærerne. Finansieringsfonden af 1992 ejer 99,4 pct. af aktierne i Føroya Banki, hvormed mere end 596,5 mio. kr. tilfaldt fonden og dermed indirekte Færøernes landsstyre. Udlodningen bidrog dermed til et positivt DAU-resultat for 2006. De 535 mio. kr., anført i landskasseregnskabet 2006 som ekstraordinære indtægter, svarer til udbyttet fra banken ud over det på finansloven for 2006 allerede budgetterede udbytte fra banken.

På baggrund af den fortsatte positive økonomiske udvikling i 2007, jf. kap. 4, samt de ekstraordinære indtægter fra salget af aktier i Føroya Banki og Atlantic Airways, var der et væsentligt DAU-overskud i 2007 (1.443 mio. kr.). Selv uden de ekstraordinære indtægter er DAU-overskuddet på 146 mio. kr. Det store overskud kan henføres til, at indtægterne fra skatter og afgifter var væsentlig højere end forventet ved finanslovens vedtagelse.

Finansloven for 2008 budgetterede med et DAU-overskud på 17 mio. kr. Indtægterne var budgetteret til at stige knap 3,4 pct. i forhold til regnskabet for 2007, udgifterne med knap 6,6 pct. I kølvandet på de massive økonomiske problemer i Island, valgte Færøerne at bevillige Island et lån. Et enigt Lagting vedtog den 19. december 2008 "lagtingslov om likviditetslån fra Færøernes landsstyre til Islands regering". Lånet på 300 mio. kr. er afdragsfrit de første 5 år, hvorefter der skal indgås en ny aftale om, hvorledes lånet skal tilbagebetales. Renten, der fastsættes hvert år den 1. december, er for 2009 fastsat til 5,25 pct. Lånet fremgår i tabel 5.3 under ekstraordinære udgifter.

I forbindelse med forberedelsen af finansloven for 2010 har Landsbanken udarbejdet en redegørelse vedr. den færøske økonomi. Ifølge redegørelsen, der blev offentliggjort medio april, er udsigterne for den færøske økonomi alt andet end gode.

Landsbanken lægger i redegørelsen vægt på, at usikkerheden er større end sædvanlig, men der er tegn på, at de fleste erhvervssektorer kan forvente et fald i 2009 og 2010. Ifølge Landsbanken vil bruttonationalproduktet i år falde med mellem 3 og 5 pct., og næste år bliver faldet mellem 1 og 6 pct.

Ifølge Landsbanken vil landskassens underskud stige yderligere, hvis den nuværende udvikling fortsætter. I 2008 endte regnskabet med at vise et underskud på 330 mio. kr. I år

kan der forventes et underskud på mellem 500 og 600 millioner kr., skiver Landsbanken i sin redegørelse, og om udsigterne for 2010 siger Landsbanken:

”Hvis Lagtinget bevilliger 3 pct. stigning i driftsudgifterne, indtægterne ikke stiger eller falder fra 2009 til 2010, og Lagtinget fastholder tallene for 2010 (tallene for 2010 i FL2009), bliver underskuddet i 2010 mellem 700 og 800 mio. kr.”

Hvis prognosen holder, bliver landskassens samlede underskud for disse tre år mellem halvanden og to mia. kr.

Landsstyret arbejder i øjeblikket på en økonomisk pakke, men det er endnu uklart, hvad indholdet i en sådan pakke bliver. Landsstyremanden for Finansanliggender har som en del af forberedelsen til pakken haft forhandlingerne med de færøske fagforeninger. Forhandlingerne havde sigte på at indgå aftale om at udsætte en planlagt lønstigning på 3 pct., som ifølge overenskomsterne skulle træde i kraft d. 1. oktober 2010. Fagforeningerne har dog meddelt landsstyremanden, at de ikke er villige til at udsætte lønstigningen.

Landskassens indestående i Landsbanki Føroya

I henhold til lagtingslov nr. 31 af 21. februar 1995 om landskassens indlån og lån i Landsbanki Føroya (Færøernes Landsbank) skal landskassen have et indestående på mindst 15 pct. af BNP det foregående år, og landskassens lånoptagelse kan ikke overstige 70 pct. af mindsteindlånet i mere end 6 måneder. Landskassens indestående i Landsbanki Føroya i perioden 2004-2008 og mindstekravet er vist i *tabel 5.4*.

Tabel 5.4 Landskassens indestående i Landsbanki Føroya 2005-2008, mio. kr.

	2005	2006	2007	2008	2009
Landskassens indestående.....	1.302	997	2.322	2.318	1.376
Mindstekrav	1.500	1.500	1.500	1.500	1.780
Forskel	-198	-503	822	818	-404

Anm.: For 2005-2008 indestående december, for 2009 indestående april.

Kilde: Landsbanki Føroya.

Landskassen indestående i Landsbanki Føroya faldt i perioden 2002-2006, som følge af nedbringelse af landsstyrets gæld til staten og forringelser af DAU-saldoen. I 2007 og starten af 2008 er indestået dog øget væsentligt, hvilken kan henføres til de ekstraordinære indtægter vedr. privatiseringen af Føroya Banki og Atlantic Airways.

Landskassens indestående i Landsbanki Føroya har i dele af 2005-2007 været under mindstekravet. Det samme gør sig gældende pr. april 2009 – her er landskassens indestående 404 mio. kr. under mindstekravet. Landskassen har ifølge loven mulighed for i perioder at være under mindstekravet ved lånoptagelse i Landsbanki Føroya, jf. ovenfor.

Landskassens udlån og garantier

Landskassen har tidligere haft garantiforpligtelser for lån optaget af offentlige institutioner (f.eks. el-selskabet SEV, kommunerne og de offentlige udlånsfonde) samt private erhvervsvirksomheder. Garantierne har de senere år været forholdsvis begrænsede og faldt helt bort i 2008, *jf. tabel 5.5.*

Tabel 5.5 Landskassens udestående garantier ultimo året 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
	----- Mio. kr. -----				
<i>Offentlige låntagere i alt:</i>	94	80	59	3	0
Kommunerne.....	92	80	59	3	0
SEV (Elforsyning)	1	0	0	0	0
Telefonvæsenet	0	0	0	0	0
Andre offentlige virksomheder	1	0	0	0	0
<i>Private låntagere i alt:</i>	0	0	0	0	0
<i>I alt</i>	94	80	59	3	0

Kilde: Føroya Gjaldstova.

5.4 Færøske udlånsfonde

I april 2001 vedtog Lagtinget at oprette Vinnufamagrunnurin (Erhvervsfremmefonden). Fonden, der er oprettet som en ekstern fond, ledes af en bestyrelse på 5 personer valgt af landsstyremanden for erhvervsanliggender. Erhvervsfremmefonden har først og fremmest til formål at fremme erhvervslivets konkurrenceevne og internationalisering uden at yde drifts- og investeringstilskud. Fonden skal endvidere yde støtte til særskilte erhvervsfremmetiltag og projekter indenfor eksport, nyskabelse og forskning. Fonden skal ikke yde lån eller stille garantier, da det ikke er i overensstemmelse med landsstyrets politik om et bæredygtigt erhvervsliv.

Oprettelsen af Erhvervsfremmefonden skal ses i sammenhæng med ønsket om at koordinere og omstrukturere de forskellige erhvervsstøtteordninger. Erhvervsfremmefondens startkapital er blevet tilført fra 5 fonde, der blev aftaget med loven om Erhvervsfremmefonden. Fonden tilføres årligt 4-5 mio. kr. ved bevilling på finansloven. Pr. 31.12.2008 udgør egenkapitalen 47,4 mio. kr. Fonden har i 2008 ydet 6,7 mio. kr. i støtte (brutto), mens 0,6 mio. kr. er tilbageført, således at nettostøtten udgør 6,1 mio. kr.

5.5 Kommunernes økonomi

En samlet opgørelse over kommunernes økonomi i perioden 2005-2009 er vist i *tabel 5.6.*

Kommunerne budgetterer samlet set med et underskud på DAU-saldoen i 2008 og 2009 på henholdsvis 298 og 74 mio. kr. Seneste år med overskud for kommunerne var i 2005.

Tabel 5.6 Kommunernes økonomi 2005-2009

	2005	2006	2007	2008	2009
	----- Mio. kr. -----				
<i>Skatteindtægter</i>	1.141	1.291	1.402	1.368	1.371
<i>Drifts- og anlægsudgifter i alt: ...</i>	1.115	1.206	1.498	1.666	1.445
<i>Driftsudgifter</i>	805	898	993	1.044	1.050
<i>Anlægsudgifter</i>	293	381	488	595	349
<i>Renteudgifter, netto</i>	17	11	17	27	46
<i>DAU-saldo</i>	26	-85	-96	-298	-74

Anm.: For årene 2005-2007 er der i tabellen indsat regnskabstal, for årene 2008-2009 budgettal.
Kilde: Figgjarmálaráðið.

Stigende driftsudgifter i 2008 finansieres ved brug af likvider, optagelse lån samt øgede skatteindtægter.

Den gennemsnitlige kommunale skatteprocent er i 2009 på 20,78 pct. med 16 pct. som den laveste og 23,50 pct. som den højeste skatteprocent. Kommunerne kan frit fastsætte de kommunale skatteprocenter.

Ved udgangen af 2007 udgjorde de færøske kommuners samlede bruttogæld godt 0,8 mia. kr. Hertil kommer lån til bl.a. el-selskabet SEV, det fælleskommunale renovationselskab IRF og Tórshavn Havn. De færøske kommuner budgetterede i 2008 med et afdrag på gælden på 51 mio. kr., og de samlede kommunale betalinger til renter (netto) og afdrag budgetteres til at udgøre godt 4 pct. af de samlede skatteindtægter. I 1995 var det tilsvarende tal godt 40 pct. Der er endnu ikke offentliggjort regnskabstal for 2008.

Med den kommunale styrelseslov fra 2000 skal landsstyret ikke længere godkende de kommunale budgetter. For kommuner, hvis nettogæld er større end et års skatteindtægter med en skatteprocent på 23 pct., har landstyret dog hjemmel til at kræve ændringer i budgettet. Kommunerne kan med styrelsesloven fra 2000 uden landsstyrets godkendelse optage nye lån, hvis nettogælden ikke er større end et års skatteindtægter.

Det budgetterede underskud på 74 mio. kr. for 2009 er halvvejs inde i budgetåret vokset til 130 mio. kr., som følge af en stor ekstrabevilling til anlægsaktiviteter på 57 mio. kr. i Tórshavn Kommune. Kommunerne har herefter samlet set budgetteret med et underskud i år på 130 mio. kr. Heraf kan 105 mio. kr. alene henføres til Tórshavn Kommune. Underskuddet kan dog blive endnu større, idet der er udsigt til, at indtægterne falder mere end forventet.

5.6 Den samlede offentlige økonomi

Byrdefordelingen mellem staten og hjemmestyret

Byrdefordelingen, der udtrykker fordelingen mellem landskassens og statens samlede drifts- og anlægsudgifter, har tidligere primært varieret i takt med landskassens udgiftsniveau. Et stigende niveau i landskassens drifts- og anlægsudgifter vil medføre, at statens andel, der alene reguleres som det øvrige statsbudget, falder, mens et faldende niveau i landskassens drifts- og anlægsudgifter bevirker, at den statslige andel stiger. Med reduktionen af bloktilskuddet i 2002 blev der ændret væsentlig på byrdefordelingen.

I midten af 1970'erne udgjorde statens andel af statens og landskassens samlede drifts- og anlægsudgifter ca. 40 pct., men var i 1992 faldet til 24 pct. I perioden 1993-1998 har statens andel af statens og landskassens samlede udgifter udgjort mellem 29 og 32 pct. Med reduktionen af bloktilskuddet som følge af hjemmestyrets overtagelse af den offentlige forsorg og skolevæsen pr. 1. januar 2002 er statens andel af statens og landskassens samlede drifts- og anlægsudgifter siden faldet til 18 pct. i 2008. Tendensen er stadig faldende *jf. tabel 5.7.*

Tabel 5.7 Statens og landskassens drifts- og anlægsudgifter 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
	----- Mio. kr. -----				
Landskassen	3.624	3.739	3.838	4.045	4.536
Staten.....	946	958	949	965	995
I alt	4.566	4.697	4.787	5.010	5.531
	----- Pct. -----				
Statens andel.....	20,7	20,4	19,8	19,3	18,0

Kilde: Tabel 5.1 og 5.3.

6. Skatter og afgifter

6.1 Indledning

Sagsområdet skatter og afgifter er overtaget som færøsk særanliggende. Det indebærer, at skatte- og afgiftsbestemmelser fastsættes og administreres af færøske myndigheder. Områdets status som særanliggende medfører samtidig, at de øvrige dele af riget (Danmark og Grønland) sidestilles med det øvrige udland i skatte- og afgiftsmæssig henseende. Færøerne er med i den fællesnordiske dobbeltbeskatningsaftale og Færøerne indgik i 2001 en dobbeltbeskatningsaftale med Grønland og i 2007 en dobbeltbeskatningsaftale med Storbritannien. Der er ultimo 2001 gennemført en større kapitalvindings-skatte-reform.

Landskassen opkræver indkomstskat, kapitalvindingsskat, meromsætningsafgift (MVG – svarer til den danske moms), lønsumsafgift, vejskat (vægtafgift), told- og fremstillingsafgifter, registreringsafgifter og en række andre afgifter. Kommunernes indtægter kommer næsten udelukkende fra indkomstskatter.

6.2 Direkte skatter

De direkte skatter omfatter på Færøerne indkomstbeskatning af personer og selskaber samt rente- og udbytteskat. Der er hverken formueskat eller beskatning af fast ejendom.

Personbeskatning

Grundlaget for indkomstbeskatningen af personer er den skattepligtige indkomst i kalenderåret. For personer med fuld skattepligt omfatter den skattepligtige indkomst al indkomst, uanset om den er oppebåret på Færøerne eller i udlandet (globalindkomsten). Som indkomst betragtes endvidere visse former for naturalydelser (fri bolig og bil m.v.), mens lejeværdi af egen bolig ikke beskattes.

Opkrævningen af indkomstskat er siden 1984 foregået som kildeskat. Til brug for den endelige ligning indsender skatteyderen i marts måned selvangivelse for det forløbne år. Eventuelle restskatter forfalder til betaling i månederne maj, juni og juli i slutningsåret. Udbetaling af overskydende skat finder sted fra februar.

Med virkning fra 1992 blev der indført et bidrag til en arbejdsmarkedspensionsordning. Den 1. januar 2008 udgjorde bidraget til arbejdsmarkedspensionsordningen 1,75 pct. Den 1. juni 2001 indførtes en barselsordning, hvor bidraget fra og med 1. januar 2006 udgør 0,62 pct. Til arbejdsløshedsforsikringsordningen blev der i 1992 samtidig indført (tvungne) bidrag, som siden juli 2004 er fastsat til 1,0 pct. Ingen af disse bidrag kan fradrages ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst.

Personer under begrænset skattepligt betaler 42 pct. af A-indkomsten i skat og 1,0 pct. til arbejdsmarkedspensionsordningen.

For personer, der er fuldt skattepligtige til Færøerne, foretages der i forbindelse med den endelige skatteberegning en række fradrag i den beregnede bruttoskat.

Siden 2002 har grundbeløbet i folkepensionen været skattefrit, samtidig med at folkepensionisterne fra 2002 ikke længere får det særlige pensionsfradrag. Førtidspensionister har et pensionsfradrag på 16.200 kr. for enlige og 10.500 kr. for gifte.

I den beregnede landsskat fradrages der i 2009 et beløb på 5.500 kr. for hvert barn under 18 år. Herudover gives der i den beregnede kommuneskat et fradrag, der størrelsesmæssigt varierer fra kommune til kommune (mellem 2.500 og 7.000 kr.), ligeledes for hvert barn under 18 år. I Tórshavn kommune er fradraget i 2009 på 5.500 kr. pr. barn.

Renteudgifter kan kun fradrages, såfremt lånet er optaget til køb, opførelse, istandsættelse eller ombygning af egen bolig eller til uddannelsesformål. Retten til rentefradrag er begrænset til 60.000 kr. pr. person, i særlige tilfælde dog op til 120.000 kr. Fra og med 1997 kan private renteudgifter ikke fratrækkes i den udregnede skat og skal derfor ikke opgives på selvangivelsen, i stedet ydes der rentetilskud efter ansøgning. I 2000 var rentetilskuddet 44 pct. af renteudgifterne. I 2002 blev det sænket til 42 pct., og i 2004 blev det sænket yderligere til 40 pct.

Samlevende ægtefæller beskattes i princippet hver for sig, men der er mulighed for at udjævne indkomsterne. Fra og med indkomståret 2002 er det blevet muligt for en ægtefælle at overføre et eventuelt uudnyttet bundfradrag (30.000 kr. i 2009) ved beregning af landsskatten og kommuneskatten til den anden ægtefælle.

Skatteloftet blev pr. 1. januar 1997 sænket fra 52 pct. til 50 pct. Hertil kommer opkrævningen af de tvungne bidrag til arbejdsløshedsforsikringsordningen, barselsordningen og arbejdsmarkedspensionsordningen, der reelt betyder, at skatteloftet i 2009 vil være 53,37 pct.

Skattereformen 1997

Færøernes lagting vedtog ved årsskiftet 1996/1997 en omlægning af skattesystemet med henblik på en gradvis indførelse af et bruttoskattesystem. Hensigten med reformen var ydermere at få forenklet skattelovgivningen for såvel skatteyderne som skatteadministrationen. Omkring halvdelen af de eksisterende fradrag faldt bort med reformen, og på længere sigt var det hensigten helt at overgå til en ren bruttobeskatning med landsskattesatser mellem 30 og 35 pct.

En oversigt over gældende fradragmuligheder er vist i *tabel 6.1*.

Tabel 6.1 Oversigt over fradragmuligheder 2004-2007

	2004	2005	2006	2007
	----- Mio. kr. -----			
<i>Indtægtsfradrag:</i>	224,9	232,9	255,6	281,4
Arbejdsmarkeds pensioner	65,3	68,2	81,4	88,9
Ægtefællefradrag	0,1	0,0	0,0	0,1
Underskud ved udlejning	0,7	1,4	1,7	2,7
Underskud ved egen virksomhed ..	19,0	17,4	18,4	19,9
Tab af udlån, kautioner	0,1	0,9	0,3	0,0
Afskrivninger	0,6	0,7	1,4	0,0
Andre fradrag	0,4	0,5	0,7	2,8
Udlandsfradrag	5,3	12,7	11,1	18,3
Særlig søindkomstfradrag ¹⁾	133,4	131,1	140,6	148,7
<i>Skattefradrag:</i>	194,9	208,5	227,8	229,5
Pensionistfradrag	24,3	24,1	24,2	25,4
Børnefradrag	136,2	138,6	139,6	139,8
Skat betalt i udlandet	34,4	45,8	64,0	64,3

1) For fiskere og sømænd under FAS (Færøernes Internationale Skibsregister) ydes et særligt fradrag på 14 pct. i indkomsten før skatteberegningen, dog maks. 14 pct. af 470.000 kr.

Anm.: Fordelingen er opgjort juni 2009.

Kilde: TAKS Føroya.

Ændringer af skatteskalaen

Lagtinget vedtog den 21. december 2000 forskellige ændringer af skattelovgivningen. Ændringerne indebar bl.a., at skatteberegningen for både indkomstkatten til landskassen og indkomstkatten til kommunerne blev ændret ad to gange, første gang i 2001 og atter i 2002.

For landsskattens vedkommende blev bundfradraget hævet og de øverste progressionstrin hævet. Endvidere reduceredes skattesatserne på de tre laveste skalatrin. For den kommunale skatteberegning var der med de vedtagne ændringer alene tale om, at bundfradraget forhøjedes svarende til ændringerne ved beregningen af landsskatten.

Ændringerne medførte et samlet provenutab for land og kommuner på ca. 81 mio. kr. Bundgrænsen eller progressionstrinnene havde ikke været ændret siden indkomståret 1996, hvorfor den reelle lempelse var mindre end tallet umiddelbart antyder.

Målt i procent gav ændringerne de største lettelser til lav- og mellemindkomsterne, men i kroner for indkomster mellem 150.000 og 500.000 kr. Personer med en årlig skattepligtig indkomst på over 540.000 kr. fik ingen skattelettelse.

I april 2003 vedtog et enigt Lagting at lette indkomstskatten med yderligere 123 mio. kr. over to år: 52 mio. kr. i 2003 og 71 mio. kr. i 2004.

For skatteåret 2005 blev der igen gennemført skattelettelser for ca. 60 mio. kr. Skattelettelsen blev igen gennemført ved at forhøje bundfradraget og progressions-trinene og samtidig reducere skattesatserne på progressionstrinene. Der er efter samme model efterfølgende gennemført lettelser i landsskatten på skønsmæssigt 92 mio. kr. i 2006, 65 mio. kr. i 2007 og 72 mio. kr. i 2008. Hvert af årene er der desuden gennemført lettelser i indkomstskatten til kommunerne på ca. 13 mio. kr.

Beregning af indkomstskatten til landskassen i 2009:

Er den skattepligtige indkomst mindre end 30.000 kr. betales 0 pct. i skat.

Er den skattepligt. indk. højere end kr.	men lavere end kr.	betales kr.	af kr.	og pct. af resten
30.000	70.000	0	30.000	7,0
70.000	140.000	2.800	70.000	18,0
140.000	270.000	15.400	140.000	21,0
270.000	...	42.700	270.000	33,0

Indkomstskatten til kommunerne beregnes af samme indkomst som anvendes ved beregningen af landsskatten, idet der for 2009 er et bundfradrag på 30.000 kr. Skatten udskrives med samme procent for alle skatteyderne i kommunen (proportionalbeskatning).

Den gennemsnitlige kommunale skattesats er 20,78 pct. i 2009. Laveste kommunale skattesats i 2007 er 16 pct., den højeste 23,50 pct. Kirkeskatteprocenten er fastlagt til 0,6 pct. i 2009.

Personlige skatteydere og skattepligtige indkomster

I *tabel 6.2.* er vist det samlede antal personlige skatteydere fordelt efter størrelsen af de skattepligtige indkomster i 2007 samt de enkelte indkomstgruppers andel af den samlede skattepligtige indkomst. Der forelå ikke en opgørelse for 2008 ved beretningens afslutning.

Knap 40 pct. af de personlige skatteydere havde i 2007 en skattepligtig indkomst på 100.000 kr. og derunder. Disse skatteydere tegnede sig tilsammen for godt 8 pct. af de samlede skattepligtige indkomster, men kun knap 3 pct. af skatteprovenuet. Hovedparten af skatteyderne befinder sig i gruppen 100.000-500.000 kr.. Denne gruppe har ca. 75 pct. af de skattepligtige indkomster og 76 pct. af skatteprovenuet. Omkring 10 pct. af skatteyderne tjener mere end 500.000 kr. pr. år og betaler knap 14 pct. af den samlede skat.

Table 6.2 Det samlede antal personlige skatteydere 2007

Skattepligtig indk. i 1.000 kr.	Antal personer	Andel i pct.	Skattepligt. indk. i alt	Andel i pct.	I alt skat	Andel i pct.
< 0	54	0,12	-5.600	-0,07	-284	-0,01
0	1.159	2,67	0	0,00	-2.135	-0,08
0-100	14.971	34,51	656.072	7,92	80.151	2,88
100-200	9.525	21,96	1.431.970	17,28	377.856	13,60
200-300	8.113	18,70	2.015.761	24,33	660.711	23,78
300-400	5.383	12,41	1.851.699	22,35	689.111	24,80
400-500	2.252	5,19	998.410	12,05	397.491	14,30
500-600	900	2,07	489.004	5,90	199.998	7,20
600-700	443	1,02	285.854	3,45	119.947	4,32
700-800	210	0,48	156.303	1,89	67.336	2,42
800-900	108	0,25	91.163	1,10	40.140	1,44
900-1.000	75	0,17	71.043	0,86	33.131	1,19
1.000-1.500	155	0,36	181.495	2,19	85.637	3,08
1.500-2.000	18	0,04	30.892	0,37	14.465	0,52
>2.000	12	0,03	30.993	0,37	15.227	0,55
<i>I alt</i>	<i>43.378</i>	<i>100,00</i>	<i>8.285.059</i>	<i>100,00</i>	<i>2.778.782</i>	<i>100,00</i>

Anm.: Fordelingen er opgjort juni 2009.

Kilde: TAKS Føroya.

Selskabsbeskatningen

Aktieselskaber m.v., som er registreret på Færøerne, betragtes som hjemmehørende, og er derved skattepligtige til Færøerne af deres globalindkomst.

Grundlaget for skatteansættelsen af selskaber for et givet skatteår er selskabets indkomst i den regnskabsperiode, der udløber i eller falder sammen med det foregående kalenderår.

Som skattepligtig indkomst betragtes globalindkomsten (dvs. al indkomst uanset oprindelsesland) med fradrag af udgifter, som er anvendt til at erhverve, sikre og vedligeholde indkomsten. Fradragene omfatter således bl.a. løbende driftsudgifter (herunder renter af investerings- og driftsgæld), afskrivninger samt tab og henlæggelser til drifts- og investeringsfond.

Selskabsskatten udgør 49 pct. af den skattepligtige indkomst for selskaber med aktiekapital/anpartskapital på under kr. 80.000. For selskaber med aktie/anpartskapital over kr. 80.000 udgør selskabsskatten 18 pct. Provenuet fordeles med 62 pct. til landskassen og 38 pct. til kommunerne.

Eventuelle fremtidige indkomster erhvervet ved produktionen af kulbrinter, og dermed ikke den tilknyttede virksomhed i forbindelse hermed, vil dog fortsat blive beskattet med 27 pct. Provenuet vil alene tilfalde landskassen.

Antallet af skattepligtige selskaber udgjorde 2.940 i regnskabsåret 2007, *jf. tabel 6.3.*

Tabel 6.3 Skattepligtige selskaber 2007

Skattepligtig indk. i 1.000 kr.	Antal selskaber	Andel i pct.	Skattepligtig indkomst	Andel i pct.
< 0	1.874	63,74	0	0,00
0-50	224	7,62	4.856	0,23
50-100	135	4,59	10.268	0,48
100-200	156	5,31	23.098	1,09
200-300	117	3,98	28.590	1,34
300-400	67	2,28	22.814	1,07
400-500	46	1,56	20.803	0,98
500-1.000	133	4,52	96.435	4,54
1.000-2.000	93	3,16	131.614	6,19
2.000-3.000	32	1,09	77.024	3,62
3.000-4.000	17	0,58	60.264	2,83
4.000-5.000	10	0,34	45.892	2,16
5.000-10.000	18	0,61	126.085	5,93
> 10.000	18	0,61	1.478.658	69,54
<i>I alt</i>	<i>2.940</i>	<i>100</i>	<i>2.126.401</i>	<i>100</i>

Anm.: Fordelingen er opgjort juni 2008.

Kilde: TAKS Føroya.

Knap 76 pct. af selskaberne havde en skattepligtig indkomst på under 100.000 kr., og disse selskaber havde samtidig en andel på under 1 pct. af den samlede selskabsindkomst. 0,6 pct. af selskaberne havde en skattepligtig indkomst på over 10 mio. kr., men bidrager med knap 70 pct. af den samlede skattepligtige selskabsindkomst.

Kapitalvindingskattereformen 2001

Lagtinget vedtog den 20. december 2001 lov om beskatning af kapitalgevinster (kapitalvindingskatteloven). Som kapitalgevinster efter kapitalvindingskatteloven regnes bl.a.:

- 1) Gevinst og tab ved salg og anden afhændelse af aktier, obligationer, investeringsbeviser samt pante- og gældsbreve m.v.
- 2) Frigørelse af gæld
- 3) Købe- og salgsrettigheder til værdipapirer og fordringer omfattet af 1) og 2)
- 4) Udbytte
- 5) Renteindtægter

Lovens bestemmelser trådte i kraft den 16. november 2001. Det betyder, at kapitalgevinster og -tab stadfæstet denne dag eller senere skal behandles efter den nye kapitalvindingsskattelov. Det samme gør sig gældende for renteindtægter tilskrevet samt udloddet udbytte efter 16. november 2001 eller senere. Loven af 20. december 2001 indeholdt særlige overgangsregler for salg og afhændelse af værdipapirer nævnt under 1) og som er erhvervet inden 16. november 2001. Overgangsreglerne er beskrevet nærmere i afsnittet om gevinster og tab af aktier, investeringsbeviser m.v.

Formålet med den nye kapitalvindingsskattelov er at sikre en enklere og mere ensartet beskatning af alle former for kapitalindkomst, både beskatningen af det løbende afkast og gevinst/tab ved afhændelse af alle former for kapitalanbringelse.

Alle som har kapitalgevinster skal sammen med den almindelige selvangivelse indlevere en kapitalvindingsskatteopgørelse, hvor alle gevinster og tab, som er skattepligtige i henhold til kapitalvindingsskatteoven lægges sammen og beskattes med 20 pct. for juridiske personer og 35 pct. for fysiske personer.

Gevinster og tab af aktier, investeringsbeviser m.v.

Gevinster og tab ved salg og anden afhændelse af aktier, investeringsbeviser m.v., som er erhvervet 16. november 2001 eller senere, bliver beskattet som kapitalgevinst i henhold til kapitalvindingsskatteoven. Kapitalgevinsten er skattepligtig uanset ejertid af aktien eller investeringsbeviset. Tab ved salg og anden afhændelse af aktier, investeringsbeviser m.v. kan fratrækkes i anden kapitalvindingsindkomst.

For aktier, investeringsbeviser m.v. erhvervet inden 16. november 2001 gælder ifølge kapitalvindingsskatteoven fra december 2001 særlige overgangsregler, der stort set svarer til de gamle regler i værdipapirhandelsloven. Overgangsreglerne skelnede således også mellem ejertiden, *jf. tabel 6.4*. Overgangsreglerne er siden ændret væsentligt, *jf. afsnittet efter tabel 6.4*.

Med virkning fra 20. maj 2006 er overgangsreglerne i kapitalvindingsskatteoven ændret.

Fra lovens ikrafttræden, dvs. fra den 20. maj 2006, og frem til 31. december 2006 var der ifølge nye overgangsregler skattefrihed for alle gevinster og tab af gevinster, samt tab ved afhændelse af aktier, investeringsbeviser m.v. anskaffet før 16. november 2001. Dette gælder både for mindretals- og hovedaktionærer og uanset ejertid.

Tabel 6.4. Beskatning af gevinster og tab af aktier, investeringsbeviser m.v.

	<i>Mindretsaktionærer (< 25 pct. af aktiekapitalen og ≤ 50 pct. af stemmeretten)</i>	<i>Hovedaktionær (≥ 25 pct. af aktiekapitalen eller > 50 pct. af stemmeretten)</i>
<i>Ejertid mindre end 3 år</i>	Kapitalvindingsindkomst: Selskaber: 18 pct. Personer: 35 pct.	Kapitalvindingsindkomst: Selskaber: 18 pct. Personer: 35 pct.
<i>Ejertid over 3 år, men mindre end 10 år</i>	Skattefri indkomst	Kapitalvindingsindkomst: Selskaber: 18 pct. Personer: 35 pct.
<i>Ejertid over 10 år</i>	Skattefri indkomst	Skattefri indkomst

Fra den 1. januar 2007 aftages skattefriheden for aktier, investeringsbeviser m.v. erhvervet inden 16. november 2001 for alle aktionærer uanset ejertid. Skattepligten vil fremover kun gælde for den værdiforøgelse, der konstateres 1. januar 2007 og senere. Til formålet skal værdien af aktier m.v. fastsættes pr. 31. december 2006.

Gevinster og tab af investeringer der er en del af en pensionsordning beskattes ikke efter den nye kapitalvindingsskattelev, men beskattes efter særskilt lovgivning og først ved udbetaling af pensionen.

Gevinst og tab af obligationer m.v.

Gevinst og tab ved indfrielse, salg og anden afhændelse af obligationer m.v. beskattes som kapitalgevinst ifølge kapitalvindingsskattelev. Kapitalgevinster beskattes med 18 pct. for juridiske personer, for fysiske personer er skattesatsen 35 pct.

For fysiske personer gælder, at kun samlede gevinster over 10.000 kr. skal medregnes ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst efter kapitalvindingsskattelev.

Der er kun fradragsret for tab af obligationer, gældsbreve og pantebreve, som er registreret i en værdipapircentral.

Udbytte

Udbytte, som er udloddet 16. november 2001 eller senere, beskattes med 18 pct. for juridiske personer og 35 pct. for fysiske personer. Det gælder uanset om udbyttet er udloddet af færøsk eller udenlandsk selskab.

Både før og efter 16. november 2001 var det ved kapitalvindingsskattelevs ikrafttræden den 20. december 2005 gældende, at selskaber og fonde, som var fuldt skattepligtige på Færøerne, og som ejede 25 pct. eller mere af aktiekapitalen/indskudskapitalen i det udloddende selskab, ikke skulle betale skat af udbyttet. Med virkning fra 20. maj 2006 er kravet om 25 pct. ejerskab for skattefritagelse aftaget.

Renteindtægter og -udgifter

Fra den 16. november 2001 skal fysiske personer og dødsboer ved opgørelsen af kapitalindkomst medregne alle renteindtægter af indestående i færøske og udenlandske pengeinstitutter/postgiro, renter af private udlån fra personer eller selskaber, renter af færøske og udenlandske pante- og gældsbreve og obligationer. Renteindtægterne beskattes med 35 pct. For juridiske personer er renteindtægter almindelig skattepligtig indkomst og medgår ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst.

Med ikrafttræden af ændringen af kapitalvindingsskatteloven den 20. maj 2006 kan privatpersoner med virkning fra indkomståret 2006 og frem fratække renteudgifter af lån optaget i forbindelse med køb af værdipapirer. Renteudgifterne kan kun fratækkes i positive kapitalgevinster. Renteudgifterne kan fremføres i op til 5 år.

Erhvervsmæssig virksomhed

Hvis der er tale om, at virksomheden handler med værdipapirer udelukkende med salg for øje (har handel med værdipapirer som en næringsvej), skal gevinst eller tab alene medregnes ved opgørelsen af virksomhedens almindelige skattepligtige indkomst.

6.3 Indirekte skatter

De indirekte skatter er kendetegnet ved, at den skatteudløsende begivenhed er produktion eller omsætning af varer eller tjenester. På Færøerne omfatter de indirekte skatter meromsætningsafgift (MVG – svarer til den danske moms), told, fremstillingsafgifter, lønsumsafgift, vægtafgift (vej-skat), registreringsafgift på motorkøretøjer, rejseafgift, olieafgift, arveafgift samt andre former for punktafgifter.

Merværdiafgift (MVG)

Varer samt arbejds- og tjenesteydelser pålægges en merværdiafgift på 25 pct., idet der dog er en række undtagelser eksempelvis er bøger undtaget. Indførelse af MVG har for visse varegrupper betydet prisstigninger, idet varerne tidligere var belagt med en særlig lav importafgift, mens andre varer er faldet i udsalgspris, fordi disse varegrupper var belagt med særligt høje indførselsafgifter.

Fremstillingsafgifter

Der er fastsat produktionsafgifter på øl, sodavand, chokolade og sukkervarer. Afgifterne på disse varer er øget væsentlig de seneste par år. Produktion af berusende drikke var indtil 1980 forbudt på Færøerne. Siden er forbudet lempet, således at de færøske bryggerier fik tilladelse til at fremstille øl, som indeholder indtil 5,8 vægtprocent alkohol. Der er fastsat en produktionsafgift for sådant øl, omtrent svarende til indførselsafgiften.

Lønsumsafgift

Lønsumsafgiften opkrævedes første gang i 1994. Afgiften opkræves fra følgende virksomhedstyper:

- Lægevirksomhed, tandlæge- og anden dentalvirksomhed, kiropraktik, fysioterapi og anden egentlig sundhedspleje.
- Forsikringsvirksomheder.
- Bank-, sparekasse- og finansieringsvirksomhed.

Afgiftsgrundlaget for de førstnævnte virksomheder er lønsummen med tillæg af overskud eller fradrag af underskud af selvstændig virksomhed, mens det de to andre grupper er virksomhedens lønsum i afgiftsperioden. Afgiften er 2,5 pct. af afgiftsgrundlaget for virksomheder indenfor sundhedsområdet, og 5 pct. for de to sidstnævnte grupperinger.

Vejskat (vægtafgift)

Med hjemmel i en lagtingslov fra 1982 om vægtafgift af motorkøretøjer m.v. opkræves en årlig afgift af motorkøretøjer indregistreret på Færøerne. Afgiftssatsen varierer – ud over med motorkøretøjets vægt – for de forskellige typer af køretøjer (personbiler, hyrevogne, busser, vare- og lastvogne m.v.) Af afgiftspligtige køretøjer, der er indrettet til at benytte anden drivkraft end benzin, svares tillige en udligningsafgift.

Registreringsafgift (motorkøretøjer)

Registreringsafgiften på motorkøretøjer blev indført i efteråret 1986 til afløsning af den tidligere indførselsafgift på motorkøretøjer. Lagtingsloven om registreringsafgift blev ændret i februar 1995. Med ønsket om at fremme bilsalget og dermed landskassens indtægter ændredes beregningsgrundlaget for afgiften, så afgiften nu er en ren værdiafgift.

Arveafgift

Afgiftsgrundlaget er fastlagt i en ældre lovgivning og beregnes efter mere lempelige regler end den danske arveafgift. Afgiften opkræves af skifteretten (Sorenskriveren). Landsstyret fremsatte i efteråret 1994 og igen i foråret 1996 forslag om forhøjelse af arveafgifterne, men forslagene mødte modstand i Lagtinget og blev i begge tilfælde forkastet.

Olieafgift

I oktober 1986 blev der indført en særlig afgift på brændselsolie m.v. Provenuet ved afgiften tilfalder landskassen. Frem til april 2000 var der tale om en variabel olieafgift, idet olieafgiften var fastlagt til 0,95 kr. pr. liter, men blev reguleret alt efter om salgsprisen på olie, inkl. afgift, var over eller under 2,45 kr. For hver øre salgsprisen kom op over hhv. ned under 2,45 kr., blev afgiften mindsket hhv. forhøjet med 0,5 øre. Olieafgiften er nu ved lov fastlagt til 0,80 kr. pr. liter.

Rejseafgift

Afgift på udlandsrejser fra Færøerne blev indført med virkning fra juni 1987. Afgiften blev i 1994 nedsat fra 300 til 120 kr.

6.4 Opkrævede skatter og afgifter

Det samlede skatte og afgiftsprovenu i årene 2004-2008 fordelt på hovedtyper er vist i tabel 6.5.

Tabel 6.5 Samlet skatte- og afgiftsprovenu 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
	Mio. kr.				
<i>Indkomstskatter:</i>	2.673	2.667	2.897	3.068	3.166
Landsskat.....	1.320	1.321	1.339	1.370	1.289
Kommuneskat.....	1.104	1.133	1.260	1.328	1.329
Selskabsskat	173	169	229	258	377
Kulbrinteskot, personer	5	2	1	9	17
Kapitalindvindingsskat.....	62	30	56	89	141
Pensionsafgift (35 pct.)	9	12	12	14	13
<i>Afgifter:</i>	1.406	1.462	1.777	1.965	1.858
MVG	941	989	1.149	1.298	1.240
Told	204	184	216	225	217
Fremstillingsafgift	18	19	19	20	19
Olieafgift	68	64	62	67	67
Vejskat.....	50	52	78	84	87
Lønsumsafgift.....	12	13	14	15	17
Rejseafgift	11	12	13	13	15
Registreringsafgift.....	68	92	138	147	100
Arveafgift	3	5	6	7	6
Indbetaling barselsordning	29	30	80	86	87
Diverse øvrige afgifter.....	2	2	2	3	3
<i>I alt</i>	4.079	4.129	4.674	5.033	5.024

1) Skat af indkomst i forbindelse med forundersøgelser og anden tilknyttet aktivitet i forbindelse med kulbrinteefterforskning ved Færøerne.

Anm.: Fordelingen er opgjort juni 2009.

Kilde: TAKS Føroya.

7. Infrastruktur og turisme

7.1 Indledning

Der er gennem en lang årrække investeret i en udbygning og modernisering af trafikforholdene på Færøerne og kommunikationsforbindelserne til omverdenen.

Udbygningen er gennemført for at skabe de bedst mulige forudsætninger for en fortsat erhvervsmæssig og befolkningsmæssig udvikling, som også omfatter øernes mindre lokalsamfund.

7.2 Vejnettet og motorkøretøjer

Vejnettet

Landsverk (Landsingeniøren) anlægger og vedligeholder landsvejnettet, mens bygdevejene anlægges og vedligeholdes af kommunerne. Landskassens udgifter til veje og tunneller finansieres ved bevillinger på de årlige lagtingsfinanslove. Landskassens udgifter til veje og tunneller har i en årrække været på godt 100 mio. kr. årligt, *jf. tabel 7.1.*, men har været væsentlig højere de to seneste år.

Tabel 7.1 Landskassen udgifter veje og tunneller 2003-2007

	2003	2004	2005	2006	2007
	----- Mio. kr. -----				
Nyanlæg af veje og tunneller.....	38,9	31,8	69,5	141,5	124,6
Stenbrud og asfaltværk.....	3,4	8,4	-5,7	-8,4	-8,6
Vedligeholdelse og forbedringer.....	49,3	52,0	47,6	51,1	57,1
Værksteder og maskiner m.v.....	-4,6	-5,6	12,6	8,6	5,4
Færgelejer.....	1,5	0,9	1,3	1,1	0,8
I alt.....	88,5	87,5	125,3	193,9	179,3

Kilde: Landsverk.

Det samlede landsvejnet (inkl. tunneller) på Færøerne er på ca. 470 km, heraf er 99,5 pct. asfalteret vej.

I december 2002 blev Vágatunnelen – der forbinder Vágar med Streymoy – indviet. Tunnelen kostede 240 mio. kr. og er 4,9 km lang. Anlægget er dels finansieret over finansloven, dels gennem lån, hvis tilbagebetaling finansieres via brugerbetaling.

Den 29. april 2006 åbnede tunnelen til Klaksvik, og der er dermed skabt et sammenhængende vejnet mellem størstedelen af Færøerne. Suðuroy og Sandoy er således de eneste større færøske øer, der ikke er en del af det sammenhængende vej og tunnelsystem. Nordoyatunnelen er 6,3 km lang har kostet 355 mio. kr. Finansieringen er sket ved et

indskud på 235 mio. kr. fra landskassen. Restbeløbet lånefinansieres og tilbagebetales via brugerbetaling.

Motorkøretøjer

Antallet af motorkøretøjer har været jævnt stigende over årene i takt med den økonomiske vækst og udbygningen af vejnettet, *jf. tabel 7.2*.

Tabel 7.2 Antal indregistrerede motorkøretøjer ultimo året 2003-2007

	2003	2004	2005	2006	2007
	----- Antal køretøjer -----				
Personbiler.....	16.993	17.420	18.040	18.975	20.085
Last- og varevogne.....	3.918	4.005	4.017	4.178	4.465
Påhængsvogne.....	1.638	1.746	1.868	1.924	2.042
Busser.....	201	207	214	222	230
Hyrevogne.....	92	93	100	101	109
Motorcykler.....	378	498	567	736	789
I alt.....	23.220	23.969	24.806	26.136	27.720

Kilde: Akstovan (Biltilsynet på Færøerne).

Der blev i 2006 indregistreret i alt 2.866 nye motorkøretøjer. I 2004 og 2005 blev der indregistreret henholdsvis 1.764 og 2.199 nye motorkøretøjer.

Den kollektive persontransport på Færøerne varetages af det offentlige busselskab Bygdaleiðir, som udliciterer alle 22 busruter til private busselskaber, samt af et antal private busselskaber. Godstransporten til lands varetages af private vognmandsfirmaer. Det landsejede rederi Strandfaraskip Landsins har gods- og persontransport mellem øer uden fast vejforbindelse.

7.3. Havne, skibsflåden og skibstransport

Havne

Havne og landingspladser på Færøerne bygges og drives som hovedregel af kommunerne. Landskassen yder dog i visse tilfælde tilskud og støtte, når det drejer sig om havneanlæg, der skal betjene landets bil- og passagerfærger.

I 2008 var landskassens samlede investeringer i havneudbygninger og vedligeholdelse af disse kun 1,2 mio. kr., *jf. tabel 7.3*. Der foreligger ikke en oversigt over de kommunale investeringer i havne m.v. De fire største havne er Tórshavn, Runavík, Fuglafjørður og Klaksvík.

Tabel 7.3. Samlede investeringer i havne og landingspladser 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
	----- Mio. kr. -----				
Større havne inkl. byggemodning....	107,7	21,6	68,2	53,2	-
Mindre havne og landingspladser....	9,9	5,5	0,0	16,1	1,2
I alt	117,6	27,1	68,2	69,3	1,2

Kilde: Landsverk.

Skibsflåden

Størstedelen af den færøske skibsflåde udgøres af fiskerflåden, *jf. tabel 7.4.* Antallet af fiskeriskibe har de seneste år stabiliseret sig efter markante fald igennem 1990'erne. Da den færøske fiskeflåde var størst i 1988 udgjorde den 267 fartøjer. Mens antallet af fiskeriskibe er faldet, så er der ikke sket en tilsvarende tilpasning i fiskerflådens størrelse målt i BRT. I 1988 var den samlede fiskerflåde på 64.400 BRT eller stor set det samme som i 2001-2003. I takt med at mindre både har forladt fiskerflåden, er de blevet erstattet af færre, men tilsvarende større skibe.

Tabel 7.4. Skibsflåden på Færøerne i antal og 1.000 BRT 2002-2007

	2002		2003		2005		2007	
	Antal	BRT	Antal	BRT	Antal	BRT	Antal	BRT
Fiskeriskibe	186	70	186	70	158	78	150	104
Fragtskibe	20	11	21	12	15	49	13	47
Passagerskibe	12	14	12	54	10	57	8	51
Sandbåde	11	3	11	3	7	3	8	6
Tankskibe	2	2	2	2	2	2	6	1
Forskningsskibe...	1	1	1	1	1	1	1	1
Redningsskibe	4	3	4	3	2	2	2	2
Andre	15	2	29	7	54	23	74	40
I alt	251	105	266	151	249	215	257	252

Anm.: Der foreligger ikke tal for skibsflåden på Færøerne i 2004 som følge af overgang til ny opgørelsesmetode.

Tallene for antal BRT fra 2005 og frem er således ikke helt sammenlignelige med tallene for 2002-2003.

Opgørelsen omfatter kun skibe over 20 BRT. Der foreligger desuden ikke oplysninger for 2006 og 2008.

Kilde: Hagstova Føroya.

Skibstransport

Færgeforbindelsen mellem øerne varetages næsten udelukkende af det offentlige gennem Strandfaraskip Landsins (Strandferðslan), der betjener 8 ruter.

Fragt- og passagertrafikken til og fra Færøerne varetages af private danske, islandske og færøske rederier. Rederiet Smyril Line besejler Færøerne med færgen Norröna, som har plads til 1.482 passagerer og 800 personbiler. Færgen anvendes også til fragtransport. Udover at sejle mellem Færøerne og Danmark sejler færgen også til Seyðisfjörður i Island. Fra sommeren 2009 sejler Norröna to ugentlige ture mellem Danmark (Hanstholm)

og Færøerne og en tur mellem Færøerne og Island. Uden for sommersæsonen sejles der kun mellem Færøerne og Danmark (Esbjerg) en gang om ugen, samt en ugentlig tur mellem Færøerne og Island.

7.4. Luftfart

Statens luftfartsvæsen forestod driften af Vágar lufthavn indtil 1. maj 2007, hvorefter lufthavnen blev overdraget til Færøernes landsstyre. Efter overdragelse af lufthavnen til færøske myndigheder den 1. maj 2007 blev lufthavnen den 14. juni 2007 oprettet som et offentlig ejet aktieselskab – P/F Vága Floghavn.

Vágar Lufthavn er den eneste lufthavn på Færøerne. Der er herudover 12 helikopterlandingspladser rundt omkring på øerne. Landingspladserne er anlagt og ejet af Færøernes landsstyre og beflyves af Atlantic Airways helikopterservice. I 2007 gjorde knap 8.000 personer brug af muligheden for at flyve med helikopter mellem øerne.

En planlagt udbygning af lufthavnen finansieres ved en nedbringelse af egenkapitalen i Investeringsfonden for Færøerne på 365 mio. kr. Landingsbanen planlægges udbygget fra 1.250 meter til 1.600 meter og terminalområdet udbygget med 5.700 m². De forventede omkostninger til opdateringen af lufthavnen er anslået til 365 mio. kr. Forarbejdet i forbindelse med forlængelse af landingsbanen samt udvidelse af terminal m.v. er i gang, og især baneforlængelsen prioriteres højt, da Atlantic Airways efter planen skal have leveret et Airbus-fly i 2011, som kræver en længere bane end de fly, som selskabet benytter i øjeblikket.

Ruten mellem Færøerne (Vágar) og Danmark (København, Billund og Aalborg) beflyves af det færøsk ejede selskab Atlantic Airways. Antallet af flypassager til og fra Færøerne steg betydeligt til og med 2007, *jf. tabel 7.5*. Stigningen var dog begrænset i 2008, og for 2009 kan der forventes et fald i antal flypassagerer via lufthavnen på Færøerne. Lufthavnen regner med en nedgang i antal passagerer i 2009 på ca. 3 pct., men for årets første fem måneder har faldet været markant større, nemlig 12 pct.

Tabel 7.5. Flypassagerer til og fra Færøerne 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
	----- Antal personer -----				
<i>Ankommet fra:</i>					
Danmark	69.176	75.791	86.693	98.871	95.801
Norge.....	1.877	1.758	3.439	1.336	2.095
Island.....	5.790	6.621	8.003	8.044	6.625
Storbritannien.....	4.018	4.167	4.019	4.582	4.269
Andre lande	596	853	211	355	364
I alt	81.457	89.190	102.365	108.188	109.154
<i>Afrejst til:</i>					
Danmark	70.353	75.777	86.411	94.154	95.662
Norge.....	1.458	1.863	3.402	1.149	2.183
Island.....	5.614	6.746	7.887	7.856	6.638
Storbritannien.....	3.894	3.900	3.711	4.658	4.178
Andre lande	904	815	275	460	357
I alt	82.223	89.101	101.686	108.277	109.018
Passagerer i alt.....	163.677	177.291	204.051	216.465	218.172

Kilde: P/F Vága Floghavn

Fra den 16. december 2006, hvor det kun syv måneder gamle færøske flyselskab FaroeJet ophørte med sine aktiviteter og gik i betalingsstandsning, har Atlantic Airways været det eneste selskab med fast flyvning til og fra Færøerne.

Antallet af passagerer med det færøske flyselskab Atlantic Airways, der blev oprettet i 1987, er steget jævnt gennem en lang periode og markant fra 2007 til 2008. Selskabet havde i 1998 ca. 75.000 passagerer og i 2007 var antallet steget til over 359.000 (inkl. helikopterflyvninger på Færøerne og charterflyvninger i udlandet). Fra 2007 til 2008 er passagerantallet steget markant med knap 234.000 passager til i alt 593.113 passagerer. Stigningen kan henføres til udenlandske charterflyvninger. Knap 63 pct. af passagererne i 2008 kan henføres til charterflyvning og godt 36 pct. til faste ruteflyvninger. Lidt over 1 pct. stammer fra helikopterflyvningen.

Atlantic Airways har i 2008 haft syv fly i drift, der servicerer Atlantic Airways rutenet med tilhørende charteropgaver. Flyene, der er af typen Bae-146-200, Avro RJ-85 og RJ-100 kan medbringe 84-95 passagerer. I januar 2008 underskrev Atlantic Airways en aftale med Airbus om levering af et fly af typen A 319, der forventes sat i drift i 2011, når landingsbanen i Vágar lufthavn efter planen er forlænget fra de nuværende 1.250 m. til 1.600 m. Et A 319 kan medbringe 130-150 passagerer og kan således laste betydeligt mere end selskabets nuværende fly. Atlantic Airways helikopterservice råder desuden over tre helikoptere; henholdsvis to Bell-412 og en AW 139. Helikopterne af typen Bell-412 anvendes af Atlantic Airways helikopterservice til Search- and Rescue opgaver ved

Færøerne jf. aftale med Landsstyreområdet for fiskerianliggende samt til ruteflyvning mellem øerne på Færøerne. AW 139-helikopteren har bl.a. været anvendt til flyvninger i forbindelse med olieindustrien i Holland. Selskabet solgte i december 2008 sin ældste helikopter, der var af typen Bell 212, til Air Greenland.

Atlantic Airways har ruteflyvning mellem Danmark og Færøerne. Der flyves året rundt til København og Billund, samt i sommersæsonen til Ålborg. Derudover flyver selskabet hele året mellem Færøerne og Island. Ruten mellem Færøerne og Island beflyves efter aftale med Icelandair alene af Atlantic Airways. I 2008 havde selskabet en aftale med Air Iceland om flyvning til Narsarsuaq i Grønland. Aftalen forventes at fortsætte i 2009. I sommerperioden flyves der desuden til London og Stavanger samt enkelte turer til Dublin.

Den øgede aktivitet og markante stigning i passagerantallet, som især har været de seneste år, skyldes en væsentlig øget charterflyvning i udlandet. Atlantic Airways har haft flere aftaler om flyvninger i udlandet; bl.a. har haft med Aker Kværner i Norge om flyvning af et stort antal personer frem til og med efteråret 2007 i forbindelse med Norsk Hydros udbygning af gas-produktionen i Molde. Det var oprindeligt Atlantic Airways plan at tilbagelevere to leasede fly, da flyvningen for Aker Kværner ophørte, men da SAS tog sine DASH 8-fly ud af drift efter problemer med landingsstellet, indgik Atlantic Airways aftale med SAS om at flyve på ruterne fra København til London City Airport og Stavanger, og beholdt derfor flyene i flåden. Atlantic Airways indgik siden en aftale frem til april/maj 2009 med SAS om udlejning af tre fly til SAS til brug på ruterne fra København til London, Birmingham og Stavanger. Atlantic Airways forventer mindre charterflyvning i 2009 og vil i den forbindelse tilpasse driften tilsvarende; bl.a. ved at tilbagelevere to fly, hvor leasingaftalerne udløber i henholdsvis foråret og efteråret 2009.

Fremgangen i passagertallet for Atlantic Airways kan aflæses i selskabets regnskaber for de senere år. Omsætningen er steget fra 199 mio. kr. i 2003 til 547 mio. kr. i 2008. Overskuddet efter skat var på knap 15,3 mio. kr. i 2008 mod knap 23,8 mio. kr. året før. Egenkapitalen udgør ultimo 2008 godt 221 mio. kr. Personalet er samtidig vokset fra 93 årsværk i 2003 til 277 i 2008.

Atlantic Airways har siden 20. januar 2009 stået for driften af det toldfrie salg i lufthavnen på Vágar. Det er nu muligt at handle toldfrit i lufthavnen ved afrejse og ankomst, hvilket ikke var muligt tidligere, hvor der kun var toldfrit salg ombord på flyene.

I efteråret 2007 påbegyndtes en privatisering af Atlantic Airways. I perioden 19.-27. november 2007 blev en tredjedel af selskabets aktier, der hidtil udelukkende var ejet af landsstyret, solgt til færøske og udenlandske investorer. Salget indbragte landsstyret 89 mio. kr. Selskabet blev den 10. december 2007 noteret på børsen OMX (Nordic Exchange Iceland).

7.5 Turisme

I 2006 var der godt 116.000 overnatningsdøgn på de færøske hoteller, vandrehjem m.v., jf. tabel 7.6. Antallet af overnatningsdøgn har været jævnt stigende siden starten af 1990'erne fra godt 50.000 overnatninger til det nuværende niveau på over 100.000. Der er desværre ikke lavet opgørelser over antallet af overnattende gæster i 2007 eller 2008.

Hovedparten af de besøgende på Færøerne kommer fra Danmark, jf. tabel 7.6. I 2006 udgjorde danske besøgende således 38 pct. af de overnattende gæster på Færøerne. Der foreligger desværre ikke nyere opgørelser over antallet af overnattende gæster. Hotellerne har de senere år oplevet en nedgang i antallet af overnattende gæster

Der er i højsæsonen godt 1.200 sengepladser til rådighed på de færøske hoteller og vandrehjem m.v.

Antallet af rejsende til Færøerne ad søvejen er steget løbende fra 13.500 i 1997 til 43.500 i 2008. Den markante stigning skyldes bl.a., at Smyril Line, som sejler mellem Hanstholm og Tórshavn med færgen Norrøna, siden 1998 har sejlet denne rute året rundt. De senere år har Smyril Line sejlet til Norge (Bergen), Shetlandsøerne samt Skotland (Scrabster). Selskabet kom dog i 2008 i økonomiske problemer, hvor Lagtinget valgte at hjælpe selskabet med en redningsplan i form af indskud af kapital. I sejlplanen for 2009 er sejladsen simplificeret og omfatter nu kun sejlads imellem Færøerne, Danmark og Island.

Tabel 7.6 Overnattende gæster (hotel, vandrehjem m.v.) på Færøerne 2004-2006

	2004		2005		2006	
	Antal	Andel i pct.	Antal	Andel i pct.	Antal	Andel i pct.
Danmark.....	34.472	34,4	36.968	34,9	44.147	38,0
Færøerne.....	30.669	30,6	33.893	32,0	30.383	26,1
Norge.....	12.006	12,0	10.434	9,9	11.423	9,8
Island.....	6.345	6,3	5.945	5,6	7.793	6,7
Storbritannien.....	4.095	4,1	3.703	3,5	4.842	4,2
Tyskland.....	3.477	3,5	3.003	2,8	3.922	3,4
Sverige.....	1.949	1,9	2.722	1,2	2.249	1,9
Andre lande.....	7.370	7,3	9.180	10,1	11.479	9,9
I alt.....	100.383	100,0	105.848	100,0	116.236	100,0

Anm.: Stigningen i antal overnatninger fra 2003 til 2004 kan delvis forklares ved, at et af hotellerne i en årrække har opgivet antal personer i stedet for antal nætter. Der foreligger ikke oplysninger for 2007-2008.

Kilde: Hagstova Føroya.

Krydstogtskibe et blevet en stadig større del af den færøske turisme. Antallet af krydstogtskibe, der besøger Færøerne, er steget støt de senere år. Typisk anløbes Tórshavn af 40-45 krydstogtskibe pr. år med i alt 20.000 – 25.000 passagerer. Disse passagerer regnes ikke med i de nævnte statistikker, da passagererne på krydstogtskibene ikke overnatter på

Færøerne. Krydstogtskibene ankommer typisk om morgenen, hvorefter der arrangeres diverse ture til attraktioner på Færøerne, for så at sejle videre samme aften.

Landsstyret har tidligere år bevilliget ca. 9 mio. kr. på finansloven til Færøernes Turistråd (Ferðaráð Føroya) med henblik på bl.a. at fremme turisterhvervet. Færøernes Turistråd, der var en institution under Landsstyreområdet for erhvervsanliggender, havde til formål at udvikle og markedsføre Færøerne som turistmål. Færøernes Turistråd blev i 2007 lagt sammen med Menningarstovan (Faroe Islands Trade Council) i en ny institution med navnet "SamVit", som fortsat skal fremme turisterhvervet, men også skal udvikle og markedsføre færøsk erhvervsliv, varer og tjenester, tilskynde og hjælpe iværksættere og i øvrigt yde erhvervslivet råd og vejledning. Landsstyret har bevilligede ca. 15 mio. kr. til SamVit i Finansloven for 2009. D. 2 april 2009 blev SamVit i midlertidig lagt sammen med landsstyreområdet for udenrigsanliggender. Der er i den forbindelse oprettet en ny afdeling i landsstyreområdet for udenrigsanliggender, der har som hovedopgave at udvikle og markedsføre Færøerne som rejsemål i samarbejde med brancheforeninger og erhvervslivet.

I forbindelse med det stigende antal turister er der de seneste år gjort en betydelig indsats for at forbedre Færøerne som turistmål. Der er bl.a. oprettet en række lokale turistkontorer (Kunningarstovar). Der er i alt syv turistkontorer spredt over øerne. Turistkontorerne er delvist offentligt støttede. Der er således gennem de seneste år taget både offentlige og private initiativer med henblik på at øge tilbudene til turister. Der er således øgede muligheder for vandre- og rideture i fjeldene, fiskeri, sejlture m.v., ligesom der er en stadig større aktivitet på det kulturelle område.

7.6. Postvæsen

Postvirksomhed varetages på Færøerne af Postverk Føroya, der er et aktieselskab ejet af landsstyret. Postverk Føroya er p.t. eneste virksomhed, der har koncession til at udføre landsdækkende postbefordring. Postverk Føroya har en befordringspligt, der skal sikre befolkningen adgang til postservice på fastlagte vilkår. Postverk Føroya har eneret til omdeling af alle breve til og med 100 g på Færøerne samt til og fra udlandet.

Udviklingen i Postverk Føroyas virksomhed i perioden 2005-2008 er vist i *tabel 7.7*.

Tabel 7.7. Udviklingen i postvirksomheden 2005-2008

	2005	2006	2007	2008
	----- 1.000 stk. -----			
Breve	9.806	9.540	8.866	8.450
Pakker	127	111	104	89
Aviser og blade	830	734	624	585
Adresseløse forsendelser	3.212	2.633	2.120	2.349
Giroforretninger	1.032	973	909	856

Kilde: Postverk Føroya.

7.7. Radio- og Telekommunikation

Lovgivnings- og myndighedskompetencen på radio- og telekommunikationsområdet er efter aftale mellem den danske regering og det færøske landsstyre overdraget til hjemmestyreret. Det overordnede arbejde med frekvensplanlægning, frekvenskoordinering og internationalt samarbejde er dog fortsat et fællesansvar.

Telekommunikationsloven

Det færøske radio- og telekommunikationsmarked reguleres i henhold til lagtingslov nr. 79 af 23. maj 1997 om telekommunikation, som er ændret ved lagtingslov nr. 176 af 21. december 2001. Lovens formål er bl.a., at:

- Tilgodese telekommunikationsbehovet på Færøerne.
- At fremme en fornuftig brug af ressourcerne.
- At skabe betingelser for fri konkurrence på telekommunikationsområdet.

Det er ifølge loven Fjarskiftiseftirlitið (Telestyrelsen), der forestår forvaltningen af radio- og telekommunikation på Færøerne.

Fjarskiftiseftirlitið er en styrelse under landsstyreområdet for erhvervsansvarlige, hvis opgave bl.a. er at medvirke aktivt til at skabe gunstige rammebetingelser for konkurrence på radio- og telekommunikationsmarkedet, så brugerne får adgang til et betydeligt udbud af telekommunikationstjenester til lave priser med høj kvalitet. Fjarskiftiseftirlitið udøver tilsyn og fastsætter administrative regler i henhold til lovgivningen.

I international sammenhæng er Færøerne i ITU (International Telecommunication Union) registreret som en territorial administration (områdeforvaltning), og Færøerne samarbejder direkte med ITU. Fjarskiftiseftirlitið deltager sammen med den danske IT- og Telestyrelse og Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling i møder m.v. indenfor ITU.

Liberaliseringen af markedet

Liberaliseringen af det færøske telemarked startede i 1997 med vedtagelsen af Teleloven. I 1999 fik de første teleudbydere koncession, og en lang række transmissionsvirksomheder, telefoncentraler og ejerforeninger m.v. har siden fået koncession.

Transmissionsvirksomhed m.v.

Inden for radiofoni er der primo 2009 tre aktive kanaler på Færøerne. Kringvarp Føroya (Færøernes TV og Radio), Rás 2 og Lindin. Alle benytter analoge sendere.

På fjernsynsområdet er der udover det landsdækkende Kringvarp Føroya (Færøernes Fjernsyn og TV) flere kabelnet i forbindelse med ejerforeninger. Herudover udbyder Televarpið, som er ejet af Føroya Tele, tjenester på et digitalt jordsendenet (DVB-T). Omkring 95 pct. af befolkningen på Færøerne er dækket af nettet. I 2009 startede den kristne TV-kanal Iktus op og dens udsendelser kan ses i Tórshavn og de centrale dele af Østerø og Strømmø.

Telekommunikationstjenester

En række selskaber udbyder internet på Færøerne, med Føroya Tele som det dominerende selskab med en markedsandel på knap 71 pct. Teleselskabet Kall skiftede navn til Vodafone maj 2008 og internetudbyderen EITT (under Kall) blev "nedlagt" og lagt under Vodafone. Vodafone har ca. 23 pct. af markedsandelen, Teletech knap 3 pct. og andre ca. 3 pct. Bredbåndsdækningen på Færøerne er fra april 2009 på 99,8 pct. Antallet af bredbåndssabonnementer ultimo 2008 var 14.900, hvilket svarer til en vækst på 11 pct. i løbet af det seneste år.

Internettelefoni blev frem til 2008 kun udbudt af to små udbydere, Iconcept og Teletech. Sidst i 2008 begyndte Føroya Tele at tilbyde erhvervskunder internettelefoni. Samlet er antallet af abonnementer vokset fra 1.645 ultimo 2007 til 1.906 ultimo 2008, og udgående trafik for internettelefoni er tilsvarende vokset fra godt 1.000.000 minutter i 2007 til knap 1.900.000 minutter i 2008.

På mobiltelefoniområdet er der to selskaber Føroya Tele og Vodafone. Ultimo 2008 var der 54.860 abonnementer på mobiltelefoni, hvor befolkningen er på knap 49.000 indbyggere. Føroya Tele har på dette område en markedsandel på knap 66 pct. og Vodafone godt 34 pct.

Trafikken på mobilområdet er også voksende. Ultimo 2007 var trafikken for udgående mobiltelefoni på ca. 57 mio. minutter, og ultimo 2008 var den vokset til ca. 65 mio. minutter. Hvor der for sms-beskeder var en vækst fra godt 35 mio. i 2006 til godt 40 mio. i 2007, har antallet af sendte sms-beskeder i 2008 stabiliseret sig på lidt over 40 mio. Antallet af mms-beskeder der steg fra knap 53.000 i 2006 til knap 76.000 i 2007, har derimod oplevet et stort fald og nåede kun knap 37.000 sendte mms-beskeder i 2008. På mobilområdet er trafik via GPRS/EDGE det område, der oplever den kraftigste vækst. I

2007 var antallet af megabyte up/download ca. 260.000, mens det i 2008 er vokset til ca. 437.000.

For almindelig telefoni (PSTN) er tendensen modsat mobiltelefoni. Begge selskaber, Føroya Tele og Vodafone, oplever her en tilbagegang i antallet af abonnemeter og trafik. I slutningen af 2007 var der samlet 22.459 abonnemeter og den udgående trafik var samlet godt 110 mio. minutter, mens der i slutningen af 2008 samlet var 21.822 abonnemeter og den udgående trafik var 80 mio. minutter. Den udgående trafik for almindelig telefoni er dermed næsten halveret i løbet af to år, idet den udgående trafik i 2006 var 150 mio. minutter.

Føroya Tele og Vodafone yder også udlandstelefonitjenester.

Færøernes forbindelse med udlandet

Færøerne er på telekommunikationsområdet forbundet med udlandet via søkabel (SHEFA-2, FARICE-1 og CANTAT-3) og satellit. SHEFA-2 kabelet blev etableret mellem Skotland, Orkneyøerne, Shetlandsøerne og Færøerne i 2007 og blev taget i brug i april 2008. Sammen med FARICE-1 kabelet, der ligger mellem Island og Skotland via Færøerne, og som blev taget i brug 1. marts 2004 og CANTAT-3 kabelet, som blev taget i brug 1996, vil driftssikkerheden og transmissions-kapaciteten blive forbedret væsentligt.

Teletænastan (TeleServe), Føroya Tele, El&Tele og Vikmar er leverandører af satellit-tjenester. Der er de sidste år sket en fortsat udvikling af tjenesterne, og priserne er faldet i takt hermed til gavn for især søfolk og andre erhverv på havet.

7.8. El-forsyning

Det fælleskommunale elselskab SEV forestår produktion og salg af elektricitet på Færøerne. I 2008 var el-produktionen 275,8 mio. kWh. eller 2,4 pct. mere end i 2007, *jf. tabel 7.8.*

Tabel 7.8. El-produktion på Færøerne 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
	----- Mio. kWh -----				
Vandkraft.....	94,4	99,0	101,0	104,5	95,6
Dieselmacht.....	147,0	135,6	143,6	149,2	167,0
Vindkraft.....	7,5	10,3	14,9	15,7	12,9
I alt.....	248,9	244,9	259,5	269,4	275,8

Kilde: Elselskabet SEV.

Knap 35 pct. af produktionen er baseret på vandkraft, mens den øvrige produktion sker på dieseldrevne værker og vindmøller.

Ca. 4,7 pct. af den samlede el-produktion på Færøerne var i 2008 baseret på vindkraft, mod godt 19 pct. i Danmark. Et privat firma opstillede i 2003 tre møller á 660 kW i samarbejde med SEV. I 2005 opstillede SEV yderligere tre møller á 660 kW. Sammen med SEV's gamle 150 kW mølle forventes de seks vindmøller i 2008 at give en samlet årsproduktion på omkring 15 mio. kWh. eller ca. 5,4 pct. af Færøernes samlede el-produktion. På grund af ekstraordinære forhold opnåedes kun en samlet produktion på 12,9 mio. kWh fra vindkraft i 2008.

En almindelig husholdning på Færøerne betaler en fast afgift på 600 kr. årligt og 1,51 kr./kWh (inkl. merværdiafgift). Det er mindre end i Danmark. Industrivirksomheder betaler 0,74 kr./kWh (ekskl. merværdiafgift) samt en fast årlig afgift på 9.080 kr., hvilket er noget højere end i Danmark.

Salget af elektricitet fordelte sig i 2008 med 30 pct. til husholdninger, 32 pct. til industri, landbrug og fiskeri, 16 pct. til offentlige og private tjenesteydelser m.v. og resten til øvrige brugere.

8. Sociale forhold

8.1 Indledning

Sociale forhold omfatter almindelig forsorg, børneforsorg, børnebidrag, børnetilskud, særforborg, sygeforsikring, folke- og førtidspension, enkepension, lovpligtig ulykkesforsikring, dagpenge samt områder i nær tilknytning til disse.

Efter vedtagelse af lagtingslov nr. 130 af 8. oktober 2001 er det sociale område et særانliggende, bortset fra særforborgen.

Statens tilskud til Færøernes hjemmestyre til og med 2010 er i medfør af aftale mellem den danske regering og Færøernes Landsstyre et fast årligt beløb på 615,5 mio. kr., hvoraf 117,0 mio. kr. vedrører særforborgen.

Lov nr. 315 af 17. maj 1995 om sociale ydelser på Færøerne, der fortsat har gyldighed for særforborsomsrådet, giver hjemmestyret mulighed for selv at tilrettelægge og tilpasse særforborslovgivningen til de færøske forhold. De gældende rigslove forbliver i kraft, indtil de ophæves af lagtingslove, der udstedes af Færøernes hjemmestyre.

Forvaltningen af det sociale område varetages af Almannastovan (Færøernes Socialforvaltning). Almannastovans administration omfatter den direkte forvaltning med kontakt til klienterne samt afgørelser og beregninger vedrørende de fleste sociale ydelser. Almannastovan har afdelinger bemandet med socialrådgivere i Klaksvík, Tvøroyri og Runavík.

Hjemmehjælps-, sundheds- og hjemmesygeplejeordningen er sammenlagt i en integreret hjemmepleje, Nærverkið, hvorunder særforborgen, Trivnaðartænastan, ligeledes er placeret.

Hjælpemiddelcentralen, der tidligere var en selvejende institution, er henlagt under Almannastovans administration.

Almannastovans afgørelser i personsager vedrørende almindelig forsorg, børneforsorg, børnebidrag, særforborg, folke- og førtidspension, enkepension, tillægssydeler til enker, dagpenge ved sygdom eller fødsel, og vederlag for pleje af ældre og hjælpeløse personer hjemme kan indankes for det færøske sociale ankenævn, der har den endelige administrative afgørelse. Ankenævnet er oprettet ved lagtingslov nr. 47 af 23. marts 1993.

I visse tilfælde er forvaltningen på det sociale område henlagt til andre organer. Kommuner med mindst 2000 indbyggere administrerer således selv reglerne i forsorsloven om varig hjælp. Afgørelser truffet af kommunerne i disse sager kan ankes til Almannastovan, hvis afgørelse kan påklages til det færøske sociale ankenævn.

Afgørelser om tilkendelse af førtidspension er pr. 1. januar 2006 flyttet fra Færøernes Ulykkesforsikringsråd til Almannastovan, hvis afgørelse ligeledes kan påklages til det færøske sociale ankenævn.

Ulykkesforsikringsrådet træffer afgørelser i henhold til ulykkesforsikringsanordningen, der forvaltes af forsikringsselskaberne, Tryggingarfelagið Føroyar og Trygd.

Ulykkesforsikringsrådets afgørelser efter ulykkesforsikringsanordningen kan påklages til Den Sociale Ankestyrelse.

Rådet behandlede i 2008 i alt 1.780 sager fordelt på 35 møder.

En ny lov om børneforsorg er trådt i kraft den 1. januar 2006, som erstatter den tidligere danske lov om børneforsorg fra 1960. I den nye lov er en væsentlig del af ansvaret decentraliseret til kommunale enheder. Men der er etableret et centralt børneværnsudvalg, der skal træffe afgørelser i omsorgsovertagelse, samtidig med at administrationen af døgninstitutioner fastholdes på centralt niveau. Formålet med den nye lov er først og fremmest at forbedre børns og forældres retssikkerhed.

8.2 De enkelte ydelser

Dagpenge ved sygdom, fødsel og ulykkestilfælde

Dagpenge ydes til lønmodtagere, som ikke har ret til hel eller delvis løn under sygdom eller fødsel ifølge anden lovgivning eller overenskomst i øvrigt.

Dagpenge ydes fra 1. fraværsdag og den tabte arbejdsindtægt erstattes, dog max. 80 pct. af den aktuelle ugeløn for ufaglærte arbejdere. Arbejdsgiveren opkræves for udgifter for 1. og 2. fraværsdag. Beregningsgrundlaget er gennemsnitsindtægten de sidste 5 uger, dog kan der undtagelsesvis benyttes andre, længere og kortere beregningsperioder. Dagpenge ydes højst i 40 uger i en 12 måneders periode. Arbejdskravet er mindst 20 timer de sidste 5 uger.

Personer, der har anden erhvervsindtægt end lønindtægt (selvstændige erhvervsdrivende), kan sikre sig dagpenge fra 1. hele fraværsdag ved at tegne en frivillig forsikring. Personer, der udfører husligt arbejde i eget hjem for mindst 1 person foruden sig selv, kan sikre sig dagpenge fra 1. sygedag. For hver husstand kan der kun tegnes forsikring for 1 person. Retten til dagpenge indtræder 4 uger efter, anmodningen om optagelse i den frivillige forsikring er indgivet.

Fiskeriets Løngarantifond yder mindsteløn indtil 3 måneder for mønstrede fiskere under sygdom eller i tilfælde af skade. Varer uarbejdsdygtigheden over 3 måneder, kan der ydes sygedagpenge for den resterende periode i indtil 20 uger i alt, jf. sygedagpengeloven.

Reglerne i ulykkesforsikringsanordningen svarer i princippet til de danske, således som disse var, inden ændringen til arbejdsskadeforsikring. Dagpenge efter ulykkesforsikringsanordningen ydes i op til 3 år i fortsættelse af en eventuel dagpengeret, eller når vedkommende ikke er berettiget til dagpenge efter dagpengeloven. Invaliditetserstatning omfatter både mén og tabt erhvervsevne. Ydelser til efterladte er éngangsydelser. Ydelserne er – uden hensyn til indtægten – mindst halvdelen af den maksimale ydelse.

Hjælp efter forsorgsloven

Hjælp efter forsorgsloven er opdelt i forbigående hjælp – dog uden fast varighedsbegrænsning – og varig hjælp. Forbigående hjælp ydes, når der indtræffer sociale begivenheder såsom sygdom, skilsmisse eller svigtende arbejdsmuligheder. Ydelsen er behovsudregnet. Varig hjælp ydes med et beløb af samme størrelse som folkepensionen til en pensionist, der ikke har andre indtægter, med tillæg for hvert barn svarende til børnetillægget efter folkepensionsloven.

Hjemmehjælp ydes i henhold til forsorgsloven i kortere perioder i forbindelse med fødsel og sygdom mv. eller varigt, såfremt der er behov for dette. Endvidere kan der ydes hjemmehjælp til personer, der i hjemmet passer et barn eller en voksen med en fysisk eller psykisk lidelse.

Med virkning fra 1. januar 1992 indførtes der en generel færøsk arbejdsløshedsforsikring, ALS-ordningen. For yderligere oplysninger om ordningen henvises til *kapitel 3.8* og www.als.fo.

Børnetilskud mv.

Med virkning fra 1. januar 1997 er indført lov om børnebidrag til enlige forsørgere mv. Efter disse regler kan der gives et bidrag til børn, hvor ingen, eller kun den ene af forældrene lever. Der kan ligeledes gives bidrag til børn født udenfor ægteskab, hvor faderskabet ikke er fastslået.

I september 2008 trådte en ændring af lagtingslov nr. 71 fra 20 maj 1996 i kraft. Ændringen medfører at børn af enlige forsørgere kan modtage et årlig tilskud. Udbetaling finder sted kvartalsvis til den person, som har forældremyndigheden over barnet. I 2009 udbetales 500 kr. pr. kvartal.

Støtte til betaling af underholdsbidrag

I henhold til lagtingslov nr. 90 fra 6. juni 1997 kan personer, der af det offentlige er pålagt at betale underholdsbidrag, det være sig bidrag til ægtefælle, skilt eller separeret, eller bidrag til børn under 18 år, få 50 pct. af de betalte bidrag refunderet af landskassen.

Isoleringstilskudslån mv. til pensionister

Der kan af en særlig fond, finansieret udelukkende fra færøsk side, ydes isoleringstilskudslån til pensionister i eget hus. Lånene, der er rente- og afdragsfri, kan højst udgøre 80.000 kr. Húsalánsgrunnurin (Boliglånefonden) ekspederer sagerne og tager herunder stilling til isoleringsforanstaltningernes kvalitet. Visse pensionister kan få et årligt brændsels- og kommunikationstilskud.

Vederlag for pasning af plejepatienter i hjemmet

I medfør af lagtingslov nr. 64 af 5. juni 1984 kan der ydes vederlag til den, der i hjemmet påtager sig pasning af hjælpeløse personer, der har behov for vedvarende pleje og tilstedeværelsen af andre. Vederlaget udgør samme beløb som mellemste førtidspension.

Adoptionstilskud

Lagtinget vedtog i 1994 en lov, hvorefter forældre, der adopterer et udenlandsk barn, kan få et adoptionstilskud. Med virkning fra 1. januar 2009 udgør tilskuddet 75.000 kr. Tilskuddet ydes som et engangsbeløb for hvert barn og gives uden hensyntagen til adoptanternes indkomster. Betingelsen for at få adoptionstilskud er, at adoptionen er formidlet af en af de hertil godkendte organisationer i Danmark (for tiden AC Børnehjælp og DanAdopt), og at forældrene har fast bopæl på Færøerne.

For yderligere information om AC Børnehjælp og DanAdopt henvises til deres hjemmesider www.a-c.dk og www.danadopt.dk

Sygekasser

Sygekasserne er bibeholdt på Færøerne, og reglerne svarer til de tidligere danske med den forskel, at befordring til og fra læge samt lægens befordringsudgifter er en sygekasseydelse. Sygekassernes virksomhed omfatter således hovedsagelig betaling for lægehjælp, herunder speciallægehjælp, tandlægehjælp, fysiurgisk og kiropraktisk behandling, ophold på hvilehjemmet "NAINA", medicin, briller, bandager, begravelseshjælp, psykologhjælp og befordring. Sygekasserne er under tilsyn af Almannastovan.

Der er 11 sygekasser på Færøerne, og det samlede medlemstal var ved udgangen af 2008 35.901. Færinger under midlertidigt ophold i Danmark er omfattet af den danske sygesikring ved pludselig opstået eller forværret sygdom, mens danskere under midlertidigt ophold på Færøerne er omfattede af de færøske sygekassers ydelser.

Fra 1. juli 1997 er alle der er tilmeldt folkeregisteret sikret ovenstående ydelser. Fra det fyldte 18. år betaler medlemmerne kontingent til sygekassen.

Den udbetalte sygehjælp udgjorde 119,5 mio. kr. i 2008. Sygekassernes totale udgifter (inkl. befordring, begravelseshjælp, afskrivning, renter og administration) var 130,7 mio. kr. i 2008, mens landskassens støttede sygekasserne med 35,5 mio. kr.

For statistiske oplysninger vedrørende sociale ydelser henvises til *bilag 8.1* bagerst i beretningen.

8.3 Institutioner

Med virkning fra den 1. juli 2000 tilkommer det i henhold til lagtingslov nr. 67 af 10. maj 2000 kommunerne at forestå forvaltningen og finansieringen af daginstitutioner og dagplejeordninger.

Antallet af indskrevne børn i daginstitutioner, dagpleje og fritidsordninger i 2007 er vist i *tabel 8.1*. Endelige tal for 2008 er endnu ikke tilgængelige.

Tabel 8.1 Indskrevne børn i daginstitutioner, dagpleje og fritidsordninger 2007

	< 1 år	1-2 år	3-5 år	6 år	0-6 år i alt	7-10 år
Antal børn.....	143	1.143	1.968	549	3.803	818
I pct. af aldersgruppen...	21,4	81,1	92,4	79,5	77,6	27,9

Kilde: Almanamálaráðið.

Der er 3 døgninstitutioner for børn og unge op til 18 år på Færøerne. Færøernes Børnehjem er organiseret med en familieafdeling og en børne- og ungdomsafdeling. I familieafdelingen er der plads til 2-3 familier, mens der på børne- og ungdomsafdelingen er 8 pladser. Rókin har plads til 5 børn og unge med omfattende adfærdsvanskeligheder, og Slóðin har plads til 5 beboere. Derudover er der etableret en daginstitution for multihandicappede børn med plads til 8 børn, og en daginstitution for børn med adfærd- og tilknytningsvanskeligheder med plads til 8 børn. Dag- og døgninstitutioner for børn og unge er under tilsyn af Almannastovan.

En oversigt over alderdoms- og plejehjem på Færøerne i 2008 er vist i *tabel 8.2*.

Tabel 8.2 Alderdoms- og plejehjem på Færøerne 2008

	Antal pladser
Pleje- og aflastningshjemmet Lágargarður, Tórshavn	48
Alderdoms- og aflastningshjemmet i Tórshavn	33
Plejehjemmet Tjarnargarður, Torshavn.....	34
Alderdoms- og invalidehjemmet på Vágar	36
Østerø alderdoms- og plejehjem	76
Plejehjem for demente, Østerø	8
Plejehjem for demente, Torshavn.....	16
Suderø pleje- og alderdomshjem.....	30
Nordøernes plejehjem	36
Nordøernes alderdoms- og opholdshjem.....	11
Plejeafdelingen på Landssygehuset.....	10
Plejehjemmet på Sandø	11
Plejehjemmet á Mørkini, Nordstrømpø.....	32
I alt	381

Kilde: Almanamálaráðið.

En oversigt over bofællesskaber for ældre på Færøerne i 2008 er vist i *tabel 8.3*.

Tabel 8.3 Bofællesskaber for ældre på Færøerne 2008

	Antal pladser
Bofællesskabet i Vestmanna	7
Bofællesskabet i Kollafjørður	7
Bofællesskabet i Eiði.....	15
Bofællesskabet i Skála	9
Bofællesskabet i Fuglafjørður	15
Bofællesskabet i Gøta.....	10
Bofællesskabet i Toftir	16
Bofællesskabet i Leirvík.....	10
Bofællesskaberne i Tórshavn	18
Bofællesskabet på Vágur.....	12
Bofællesskabet i Skopun	7
Bofællesskabet i Skálavík	6
Bofællesskabet i Tvøroyri	5
Bofællesskaberne i Klaksvík.....	26
Bofællesskabet Hvalba.....	8
I alt	171

Kilde: Almanamálaráðið.

Den selvejende institution, ALV, der har til huse i Tórshavn, tilbyder undervisning mv. til erhvervshæmmede. Der arbejdes med erhvervs kurser, beskyttet beskæftigelse, omsorgsarbejde, revalidering, omskoling og rådgivning. Institutionen er under tilsyn af Almannastovan.

Administrationen af særfor sorgen blev overtaget af hjemmestyret den 1. januar 1988. Særfor sorgen består af 6 beskyttede værksteder med i alt 140 pladser, 6 bo-institutioner med i alt 41 pladser og 14 bofællesskaber med i alt 68 pladser. Endvidere er der 3 fritids- og aflastningshjem med 10 døgnaflastningspladser og 3 dagpladser. I Sørvágur er der en aflastningsordning hver fjerde weekend med plads til 5 personer med psykisk eller fysisk handicap, og i Klaksvík en aflastningsordning for autister hver weekend, udover at en person er fastboende på hjemmet.

Landskassen afholder udgifterne, herunder rejseudgifter, vedrørende færinger på institution i Danmark og refunderer danske kommuners pensionsudgifter til disse. Landskassen afholder ligeledes rejseudgifter for pårørende.

9. Sundhedsvæsen

9.1 Indledning

Sundhedsvæsenet omfatter den primære sundhedstjeneste med kommunelægerne, skolelægerne, tandlægerne, sundhedsplejerskerne, apotekerne samt sygehusvæsenet og Landslægen. Bortset fra apotekervæsenet er området fællesanliggende. Hjemmehjælps-, sundheds- og hjemmesygeplejeordningen er sammenlagt i en integreret hjemmepleje, Nærverkið, hvorunder særforsoegen, Trivnaðartænastan, ligeledes er placeret.

Fra 1. juni 1995 er der indført en rammelov om sundhedsvæsenet på Færøerne, lov nr. 316 af 17. maj 1995 om sundhedsvæsenet på Færøerne. Hensigten med rammeloven er bl.a. at give hjemmestyret bedre mulighed for at indrette sundhedsvæsenet efter særlige færøske forhold. Rammeloven er udstedt i medfør af § 9 i hjemmestyreloven, og sagsområdet er således fortsat fællesanliggende. Loven opstiller syv områder, som hjemmestyret skal udfylde med den nødvendige lovgivning, nemlig sygehusvæsenet, kommunelæge-ordningen, sundhedsplejeordningen, hjemmesygeplejeordningen, skolelægeordningen, tandplejeordningen og sygeforsikringen. De gældende rigslove forbliver i kraft, indtil de ophæves af lagtingslove, der udstedes af Færøernes hjemmestyre. Hjemmestyret har udfyldt rammeloven med undtagelse af sygeforsikringsområdet.

9.2 Den Primære Sundhedstjeneste

Kommunelægeordningen

Færøerne er opdelt i 11 kommunelægedistrikter, normeret med 30 stillinger. Kommunelægerne er alment praktiserende læger, der udover faste takster fra sygekasserne og indtægter ved forebyggende undersøgelser modtager et fast honorar fra det offentlige.

Kommunelægens arbejdsopgaver er almindelig lægehjælp i distriktet samt andre lovpligtige opgaver, herunder vaccinationer og sundhedsundersøgelser af børn.

Forebyggende sundhedsordninger for børn og unge

Den 1. januar 2006 trådte lagtingslov nr. 60 fra 17. maj 2005 om forebyggende sundhedsordninger for børn og unge i kraft. Loven erstatter lovene om henholdsvis skolelægeordningen og sundhedsplejerskeordningen.

Alle børn og unge får tilbud om ni forebyggende helbredsundersøgelser ved den praktiserende læge. Børn under den undervisningspligtige alder får tilbud om syv helbredsundersøgelser. Børn og unge i den undervisningspligtige alder får tilbud om to helbredsundersøgelser.

Børn under og i den undervisningspligtige alder får tilbud om forebyggende og sundhedsfremmende helbredsundersøgelser ved sundhedsplejerske. Sundhedsplejerskerne tilbyder vejledning om sundhed, udvikling og trivsel. Derudover skal sundhedsplejerskerne føre tilsyn med det enkelte barns helbredstilstand og sundhedsforholdene generelt.

Tandlægeordningen

Der er på Færøerne en række privatpraktiserende tandlæger, herunder en specialtandlæge i ortodonti. På Landssygehuset er der en hospitalstandlæge. Herudover har nogle kommuner fastansatte skoletandlæger til at varetage børne- og ungdomstandplejen, mens børnetand-plejen i andre kommuner varetages af privatpraktiserende tandlæger. Børne- og ungdoms-tandplejen omfatter aldersgruppen 0-16 år. Der er i alt 41 fungerende tandlæger på Færøerne.

Alle driftsudgifter vedrørende børne- og ungdomstandplejen afholdes af kommunerne.

I forbindelse med tandlægebesøg i privat praksis dækker sygekassen en del af udgifterne efter stort set samme ydelsesmønster som i Danmark.

Hjemmesygeplejerskeordningen

Ordningen omfatter vederlagsfri hjemmesygepleje efter lægeanvisning. Dette kan omfatte både sygepleje, herunder omsorg og almen sundhedsvejledning, samt pleje i hjemmet af mødre i barselsperioden og i øvrigt vejledning og bistand til personer og familier, der har særlige behov herfor. Derudover omfatter ordningen sygdomsforebyggende arbejde.

Apotekervæsenet

Apotekervæsen og lægemidler er som den eneste del af sundhedsvæsenet overtaget som særanliggende. Lagtingslov nr. 104 fra den 5. september 1988 om apotekervæsenet og lægemidler med senere ændringer regulerer området.

Apotekervæsenet har monopol på fremstilling, import, udlevering, lagerføring og handel med lægemidler.

Ved apotekervæsenet er der foruden landsapotekeren normeret 4 apotekere til apotekerne i henholdsvis Tórshavn, Runavík, Klaksvík og Tvøroyri. Landsstyret har udnævnelses- og ansættelseskompetencen for landsapotekeren og apotekerne. Apotekervæsenet beskæftiger herudover 10,86 farmaceuter, 44 farmakonomer samt 35,37 andre. Ved udgangen af april 2009 var i alt beskæftiget 94,23 årsværk inden for apotekervæsenet.

9.3 Sygehusvæsenet

Sygehusvæsenet er fællesanliggende, men drives som institution under landsstyret i henhold til Lagtingslov nr. 64 af 17. maj 2005 om Færøernes sygehusvæsen, der er udstedt i henhold til lov nr. 316 af 17. maj 1995 om sundhedsvæsenet på Færøerne.

Der er tre sygehuse på Færøerne. Landssygehuset i Tórshavn (centralsygehuset) og sygehusene i Klaksvík og Tvøroyri.

Landssygehuset i Tórshavn havde i 2007 181 sengepladser. I 2004 påbegyndtes omlægning fra indlagte til ambulante behandlinger, således at antallet af sengepladser blev ændret fra 218 til 196. Efter yderligere omlægninger er antallet af sengepladser kommet ned på 181. Til sygehuset er der fast tilknyttet konsulenter i bl.a. neurologi og neurofysiologi, ungdoms- og børnepsykiatri, onkologi, børneortopædi, dermatologi, reumatologi samt klinisk kemi- og mikrobiologi.

Sygehuset er opdelt i centre, afdelinger og afsnit:

- Et kirurgisk center med diverse specialer i parenkymkirurgi, ortopædkirurgi og gynækologi og obstetrik, samt en øre-, næse-, halsafdeling, øjenafdeling og tandklinik.
- Et medicinsk center med bred intern medicin, pædiatri og dermatologi, samt onkologi og dialyse i tæt samarbejde med Rigshospitalet. Endvidere en plejeafdeling.
- Et psykiatrisk center, herunder en afdeling for senildemente.
- En anæstesiologisk afdeling med tilknyttet intensiv afsnit, en billeddiagnostisk afdeling, der betjener hele Færøerne, samt et fysiurgisk- og ergoterapeutisk afsnit.
- En klinisk kemisk afdeling med blodbank og mikrobiologisk afsnit.

Klaksvík sygehus har 36 sengepladser, og følgende specialer er repræsenteret på sygehuset: Almen kirurgi, ortopædisk kirurgi, intern medicin, urologi og anæstesiologi. Ortopædkirurg og intern mediciner er ansatte, medens andre specialister har tilknytning gennem faste, planlagte vikariater, herunder også anæstesiologer. Herudover er der til sygehuset normeret 3 sygehuslægestillinger, som også er besat med reservelæger i kortere vikariater.

Suðuroy sygehus har 26 sengepladser. Sygehusets læger er specialister i almen kirurgi og ortopædisk kirurgi.

I 1976 etableredes Hotel Tórshavn i København, en selvejende institution, som har til formål at tilbyde logi til patienter, der sendes til behandling i Danmark, og til pårørende, der henvises som patienternes ledsagere under opholdet. Hotellets drift blev i 1986 henlagt under det færøske sygehusvæsen. I foråret 2000 flyttede institutionen til nye og bedre lokaler på Østerbro i København. Der er nu 70 pladser. Institutionen ændrede samtidig navn til Patienthotellet Tórshavn.

Oplysninger om sygehusenes kapacitet og belægning, sygehusenes samlede udgifter og indtægter, sygehusenes nettoudgifter pr. sygedag og sygehusenes normerede personale fremgår af *bilag 9.1-9.4*.

Sygehusenes administration

På sygehusene i Klaksvík og Tvøroyri forestås den daglige ledelse af en inspektør. Landssygehuset ledes af et team bestående af en sygehusdirektør, en lægelig direktør samt en sygeplejedirektør. Der er endvidere et fælles sygehusråd på i alt 9 medlemmer. Rådets hovedopgave er at behandle sager af generel og principiel betydning for behandlingen på sygehusene. Det har desuden en rådgivende funktion overfor landsstyremanden. Sundhedsstyrelsen fører tilsyn med det samlede sygehusvæsen.

Færøske patienters behandling udenfor Færøerne

Der er på lagtingsfinansloven for 2009 afsat et beløb på 123,6 mio. kr. til udgifter i forbindelse med patientbehandling udenfor Færøerne, heraf 14,5 mio. kr. til Patienthotellet Tórshavn og 22,0 mio. kr. til transport og underhold. Ved beregningen af bloktilskuddet er udgifterne i forbindelse med behandling af de færøske patienter på hospitaler i Danmark indregnet fuldt ud.

I lighed med ordninger i Danmark betaler det færøske sygehusvæsen for behandling af patienter på Rigshospitalet.

I henhold til lagtingslov nr. 89 af 4. juni 1996 om Færøernes sygehusvæsen, har den pågældende overlæge nu ret til at sende patienter til behandling i Danmark. Også til andre hospitaler end Rigshospitalet. Efter tilladelse fra landsstyret kan overlægen i særlige tilfælde sende en patient til behandling i andre lande.

Jordemodervæsenet

I medfør af anordning fra 1982 om svangerskabshygiejne og fødselshjælp ansættes jordemødre under det færøske sygehusvæsen. Der er normeret 17 stillinger, herunder en stilling som ledende jordemoder. Der ydes vederlagsfri forebyggende undersøgelser hos læge og jordemoder, ligesom der ikke betales vederlag i forbindelse med fødslen.

9.4 Landslægen

Landslægen er rådgiver for statslige myndigheder, Færøernes landsstyre og kommunale myndigheder på Færøerne i lægelige, hygiejniske, miljømæssige og socialmedicinske forhold. Landslægen fører på Sundhedsstyrelsens vegne tilsyn med den virksomhed, der udøves på Færøerne af læger, tandlæger, jordemødre, sygeplejersker, sygehjælper, terapi-assistenter m.fl. (medicinalpersonalet). Landslægen udarbejder og udgiver årlige medicinalberetninger for Færøerne, og han yder som embedslæge bistand til rets- og politimyndighederne. Udgifterne til landslægeembedet betales af statskassen. Landslæge-

embedet og dets virksomhed hviler på anordning nr. 633 af 20. juli 1995 om ikrafttræden på Færøerne af lov om embedslægeinstitutioner mv.

10. Undervisningsvæsen

10.1 Indledning

Det færøske undervisningsvæsen omfatter:

- Folkeskolen, gymnasiet, HF-kursus og erhvervsgymnasiale uddannelser.
- Lærlingeuddannelser og grunduddannelser inden for handels- og kontorfagene og de tekniske fag.
- Skibskokkeuddannelse.
- Navigationsuddannelser, maskinmesteruddannelse og andre maskin- og elteknikeruddannelser, merkonomuddannelser, sygeplejerskeuddannelse, pædagog- og læreruddannelse samt videnskabelige specialkurser, herunder basisuddannelser, forberedende eksamensuddannelser, exam.art.-studier, B.A.-studier, B.S.-studier og hovedfagsstudier.
- Anden undervisning som højskole, husholdningsskole, musikskole, efteruddannelse samt fritidsundervisning.

Særanliggender og fællesanliggender

Brandskolen, Sømandsskolen og Maskinmesterskolen er lagt sammen under navnet Vinnuháskulin (Erhvervshøjskolen). Folkeskolen, Færøernes seminarium, de tekniske skoler, Færøernes handelsskole, Maskinmesterskolen og fritidsundervisningen var indtil 1. januar 2002 fællesanliggender. Gymnasierne, HF-kurserne, Fiskerierhvervsskolen, navigations-skolerne, Færøernes folkehøjskole, Færøernes husholdningsskole og Færøernes Universitet (Fróðskaparsetur Føroya) er overtaget som særanliggender. Administrationen af disse områder var dog i medfør af hjemmestyrelovens § 9 henlagt til Færøernes landsstyre, der også inden for visse grænser havde kompetencen til at fastsætte regler for de enkelte områder.

Færøernes landsstyre og den danske regering indgik den 21. december 2001 en aftale om overtagelse af den resterende del af skolevæsenet, og pr. 1. januar 2002 har Færøerne overtaget det fulde ansvar for lovgivningen, administrationen og økonomien på folkeskole- og erhvervsskoleområderne.

Administrationen af undervisningsvæsenet

Administrationen af hele det færøske undervisningsvæsen er samlet under landsstyret, og har været det siden Olajdag (den 29. juli) 1996.

10.2 Grunduddannelser mv.

Folkeskolen

Folkeskolens styrelse er fastlagt i lagtingslov nr. 125 af 20. juni 1997 om folkeskolen, som senest ændret ved lagtingslov nr. 34 af 28. april 2009. Folkeskolen er den almene skole. Tilsynet med og styrelsen i øvrigt af folkeskolen udøves af kommunen og skolebestyrelsen, der har kompetence i alle sager vedrørende kommunens skolevæsen, der ikke udtrykkeligt er henlagt til andre myndigheder. Skolebestyrelsen vælges samtidig med kommunalbestyrelsen. Overtilsyn med folkeskolen føres af Mentamálaráðnum (landstyreområdet for kulturanliggender).

Folkeskolen omfatter en 9-årig grundskole og et frivilligt 10. skoleår. Undervisningspligten er 9 år.

Antallet af elever i den enkelte skole varierer fra kun én elev til knapt 600 elever. Ifølge folkeskoleloven af 1997 med senere ændringer er skolen en udelt skole, hvor eleverne dog har en vis valgfrihed i fagkombinationerne i fortsættelsesskolen. Ved afslutningen af undervisningen i 9. og 10. klasse kan eleverne indstille sig til folkeskolens afgangseksamen.

Ifølge lagtingslov nr. 125 af 20. juni 1997, som senest ændret ved lagtingslov nr. 34 af 28. april 2009 om folkeskolen, skal en lærer have eksamen fra Færøernes seminarium eller fra et dansk seminarium med tillæg af en særlig prøve i færøsk efter nærmere fastsatte regler.

Lærernes lønnings- og ansættelsesforhold er fastsat i henhold til lov nr. 474 af 10. juni 1997 om tjenestemænd m.fl. i folkeskolen på Færøerne. Med virkning fra den 1. juli 1997 trådte lov om ophævelse af lov om tjenestemænd m.fl. i folkeskolen på Færøerne i kraft. Herved overgik lærerne fra at have været ansat i henhold til den danske tjenestemandslvgivning til at være undergivet de færøske tjenestemandregler.

Grundlønningerne og de nærmere regler om lønfastsættelser i øvrigt fastsættes efter aftale mellem Færøernes landsstyre og Færøernes lærerforening.

Udover de tjenestemandsansatte lærere i den færøske folkeskole underviser et vist antal vikarer.

Private skoler og forskole

Der er to privatskoler på Færøerne; Adventistaskúlin i Tórshavn og Friskolen í Havn. I 1985 overtog Tórshavn kommune den private skole, Sankta Fransskolen. Som den eneste skole har Sankta Fransskolen en forskoleklasse (børnehaveklasse).

Specialpædagogisk og psykologisk arbejde

Det specialpædagogiske og psykologiske arbejde under Mentamálaráðið (landsstyreområdet for kulturanliggender), inkl. den landsdækkende specialskole Skúlin á Trøðni – der har været samlet under Sernámsdepilin (Specialpædagogisk/Psykologisk Center) – er ved lagtingslov om specialskole pr. 1. januar 2006 blevet adskilt således, at Skúlin á Trøðni herefter fungerer som selvstændig specialskole med eget budget. På finansloven er der således nu tale om to bevillinger, en til Skúlin á Trøðni og en til Sernámsdepilin.

Sernámsdepilin har fortsat - ud over forvaltning og udvikling af det specialpædagogiske område – til opgave at organisere og rådgive i forbindelse med alle specialpædagogiske opgaver i undervisningsvæsenet og skal især betjene børn og unge i alderen fra 0 til 18 år. I den forbindelse er der oprettet 3 underafdelinger til Sernámsdepilin; en afdeling på Østerø, en på Suderø og en i Tórshavn.

Der samarbejdes med socialvæsenet på flere områder, f.eks. i forbindelse med hjælpemidler, støtte til børn under skolealderen og døgninstitutioner for børn og unge. Der er endvidere samarbejde med hospitalsvæsenet, især med den børnepsykiatriske konsulenttjeneste.

Pædagogisk psykologisk rådgivning og specialundervisning i folkeskolen

Forældre, pædagoger, lærere, medarbejdere i social- og sundhedsvæsenet og den enkelte borger kan henvende sig til PPR i forbindelse med pædagogiske og psykologiske problemer hos børn og unge.

Specialundervisning, herunder høre/tale-undervisning og anden specialpædagogisk bistand finder sted i børnehaver, folkeskolen og på Skúlin á Trøðni. Hertil kommer undervisning i hjemmet eller på sygehus. Med undtagelse af de forholdsvis få elever, der går på Skúlin á Trøðni, går alle børn i den undervisningspligtige alder uanset handicap i den lokale folkeskole. Det samme gør sig gældende for børn under skolealderen med handicap, som går i den lokale daginstitution (ofte med støttepædagog).

Specialpædagogisk bistand til børn under skolealderen omfatter rådgivning, behandling og taleundervisning. Eventuelle støttepædagoger betales af socialvæsenet.

Elever, der på grund af sygdom ikke kan deltage i den normale undervisning i skolen, får undervisning i hjemmet eller på sygehuset. Endvidere gives specialundervisning i færøsk for fremmedsprogede elever.

10.3 Ungdomsuddannelser

Almene gymnasie- og HF-uddannelser

Der findes to gymnasier på Færøerne, der begge har HF-undervisning. Føroya Studentaskúli og HF-skeið, som ligger i Tórshavn, og Studentaskúlin og HF-skeiðið í Eysturoy som ligger i Kambsdalur på Østerø. Gymnasiet i Tórshavn har en gymnasieafdeling knyttet til sig på Suðuroy, mens gymnasiet i Kambsdalur har en HF-afdeling i Klaksvík. Landskassen afholder alle udgifter i forbindelse med gymnasierne og HF-kurserne.

Gymnasieuddannelsen er en 3-årig uddannelse med obligatoriske fag samt valgfag på højt niveau og på mellemniveau.

Gymnasieelever skal ved optagelsen vælge mellem sproglig eller matematisk linie. I første gymnasieklasse er alle fag obligatoriske. I anden gymnasieklasse skal eleverne vælge 1 valgfag og i tredje gymnasieklasse mindst 3 valgfag.

I 2008 blev der optaget 8 gymnasieklasser (4 sproglige og 4 matematiske) på Føroya Studentaskúla og HF-skeið i Tórshavn, 2 klasser (1 sproglig og 1 matematisk) på afdelingen i Suðuroy og 4 klasser (2 sproglige og 2 matematiske) på Studentaskúlan og HF-skeiðið på Eysturoy.

HF-uddannelsen er en 2-årig uddannelse med obligatoriske fag og valgfag.

I 2008 blev der optaget 2 HF-klasser på Føroya Studentaskúla og HF-skeið i Tórshavn, 1 HF-klasse på Studentaskúlan og HF-skeiðið i Eysturoy og 1 klasse på Klaksvíkar HF-skeið.

I henhold til den nye gymnasieordning er der mulighed for at tage fag på gymnasieniveau som enkeltfag. Denne mulighed er specielt tiltænkt elever, der mangler et fag på et bestemt niveau for at få adgang til en højere uddannelse. Det er også muligt at læse enkeltfag i HF-ordningen.

I august 2008 havde Føroya Studentaskúli og HF-skeið, inkl. afdelingen på Suðuroy, 103 lærere, hvoraf 7 var vikarer for fastansatte lærere i orlov og 18 var deltidsansatte timelærere. På Studentaskúlin og HF-skeiðið i Eysturoy, inkl. Klaksvíkar HF-skeið, var der 27 fastansatte lærere, 3 årsvikarer og 9 timelærere. Elevantallet i Tórshavn var i august 2008 639 elever, fordelt på 515 gymnasieelever og 90 HF-elever, samt i alt 14 enkeltfagsstuderende. Herudover var der 94 elever i Suðuroy, 225 gymnasieelever i Eysturoy, 78 HF-elever i Eysturoy og Klaksvík, samt 10 enkeltfagsstuderende HF-elever.

Basisuddannelser

Fiskeindustriens basisuddannelse (SIF) gives i henhold til lagtingslov nr. 42 af 26. marts 2002 om uddannelser indenfor fiskeindustri og akvakultur. Uddannelsen giver eleverne erhvervskompetence samt kompetence til fortsat højere uddannelse inden for fiskeindustrien og akvakultur. I alt 20 elever blev optaget til fiskeindustriens basisuddannelse i 2008.

Grunduddannelse inden for administrations-, handels- og kontorområdet (FHS) gives i henhold til lagtingslov nr. 107 af 29. december 1998. Den et-årige grunduddannelse er basisår for højere handelseksamen samt 2. del af lærlingeuddannelserne. I alt 206 elever blev optaget til FHS-grunduddannelsen i august 2008.

Teknisk grunduddannelse (SIT) gives i henhold til lagtingslov nr. 41 af 23. april 1999. Uddannelsen, der er 2-årig, er tilrettelagt i fagområder (el-, metal-, træ- og autoområdet) med henblik på at opfylde optagelseskravene til fortsatte tekniske uddannelser. Det første år i uddannelsen (SIT 1) giver adgang til erhvervsuddannelserne i det valgte fagområde. Den samlede 2-årig uddannelse (SIT 2) giver adgang til videre uddannelser som f.eks. erhvervsakademikeruddannelser og maskinmesteruddannelsen. Elevantallet på SIT-uddannelsen var i skoleåret 2008/2009 104 elever (SIT 1 og SIT 2).

Lærlingeuddannelser

På det merkantile uddannelsesområde gælder lagtingslov nr. 94 af 29. december 1998 om faglige uddannelser, som senest ændret ved lagtingslov nr. 48 af 26. marts 2002, samt lagtingslov nr. 107 af 29. december 1998 om grunduddannelse inden for administrations-, handels- og kontorområdet (FHS).

Skoleopholdene i lærlingeuddannelserne på det merkantile område foregår på handelsskolen i Tórshavn, der har en afdeling i Kambsdalur. I lærlingeuddannelser, hvor skoleuddannelsen ikke er etableret på Færøerne, får lærlingene deres skoleophold på handelsskoler i Danmark.

På det tekniske uddannelsesområde gælder lagtingslov nr. 94 af 29. december 1998 om faglige uddannelser som senest er ændret ved lagtingslov nr. 107 af 20. december 2002 samt lagtingslov nr. 41 af 23. april 1999 om tekniske grunduddannelser.

Skoleopholdene i lærlingeuddannelserne på det tekniske område foregår på de to tekniske skoler. I lærlingeuddannelser, hvor skoleuddannelsen ikke er etableret på Færøerne, får lærlinge deres skoleophold på tekniske skoler i Danmark. Der undervises i følgende lærlingeuddannelser: maskin-, plade og konstruktions-, stålskibssmed, rørsmed, bilmekaniker, elektriker, snedker, tømrer og frisør.

Erhvervsgymnasiale uddannelser

Højere fiskeriuddannelse (HIF) gives i henhold til lagtingslov nr. 42 af 26. marts 2002. HIF-uddannelsen foregår på Fiskivinnuskúlin i Vestmanna. Uddannelsen varer 3 år med et basisår (SIF). 14 elever blev optaget til HIF-uddannelsen i 2008.

Højere handelseksamen (HH) gives i henhold til lagtingslov nr. 43 af 23. april 1999. HH-uddannelsen, der er en erhvervsgymnasial uddannelse, foregår på handelsskolen i Tórshavn og i afdelingen i Kambsdalur. Uddannelsen er 2-årig. I alt 103 elever blev optaget på HH-uddannelsen i august 2008. I skoleåret 2007/2008 startede endvidere en 3-årig HH-uddannelse med i alt 50 elever.

Højere teknisk uddannelse (HT) gives i henhold til lagtingslov nr. 42 af 23. april 1999. HT-uddannelsen, der er en erhvervsgymnasial uddannelse, foregår på teknisk skole i Klaksvík. Uddannelsen varer 3 år med et fælles basisår (teknisk grunduddannelse).

Andre uddannelser/kurser

På erhvervsskolerne foregår en del kurser og efteruddannelser for faglærte. På handelsskolerne er der datamatikeruddannelsen, HD samt uddannelse indenfor bank- og sparekasseområdet og andre korte erhvervskurser. De statskontrollerede prøver omfatter både de almindelige enkeltfagsprøver og højere fagprøver. Begge er 1-årige. Akademiuddannelsen består af halvårige moduler, der kan stykkes sammen til en samlet uddannelse efter 3-4 år.

Teknisk skole i Tórshavn og handelsskolen udbyder i fællesskab en lang række lederuddannelser og lederudviklingskurser både grundlæggende og videregående.

10.4 Videregående uddannelser**Fróðskaparsetur Føroya (Færøernes Universitet)**

Fróðskaparsetur Føroya blev stiftet i 1965 som en selvejende institution. Ved lovændring (lagtingslov nr. 65 af 21. maj 1987 som ændret ved lagtingslov nr. 78 af 12. juni 1990 og lagtingslov nr. 84 af 13. juni 1995) har institutionen til opgave at drive forskning, give højere undervisning og udbrede kendskab til videnskabelige metoder og resultater.

Fra 1. august 2008 er Fróðskaparsetur Føroya, Færøernes Seminarium og Færøernes Sygeplejeskole fusioneret. Det er sket med baggrund i den nye universitetslov fra 9. juni 2008 (Lagtingslov nr. 58 fra 9. juni 2008).

Fróðskaparsetur Føroya er en offentlig institution, der er uafhængig af det politiske system hørende ind under Mentamálaráðið (landstyreområdet for kulturelle anliggender). I henhold til lagtingsloven fra 2008 er Fróðskaparseturs øverste myndighed et styre, som udpe-

ges af landstyremanden. De ansatte og studerende er repræsenteret i styret. Styret ansætter rektor. Dekaner og forvaltningschefen ansættes af styret efter indstilling fra rektor.

Institutionens driftsudgifter dækkes af landskassen med bevilling på lagtingets finanslov. Desuden dækkes en del projekter ved ekstern finansiering. Til trods for fusioneringen har de fusionerede institutioner ikke nået at få fælles regnskab for 2008. Bevillingerne i 2008 har været 25,2 mio. kr. for Fróðskaparsetur Føroya, 20,0 mio. kr. for Færøernes Seminarium, og 12,2 mio. kr. for Færøernes Sygeplejeskole.

I november 2003 trådte en ny bekendtgørelse om uddannelserne på Fróðskaparsetur Føroya i kraft. I henhold til den nye bekendtgørelse er alle uddannelser 3-årige bacheloruddannelser med mulighed for en 2-årig overbygning til en mastergrad. Derved er uddannelserne på Fróðskaparsetur Føroya indrettet efter Bologna-aftalen. Bekendtgørelsen til ph.d.-uddannelsen er fra juli 1996.

Universitetet kan tilbyde følgende uddannelser (som dog ikke alle begynder hvert år, men varierer fra år til år):

Føroyamálsdeildin (Fakultet for færøsk sprog og litteratur)

Bachelor of Arts i færøsk sprog og litteratur er en 3-årig uddannelse, og kan være både afsluttende uddannelse og danne basis for videreuddannelse til master enten ved Færøernes Universitet eller i udlandet.

M.A. i Færøsk (Master of Arts) er en 2-årig overbygningsuddannelse. Der er desuden mulighed for at tage suppleringsfag, som er tilrettelagt med henblik på at indgå i en M.A.-uddannelse i et andet fag. Fra fakultetet for færøsk sprog og litteratur har 26 studerende ved udgangen af 2008 bestået B.A.-uddannelse, 5 studerende M.A.-uddannelse og 1 studerende Sidefag efter bekendtgørelsen fra november 2003. Føroyamálsdeildin havde i 2008 2 ph.d.-studerende. Til udgangen af 2008 har 2 taget ph.d.-graden ved fakultetet.

Søgu- og samfelagsdeildin (Fakultet for historie og samfundsfag)

B.A.-uddannelsen (Bachelor of Arts) i historie, og B.S.Sc. i statskundskab (Bachelor of Social Science), kan både være afsluttende uddannelser og danne basis for videreuddannelse til master enten ved Færøernes Universitet eller i udlandet.

M.A. (Master of Arts) i historie og M.S.Sc. i statskundskab (Master of Social Science) er 2-årige overbygningsuddannelser. Der er desuden mulighed for at tage suppleringsfag i historie eller statskundskab, som er tilrettelagt med henblik på at indgå i en M.A.-uddannelse i et andet fag. Fra fakultetet for historie og samfundsfag har 12 studerende ved udgangen af 2008 bestået B.A.-uddannelse og 7 studerende B.S.Sc.-uddannelse, 2 studerende M.A.-uddannelse, 2 studerende M.S.Sc.-uddannelse, 1 studerende Sidefag, samt 1 studerende Suppleringsfag efter bekendtgørelsen fra november 2003. Søgu- og samfe-

lagsdeildin havde i 2008 1 ph.d.-studerende. Ved udgangen af 2008 har 4 taget ph.d.-graden ved fakultetet.

Náttúruvísindadeildin (Fakultet for naturvidenskab og teknik)

B.Sc. uddannelsen (Bachelor of Science) IT-ingeniør, og B.Sc. i biologi, er 3-årige uddannelser. Fra efterårssemesteret 2006 er der tilbudt en M.Sc.-uddannelse i prospekterings geofysik (Exploration geophysics). Uddannelserne kan både være afsluttende uddannelser og danne grundlag for videreuddannelse i udlandet. Fra fakultetet for naturvidenskab og teknik har 32 studerende ved udgangen af 2008 bestået B.Sc.-uddannelse efter den nye bekendtgørelse fra 2003. Náttúruvísindadeildin havde i 2008 5 ph.d.-studerende. Til udgangen af 2008 har 3 taget ph.d.-graden ved fakultetet.

Antallet af studerende i 2007/2008 var – ifølge matriklen pr. 31. januar 2008 – 113 (45 på fakultet for færøsk sprog og litteratur, 47 på fakultet for historie og samfundsvidenskab og 21 på fakultet for naturvidenskab og teknik.) I 2008/2009 er tallene henholdsvis 146 (59, 41, og 46).

Universitetets stab af faste videnskabelige medarbejdere bestod ved udgangen af 2008 af 32 personer, heraf 10 deltidsbeskæftigede, foruden 1 forskningsstipendiat aflønnet med interne midler og 7 forskningsstipendiater aflønnet med eksterne midler. Til undervisningen benytter Universitetet også eksterne undervisere. Det teknisk-administrative personale udgjorde ved udgangen af 2008 26 personer, heraf 13 på deltid.

Foruden undervisning og forskning forestår fakultetet for færøsk sprog og litteratur flere større samlings (ordsamling, stednavnesamling, folkemindesamling, dialektsamling).

Til to offentlige eksamenskurser i engelsk var der i 2007-2008 indskrevet 41 studerende. I 2008-09 er antallet ligeledes 41.

Til to offentlige eksamenskurser i færøsk var der i 2007-2008 indskrevet 35 studerende. I 2008-09 er antallet 27.

Færøernes seminarium

Færøernes seminarium uddanner lærere og pædagoger samt efteruddanner folkeskolelærere.

Den 1.august 2008 blev Føroya Læraraskúli en del af Fróðskaparsetur Føroya i henhold til den nye universitetslov af 9. juni 2008. Uddannelserne vil blive beskrevet i bekendtgørelse og i studieordninger. Undervisningen er modulariseret.

Fra 1.august 2008 er både læreruddannelsen og pædagoguddannelsen 4-årige uddannelser. Efter tre år er de studerende BA of Education (180 ECTS). Derefter vil det

være muligt at vælge mellem at læse diplomåret for at opnå rettighed til at arbejde som henholdsvis lærer eller pædagog eller at læse MA på en af de institutioner, som Føroya Læraraskúli er ved at få samarbejdsaftaler med.

Optagelsesbetingelserne på lærer- og pædagoguddannelserne er studentereksamen, HF, HH, HT, HIF eller lignende uddannelser.

1. semester, hvor der er mulighed for samlæsning mellem de to uddannelser, består af videnskabsteori, børne- og ungdomskultur, kreative læreprocesser, etik og livssyn samt kommunikation (30 ECTS).

Læreruddannelsens indhold er derudover: 2. semester indeholdende (professionsrettet) psykologi, pædagogik og didaktik (30 ECTS). På 3. og 4. semester vælges der mellem færøsk/sprogundervisning eller naturvidenskab (science) (60 ECTS). På 5. og 6. semester vælges der mellem linjefag (45 ECTS) og derefter er det BA opgaven (15 ECTS). På 7. og 8. semester vælges der mellem linjefag (45 ECTS) og derefter er der professionsrettede kurser (15 ECTS). Praktik indgår i studiet fra og med 2. semester.

Pædagoguddannelsens indhold er udover 1. semester, jf. ovenstående: 2. semester indeholdende (professionsrettet) psykologi, pædagogik og didaktik (30 ECTS). 3. semester indeholdende samfund, institution og individ (15 ECTS) og kultur og sprog (15 ECTS), og 4. semester indeholdende specialområdet (30 ECTS). På 5. og 6. semester vælges der mellem linjefag (45 ECTS) og derefter er det BA opgaven (15 ECTS). På 7. og 8. semester vælges der mellem linjefag (45 ECTS) og derefter er der professionsrettede kurser (15 ECTS). Praktik indgår i studiet fra og med 2. semester.

På læreruddannelsen er studenterantallet i studieåret 2008/2009 122. Af disse er 35 mænd og 87 kvinder. På pædagoguddannelsen er studenterantallet i studieåret 2008/2009 117. Af disse er 9 mænd og 108 kvinder.

I tilknytning til seminariet er der øvelsesskole, Venjingarskúlin. Seminariets driftsudgifter var i 2008 20,2 mio. kr., hvoraf Tórshavn Kommune afholdte 1,4 mio. kr.

I studieåret 2008/2009 påbegyndtes efteruddannelse som læsevejleder for folkeskolelærere. Uddannelsen, der er 30 ECTS, går over studieårene 2008/2009 og 2009/2010. Kursistantallet er 30.

Færøernes sygeplejeskole

Sjúkrarøktarfrøðiskúli Føroya (Færøernes sygeplejeskole), der blev oprettet i 1960, er godkendt af den danske sundhedsstyrelse.

Uddannelsen af sygeplejersker på Færøerne er hidtil reguleret efter bekendtgørelse nr. 653 af 17. juli 1992. I forbindelse med overtagelse af skolevæsenet som færøsk anliggende er lagtingslov nr. 2 af 22. januar 2003 om uddannelse af sygeplejersker sat i kraft.

Det første hold på den nye uddannelse startede den 1. februar 2003. Der er tale om en 4-årig uddannelse, der giver graden Bachelor of Science (BSc) i sygepleje. Der er optagelse én gang årligt. Optagetallet er 22. Tallet af studerende 2009 er 83.

Uddannelsestiden er fordelt mellem teoriperioder på skolen og praktikperioder i den primære og sekundære sundhedstjeneste.

I 2000 blev skolen udvidet med en afdeling i Tvøroyri, Heilsuskúli Føroya, hvor der uddannes social- og sundhedshjælpere og –assistenter (sosu-hjælpere og –assistenter). Det første hold sosu-hjælperelever blev optaget i maj 2001, og det første hold sosu-assistenter blev optaget i april 2006.

Heilsuskúli Føroya er flyttet til Hov den 1. marts 2009 i et nyt skolecenter, sammen med gymnasiet i Suðuroy.

Heilsuskúli Føroya optager sosu-hjælperelever 2 gange årligt i januar og august, og sosu-assistenter 1 gang årligt i april. Elevtallet 2009 er henholdsvis 38 sosuhjælpere og 37 sosu-assistenter.

Uddannelsestiden er fordelt mellem teoriperioder på skolen og praktikperioder i den primære og sekundære sundhedstjeneste.

Skolens undervisningsplan for sygeplejerskeuddannelsen godkendes af Mentamálaráðið (landsstyreområdet for kulturanliggende) og Sundhedsstyrelsen. Undervisningsplanen for social- og sundhedshjælpere og –assistenter godkendes af Mentamálaráðið.

Maskinmesterskolen, Sømandsskolen og Brandskolen

Det blev i 2004 besluttet at lægge Maskinmesterskolen, Føroya Sjómansskúli (Sømandsskolen) og Føroya Brandskúli (Brandskolen) sammen. Disse skoler vil fremover være én skole med fælles driftsudgifter og ét nyt fællesnavn; Vinnuháskúlin (Erhvervshøjskolen).

Det samlede budget er 19 mio. kr. og det samlede antal studerende i 2007 er omkring 180. Dertil afholdes kurser for eksterne deltagere. I 2007 var der omkring 600 eksterne kursusdeltagere.

Uddannelserne er tilrettelagt efter et modulsystem, således at der til hver enkelt uddannelse er foreskrevet et vist antal moduler, der skal bestås eller godkendes, inden eleven kan

gå videre i uddannelsessystemet. Uddannelsen er opdelt i halvårslige semestre, med eksamen hvert semester.

På Vinnuháskúlin uddannes maskinister, maskinmestre, sætteskipper og skibsførere. Uddannelsen er 1½ år til sætteskipper og 3 år til skibsfører. Maskinist uddannelsen er 1 år, og maskinmesteruddannelsen er 3 år.

Der er indgået aftale mellem Færøernes Landsstyre og Søfartsstyrelsen om ligestilling af færøske og tilsvarende danske uddannelser.

Skolen arbejder efter lov og bekendtgørelse om maskinmester- og skibsfører uddannelser.

Klaksvig Navigationsskole

På Klaksvig Navigationsskole (Klaksvíkar Sjómannsskúli) uddannes sætteskipper, kokke og skibsassistenter.

Uddannelsen til sætteskipper er modulbaseret og er af 1½ års varighed. Kokkeuddannelsen er et grundkursus for kokke og er af ½ års varighed. Søfartsuddannelsen er beregnet for yngre ubefarne sømænd, men anvendes også af mere erfarne sømænd som en forskole til skipperuddannelsen. Uddannelsens varighed er ½ år. Skolen afholder endvidere radio-kurser for eksterne kursister.

Skolens samlede budget er på 3,4 mio. kr. Det samlede antal studerende er i øjeblikket (april 2009) 40 elever.

10.5 Anden undervisning

Ud over de ovennævnte grunduddannelser, videregående uddannelser og erhvervsuddannelser, foregår der på Færøerne forskellige andre undervisningsaktiviteter. Bl.a. på Folkehøjskolen (i Tórshavn), på Husholdningsskolen (i Klaksvík) samt på aften- og musikskolerne (Suðuroy, Vágur, Nord-Streymoy, Argir, Tórshavn, Gøta, Leirvík, Fuglafjørður og Klaksvík).

10.6 Uddannelsesstøtte

Den 1. august 1988 overtog hjemmestyret fra Statens Uddannelsesstøtte støtteordningen for studerende på Færøerne. Den nuværende fordeling af støtten sker på grundlag af regler i lagtingslov nr. 36 af 3. maj 2007.

I finansåret 2008 blev der i alt udbetalt godt 84,3 mio. kr. i uddannelsesstøtte til uddannelsessøgende elever på Færøerne og i udlandet. I 2009 forventes udbetalt 91 mio. kr. Hjemmestyrets overtagelse af støtteordningen for studerende på Færøerne har ikke ændret ved den hidtidige ordning, hvorefter færøske studerende på de videregående uddannelser i

Danmark og i udlandet modtager støtte fra Statens Uddannelsesstøtte efter de sædvanlige danske regler.

11. Rets- og politikvæsen samt overøvrigheden

11.1 Færøernes retsvæsen

Færøernes Ret har hovedtingsted i Tórshavn. Retten har desuden fast bitingsted i Tvøroyri. Herudover kan der undtagelsesvist holdes retsmøder i Klaksvík eller bygder. Retten har skriftlig forberedelse.

Dommeren (Sorenskriveren) er overformynder på Færøerne og formand for Færøernes Ulykkesforsikringsråd, Færøernes Overfredningsnævn, Lejenævnet for Tórshavn kommune, Færøernes Overlandvæsenskommission, Færøernes Overudskiftningskommission og Det Færøske Nævn vedrørende erstatning fra staten til ofre for forbrydelser. Endelig er dommeren medlem af sterilisationsnævnet.

Den 1. maj 1995 trådte en ændring af den færøske retsplejelov i kraft, således at retten består af 2 sorenskrivere (dommere), hvoraf den ene varetager rettens administration.

Foruden de nævnte sorenskrivere (dommere) beskæftiger dommerkontoret 1 retsassessor, 3 dommerfuldmægtige, 16 kontorfunktionærer, heraf 10 deltidsansatte, samt 1 elev.

Embedet disponerer over et domhus med 3 retssale, som er beliggende i C. Pløyensgøta i Tórshavn. Administrationen af tinglysningen er med virkning fra 1. februar 2006 overtaget af landsstyret.

Straffesager berammes til foretagelse straks for så vidt angår arrestantsager og f.eks. sager vedrørende fremmede skibe, ellers ca. 4 uger efter anklageskriftets indlevering til retten. Berammelsestiden i borgerlige sager er ca. 2 måneder. Ægteskabssager mv. berammes til domsforhandling 14 dage efter, at parterne har formuleret deres påstande.

En oversigt over Færøernes Rets virksomhed i perioden 2004-2008 er vist i *tabel 11.1*.

I 2008 havde skifteretten 395 anmeldte boer. Antallet af konkursboer i 2008 var 19, mens antallet af offentligt behandlede dødsboer var 39. Der er i 2008 modtaget 18 sager i huslejenævnet og 61 sager i overfredningskommissionen.

Tabel 11.1 Færøernes Rets virksomhed 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
	----- Antal -----				
<i>Borgerlige sager:</i>					
Stævn. indleveret til berømmelse ..	2.319	2.103	1.861	1.490	2.202
Afsagte domme i alt	1.296	1.296	1.193	1.036	1.523
- heraf udebliv.- og erk.domme.....	1.241	1.246	1.114	973	1.436
- heraf skilsmisdomme.....	...	...	...	6	7
- heraf separationsdomme	...	...	...	6	13
<i>Straffesager:</i>					
Indleveret til berømmelse.....	752	861	736	710	702
Afsagte domme	353	474	739	690	582
<i>Fogedforretninger:</i>					
Indleveret til begæring	3.495	2.797	3.319	3.331	2.747
Heraf udpantningsbegæring	1.762	1.221	1.828	2.109	1.113
<i>Auktioner:</i>					
Auktionsbegæring i alt.....	43	36	64	71	78
Heraf faste ejendomme	35	25	25	37	32
Heraf skibe.....	3	8	7	2	8
<i>Afholdte auktioner:</i>					
Over faste ejendomme	13	25	8	6	7
Over skibe.....	3	4	3	0	8

Kilde: Sorenskriveren

11.2 Færøernes politivæsen

Politiets organisation og opgaver

Færøerne er en selvstændig politikreds, der som de øvrige danske politikredse er underlagt rigspolitichefen og Justitsministeriet. Politikredsen ledes af landfogeden (politimesteren), der i modsætning til danske politimestre tillige er tillagt statsadvokatkompetence. Landfogeden møder således i alle straffesager i Færøernes Ret, i ankesager ved Østre Landsret – som i 2005 havde 3 sessioner på Færøerne – samt i nævningesager, der behandles ved Færøernes Ret med sorenskriveren (dommeren) som retsformand.

Det færøske politikorps ledes af en politiinspektør.

I politikredsen, hvor der er et landfogedkontor, og 6 politistationer af forskellig størrelse, udføres de samme opgaver som i danske politikredse. Den færøske bilinspektion, Akstovan, overtog i 1996 motorkontorets arbejdsopgaver samt kompetencen til udstedelse af kørekort.

Herudover er der imidlertid henlagt en række civilretlige arbejdsopgaver til landfogeden og politiet, og disse har indenfor de sidste år beslaglagt en del af politiets og kontorpersonalets tid. Landfogden behandler bl.a. faderskabssager og endvidere deltager landfogeden i lovforberedende arbejde i samarbejde med de færøske myndigheder. Hertil kommer udarbejdelse af retningslinier for sagsbehandling, der efter forhandlinger med hjemmestyrrets myndigheder tilpasses færøske forhold, idet centrale myndigheders generelle retningslinier kun sjældent kan finde anvendelse på Færøerne.

Sysselmændene (stationslederne udenfor Tórshavn), deres stedfortrædere samt nogle kontorfunktionærer er af sorenskriveren meddelt fuldmagt i medfør af retsplejelovens § 17 a, og behandler i denne forbindelse bl.a. foged- og skiftesager. Derudover deltager sysselmændene i et tæt samarbejde med dommerkontoret ved behandlingen af en række øvrige sager af civilretlig karakter. Sysselmændene er endvidere borgerlig vielsemyndighed.

Personaleforhold

Det juridiske personale består af landfogeden, vicepolitimesteren, en politiassessor og en politifuldmægtig.

Det færøske politikorps udgjorde pr. 31. december 2007 i alt 109 politifolk, heraf 17 under grunduddannelse i Danmark. Herudover er der ansat 11 reservepolitibetjente.

Politiet på Færøerne forestår selv den indledende udvælgelse af potentielle emner til politiuddannelsen. Disse gennemgår herefter den almindelige ansættelsesprocedure og uddannelse i Danmark, hvorefter tjenesten forrettes på Færøerne. Som en naturlig følge heraf består hovedparten af politistyrken af personer af færøsk oprindelse. Der kan i begrænset omfang ske udveksling mellem danske og færøske politifolk, ligesom der i visse situationer kan udstationeres danske politifolk på Færøerne.

Ved årsskiftet 2007/2008 var der ved politiet ansat 26 kontorfunktionærer, heraf 16 i deltidsstillinger samt 2 elever. Arrestvæsenet beskæftigede 12 personer. Der er ansat 3 parkeringskontrollører i Tórshavn og 1 i Runavík.

Den frie kriminalforsorg

Den frie kriminalforsorg har en afdeling i Tórshavn, hvortil der er knyttet to socialrådgivere. I lighed med de danske afdelinger udarbejder man personundersøgelser og fører tilsyn med betinget dømte og prøveløsladte. Herudover arbejder man tæt sammen med politiet og arresthuset i Tórshavn bl.a. ved ugentlige møder, ligesom der samarbejdes med danske fængsler, hvor færinger er indsat til afsoning.

Politiets regelgrundlag

Lovgivningen er i vidt omfang forskellig fra lovgivningen i det øvrige rige. Rigslove samt ændringer heri er ikke umiddelbart gældende, men kan implementeres efter forhandling med det færøske hjemmestyre. Eksempelvis er den færøske og den danske straffelov stort set identiske, eftersom Lagtinget løbende har vedtaget ikraftsættelse af de danske straffelovsændringer. Derimod er den færøske retsplejelov på en række punkter forskellig fra den danske retsplejelov.

For en oversigt over antallet af anmeldte lovovertrædelser henvises til *bilag 11.1*. I *bilag 11.2* og *11.3* er givet en oversigt over politiets virksomhed i øvrigt og over behandlingsmåden for lovovertrædelser.

For yderligere information om Færøernes politivæsen kan henvises til www.politi.fo.

11.3 Færøernes overøvrighed (Rigsombudsmanden på Færøerne)

Overøvrighedsområdet, som i Danmark pr. 1. januar 2007 primært varetages af de 5 nye statsforvaltninger, administreres på Færøerne af Rigsombudet og i mindre udstrækning af landfogeden, sorenskriveren samt landsstyret.

Overøvrighedssager er administrative civile retlige sager vedrørende f.eks. indgåelse og opløsning af ægteskaber, fastsættelse af samvær, fastsættelse af bidrag, adoptioner, godkendelse af ægtepagter samt af mindreåriges og umyndiges retshandler, fri proces mv.

Landsstyret anmodede i 1993 om at få langt den overvejende del af den i Danmark gældende lovgivning på det familieretlige område forelagt med henblik på stillingtagen til ikraftsættelse for Færøerne. På grund af lovgivningens omfang er forelæggelsen inden for det familieretlige område en omfattende og langvarig proces. I 1998 fik Lagtinget forelagt og vedtog et udkast til anordning til ikraftsættelse af den ægteskabslov, der gælder for Danmark med enkelte ændringer som følge af særlige færøske forhold. Anordning nr. 37 af 22. januar 2002 om ikrafttræden for Færøerne af lov om ægteskabs indgåelse og opløsning trådte i kraft den 1. marts 2002.

Efter anmodning fra Landsstyret udarbejdede Ministeriet for familie- og forbrugeranliggender i begyndelsen af 2006 udkast til anordning om ikrafttræden for Færøerne af lov om forældremyndighed og samvær, med enkelte ændringer som følge af særlige færøske forhold. Anordning nr. 228 af 15. marts 2007 om ikrafttræden for Færøerne af lov om forældremyndighed og samvær trådte i kraft den 1. april 2007, og erstattede herved den tidligere gældende myndighedslov fra 1922.

Lov om forældremyndighed og samvær ændrer på flere punkter retstilstanden i forhold til den tidligere gældende myndighedslov. Den væsentligste ændring består i adgangen for ugifte forældre til at aftale fælles forældremyndighed. Endvidere skal der ikke i forbindel-

se med separation eller skilsmisse tages stilling til spørgsmålet om forældremyndighed. Rigsombudsmanden skal ikke længere godkende aftaler om overførsel af forældremyndighed mellem barnets forældre. Sådanne aftaler, inklusiv aftaler om fælles forældremyndighed, er gyldige, blot de anmeldes til Rigsombudsmanden. Loven indebærer endvidere en styrkelse af den ugifte faders stilling, idet han nu ved tvist om forældremyndigheden i forbindelse med ophævelse af samlivet stilles, som om han havde haft del i forældremyndigheden.

Rigsombudet modtog i 2008 23 anmeldelser om fælles forældremyndighed.

Loven indebærer endvidere, at hvis et barn er fyldt 12 år, skal der, før der træffes afgørelse om forældremyndighed eller samvær, finde en samtale sted med barnet derom. Hvis barnet er under 12 år skal der finde en samtale sted, hvis barnets modenhed og sagens omstændigheder tilsiger det. Som udgangspunkt er alle tvister omkring forældremyndighed nu underlagt domstolsbehandling. Området for fastsættelse af samvær udvides til også at omfatte situationer, hvor forældrene har fælles forældremyndighed, eller hvor samværsforælderen aldrig har haft kontakt med barnet. Endelig har Rigsombudsmanden fået mulighed for at tilbyde børnesagkyndig rådgivning og konfliktmægling.

I 2008 behandlede Rigsombudet 67 sager vedrørende samvær.

De største kategorier af overøvrighedssager omtales kort i det følgende.

Indgåelse og opløsning af ægteskab

Anordning nr. 37 af 22. januar 2002 om ikrafttræden for Færøerne af lov om ægteskabsindgåelse og opløsning trådte den 1. marts 2002 i kraft og afløste den da gældende lovgivning fra 1922.

En af ændringerne i loven var, at lysning før ægteskabets indgåelse blev gjort frivillig, og fristen mellem lysningen og ægteskabets indgåelse blev fjernet. Endvidere blev mægling gjort frivillig og fristerne for skilsmisse efter separation ved henholdsvis enighed/uenighed mellem parterne er ændret fra 1½ år til 6 måneder/fra 2½ år til 1 år. Man kan fortsat ved kongelig bevilling opnå tilladelse til, at vielse sker som hjemmevielse, det vil sige udenfor de autoriserede borgerlige vielsessteder (visse byrådskontorer samt selselmændenes kontorer). Landfogeden er ikke længere hverken prøvelses- eller vielsesmyndighed. Som noget nyt har byrådsformænd i kommuner med over 1.500 indbyggere fået prøvelses- og vielseskompetence. I 2008 blev der på Færøerne foretaget 187 kirkelige og 44 borgerlige velser.

Skilsmisse gives enten ved dom (Færøernes Ret) eller ved bevilling (Rigsombudet). I 2008 udfærdigede Rigsombudet 52 skilsmisser ved bevilling.

Grundlaget for de 52 skilsmisser, der blev givet ved bevilling, var i 45 tilfælde forudgående separation. 7 ægteskaber blev opløst på grund af utroskab.

Børnebidrag

Ifølge lov om børns retstilling (1960) er forældrene hver for sig forpligtet til at forsørge deres barn. Hvis en af forældrene ikke opfylder forsørgelsespligten, kan overøvrigheden (Rigsombudet) pålægge vedkommende at udrede bidrag til barnets underhold.

Faderen til et barn uden for ægteskab kan således pålægges at betale børnebidrag, hvis han ikke opfylder sin forsørgelsespligt. Det samme gælder, uanset om forældrene er blevet separeret eller skilt, såfremt en af forældrene til et barn født i ægteskab ikke opfylder sin forsørgelsespligt.

I 2008 traf Rigsombudet i alt 237 afgørelser om børnebidrag, heraf 23 afgørelser om konfirmationsbidrag, 2 afgørelser om beklædningsbidrag og 6 afgørelser om uddannelsesbidrag.

Adoption

Ansøgning om bevilling af adoption indgives til Rigsombudet. Medmindre ansøgningen vedrører stedbarns- eller familieadoption, forelægges sagen inden eventuel godkendelse for det færøske adoptionssamråd, hvor lægelig, juridisk og social sagkundskab er repræsenteret.

I 2008 blev der udfærdiget 20 adoptionsbevillinger. Heraf var 6 såkaldte stedbarnsadoptioner, hvor den ene ægtefælle adopterer den anden ægtefælles særbarn.

De øvrige 14 adoptionsbevillinger var fremmedadoptioner og vedrørte børn fra Sydafrika (3), Thailand (1), Etiopien (8), Kina (1) og Bolivia (1). I 2007 blev der udfærdiget 10 fremmed-adoptionsbevillinger. Adoption af udenlandske børn formidles af de godkendte institutioner AC Børnehjælp og DanAdopt, der begge er hjemmehørende i Danmark.

Antallet af godkendelser som adoptanter til et udenlandsk barn siger umiddelbart mere om udviklingen på adoptionsområdet end antallet af udfærdigede bevillinger i det enkelte år, da der ofte går flere år fra en godkendelse er meddelt, og indtil adoptionen kan gennemføres endeligt med udfærdigelse af bevilling. Antallet af godkendelser var 22 i 2004, 15 i 2005, 19 i 2006, 14 i 2007 og 11 i 2008.

Lagtinget vedtog i 1994 en lov om dagpenge ved adoption, hvorefter ægtepar, der adopterer, ligestilles med øvrige forældre i relation til dagpenge under barsel.

Lagtinget vedtog endvidere i december 2000 en lov om adoptionstilskud, hvorefter forældre, der adopterer et udenlandsk barn kan få et adoptionstilskud på 50.000 kr. til udgifter i

forbindelse med adoptionen. Tilskuddet er ved lov nr. 123 af 22. december 2008 forhøjet til at udgøre 75.000 kr. Tilskuddet, der ydes som et engangsbeløb for hvert barn, gives uden hensyntagen til forældrenes indkomster. Betingelsen for at få adoptionstilskud er, at adoptionen er formidlet af en af de godkendte adoptionsformidlende organisationer i Danmark, og at forældrene har fast bopæl på Færøerne.

Adoptionsloven for Færøerne ændredes pr. 1. december 2006, og Færøerne har i 2006 tiltrådt Haagerkonventionen om international adoption, og bl.a. som følge heraf foreligger der nu to nye adoptionsbekendtgørelser for Færøerne. Det drejer sig om Bekendtgørelse for Færøerne om adoption nr. 287 af 26. marts 2007, og Bekendtgørelse for Færøerne om godkendelse som adoptant nr. 288 af 26. marts 2007. Begge bekendtgørelser er trådt i kraft den 15. april 2007. Ved Bekendtgørelse nr. 1114 af 21. november 2008 blev sidstnævnte bekendtgørelse ændret blandt andet med den følge, at godkendelsen som adoptant gælder i 3 år fra godkendelsestidspunktet. Bekendtgørelsen trådte i kraft den 1. december 2008.

Der er ikke, til forskel for danske ansøgere, et obligatorisk adoptionsforberedende kursus for færøske ansøgere. Til gengæld er procedurerne for at få et barn i forslag nu identiske med de danske regler.

Umyndiges retshandler

En umyndig person – dvs. en mindreårig eller en umyndiggjort – kan som hovedregel ikke selv råde over sin formue eller forpligte sig ved retshandler. Dette tilkommer normalt den pågældendes værge.

Værgen disponerer imidlertid ikke frit over den umyndiges formue. Overøvrigheden (Rigsombudet) skal i medfør af den nugældende myndighedslov og værgebekendtgørelse medvirke ved mange af de retshandler, som værgen foretager for den umyndige, typisk i forbindelse med sager om frigivelse af midler fra Overformynderiet, køb og salg af fast ejendom mv.

I 2008 traf Rigsombudet 23 afgørelser i forbindelse med værgemålssager.

Lagtinget har den 13. maj 2009 vedtaget en ny lov, hvorefter Værgemålsloven sættes i kraft for Færøerne med virkning fra 1. januar 2010.

Ved Værgemålslovens vedtagelse gennemføres en revision af reglerne i myndighedsloven om umyndiggørelse af voksne. Det centrale i loven er, at der ved alle værgemål skal foretages en konkret vurdering af, i hvilket omfang og på hvilke områder, der er brug for en værge til at varetage økonomiske og personlige forhold.

I den nye lov gives der hjemmel til, at Rigsombudsmanden træffer afgørelse om værgemål i langt de fleste tilfælde, og at kun sager, hvor det findes betænkeligt at behandle sagen administrativt, skal behandles i retssystemet.

Ægtepagter

En ægtepagt er en aftale, der før eller under ægteskabet er indgået mellem ægtefæller om formueforhold. Gaver mellem ægtefæller, der ligger ud over det sædvanlige, skal gives ved ægtepagt. Aftaler mellem ægtefæller om, at fællesejeaktiver skal være særeje, eller at særejeaktiver skal være fælleseje, skal ligeledes indgås ved oprettelse af en ægtepagt.

Alle ægtepagter skal tinglyses, men visse ægtepagter skal, forinden tinglysning kan ske, være godkendt af Rigsombudet. Dette gælder således ægtepagter oprettet efter ægteskabets indgåelse, hvorved der vederlagsfrit overføres formueaktiver fra den ene ægtefælle til den anden.

I 2008 traf Rigsombudet afgørelse om 43 godkendelser af ægtepagter.

Navnesager

I 1992 blev navnelovsområdet overtaget af Færøerne som særanliggende. Området reguleres af en færøsk lagtingslov om navne.

Loven giver mulighed for, at visse navneændringer kan ske ved anmeldelse til sognepræsten. Øvrige navneændringer gives ved navnebevis af landsstyret. Der er samtidig indført et gebyr for landsstyrets behandling af navnesager.

I henhold til loven kan en person højst tillægges to fornavne og fornavnene skal være i overensstemmelse med færøsk sprogbrug og i overensstemmelse med en relativt restriktiv liste over anerkendte fornavne. Ønsker man et navn, som ikke er medtaget på navnelisten, skal sagen forelægges for et navneudvalg. For personer fra udlandet kan landsstyret i særlige tilfælde gøre undtagelse.

Der er mulighed for som efternavn, at få faderens eller moderens fornavn i ejefald med tilføjelse af "-son" eller "-dóttir" i overensstemmelse med personens køn.

Hvis ægtefæller ønsker samme efternavn, skal det anmeldes til vielsemyndigheden. Den, som bærer sin ægtefælles eller tidligere ægtefælles efternavn, kan genantage sit tidligere efternavn ved anmeldelse til vielsemyndigheden.

Beskyttede efternavne

Den færøske navnelovning er forholdsvis restriktiv og der findes ingen direkte hjemmel til at tillade beskyttede efternavne, når der ikke længere findes nogen, der bærer efternavnet eller dem, der bærer eller har ret til at bære efternavnet, har givet tilladelse.

Dette har i praksis vist sig at give anledning til nogle problemer. Når der bliver ansøgt om et beskyttet efternavn, hvor der er givet samtykke, er spørgsmålet derfor, hvorvidt der på denne baggrund og ved en formålsfortolkning kan gives tilladelse eller man pga. manglende hjemmel må nægte.

I vurderingen heraf indgår nogle modsatrettede hensyn. Lovens formål er først og fremmest at beskytte den slægtsmæssige tilknytning til efternavnet og dermed den enkeltes slægtsfølelse. Sekundært beskytter loven også historiske navne og navne, der let kan forveksles med disse.

Heroverfor står det tungtvejende hensyn i den enkeltes interesse i selv at bestemme sit efternavn. Derudover har myndighederne en interesse i, at området ikke giver for store vanskeligheder at administrere. Endvidere er der også et hensyn at tage til den aftale, der blev indgået mellem danske og færøske myndigheder i forbindelse med overtagelse af navnelovsområdet, og hvorefter det må vurderes, om der kan foreligge en konflikt.

I de tilfælde, hvor der er givet tilladelse fra alle, der bærer eller har ret til at bære et efternavn, er der ingen hensyn at tage til den enkeltes slægtsfølelse. Der kan dog være historiske hensyn, hvis der ikke længere er nogle der bærer navnet, men dette vurderes i hvert enkelt tilfælde.

Fri proces

Fri proces til gennemførelse af en retssag, er som udgangspunkt betinget af, at ansøgeren ikke uden at lide væsentlige afsavn kan betale de omkostninger, der er forbundet med sagen, samt at ansøgeren har rimelig grund til at føre proces. Sidstnævnte betingelse forstås almindeligvis som et krav om, at man skal have rimelig udsigt til at vinde sagen.

Såvel en sagsøger som en sagsøgt kan opnå fri proces. I den samme retssag gives der dog normalt kun bevilling til én af parterne.

Fri proces meddeles af Rigsombudet, hvis sagen skal anlægges ved Færøernes Ret. Er der tale om en ansøgning om fri proces til en ankesag, skal ansøgningen indgives til Civilstyrelsen i København.

I 2008 traf Rigsombudet afgørelse i 54 sager om fri proces, hvoraf der blev meddelt 38 bevillinger til fri proces.

Indfødsret (Statsborgerskab)

Man kan opnå indfødsret ved erklæring, hvis man opfylder de betingelser, der nærmere er fastsat i indfødsretsloven. I disse situationer opnår man dansk indfødsret ved at afgive erklæring herom til Rigsombudet.

Opfylder man ikke betingelserne for at få dansk indfødsret ved erklæring, kan dansk indfødsret kun opnås ved naturalisation gennem vedtagelse af en særlig lov herom i Folketinget. Sager om indfødsret ved naturalisation behandles af Landfogeden.

12. Kirkeliv

12.1 Folkekirken

Folkekirken blev overtaget af de færøske myndigheder til Olaj (29. juli) 2007. Færøerne var frem til overtagelsen et selvstændigt stift i den danske folkekirke med egen biskop. Havnar Kirke i Tórshavn er Færøernes domkirke, og domkirkens kirkebogsførende sognepræst er domprovst i Færøernes stift.

Landsstyreområdet for kulturanliggender (Mentamálaráðið) fungerer efter overtagelsen som ressortansvarlig for den færøske folkekirke og forestår en ajourføring af den færøske kirkelige lovgivning, som hidtil har udmøntet sig i disse fire love: 1) Lagtingslov nr. 60 af 7. juni 2007 om folkekirkerne på Færøerne, 2) Lagtingslov nr. 61 af 7. juni 2007 om folkekirkens økonomi, 3) Lagtingslov nr. 27 af 19 maj 2008 om kirkeråd og provstiudvalg, og 4) Lagtingslov nr. 28 af 19. maj 2008 om ændring i lagtingslov om landets tjenestemænd.

Stiftsøvrigheden består af biskoppen, et af landsstyremændene for kirkelige anliggender udpeget medlem og et af menighedsrådene valgt medlem.

Provstiudvalget består af 4 medlemmer, der vælges af menighedsrådene, foruden domprovsten, der er født medlem. Provstiudvalget vælges for 4 år. Det nuværende udvalgs funktionsperiode udløber den 31. marts 2010. Domprovsten er provstiudvalgets forretningsførende medlem.

Færøerne er opdelt i 14 præstegæld med i alt 60 kirker og 7 bønshuse/gudstjenestesteder og med 22 præsteembeder inkl. embedet som domprovst.

Præsterne og biskoppen på Færøerne lønnes af kirkefonden, hvis indtægter i overvejende grad kommer fra færøske kirkeskatter. Biskoppens løn og 40 pct. af præsternes løn refunderes af landsstyret til kirkefonden.

De enkelte menigheder vedligeholder og forestår den daglige drift af kirkerne samt anskaffer fornødent inventar. Finansieringen tilvejebringes i overvejende grad gennem kirkeskatten. En stor del af kirkebetjeningen udføres ved frivillig arbejdskraft. Ved de fleste kirker er hvervet som organist, degn og klokker således ikke vederlagt.

Kirkefondens regnskab for 2008 balancerede med 49,2 mio. kr. Heraf gik 13,8 mio. kr. til løn, 26,5 mio. kr. til kirkerne, medens 4,1 mio. kr. tilførtes reservefonden (Tiltaksgrunnurin).

Administrationen foregår gennem stiftsøvrigheden.

Tabel 12.1 Kirkernes placering og befolkningsgrundlag pr. 1. januar 2008

Præstegæld	Præster	Kirker	Byer/bygder	Indbyggere
Norðoya ø.....	1	5	9	878
Norðoya v. ¹⁾	2	6	10	5.108
Fuglafjarðar ¹⁾	1	4	5	2.520
Glyvra ¹⁾	1	3	8	2.421
Nes ¹⁾	1	3	9	2.587
Sjógv.....	1	4	8	1.922
Eiði.....	1	4	8	1.343
Norðstreymoy ¹⁾²⁾	3	9	17	3.854
Suðurstreymoy ø. ³⁾	4	4	7	9.900
Suðurstreymoy v. ³⁾	2	4	7	8.530
Vágar ¹⁾	1	6	7	3005
Sandoy.....	1	6	7	1.450
Suðuroy n. ¹⁾	2	5	9	2.661
Suðuroy s.....	1	5	7	2.254
I alt.....	22	68	118	48.433

Anm.: 1) Heraf 1 bønhus.

2) Omfatter Kollafjarðar, der er en del af Tórshavn kommune.

3) Skønsmæssigt angivet, da Tórshavn (ekskl. Kollafjarðar) er delt mellem østre og vestre Suðurstreymoy.

Kilde: www.folkakirkjan.fo og Hagstova Føroya.

- Biskoppen for Færøerne: Jógvan Fríðriksson

- Præster
- Nes præstegæld: Martin Restorff Jacobsen
- Glyvra præstegæld: Meinhard Bjartalíð
- Sjóvar præstegæld: Henning Bøgesvang (midlertidig)
- Eiðis præstegæld: Emil Olsen
- Fuglafjørður præstegæld: Uni Næs
- Suðurstreymoy østre præstegæld: Domprovst: Bjarni Bæk
Sonja Klein
Ann Dahl Hansen (hjelpepræst)
Sverri Steinhólm (sygehuspræst)
- Suðurstreymoy vestre præstegæld: Bergur Debes Joensen
Heri Joensen
- Norðoyar østre præstegæld: Elsa Funding
- Norðoyar vestre præstegæld: Hanus á Gørðum (midlertidig)
Magnus Brahè Jørgensen
- Norðstreymoy præstegæld: Theodor Olsen (midlertidig)

• Vágar præstegæld:	Inga Poulsen Dam
• Sandoy præstegæld:	Mogens Tilsted Christensen
• Suðuroy nordre præstegæld:	Dávid Johannesen
	Jákup Reinert Hansen
	Jónsvein Bech
	Símun P. Jacobsen (midlertidig)
• Suðuroy søndre præstegæld:	Patrick Munir de Neergaard

12.2 Organisationer og foreninger tilsluttet folkekirken

Herunder indgår K.F.U.M. og K.F.U.K. samt Indre Mission (Heimamissionin).

12.3 Kristne trossamfund og andre trossamfund uden for folkekirken

Følgende trossamfund er repræsenteret på Færøerne: Brødremenigheden (The Plymouth Brethren), Den Katolske Kirke, Frelsens Hær, Pinsemenigheden (Hvítusunnusamkoman), Syvendedags Adventisterne, Filadelfiamenigheden (en pinsemenighed), Jehovas Vidner og Bahá'í troen.

13. Kulturelle forhold

Radio og TV (Kringvarp Føroya)

Den 1. januar 2005 blev Færøernes Radio (Útvarp Føroya, ÚF) og Færøernes TV (Sjónvarp Føroya, SvF) fusioneret i en ny offentlig institution med navnet Kringvarp Føroya (KF). Formålet med sammenlægningen er at rationalisere institutionernes drift, og at give dem bedre muligheder for at varetage public service opgaver.

ÚF startede sin radiovirksomhed i 1957, mens SvF blev etableret i 1984. KF har status som en selvstændig offentlig institution. Den overordnede ledelse varetages af en bestyrelse, som udpeges af landsstyremanden for kulturanliggender. Bestyrelsen har syv medlemmer, hvoraf landsstyremanden vælger to, fire udpeges efter indstilling fra partierne i Lagtinget, og en efter indstilling fra medarbejderne. Direktøren har ansvaret for den daglige drift og programvirksomhed.

KF's drift finansieres for 2/3's vedkommende af licens, resten finansieres af spil og reklamer. Der er omkring 14.000 licensbetalere. Det årlige budget er på 60 mio. kr. KF har juni 2009 i alt 82 medarbejdere.

Som en offentlig institution varetager KF en Public Service forpligtelse. Det skal tilstræbes, at programfladen repræsenterer en uafhængig og troværdig nyhedsformidling, en alsidig oplysningsvirksomhed, og kultur- og underholdningsprogrammer af en rimelig kvalitet. Desuden tilstræbes det, at der er et programtilbud til både store og små grupper, og at der bidrages til at seere og lyttere får indsigt i og forståelse for færøsk sprog og kultur.

TV sender ca. 50 timer om ugen. Heraf er ca. 10 procent egenproduktion og ca. 5 procent af de udenlandske programmer versioneres til færøsk. Hovedparten af de udenlandske programmer kommer fra Danmarks Radio og TV2.

Radioen har en årlig sendetid på ca. 6.205 timer. Musik udgør ca. 40 procent af sendetiden. Alle udsendelser er på færøsk. Desuden sendes ca. 2.555 timer musikradio om natten.

Frem til 1. marts 1998 havde ÚF og SvF eneret til at drive radio- og fjernsynsvirksomhed på Færøerne, men siden har enkeltpersoner og organisationer kunnet søge et bevillingsudvalg sendetilladelse. Adgangen til at drive radio og TV-virksomhed udnyttes i øjeblikket af to private radiostationer – Rás 2 og Lindin samt en kristen tv station - Iktys.

Aviser

Færøske avisudgivelser, deres ugentlige antal udgaver og oplagstal samt partitilknytning er vist i *tabel 13.1*.

Tabel 13.1 Færøske avisudgivelser

Avis	Ugentlige udgaver	Oplagstal 2008	Partitilknytning
Dimmalætting	5	8.0500	IngenSambandspartiet
Sosialurin	5	8.000	Ingen
Oyggjåtíðindi	2	3.500	Ingen
Norðlýsið	1	6.400	Ingen
Ugeavisen.....	1	20.000	Ingen

Anm.: Norðlýsið husstandsomdeles på Nordøerne og Eysturoy og Ugeavisen til alle husstande på Færøerne.

Kilde: Hagstova Føroya.

Bogudgivelser

I 2008 udkom i alt 190 bøger på færøsk, 109 originale og 81 oversættelser. Det samlede antal trykte bøger på færøsk, siden den første bog udkom i 1822, er 5.257 bøger.

Årets bogproduktion kan opdeles i: 15 fiktion, 72 speciallitteratur, 24 lærebøger og 79 børnebøger.

M. A. Jacobsens kulturpris for 2008 blev tildelt Sólrún Michelsen for skønlitteratur og Hanus Kjølbrot for faglitteratur. Anna Kirstin Thomsen modtog M.A. Jacobsens kulturpris for sin indsats for restaurering og bevaring af værneværdige kulturminde. Barnabókaheiðursløn Tórshavnar Býráðs (Tórshavn Kommunes Børnebogspris) for 2008 blev tildelt Marjun Syderbø Kjelnæs.

Biblioteksvæsen

Ved hjemmestyreordningen blev biblioteksvæsenet overtaget som færøsk særanliggende og Føroya Landsbókasavn (Landsbiblioteket), oprettet i 1828 som selvejende institution, blev samtidig lagt under landsstyret og fik pålagt opgaver som landsbibliotek, overcentral og bibliotekstilsyn. Biblioteket skal samle al færøsk litteratur og så vidt muligt al litteratur, der vedrører Færøerne.

Endvidere skal Landsbókasavnið som central- og forskningsbibliotek *virke for udbredelse af kundskaber og oplysning i landet*. Landsbókasavnið fører tilsyn med folkebibliotekerne, fordeler Lagtingets bevillinger og sørger bl.a. for boganskaffelser og katalogisering til de biblioteker, der ikke selv har uddannet personale hertil. Landsbókasavnið administrerer pligtafleveringen (fire eksemplarer), som påhviler den, der fremstiller eksemplarer til udgivelse.

Bogbeholdningen er på godt 161.000 bind, heraf omkring 20.000 i forskningsafdelingen. Biblioteket har desuden tidsskrifter og mikrofilm, hovedsagelig færøske aviser. Endvidere abonnerer biblioteket på elektroniske tjenester, hvoraf hovedparten er videnskabelige tidsskrifter.

I 2008 udlånte Landsbókasavnið ca. 13.000 bøger, hvortil kommer benyttelsen af den færøske afdeling, som indeholder bøger, håndskrifter, pjecer, grammofonplader og kassettebånd mv.

Landsarkivet

Landskjalasavnið (Færøernes Landsarkiv) blev grundlagt i 1932 og overtaget af hjemmestyret i 1952. Landsarkivets virksomhed er fastsat ved lagtingslov af 28. april 1992 og ved en aftale fra 1990 mellem Landsstyret og Statsministeriet om statens arkivalier i Færøerne.

Landsarkivet har to hovedopgaver. For det første at indsamle, ordne, bevare, beskrive og varetage det materiale, som offentlige institutioner er lovgivningsmæssigt forpligtet til at aflevere til arkivet. For det andet at føre tilsyn med og være konsulent for offentlige myndigheders journal- og arkivanligger. Sidstnævnte hovedopgave er en forudsætning for førstnævnte. Landsarkivet skal tillige indsamle private arkivalier af forskningsmæssig og kulturel betydning.

Det er samtidig Landsarkivets opgave at stille oplysninger til rådighed for offentlige institutioner, for private og for forskningen, samt at drive egen forskning, fri forskning såvel som sektorforskning.

I Landsarkivets samlinger findes et stort og enestående arkivmateriale. Det drejer sig først og fremmest om materiale af offentlig oprindelse, men også en del af privat oprindelse. F.eks. opbevares Færøernes ældste lovbog (1298), den ældste færøske kirkebog (1687) og tingbøger fra 1615. Fra omkring 1700 findes materiale om de fleste færøske samfundsforhold.

Arkivalier kan benyttes på Landsarkivets læsesal efter bestemte regler. På læsesalen findes også kopier og mikrofilm af folketællinger, kirkebøger, skifteprotokoller etc. Tillige har Landsarkivet en løbende digitalisering af arkivalier, som hermed bliver elektronisk tilgængelige.

Landsarkivet samarbejder med udenlandske arkiver, især med Statens Arkiver i Danmark, som også opbevarer betydelige arkivalier for Færøerne. Landsarkivet og Statens Arkiver samarbejder, indenfor de danske og færøske kulturministeriers regi, om en løbende tilbagelevering af færøske arkivalier fra Danmark til Færøerne. Landsarkivet er A1 medlem af ICA, det internationale arkivråd. Arkivet indgår endvidere i forskningsmæssigt samarbejde med færøske såvel som udenlandske forskningsinstitutioner.

Landsarkivet har ikke nogen permanent udstilling, men har siden 2003 haft 1-2 udstillinger om året, samt deltaget i nordiske "åbent hus" arrangementer, såsom Arkivernes Dag.

To af landskassen støttede, kommunale museer, Norðoya Fornminnasavn og Tórshavnar Býarsavn, er påbegyndt arkivvirksomhed, under vejledning af Landsskjalasavnið.

Museum

Føroya Fornminnissavn (Færøernes historiske museum) blev grundlagt i 1898 som en selvejende institution med det formål at indsamle og udstille kulturhistoriske genstande. Ved lagtingslov etableredes Føroya Fornminnissavn i 1952 som nationalmuseum, der sorterer direkte under landsstyret, og dets formål blev udvidet med en række administrative og videnskabelige opgaver.

Føroya Fornminnissavns opgaver omfatter forvaltning af fortidsminde- og bygningsfredningsloven, loven om fortidsminder i havet, arkæologiske og etnologiske undersøgelser, indsamling og forskning samt bevaring og udstilling af oldsager og indsamlede etnologiske genstande. Desuden fører museet tilsyn med lokalmuseer, som får offentlig støtte efter lokalmuseumsloven.

Museet ledes af landsantikvaren, som desuden varetager fortidsmindeforvaltning, bygningsbevaring, lokalmuseumstilsyn og repræsenterer museet i fortidsmindenævnen og overfredningsnævnen. På museet er bl.a. ansat videnskabelige medarbejdere og en konservator.

Nordens Hus

De nordiske lande har i fællesskab opbygget og indrettet to kulturhuse; et på Island og et på Færøerne. Der er yderligere indrettet kulturelle institutioner på Ålandsøerne og i Grønland.

I 2008 indvies en ny tilbygning til Nordens Hus. Tilbygning indeholder stor konference- og teatersal samt et seminar rum og 2 workshop rum.

Formålet med Nordens Hus i Tórshavn er at formidle nordisk kultur til Færøerne og færøsk kultur de andre nordiske lande. Desuden skal huset støtte færøsk kultur.

I forbindelse med Nordisk Ministerråds omstrukturering af det kulturelle område har Nordens Hus overtaget følgende arbejdsområder:

- Fungere som sekretariat for Nordisk Råds Musikpris
- Nordens Hus i Tórshavn er Kulturkontakt Nord's regionale kontaktpunkt

Husets virksomhed bygger på et samarbejde mellem såvel nordiske sammenslutninger, foreninger og organisationer af forskellig art som med færøske institutioner, grupper og enkeltpersoner. Det er en vigtig målsætning for husets ledelse også at nå ud til de øvrige færøske bygder og øer.

Arrangementerne og aktiviteterne i huset er meget forskellige: teater, koncerter, færøsk dans, udstillinger, filmforevisninger, møder og konferencer mv. Nordens Hus står for mere end 300 arrangementer hvert år og har mere end 45.000 besøgende om året.

Huset ledes af en bestyrelse på 9 medlemmer, af hvilke 3 vælges af Færøernes landsstyre, 5 af Nordisk Ministerråd efter forslag fra de respektive landes regeringer, og 1 vælges blandt husets medarbejdere. Husets daglige virksomhed ledes af en direktør, der normalt udpeges for 4 år ad gangen af den siddende bestyrelse. Siden 1. februar 2005 har direktøren været Niels Halm.

Teatervirksomhed – Tjóðpallur Føroya

I foråret 2003 vedtog Lagtinget lov om Tjóðpallur Føroya (Færøernes Nationalteater) og om økonomisk støtte til teaterkunst. Loven giver ministeren hjemmel til at etablere et færøsk nationalteater som selvstændig institution. Endvidere indeholder loven hjemmel til at yde støtte til professionelle teaterprojekter og årlig støtte til Máf, som er fællesorganisationen for amatørteatrene på Færøerne.

Med etableringen af Tjóðpallur Føroya er det professionelle teater på Færøerne efter mange års tilløb formelt institutionaliseret. Det er en direkte fortsættelse af det banebrydende arbejde, som teatergruppen Gríma gjorde fra midt i 1970 til slutningen af 1980'erne, hvor Leikpallur Føroya overtog Grímas rolle.

Tjóðpallur Føroya skal udover at være med til at udvikle nye færøske dramatik, opføre klassiske og nyere internationale teaterstykker, være med til udvikle det kunstneriske miljø og styrke samarbejdet inden for scenekunstmråde. Tjóðpallur Føroya skal give det professionelle teatermiljø nye udfordringer og udviklingsmuligheder.

Ledelsen består af Leiklistaráðið, teaterrådet, med 7 medlemmer udpeget af landsstyremedlemmet for kulturanliggende, og en direktør, som er ansat af bestyrelsen for en 5-årig periode. Leiklistaráðið godkender nationalteatrets budgetter og aktiviteter og har herudover andre overordnede opgaver inden for teaterkunst mv. Tjóðpallur Føroya startede formelt sin virksomhed 1. februar 2005 med Jenny C. Petersen som direktør. Der er desuden tilknyttet en række skuespillere og teknisk personale til Tjóðpallur Føroya.

Bevillingen fra Lagtinget til Tjóðpallur Føroya er på kr. 3,85 mio. kr. Tjóðpallur Føroya får lokalerne i Meiarínum stillet til rådighed som støtte fra Tórshavn Kommune.

Amatørteatervirksomhed

Den eneste egentlige teaterbygning på Færøerne er Sjonleikarhúsið i Tórshavn, der ejes og drives af Havnar Sjonleikarfelag. Andre scener med et forholdsvis udbygget teknisk udstyr findes endvidere i Klaksvík, Fuglafjørður og i bygdehusene i Húsavík, Sandur, Kollafjørður, Gøta, Strendur og Oyrabakki.

Amatørteatrenes fællesorganisation Meginfelag áhugaleikara Føroya, Máf, består af 16 amatørforeninger og -grupper. En af landsorganisationens opgaver er at yde konsulenttjeneste til og afholde kurser for landets mange teaterforeninger. Máf er optaget i nordisk samarbejde gennem sit medlemskab af nordisk Amatørteaterråd (NAR). I 1999 blev Máf desuden medlem af verdensorganisationen IATA/AITA.

Musikliv

Der er et symfoniorkester på Færøerne, Føroya Symfoniorkestur, støttet af landsstyret, med ca. 45 aktive medlemmer. Orkesteret afholder 4 faste årlige arrangementer, herunder forårskoncerten og nytårskoncerten. Endvidere findes der en strygekvartet og et professionelt klassisk kammerorkester *Aldubáran*.

Der er 10-12 hornorkestre (brassbands) og harmoniorkestre på Færøerne, som har mere end 250 aktive amatørmusikere, og der afholdes godt 100 koncerter/offentlige fremførelser om året. Det ældste af disse orkestre er Havnar Hornorkester (1903), mens de yngste, der ofte har tilknytning til musikskolerne, er dannet i de seneste år. Disse orkestre er medlemmer af Centralforeningen af færøske Hornorkestre.

Der er 25-30 kor, herunder større kirkekor. Der skønnes at være ca. 400-500 aktive amatørkorsangere, og korene afholder hvert år et stort antal koncerter/offentlige fremførelser. Korsangerne er medlemmer af Kórsamband Føroya, og foreningen er medlem af LISA. Formand er den færøske korsangs primus motor gennem mange år Ólavur Hátún.

Havnar Jazzfelag har til formål at fremme interessen for musik, særligt jazz-, blues- og rockmusik. Foreningen planlægger og igangsætter hvert år en række arrangementer med udenlandske gæstemusikere og færøske grupper.

Den færøske komponistforening Felagið Føroysk Tónaskøld (FØT) arrangerer festivalen *Summartónar* for klassisk musik, jazz og folkemusik, bestående af arrangementer med færøske og udenlandske ensembler og solister. Man bestræber at uropføre nyskrevne værker af færøske komponister. Endvidere afholdes en folkemusikfestival, ligeledes med færøsk og udenlandsk deltagelse. Begge festivaler afholder koncerter over hele landet med støtte fra Nordens Hus og andre kulturelle fonde. Komponisten og musikeren Kristian Blak er én af hovedkræfterne bag *Summartónar*.

Føroya Konsertfelag, der har til formål at arrangere regelmæssige koncerter med færøske og udenlandske kunstnere, står hvert år for en række musikarrangementer i Tórshavn og i en række store og små bygder. I koncerterne har dels medvirket færøske musikere og sangere og dels udenlandske besøgende fra de øvrige nordiske lande.

Der er i de senere år kommet flere interessante musikfestivaler frem.

Billedkunst

De færøske billedkunstnere dannede 16. september i 1981 foreningen: Føroysk Myndalistafólk (Billedkunstforbundet på Færøerne), der med få undtagelser omfatter de kunstnere, som fast arbejder med billedkunst i de fleste medier. Hovedparten af dem er kunstnere, som regelmæssig deltager i udstillinger. Medlemstallet er for tiden omkring de 40. Formålet med foreningen er at arbejde for billedkunstnernes interesser og rettigheder.

Hvert forår arrangerer foreningen en stor censureret udstilling i Listasavn Føroya (Kunstmuseet på Færøerne), og arrangerer seminarer og forelæsninger for medlemmerne og andre interesserede. Føroysk Myndalistafólk er repræsenteret i LISA (den færøske kunstnersammenslutning). Foreningen er ligeledes medlem af Billedkunstnere i Norden (BIN) og i Nordisk Kunstnerforbund (NKF). Formand er billedkunstneren Edward Fuglø. Foreningens hjemmeside er www.mynd.fo.

Færøske studenter og andre færinger dannede i 1941 foreningen Listafelag Føroya (Færøernes Kunstforening), der har til formål at støtte færøsk kunst, at arrangere udstillinger, kunstrejser, kurser, forelæsninger og seminarer. Hvert år arrangerer foreningen en stor "Ólavsøku framsýning" (Olaj - udstilling) i Listasavn Føroya.

Lagtinget oprettede i 1948 en offentlig kunstsamling, Føroya Listasavn. Dele af denne offentlige kunstsamling er placeret i Listaskálin, der er en udstillingsbygning, som Listafelag Føroya opførte i 1970, og som er organiseret som en selvejende institution, finansieret over Lagtingets finanslov.

I 1989 blev de to institutioner Føroya Listasavn og Listaskálin lagt sammen til et egentligt kunstmuseum, der bærer navnet Listasavn Føroya. Kunstmuseet er organiseret som en selvejende institution med en bestyrelse på 4 medlemmer. Medlemmerne vælges af landsstyret (formanden), Tórshavn kommune, Listafelag Føroya og Føroysk Myndlistafólk.

Såvel i Tórshavn som ude omkring på øerne findes flere andre udstillingssteder og private gallerier.

Idræt

Det færøske idrætsforbund, Ítróttarsamband Føroya (ÍSF), blev stiftet i 1939 og er paraplyorganisation for idrætsforeninger og specialforbund på Færøerne. ÍSF er højeste myndighed vedrørende idrætsvirksomhed, og foreningens formål er at fremme, samordne og tilrettelægge al idrætsvirksomhed på Færøerne, at arrangere turneringer og at godkende sådanne både på Færøerne og i udlandet, at fremme samarbejdet om idrætsspørgsmål med landsmyndigheder og andre myndigheder, samt endelig at repræsentere Færøerne i forhold til andre lande.

Mere end 100 idrætsforeninger med omkring 15.000 enkeltmedlemmer er medlemmer af ÍSF. ÍSF bliver finansieret gennem kontingenter fra medlemsorganisationerne, en fast bevilling på den færøske lagtingslov, en del af overskuddet fra tips- og lottospil hos Danske

Spil på Færøerne samt indtægter fra anden side. ÍSF er organiseret med specialforbund på samme måde som tilsvarende organisationer i nabolandene.

Det første specialforbund, Fótþóttssamband Føroya, FSF (Det Færøske Fodboldforbund), blev stiftet i 1979, og der er nu specialforbund for følgende idrætsgrene: Fodbold, håndbold, roning, bordtennis, badminton, volleyball, gymnastik, svømning, judo, ridning, atletik, skydning, cykling og triathlon, handicapidræt samt et specialforbund for nye idrætsgrene f. eks. golf, tennis og billard.

Dansk-Færøsk Kulturfond

Dansk-Færøsk Kulturfond blev oprettet i 1951 efter aftale mellem den danske regering og Færøernes landsstyre. Grundlaget for fondets formue er tilbagebetalingerne af lån, som statskassen ydede færing, der af uddannelsesmæssige eller andre grunde opholdt sig i Danmark under 2. verdenskrig, hvor forbindelsen mellem Færøerne og Danmark var afbrudt. Fondet har siden fået tilført yderligere midler, og formuen udgør nu godt 5 mio. kr. Fondet arbejder på grundlag af en fundats fra 1955. Ifølge fundatsen er fondets formål *at fremme den åndelige forbindelse mellem Færøerne og den øvrige del af det danske rige*, dvs. kulturformidling i bred forstand mellem Færøerne og Danmark. Også kulturformidling mellem Færøerne og Grønland falder ind under fondets formål.

Fondet administreres af en bestyrelse på 5 medlemmer, nemlig en repræsentant for Statsministeriet, en repræsentant for Kulturministeriet, Rigsombudsmanden på Færøerne og 2 af landsstyret valgte repræsentanter. Følgende er aktuelt medlem af fondets bestyrelse: Departementschef Karsten Dybvad (formand), Statsministeriet. Direktionskonsulent Anette Faaborg, Det Kgl. Bibliotek. Rigsombudsmand Dan M. Knudsen. Museumsinspektør Jógvan Ravnsfjall, Nordøernes Museum. Cand.phil. Malan Johannesen, Sjóntvarp Føroya.

Bestyrelsen foretager uddelinger én gang om året. Fristen for indsendelse af ansøgninger er 1. marts med efterfølgende behandling i bestyrelsen i slutningen af april/begyndelsen af maj. Ansøgningerne sendes enten til Rigsombudsmanden eller til fondets sekretariat, att.: afdelingsleder Lenna Hansen, Statsministeriet, Prins Jørgens Gård 11, DK-1218 København K. Der anvendes ikke særlige ansøgningsskemaer, men ansøgningen må indeholde en udførlig redegørelse for formålet, budget for den ansøgte aktivitet samt evt. regnskabsoplysninger for tilsvarende tidligere aktiviteter. Endvidere bør det oplyses, om der er søgt støtte til formålet fra anden side.

Der kan gives støtte til formål inden for teater, film, musik og kunst, bogudgivelser, visse studierejser mv. Der gives normalt ikke tilskud til nordiske konferencer, skolerejser og lign. eller til egentlige uddannelsesformål. Tilskuddene er af varierende størrelse. Bevilningstilsagnene opretholdes i 2 år, hvorefter der må indsendes ny ansøgning, såfremt det pågældende projekt fortsat ønskes støttet.

Dansk-Færøsk Kulturfond bestyrer endvidere *Dansk-Færøsk Samfunds studierejselegat*, som opslås i Danmark og på Færøerne til uddeling en gang om året. Legatet består af to portioner på 10.000 kr., den ene portion til en studierejse til Færøerne, den anden til en studierejse til Danmark, for personer mellem 18 og 30 år. Studierejsen skal have et formål, der falder inden for Dansk-Færøsk Kulturfonds formål.

Yderligere oplysninger om Dansk-Færøsk Kulturfond, herunder ansøgningsfrister mv., fås ved henvendelse til sekretæren, afdelingsleder Lenna Hansen, tlf. +45 33 92 22 09 eller tlf. +45 33 92 33 00 (Statsministeriet).

**Bilag 0.   Oversigt over aktuelle rapporter m.v. om færøske forhold.
(Der henvises tillige til tidligere udgaver af beretningen)**

Politiske og administrative forhold:

- Redegørelse om de færøske kommuner, Ny kommunal ordning, Konklusioner og anbefalinger
(Udvalg nedsat af Færøernes Landsstyre til at udarbejde grundlaget for en færøsk kommunalreform)
Tórshavn, september 1998
- Hvidbog. Om vigtige forudsætninger for etablering af en suveræn færøsk stat
(Færøernes Landsstyres oversatte udgave)
Tórshavn, oktober 1999.
- En selv bærende færøsk økonomi. Bilag 1 til Hvidbogen. Foreligger på færøsk med en uofficiel oversættelse til dansk, udarbejdet af Rigsombudsmanden på Færøerne
(Økonomigruppen nedsat af Færøernes landsstyre med henblik på at beskrive de økonomiske forudsætninger for og konsekvenser af færøsk suverænitet)
Tórshavn, d. 9. august 1999
- Langtidsvirkningen af bortfald af statens udgifter. Supplement til Hvidbogens bilag 1 om økonomi
(Økonomigruppen nedsat af Færøernes landsstyre med henblik på at beskrive de økonomiske forudsætninger for og konsekvenser af færøsk suverænitet)
Tórshavn, d. 12. november 1999
- En selvstændig færøsk administration. Bilag 2 til Hvidbogen. Foreligger på færøsk med en uofficiel oversættelse til dansk, udarbejdet af Rigsombudsmanden på Færøerne
(Landsstyrets centralforvaltning)
Tórshavn, august 1999
- Redegørelse om 80'erne
(Lagtingets § 19-udvalg)
Tórshavn, november 2000
- Redegørelse om udlandspolitiske anliggender 2000/2001
(Lagmandskontorets udlandsafdeling)
Tórshavn, d. 15. marts 2001

- Betænkning vedrørende egnsudvikling
(Landsstyreområdet for kultur)
Tórshavn, marts 2001
- Betænkning vedrørende yderområderne
(Lagmandskontoret, Udvalget vedrørende yderområderne)
Tórshavn, april 2001
- Fastlæggelse og prioritering af opgave- og ansvarsfordeling mellem land og kommuner
(Arbejdsgruppe under Lagmandskontoret)
Tórshavn, december 2001
- Færøerne under den kolde krig (1945-1991)
(Professor Bent Jensens historiske undersøgelse for Færøernes landsstyre af Færøernes stilling under den kolde krig)
Lagmandskontoret, marts 2004
- Redegørelse om Grundlovsarbejde
(Formanden for Grundlovsudvalget)
Tórshavn, 14. marts 2002
- Første flagdagsbetænkning, Redegørelse fra formanden i Grundlovsudvalget med forslag til en Grundlov for Færøerne
(Grundlovsudvalget)
Tórshavn, 25. april 2004
- Stjórnarskipan Føroya, Translation of the Draft New Constitution of the Faroe Islands.
(Grundlovsudvalget)
Tórshavn, 2006
- Færøernes forfatning, Betænkning med forslag til en Grundlov for Færøerne
(Grundlovsudvalget)
Tórshavn, december 2006
- Vision 2015 – Mål og veje
Landsstyrets strategiske plan for samfundets udvikling frem mod 2015
Tórshavn, juni 2007
(Forskelligt materiale findes også på hjemmesiden www.visjon2015.fo)

Erhvervs- og arbejdsmarkedsforhold:

- Forberedelser til olieeftersøgning
(Redegørelse fra landsstyrets olieplanlægningskommission)
Tórshavn, d. 10. juli 1997
- Færøernes grindefangst med en tilføjelse om døglingefangsten
(Fil. dr. Dorete Bloch, Færøernes Naturhistoriske Museum)
3. reviderede udgave, Tórshavn, 17. juli 1997
- Beretning afgivet af undersøgelseskommissionen vedrørende den færøske banksag
(Undersøgelseskommissionen vedrørende den færøske banksag)
København, 5. januar 1998
- Redegørelse om erhvervspolitik, hæfte 1 - 5
(Landsstyreområdet for erhvervsanliggender)
Tórshavn, juli 1998 - marts 1999
- Redegørelse om privatisering
(Lagmandskontoret)
Tórshavn, 2001
- Redegørelse om olieanliggender
(Landsstyreområdet for olieanliggender)
Tórshavn, februar 2002
- Study of the Impact of the Development of Hydrocarbon Resources on the Faroe Islands
(Menas Associates Limited i samarbejde med Froðskaparsetur Føroya)
December 2001
- Faroe Islands Fisheries & Aquaculture – Responsible Management for a Sustainable Future
(Landsstyreområdet for fiskerianliggender)
April 2008

Økonomi:

- Rapport om krisen i den færøske økonomi - herunder bankerne. Baggrund, foranstaltninger og konsekvenser - aktuelt og fremover.
(Det af landsstyret og regeringen nedsatte uafhængige udvalg af økonomiske sagkyndige (Gørtz-udvalget))

København, august 1994

- Muligheder for samarbejde med Den Europæiske Union
(Det af Færøernes landsstyre nedsatte færøske udvalg)
Tórshavn, august 1995
- Redegørelse om pengestrømmen mellem Færøerne og Danmark
(Færøernes Økonomiske Råd og Færøernes Landsbank)
Tórshavn, december 1996
- Redegørelse om forhandlinger med Den Europæiske Union
(Det af Færøernes landsstyre nedsatte færøske udvalg)
Tórshavn, juni 1998
- Caragata-betænkningen - økonomisk tilpasning og fremskridt
(oversat til færøsk fra engelsk: Economic Analysis for Micro-States)
(McCallum Petterson Financial Diagnostics)
Tórshavn, november 1999
- Pension efter en ny model
(Búskaparráðið - Færøernes Økonomiske Råd)
Tórshavn, november 2001
- Føroya Banki – belysning af privatiseringsmåder
(Redegørelse udarbejdet efter anmodning fra Finansieringsfonden af 1992)
Tórshavn, november 2005
- Økonomisk redegørelse
(Búskaparráðið - Færøernes Økonomiske Råd)
Udkommer én gang årligt
- Information Memorandum, en redegørelse om den færøske økonomi og det færøske samfund
(Landsbanki Føroya)
Udkommer én gang årligt

Samfærdsel og kommunikation m.v.:

- Redegørelse om fremtidens trafiknet på Færøerne
(Landsstyremanden for erhvervsanliggender)
Tórshavn, d. 9. februar 1999

- Rapport om opdatering og udbygning af Vágar Lufthavn
(Rapport fra dansk-færøsk arbejdsgruppe nedsat på baggrund af statsministerens og lagmandens fælleserklæring af 4. april 2005 om en nyordning af forholdet mellem Færøerne og Danmark)
10. april 2006

Social- og sundhedsvæsen:

- Redegørelse om socialpolitik på Færøerne
(Landsstyreområdet for social- og sundhedsanliggender)
Tórshavn, 16. april 1999
- Redegørelse om alternativt boligbyggeri
(Landsstyreområdet for social- og sundhedsanliggender)
Tórshavn, april 2003
- En folkesundhedsplan for Færøerne – et led i Vision 2015
(Landsstyreområdet for Social- og Sundhedsanliggender)
Tórshavn, april 2006
- Betænkning om det fremtidige sygehusvæsen på Færøerne
(Landsstyreområdet for Social- og Sundhedsanliggender)
Tórshavn, april 2007

Kultur- og undervisning:

- Forskning på Færøerne
(Redegørelse fra udredningsgruppen vedrørende færøsk forskning)
Forskningsrådene 1996
- Betænkning om et nyt uddannelsesstøttesystem
(Arbejdsgruppen vedrørende revision af uddannelsesstøttesystemet)
Tórshavn, 5. december 1997
- Kultur og udvikling
(Kulturpolitisk betænkning fra Landsstyreområdet for kulturanliggender)
Tórshavn, 2002

Miljø og natur:

- Den færøske befolknings holdning til natur- og miljøforvaltning
(Landsstyreområdet for indenlandsanliggender)
Tórshavn, december 2004
- Hurtige gevinster og det lange seje træk - Skjótt syftir seiðir og tunga takið
Handlingsplan med henblik på at reducere udledningen af klimagasser
(Landsstyreområdet for indenlandsanliggender)
Tórshavn, 2008

Bilag 1.1 Befolkningsudviklingen fordelt på kommuner 2008

	Befolkning pr. 1. januar 2008	Fødte	Døde	Indvan- drede	Udvan- drede	Inden- landske nettoflyt- ninger	Befolk- ning pr. 31. dec. 2008
	----- Antal personer -----						
Fugloyar	42	1	2	1	0	-2	40
Svínoyar	48	0	1	0	0	-7	40
Viðareiðis	352	7	2	8	10	-4	351
Hvannasunds	435	8	5	6	5	-1	438
Klaksvíkar	4.882	64	41	119	138	1	4.887
Kunoyar	161	1	0	0	3	1	160
Húsa	60	1	0	0	3	0	58
Fuglafjarðar	1.542	16	14	75	66	0	1.553
Leirvíkar	888	15	7	7	17	-8	878
Gøtu	1.071	15	8	36	28	-3	1.083
Nes	1.247	14	6	37	31	2	1.263
Runavíkar	3.682	46	29	116	93	-1	3.721
Sjóvar	1.014	12	11	27	27	-6	1.009
Funnings	75	1	1	4	2	-2	75
Eiðis	696	6	8	21	24	4	695
Sunda	1.586	30	9	28	36	51	1.650
Tórshavnar	19.405	289	126	798	734	17	19.649
Kvívíkar	604	7	2	21	21	-3	606
Vestmanna	1.227	20	14	49	26	0	1.256
Sundavágs	805	19	5	22	24	15	832
Miðvágs	1.106	14	6	38	45	11	1.118
Sørvágs	1.097	20	8	35	18	8	1.134
Skopunar	506	6	8	12	14	2	504
Sands	579	8	8	6	10	10	585
Skálavíkar	176	0	3	5	6	-3	169
Húsavíkar	129	0	1	1	4	0	125
Skúvoyar	60	1	0	1	0	-7	55
Hvalbiar	758	7	9	3	8	-18	733
Tvøroyrar	1.788	12	19	63	36	-40	1.768
Fámjins	109	3	1	1	1	-1	110
Høvs	119	1	4	0	1	0	115
Porkeris	338	3	2	1	5	-1	334
Vágs	1.417	15	11	30	34	-12	1.405
Sumbiar	379	2	6	14	7	-3	379
I alt	48.383	664	377	1.585	1.477	0	48.778

Kilde: Hagstova Føroya.

Bilag 2.1**Lov nr. 137 af 23. marts 1948
om
Færøernes Hjemmestyre**

Vi Frederik den Niende, af Guds Naade Konge til Danmark, de Venders og Goters, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenburg, Gør vitterligt: I Erkendelse af den Særstilling, som Færøerne i national, historisk og geografisk Henseende indtager indenfor Riget, har Rigsdagen i Overensstemmelse med Vedtagelse i Færøernes Lagting vedtaget og Vi ved Vort Samtykke stadfæstet følgende Lov om Færøernes forfatningsmæssige Stilling i Riget:

§ 1. Færøerne udgør inden for denne Lovs Rammer et selvstyrende Folkesamfund i det danske Rige. I Henhold hertil overtager det færøske Folk ved sin folkevalgte Repræsentation, Lagtinget, og en af dette oprettet Forvaltning, Landsstyret, inden for Rigsheden Ordningen og Styrelsen af færøske Særanliggender som angivet i denne Lov.

§ 2. De paa den som Bilag til denne Lov vedføjede Liste under A. Opførte Sager og Sagomraader betragtes principielt som færøske Særanliggender. Det færøske Hjemmestyre (de i § 1, Pkt. 2, nævnte Organer) kan bestemme, at alle disse Sager og Sagomraader eller nogle af dem straks skal overgaa til Hjemmestyret med den Følge, at dette overtager de dermed forbundne Udgifter. Med den samme Følge kan Hjemmestyret paa et senere Tidspunkt bestemme, at Sager og Sagomraader paa Listen, der ikke straks overtages, skal overgaa til Hjemmestyret. Paa tilsvarende Maade er Hjemmestyret forpligtet til at overtage Sager og Sagomraader, der er opført paa Listen, naar det ønskes af Rigsmyndighederne.

§ 3. For de paa Listen under B. opførte Sagomraaders Vedkommende afgøres det ved nærmere Forhandling, om og i hvilket Omfang disse Spørgsmaal kan henføres til færøske Særanliggender.

§ 4. For de Omraader, der henhører under Hjemmestyret, har dette den lovgivende og administrative Myndighed. De af Lagtinget vedtagne og af Landsstyrets Formand stadfæstede Love benævnes Lagtingslove.

§ 5. De færøske Myndigheders Kompetence er undergivet den Begrænsning, der følger af de til enhver Tid bestaaende traktatmæssige og andre internationale Rettigheder og Forpligtelser.

Rigsmyndighederne har Afgørelsen i Spørgsmaal, der angaar Rigets Forhold til Udlandet.

§ 6. Anliggender, der ikke i Medfør af denne Lov henhører under det færøske Hjemmestyre, varetages som Rigets Fællesanliggender af Rigsmyndighederne.

Tvivlsspørgsmaal om det færøske Hjemmestyres Kompetence i Forhold til Rigsmyndighederne forelægges for et Nævn, bestaaende af to af Regeringen og to af Landsstyret valgte Medlemmer samt tre af Højesterets Præsident udpegede Højesteretsdommere, af hvilke den ene udpeges som Formand. Er der Enighed mellem de fire af Regeringen og Landsstyret valgte Medlemmer, er Sagen hermed endeligt afgjort. I modsat Fald afgøres Sagen af de tre Højesteretsdommere.

Statsministeren kan suspendere en Beslutning, som er forelagt for Nævnet, indtil dettes Afgørelse foreligger.

§ 7. For at sikre, at Lagtinget i videst muligt Omfang faar Indflydelse paa Udformningen af særlige Bestemmelser for Færøerne i Love, der gives af Rigets Myndigheder, skal Regeringsforslag indeholdende Bestemmelser, der udelukkende vedrører Færøerne, forelægges det færøske Hjemmestyre til Betænkning, forinden de fremsættes for Rigsdagen. I øvrigt skal Rigslove, der vedrører lokale færøske Forhold, forelægges det færøske Hjemmestyre til Betænkning, forinden de sættes i Kraft paa Øerne. Der kan i det enkelte Tilfælde sættes en Frist, inden hvis Udløb Hjemmestyrets Betænkning skal foreligge. Har den i dette Stykke omtalte Forelæggelse paa Grund af tvingende Omstændigheder ikke kunnet finde Sted, skal Loven snarest tilstilles Hjemmestyret til Udtalelse. Paa tilsvarende Maade forholdes der med Traktater og andre internationale Overenskomster, der kræver Rigsdagens Samtykke, og som berører særlige færøske Interesser.

§ 8. Naar det færøske Hjemmestyre maatte udtale Ønske derom, ansættes der efter Forhandling med Landsstyret i Udenrigsministeriet en i færøske Forhold særlig sagkyndig til Bistand for Ministeriet ved Behandlingen af Sager vedrørende Færøernes særlige Erhvervsinteresser. Omkostningerne herved afholdes af Statskassen.

Naar det færøske Hjemmestyre maatte udtale Ønske derom, ansættes der efter Forhandling med Landsstyret ved de danske Repræsentationer i de Lande, hvor Færøerne har særlige Erhvervsinteresser, Medarbejdere til særlig Varetagelse af disse Interesser. Omkostningerne herved afholdes af Færøerne.

Efter Samraad med det færøske Hjemmestyre gives der i de enkelte Tilfælde dette Adgang til at gøre Færøernes særlige Interesser gældende ved Forhandlinger med Udlandet om Handels- og Fiskeriaftaler.

Hvor det drejer sig om specielle færøske Sager, kan Udenrigsministeren, hvis det ikke skønnes uforeneligt med Rigets Interesser, bemyndige Hjemmestyrets Repræsentanter til efter derom fremsat Ønske direkte at føre Forhandlinger under Medvirken af Udenrigstjenesten.

§ 9. Efter Forhandling træffes der Aftale om, i hvilke Tilfælde og i hvilket Omfang det er muligt inden for Omraader, der henhører under Fællesanliggender, at overlade det færøske Hjemmestyre at give de nærmere Bestemmelser for de særlige færøske Forhold og overtage Administrationen af det pågældende Omraade.

§ 10. I et paa Færøerne for en Færing udstedt Pas og Nationalitetsbevis indføjes: »Føroyingur« og »Føroyar« efter Ordene »Dansk« og »Danmark«. Som Færing anses den, der har dansk Statsborgerret og er hjemmehørende paa Færøerne.

Valgret og Valgbarhed til Organer, der henhører under det færøske Hjemmestyre, kan gøres afhængig af, at vedkommende er Færing. I øvrigt kan der ikke i Lovgivning eller Forvaltning gøres Forskel paa Færing og andre danske Statsborgere.

§ 11. Færøsk anerkendes som Hovedsproget, men Dansk skal læres godt og omhyggeligt, og Dansk kan lige saa vel som Færøsk anvendes i offentlige Forhold.

Ved Forelæggelse af Appelsager skal der medfølge dansk Oversættelse af alle Akter paa Færøsk.

§ 12. Der anerkendes et særligt færøsk Flag. Rigsmyndighederne anvender paa Færøerne Dannebrog, ogsaa for Skibenes Vedkommende. Der skal være Ret for private - saavel Personer som Selskaber, Foreninger og Institutioner - til paa Land at anvende Rigsflaget. I øvrigt er Bestemmelserne om det færøske Flags Anvendelse paa Færøerne og paa Skibe, der er indregistreret paa Færøerne, et Særanliggende.

§ 13. Alle nu paa Færøerne gældende Bestemmelser, der ikke strider mod denne Lov, forbliver i Kraft, indtil de ændres eller ophæves af rette Myndighed.

§ 14. Færøerne er paa Rigsdagen repræsenteret ved mindst 2 Medlemmer. Saa længe Rigsdagen er delt i de nuværende 2 Ting, er Færøerne repræsenteret ved 1 Medlem i Landstinget, jfr. Grundlovens § 36, og 2 Medlemmer i Folketinget.

§ 15. Embedet som Amtmand over Færøerne nedlægges.

I Stedet oprettes en Stilling som Rigsombudsmand. Rigsombudsmanden er Rigets øverste Repræsentant paa Færøerne og Leder af Rigets Administration paa Øerne. Han har i Embeds Medfør Adgang til Lagtinget og til at deltage i Forhandlinger om alle Fællesanliggender, dog uden Stemmeret. Meddelelse om Beslutninger i Lagtinget eller Landsstyret skal straks gives ham, ligesom der straks skal tilstilles ham Eksemplarer af Lagtingslove og andre af det færøske Hjemmestyre udfærdigede Bestemmelser.

Rigsombudsmanden indtræder med de af denne Lov følgende Ændringer i Amtsmændens Funktioner, indtil Nyordning af det paagældende Omraade finder Sted.

§ 16. Denne Lov træder i Kraft den 1. April 1948.

Færøske Særanliggender

Liste A

Følgende Omraader betegnes som Særanliggender, saaledes at de straks overgaar til det færøske Selvstyre eller senere overføres til dette efter Begæring fra Lagtinget eller Regeringen.

- 1.** Færøernes egen Styrelsesordning inden for de ved Nyordningen angivne Rammer.
Herunder falder - inden for de nævnte Rammer - Bestemmelser om Lagtinget, Lov om Valg til dette, det administrative Styre, Lagtingslovenes Tilblivelse, Vedtagelse og Stadfæstelse og deres Bekendtgørelse, egne Tjenestemænds Ansættelse, Afskedigelse, Tjenestevilkår, Lønning og Pensionering.
- 2.** Kommunale Forhold.
Herunder falder Kommunernes Styre, Tilsynet med dem, kommunale Skatter.
- 3.** Bygnings- og Brandvæsen, Byplaner, Boligspørgsmaal, Lejespørgsmaal, Folkeregister.
- 4.** Sundhedsvæsen, Lægevæsen, Jordemodervæsen, Hospitalsvæsen, Apotekervæsen.
Herunder falder Embedslægerne, Kvaksalverlovgivning, Bekæmpelse af Tuberkulose og andre smitsomme Sygdomme, Sindssygevæsenet, Vaccination.
- 5.** Den offentlige Forsorg.
Særforsorg.
Folkeforsikring.
Lovpligtig Ulykkesforsikring.
Arbejdere, Arbejdsforhold, Lærlinge, Medhjælpere, Ferie.
- 6.** Direkte og indirekte Skatter.
Herunder falder ogsaa Stempelafgift, Afgift af Totalisatorspil, Afgift af særligt færøsk Lotteri, medens Afgifter for Ekspedition, som Skifteafgifter, Retssportler, Tinglysningssafgifter tilfalder den, der bekoster vedkommende Institution.
- 7.** Bevillingsret og i det hele Dispositionsret over alle egne Indtægter.
Ordningen af Regnskabsføring, Revision og Decision med Hensyn til egne Indtægter og Udgifter.
- 8.** Godkendelse af Havneafgifter.
- 9.** Skolevæsenet.
Herunder falder baade Folkeskolen, Eksamensskoler og Kursus, Læreruddannelse, Folkehøjskoler, Efterskoler, Ungdoms- og Aftenskoler, Husholdningsskoler og Fagskoler som Handelsskoler, tekniske Skoler, Navigationskoler o. s. v.
- 10.** Arkiver, Biblioteker, Museer.
Herfra undtages Statens Arkivsager, Forbehold tages om Pligtaflevering til Det kgl. Bibliotek.
- 11.** Bygningsfredning, Naturfredning.
- 12.** Havne, Kystsikring, Kanaler, Vandkraftanlæg, Trafikvæsen, herunder Veje, Jernbaner, Sporveje, Færgevæsen, Omnibus- og Fragtkørsel.
Motor- og Færdselsforhold.
Stedligt Post- og Telegraf- og Telefonvæsen.

Elektriske Anlæg.

13. Landbo- og Landvæsensforhold.

Herunder almindelig Landbolovgivning, Fæste, Forpagtning, Udstykning, Udskiftning, Husmandsbrug, Planteavl, Husdyravlen, Havebrug, Landbrugets Bierherv, Grundforbedring, Skovvæsen.

Veterinærvæsenet.

Bekæmpelse af Skadedyr.

Husdyr, Voldgift, Dyreværn, Hundelov.

Jagt og Fredning af Dyr paa Territoriet.

Fiskeri og Fredning af Fisk paa Territoriet.

Matrikulsvæsen.

14. Teater- og Biografbevillinger, Forlystelser.

Indsamlinger og Bortlodninger.

Strandinger.

Hittegods.

Giftstoffer, eksplosive Stoffer, Vaaben.

15. Forsynings- og Produktions- og Fordelingsspørgsmaal.

Priskontrol, Maksimalpriser.

Rationeringer, Rabat- og Tilskudsordninger.

Tantieme- og Udbyttebegrænsning.

Omløben med Varer.

Regler om stærke Drikke.

Regler om Lukketid.

Beværtning og Gæstgiveri.

Næringsvæsenet.

Handels- og Foreningsregistre.

Skibsregistrering.

Mæglere, Translatører, Dispachører, Vejere, Maalere.

Revisorer.

Oplagshuse.

Kommission, Agentur, Handelsrejsende.

Agentur for udenlandske Firmaer.

Bogføringsvæsenet.

Kreditforeninger o. lign., stedlig Forsikringsvirksomhed.

16. Stedligt Overformynderi.

Tinglysning.

Turistvæsen.

Ekspropriation til Særformaal.

Bestemmelser om Fremstilling af Tryksager.

Specielle Bestemmelser om særlig Tidsregning.

Borgerlige Ombud.

Ligeret for Mænd og Kvinder.

Liste B

Følgende Omraader gøres til Genstand for yderligere Forhandling, før der tages endelig Stilling til, om og i hvilket Omfang de kan anerkendes som Særanliggende:

1. Folkekirken.

Herunder falder hele den kirkelige Ordning, Ritualerne, Kirkens Tjenestemænd, deres Løn og Pension, Kirker, Kirkegaarde, Udtrædelse og Indtrædelse i Folkekirken, Menighedsraad, Valgmenigheder, Sognebaandsløsning.

De fra Folkekirken afvigende Trossamfund, Helligdagslovgivningen.

2. Politiet.**3. Raastoffer i Undergrunden.**

Radio.

Luftfart.

4. Jordfonden.**5. Import- og Eksportkontrol.**

Hvorefter alle vedkommende sig have at rette.

Givet paa Christiansborg, den 23. Marts 1948.

Under Vor Kongelige Haand og Segl.

FREDERIK R.

(L.S.)

Hans Hedtoft.

Bilag 2.2

Sagsområder overtaget af de færøske myndigheder

Hjemmestyrelovens liste A		
Følgende områder betegnes som særanliggender, således at de straks overgår til det færøske selvstyre eller senere overføres til dette efter begæring fra Lagtinget eller regeringen. [Hjemmestyrelovens § 2]		
Pkt.	Bestemmelse	Status for overtagelse
1.	Færøernes egen styrelsesordning inden for de ved nyordningen angivne rammer. Herunder falder – inden for de nævnte rammer – bestemmelser om lagtinget, lov om valg til dette, det administrative styre, lagtingslovenes tilblivelse, vedtagelse og stadfæstelse og deres bekendtgørelse, egne tjenestemænds ansættelse, afskedigelse, tjenestevilkår, lønning og pensionering.	Sagsområderne er overtaget som særanliggender.
2.	Kommunale forhold. Herunder falder kommunernes styre, tilsynet med dem, kommunale skatter.	Sagsområderne er overtaget som særanliggender.
3.	Bygnings- og brandvæsen, byplaner, boligspørgsmål, lejespørgsmål, folkeregister.	Sagsområderne er overtaget som særanliggender.
4.	Sundhedsvæsen, lægevæsen, jordemodervæsen, hospitalsvæsen, apotekervæsen. Herunder falder embedslægerne, kvaksalverlovgivning, bekæmpelse af tuberkulose og andre smitsomme sygdomme, sindssygevæsenet, vaccination.	Apotekervæsenet og sundhedsvedtægterne (miljøsager) er overtaget som særanliggender. <i>Resten af sundhedsområderne er fortsat fællesanliggender, idet hjemmestyret dog i medfør af hjemmestyrelovens § 9 i henhold til rammeloven vedtaget af Folketinget har overtaget den lovgivende og administrative myndighed på områderne med bloktilskud.</i>

5.	Den offentlige forsorg. Særforsorg. Folkeforsikring. Lovpligtig Ulykkesforsikring. Arbejdere, arbejdsforhold, lærlinge, medhjælpere, ferie.	Den offentlige forsorg, lovpligtig ulykkesforsikring, arbejdere, arbejdsforhold, lærlinge, medhjælpere og ferie er overtaget som særanliggender. <i>Særforsorgen og folkeforsikring er fortsat fællesanliggender, idet hjemmestyret dog i medfør af hjemmestyrelovens § 9 i henhold til rammelove vedtaget af Folketinget har overtaget den lovgivende og administrativ myndighed på områderne med bloktilskud.</i>
6.	Direkte og indirekte skatter. Herunder falder også stempelafgift, afgift af totalisatorspil, afgift af særligt færøsk lotteri, medens afgifter for ekspedition, som skifteafgifter, retssportler, tinglysningsafgifter tilfalder den, der bekoster vedkommende institution.	Sagsområderne er overtaget som særanliggender.
7.	Bevillingsret og i det hele dispositionsret over alle egne indtægter. Ordningen af regnskabsføring, revision og decision med hensyn til egne indtægter og udgifter.	Sagsområderne er overtaget som særanliggender.
8.	Godkendelse af havneafgifter.	Sagsområdet er overtaget som særanliggende.
9.	Skolevæsenet. Herunder falder både folkeskolen, eksamensskoler og kursus, læreruddannelse, folkehøjskoler, efterskoler, ungdoms- og aftenskoler, husholdningsskoler og fagskoler som handelsskoler, tekniske skoler, navigationsskoler o.s.v.	Sagsområderne er overtaget som særanliggender.
10.	Arkiver, biblioteker, museer. Herfra undtages statens arkivsager, forbehold tages om pligtaflevering til Det kgl. Bibliotek.	Sagsområderne er overtaget som særanliggender.
11.	Bygningsfredning, naturfredning.	Sagsområderne er overtaget som særanliggender.

12.	<p>Havne, kystsikring, kanaler, vandkraft-anlæg, trafikvæsen, herunder veje, jernbaner, sporveje, færgevæsen, omnibus- og fragtkørsel. Motor- og færdselsforhold. Stedligt post- og telegraf- og telefonvæsen. Elektriske anlæg.</p>	<p>Sagsområderne er overtaget som særansvarlige.</p>
13.	<p>Landbo- og landvæsenforhold. Herunder almindelig landbolovgivning, fæste, forpagtning, udstykning, udskiftning, husmandsbrug, planteavl, husdyravlen, havebrug, landbrugets bierhverv, grundforbedring, skovvæsen. Veterinærvæsenet. Bekæmpelse af skadedyr. Husdyr, voldgift, dyreværn, hundelov. Jagt og fredning af dyr på territoriet. Fiskeri og fredning af fisk på territoriet. Matrikulsvæsen.</p>	<p>Sagsområderne er overtaget som særansvarlige.</p>
14.	<p>Teater- og biografbevillinger, forlystelser. Indsamlinger og bortlodninger. Strandinger. Hittegods. Giftstoffer, eksplosive stoffer, våben.</p>	<p>Sagsområderne er overtaget som særansvarlige.</p>

15.	<p>Forsynings- og produktions- og fordelingspørgsmål. Priskontrol, maksimalpriser. Rationeringer, rabat- og tilskudsordninger. Tantieme- og udbyttebegrænsning. Omløben med varer. Regler om stærke drikke. Regler om lukketid. Beværtning og gæstgiveri. Næringsvæsenet. Handels- og foreningsregistre. Skibsregistrering. Mæglere, translatører, dispachører, vejere, målere. Revisorer. Oplagshuse. Kommission, agentur, handelsrejsende. Agentur for udenlandske firmaer. Bogføringsvæsenet. Kreditforeninger o.lign., stedlig forsikringsvirksomhed.</p>	<p>Sagsområderne er overtaget som særansvarlige.</p>
16.	<p>Stedligt overformynderi. Tinglysning. Turistvæsen. Ekspropriation til særformål. Bestemmelser om fremstillingen af tryksager. Specielle bestemmelser om særlig tidsregning. Borgerlige ombud. Ligeret for mænd og kvinder.</p>	<p>Sagsområderne er overtaget som særansvarlige.</p>

Hjemmestyrelovens liste B		
Følgende områder gøres til genstand for yderligere forhandling, før der tages endelig stilling til, om og i hvilket omfang de kan anerkendes som særanliggender: [Hjemmestyrelovens § 3]		
Pkt.	Bestemmelse	Status for overtagelse
1.	Folkekirken. Herunder falder hele den kirkelige ordning, ritualerne, kirkens tjenestemænd, deres løn og pension, kirker, kirkegårde, udtrædelse og indtrædelse i folkekirken, menighedsråd, valgmenigheder, sognebåndsløsning. De fra folkekirken afvigende trossamfund, helligdagslovgivningen.	Sagsområderne er overtaget i henhold til overtagelsesloven, jf. nedenfor.
2.	Politiet.	<i>Sagsområdet er fortsat fællesanliggende.</i>
3.	Råstoffer i undergrunden. Radio. Luftfart.	Råstoffer i undergrunden og radio er overtaget som særanliggender. <i>Luftfart er fortsat fællesanliggende.</i>
4.	Jordfonden.	Sagsområdet er overtaget som særanliggende.
5.	Import- og eksportkontrol.	Sagsområdet er overtaget som særanliggende.
Sagsområder overtaget i henhold til overtagelsesloven (lov nr. 578 af 24. juni 2005 om de færøske myndigheders overtagelse af sager og sagsområder)		
Sagsområde	Overtagelsesdato	
Medieansvarsområdet	11. maj 2006	
Beredskabsområdet	1. januar 2007	
Folkekirken og de fra folkekirken afvigende trossamfund	29. juli 2007	
Områderne vedrørende selskabsretten, erhvervsdrivende foreninger og fonde samt årsregnskab	1. januar 2008	
Helligdagslovgivningen	29. juli 2008	
Mål og vægt	29. juli 2008	
Meteorologi	1. april 2009	

Bilag 2.3

**Lov nr. 578 af 24. juni 2005
om
de færøske myndigheders overtagelse af sager og sagsområder
(overtagelsesloven)**

VI MARGRETHE DEN ANDEN, af Guds Nåde Danmarks Dronning, gør vitterligt:
Folketinget har vedtaget og Vi ved Vort samtykke stadfæstet følgende lov:

Denne lov bygger på en overenskomst mellem Færøernes landsstyre og den danske regering som ligeværdige parter.

§ 1. Denne lov omfatter samtlige sager og sagsområder, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. Loven omfatter ikke følgende sager og sagsområder:

- 1) Statsforfatningen.
- 2) Statsborgerskab.
- 3) Højesteret.
- 4) Udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik.
- 5) Valuta- og pengepolitik.

§ 2. Sager og sagsområder, som er omfattet af loven, overgår til de færøske myndigheder på tidspunkter, der fastsættes af de færøske myndigheder, jf. dog stk. 2 og 3.

Stk. 2. Sager og sagsområder, der fremgår af den som bilag til loven tilføjede liste I, overgår til de færøske myndigheder på tidspunkter, der fastsættes af de færøske myndigheder efter forhandling med de danske myndigheder.

Stk. 3. I det omfang flere sager og sagsområder er anført under samme nummer på den i stk. 2 nævnte liste I, skal de pågældende sager og sagsområder overgå til de færøske myndigheder på samme tidspunkt.

§ 3. De færøske myndigheder har den lovgivende og udøvende magt inden for de sager og sagsområder, der overgår efter § 2.

Stk. 2. De færøske myndigheder overtager de udgifter og reale aktiver, der er direkte forbundet med en sag eller et sagsområde, som overgår.

§ 4. Domstole, der bliver oprettet af de færøske myndigheder, har den dømmende magt på Færøerne inden for samtlige sager og sagsområder.

§ 5. Bestemmelserne i § 5, § 6, § 10, stk. 2, 2. pkt., og § 13 i lov om Færøernes hjemmestyre finder tilsvarende anvendelse på sager og sagsområder, der er omfattet af denne lov.

Stk. 2. Bestemmelsen i § 2, 4. pkt., i lov om Færøernes hjemmestyre finder tilsvarende anvendelse på sager og sagsområder, der er omfattet af § 2, stk. 1, i denne lov.

§ 6. De færøske myndigheder kan efter aftale med de danske myndigheder overtage Vágar Lufthavn og ansvaret for driften heraf.

§ 7. Loven træder i kraft den 29. juli 2005.

§ 8. Sager, som på tidspunktet for et sagsområdes overgang til de færøske myndigheder er under behandling af en dansk myndighed, færdigbehandles af vedkommende færøske myndighed, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. Vedkommende danske myndighed kan i særlige tilfælde og efter aftale med vedkommende færøske myndighed bestemme, at visse nærmere bestemte sager skal færdigbehandles af de danske myndigheder.

Givet på Amalienborg, den 24. juni 2005

Under Vor Kongelige Hånd og Segl

MARGRETHE R.

/Anders Fogh Rasmussen

Bilag

Liste I

- 1) Advokatvirksomhed.
- 2) Folkekirken.
- 3) Formueretten.
- 4) Den industrielle ejendomsret.
- 5) Kriminalforsorgen.
- 6) Luftfart.
- 7) Pas.
- 8) Person-, familie- og arveretten.
- 9) Politiet og anklagemyndigheden samt de hertil knyttede dele af strafferetsplejen.
- 10) Retsplejen, herunder oprettelse af domstole.
- 11) Strafferetten.
- 12) Udlændingeområdet og grænsekontrollen.

Bilag 2.4

Fælles principerklæring mellem Danmarks Regering og Færøernes Landsstyre om Færøernes medvirken og inddragelse i udenrigs- og sikkerhedspolitikken.

Danmarks Regering og Færøernes Landsstyre er enige om, med forbehold af de danske myndigheders forfatningsmæssige ansvar og beføjelser vedrørende forhandling, indgåelse og opsigelse af folkeretlige aftaler, at lægge følgende politiske principper til grund for Færøernes medvirken og inddragelse i udenrigs- og sikkerhedspolitiske spørgsmål:

- I forvaltningen af udenrigs- og sikkerhedspolitiske spørgsmål af betydning for Færøerne er det naturligt, at Færøerne medinddrages og har medindflydelse.
- Der er tale om en ægte medinddragelse og medindflydelse med sigte på ligestilling i alle spørgsmål hvor Danmark og Færøerne i fællesskab er inddraget.
- Når sådanne spørgsmål af særlig interesse for Færøerne måtte kræve internationale forhandlinger, er det naturlige udgangspunkt, at Færøernes Landsstyre deltager i sådanne forhandlinger sammen med Danmarks Regering for at gøre færøske synspunkter og interesser gældende.
- Det er naturligt, at Færøernes Landsstyre, hvor dette er foreneligt med folkeretlig praksis, kan være medunderskriver sammen med Danmarks Regering, når sådanne internationale forhandlinger fører til indgåelse af folkeretligt bindende aftaler på rigets vegne.
- Danmarks Regering vil støtte, når det drejer sig om fuldt ud overtagne områder, Færøske anmodninger om at opnå associeret medlemskab i mellemfolkelige organisationer, hvor dette er foreneligt med organisationens grundlæggende regler og ikke rejser særlige statsretlige problemer.
- At denne fælleserklæring og de i bilagene til denne erklæring nedfældede retningslinier for samarbejdet, er foreneligt med Lov om Færøernes landsstyres indgåelse af folkeretlige aftaler.¹

Fámjin den 29. marts 2005

Udenrigsminister Per Stig Møller

Lagmand Jóannes Eidesgaard

---

¹ Det bemærkes, at Lovforslaget om Færøernes landsstyres indgåelse af folkeretlige aftaler endnu ikke er færdigforhandlet ved underskrivelsen af denne erklæring.

Bilag 1

I forbindelse med den fælles principerklæring mellem Danmarks Regering og Færøernes Landsstyre om Færøernes inddragelse i udenrigs- og sikkerhedspolitikken fastslås følgende retningslinier for samarbejdet herom:

- Når Udenrigsministeren afgiver redegørelser eller sender dokumenter til Folketingets Udenrigspolitiske Nævn om udenrigs- sikkerhedspolitiske spørgsmål af særlig betydning for Færøerne, gives disse samtidigt til Lagmanden, således at denne under fortrolighed kan orientere Lagtingets Udenlandsnævn herom.
- Når Udenrigsministeriet afgiver redegørelser vedrørende overholdelsen af menneskeretskonventioner til internationale organisationer eller deltager i eksaminationer herom, vil Færøerne i videst muligt omfang bidrage med besvarelse af de dele heraf, der henhører under Færøernes særanliggender og deltage i den danske delegation under møderne i det pågældende internationale forum.
- Med henblik på at sikre samarbejdet om varetagelsen af Færøernes og Kongeriget Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitiske interesser bedst muligt tilstræbes, at Udenrigsministeren og Lagmanden har regelmæssig kontakt, og at Udenrigsministeren mindst en gang årligt besøger Færøerne med henblik på orientering om udenrigs- og sikkerhedspolitiske emner, og drøftelse af varetagelsen af Færøernes udenrigsinteresser.

I tilknytning til principerklæringen og dette bilag udvides hermed kommissoriet for den i 1997 nedsatte Permanente Embedsmandsgruppe til drøftelse af alle sikkerheds- og udenrigspolitiske spørgsmål af betydning for Færøerne, og som man fra dansk eller færøsk side måtte ønske af bringe op. Kommissoriet vedlægges.

Bilag 2.5

**Administrativ samarbejdsaftale
mellem
Udenrigsministeriet og Lagmandens Kontor**

Med det formål at fremme og lette samarbejdet mellem Udenrigsministeriet og Lagmandens Kontor indgås følgende samarbejdsaftale om visse emner af administrativ og organisatorisk karakter:

- Etablering af et Nordatlantisk Sekretariat i Udenrigsministeriet
- Samarbejde på Kongeriget Danmarks udenrigsrepræsentationer
- Etablering af fælles uddannelses- og udvekslingspolitik
- Nedsættelse af et administrativt forum med henblik på afklaring af praktiske spørgsmål

1. Etablering af et Nordatlantisk Sekretariat

1. Der etableres i Udenrigsministeriet et Nordatlantisk Sekretariat bestående af Udenrigsministeriets rådgiver i Færøspørgsmål og Udenrigsministeriets rådgiver i Grønlandsspørgsmål. Sekretariatet vil fungere i et kontorfællesskab med Kontoret for Norden, Færøerne og Grønland.
2. Der ansættes i Udenrigsministeriet en rådgiver i Færøspørgsmål efter forhandling med Lagmandens Kontor. Vedkommendes titel vil være Udenrigsministeriets rådgiver i Færøspørgsmål.
3. Ud over at yde særlig sagkyndig bistand til Udenrigsministeriets behandling af sager vedrørende Færøerne yder Udenrigsministeriets rådgiver i Færøspørgsmål rådgivning til Lagmandens Kontor og øvrige relevante færøske myndigheder.
4. Udenrigsministeriets rådgiver i Færøspørgsmål inddrages hurtigst muligt forinden afgørelser træffes i sager der vedrører Færøerne.
5. Udenrigsministeriets rådgiver i Færøspørgsmål kan, efter eget skøn, forelægge sager direkte for Udenrigsministeriets ledelse.

2. Samarbejde på repræsentationerne

1. I henhold til Lov om Færøernes Hjemmestyre § 8, stk. 2, udstationeres medarbejdere på Kongeriget Danmarks udenrigsrepræsentationer til varetagelse af Færøer-

nes interesser, som fuldt ud angår overtagne sagsområder jf. Lov om Færøernes landsstyres indgåelse af folkeretlige aftaler.² Medarbejderne skal til enhver tid respektere de folkeretlige regler og normer for diplomatisk virksomhed, samt udenrigstjenestens administrative regler og instrukser. Hvis særlige forhold tilsiger det, kan konkrete bestemmelser i Udenrigstjenestens administrative regler og instrukser fraviges under forudsætning af Udenrigsministeriets forudgående accept.

2. De udstationerede medarbejdere er i disciplinære spørgsmål og i henseende til reglerne i Instruks for Udenrigstjenesten og lignende administrative regelsæt underlagt repræsentationschefen. I spørgsmål vedrørende fuldt ud overtagne sagsområder, jf. pkt. 2.1., virker de udstationerede medarbejdere efter instruks fra Lagmandens Kontor, jf. endvidere de i pkt. 2.5. andet afsnit nævnte bestemmelser vedr. EU-repræsentationen. De afgiver i eget navn til Lagmandens Kontor indberetninger og meddelelser om forhold inden for deres arbejdsområde, dog således, at repræsentationschefen holdes underrettet om deres virksomhed. Den stedlige repræsentationschef kan sikre, at Kongeriget Danmarks samlede interesser ikke tilsidesættes. Repræsentationschefen eller den, som bemyndiges dertil, orienterer løbende de udstationerede medarbejdere om repræsentationens behandling af spørgsmål af betydning vedrørende Færøerne.
3. De udstationerede medarbejdere har som udgangspunkt kontor på den pågældende repræsentation. På anmodning fra Lagmandens Kontor og med værtslandets og Udenrigsministeriets accept kan medarbejdere dog placeres på en anden adresse.³
4. Udenrigsministeriet stiller hjælpepersonale, lokaler, telefon, telefax, IT-udstyr og arkivsystem til rådighed for de udstationerede medarbejdere på linje med øvrige udsendte medarbejdere. Adgangen til Udenrigsministeriets centrale U2000-system vil som udgangspunkt være som mellem danske myndigheder generelt. De udstationerede medarbejdere vil i videst muligt omfang blive inddraget i repræsentationens rutiner og procedurer. Det i punkt 4 nævnte administrative forum kan træffe beslutning om at fravige disse bestemmelser.
5. Under forudsætning af det modtagende lands accept anmelder den pågældende repræsentation efter instruktion fra Udenrigsministeriet de udstationerede medarbejdere.

² Det bemærkes, at Lovforslaget om Færøernes landsstyres indgåelse af folkeretlige aftaler endnu ikke er færdigforhandlet ved underskrivelsen af denne erklæring.

³ Denne bestemmelse tilsigter at give Udenrigsministeriet mulighed for at imødekomme et færøsk ønske om udstationering af medarbejdere såfremt det af bl.a. pladsmæssige grunde ikke kan lade sig gøre på hensigtsmæssig måde i det eksisterende kancelli. En forudsætning herfor er imidlertid at der kan findes en økonomisk og praktisk forsvarlig løsning, samt at lokalerne ud fra sikkerhedsmæssige og andre hensyn er anvendelige som kancelli. Det forudsættes at lokalerne i enhver henseende fremtræder som en del af Kongeriget Danmarks repræsentation, også med hensyn til skiltning, flagning, m.m.

bejdere diplomatisk på et niveau svarende til deres charge med titel af ”Repræsentant for Færøernes Landsstyre”⁴. De udstationerede medarbejdere kan efter Lagmandens Kontors anmodning i muligt omfang sideanmeldes i andre lande og/eller organisationer.

For så vidt angår medarbejdere udstationeret af Lagmandens Kontor ved den bilaterale ambassade i Bruxelles, indebærer aftalen ikke nogen ændret tilknytning. Det forudsættes, at der fortsat er nær kontakt mellem pågældende og EU-repræsentationen med henblik på at sikre den fornødne koordination.

6. På repræsentationer med udsendte medarbejdere fra Lagmandens Kontor markeres dette på passende vis med skiltning, flagning m.m. De praktiske foranstaltninger i forbindelse hermed afklares i det under pkt. 4 nævnte administrative forum.
7. Medarbejdernes udsendelse vil normalt have en varighed af op til 3 år, men varigheden vil være bestemt under hensyntagen til opgavernes løsning.
8. Omkostningerne ved udstationeringen afholdes af Lagmandens Kontor i overensstemmelse med principperne i Udenrigsministeriets specialattachéordning. Medarbejdernes udstationering, herunder de økonomiske forhold, sker, med mindre andet aftales, i overensstemmelse med de vilkår, der er fastlagt i reglerne om specialattachéordningen.

3. Etablering af fælles uddannelses- og udvekslingsordning

1. Lagmandens Kontor og Udenrigsministeriet etablerer en fælles uddannelses- og udvekslingspolitik med henblik på at sikre de bedst mulige uddannelsesmuligheder og sikre en gensidig udveksling af medarbejdere mhp. ikrafttræden per 1. september 2005 eller snarest muligt derefter.
2. De nærmere retningslinier for den fælles uddannelses- og udvekslingspolitik drøftes i det under pkt. 4 nævnte administrative forum.

4. Administrativt forum

1. Med henblik på at drøfte spørgsmål af administrativ karakter, herunder de under punkt 2. og 3 nævnte spørgsmål, samt spørgsmål om fortolkning af denne aftale nedsættes et administrativt forum i form af et udvalg under ledelse af chefen for

---

⁴ Det er en forudsætning for optagelse på den diplomatiske liste, at medarbejderen er anmeldt med anerkendt titel, f.eks. ministerråd.

Udenrigsministeriets Fællessekretariat og Chefen for Lagmandens Kontors Administrationsafdeling.⁵

2. Udvalgets sekretariatsfunktion varetages af Udenrigsministeriets kontor for Norden, Færøerne og Grønland i samarbejde med Fællessekretariatet
3. Udenrigsministeriet og Lagmandens Kontor udpeger hver 3 medarbejdere til udvalget.
4. Udvalget mødes mindst én gang hvert år, skiftevis i København og Tórshavn.

5. Afsluttende bestemmelser

1. Aftalen kan opsiges af Udenrigsministeriet eller Lagmandens Kontor med 6 måneders varsel til den 1. i en måned.

Fámjin, den 29. marts 2005

Udenrigsminister Per Stig Møller

Lagmand Jóannes Eidesgaard

---

⁵ Spørgsmål om eventuel tildeling af diplomatpas til medarbejdere under Lagmandens Kontors udenrigsafdeling kan bringes op i det administrative forum.

Bilag 2.6

**Lov nr. 579 af 24. juni 2005
om
Færøernes landsstyres indgåelse af folkeretlige aftaler**

VI MARGRETHE DEN ANDEN, af Guds Nåde Danmarks Dronning, gør vitterligt:
Folketinget har vedtaget og Vi ved Vort samtykke stadfæstet følgende lov:

Denne lov bygger på en overenskomst mellem Færøernes landsstyre og den danske regering som ligeværdige parter.

§ 1. Færøernes landsstyre kan med fremmede stater og mellemfolkelige organisationer forhandle og indgå folkeretlige aftaler, herunder forvaltningsaftaler, som fuldt ud angår overtagne sagsområder.

Stk. 2. Stk. 1 finder ikke anvendelse ved forhandling og indgåelse af folkeretlige aftaler, som vedrører både Færøerne og Grønland. Efter beslutning af såvel Færøernes landsstyre som Grønlands landsstyre kan de to landsstyrelser dog handle i forening ved folkeretlige aftaler i overensstemmelse med bestemmelserne i denne lov.

Stk. 3. Folkeretlige aftaler, der er indgået efter stk. 1 og stk. 2, 2. pkt., kan opsiges efter de samme bestemmelser.

Stk. 4. Bestemmelserne i stk. 1-3 omfatter ikke folkeretlige aftaler, som berører forsvars- og sikkerhedspolitikken, samt folkeretlige aftaler, som skal gælde for Danmark, eller som forhandles inden for en mellemfolkelig organisation, hvoraf Kongeriget Danmark er medlem.

Stk. 5. Bestemmelserne i stk. 1-3 begrænser ikke de danske myndigheders forfatningsmæssige ansvar og beføjelser vedrørende forhandling, indgåelse og opsigelse af folkeretlige aftaler, herunder aftaler, der er omfattet af stk. 1-3.

§ 2. Folkeretlige aftaler i medfør af § 1, stk. 1, indgås på rigets vegne af Færøernes landsstyre under betegnelsen Kongeriget Danmark, for så vidt angår Færøerne. Folkeretlige aftaler i medfør af § 1, stk. 2, 2. pkt., indgås af Færøernes landsstyre og Grønlands landsstyre i forening under betegnelsen Kongeriget Danmark, for så vidt angår Færøerne og Grønland. Om nødvendigt kan andre lignende betegnelser fastlægges i medfør af stk. 2, 2. pkt.

Stk. 2. Nærværende lov forudsætter et nært samarbejde mellem den danske regering og Færøernes landsstyre med henblik på, at Kongeriget Danmarks samlede interesser ikke tilsidesættes, og at regeringen underrettes om påtænkte forhandlinger, inden disse påbegyndes, og om forløbet af forhandlingerne, inden folkeretlige aftaler indgås eller opsiges. Re-

geringen fastlægger efter forhandling med Færøernes landsstyre de nærmere rammer for samarbejdet.

§ 3. Ved ansættelse af repræsentanter for Færøernes landsstyre på Kongeriget Danmarks udenrigsrepræsentationer til varetagelse af Færøernes interesser, som fuldt ud angår overtagne sagsområder, finder § 8, stk. 2, i lov om Færøernes hjemmestyre tilsvarende anvendelse.

§ 4. Hvor internationale organisationer åbner adgang for, at andre enheder end stater og sammenslutninger af stater kan opnå medlemskab i eget navn, kan regeringen efter anmodning fra Færøernes landsstyre beslutte at indgive eller støtte en ansøgning herom for Færøerne, hvor dette er foreneligt med Færøernes forfatningsmæssige status.

§ 5. Loven træder i kraft den 29. juli 2005.

Givet på Amalienborg, den 24. juni 2005

Under Vor Kongelige Hånd og Segl

MARGRETHE R.

/Anders Fogh Rasmussen

Bilag 3.1 Ledigheden på Færøerne januar 2002-april 2009

	Registrerede le- dige	Registrerede fuldtidsledige	Ledige i pct. af arbejdsstyrken	Sæsonkorr. le- dighed i pct.
<i>2002</i>				
Januar	795	696	2,7	2,5
April	728	635	2,5	2,3
Juli.....	642	568	2,2	2,3
Oktober	606	534	2,0	2,2
<i>2003</i>				
Januar	765	672	2,6	2,4
April	719	645	2,4	2,3
Juli.....	700	616	2,3	2,4
Oktober	770	678	2,5	2,7
<i>2004</i>				
Januar	945	832	3,1	2,8
April	1.143	1.006	3,7	3,6
Juli.....	1.080	945	3,5	3,7
Oktober	1.158	985	3,6	3,8
<i>2005</i>				
Januar	1.364	1.174	4,3	4,0
April	1.276	1.102	4,0	3,8
Juli.....	1.147	1.000	3,6	3,9
Oktober	1.136	996	3,7	3,8
<i>2006</i>				
Januar	1.168	1.030	3,6	3,3
April	943	821	2,9	2,9
Juli.....	860	757	2,7	2,7
Oktober	697	606	2,2	2,3
<i>2007</i>				
Januar	666	588	2,1	1,9
April	524	457	1,6	1,6
Juli.....	459	400	1,4	1,5
Oktober	424	379	1,4	1,4
<i>2008</i>				
Januar	430	386	1,4	1,2
April	407	358	1,3	1,2
Juli.....	401	346	1,2	1,3
Oktober	417	364	1,3	1,4
<i>2009</i>				
Januar	801	663	2,3	2,1
April	1.096	964	3,4	3,3

Kilde: Hagstova Føroya.

Bilag 3.2 Gennemsnitshyrer i fiskeriflåden 2004-2008

	Fiske- dage	Fiske- parter	Ferie- godtg.	Dag- støtte	Mind- steløn	Års- hyre	Hyre pr. dag	Æn- dring
	----- 1.000 kr. -----			-----		-- Kr. --	-- Pct. --	
<i>Isfiskelineskibe</i>								
2004.....	231	249	33	19	3	304	1.312	-28,1
2005.....	233	249	32	16	3	300	1.290	-1,7
2006.....	229	287	36	11	1	335	1.454	13,5
2007.....	196	260	32	1	8	301	1.536	4,9
2008.....	218	198	28	30	10	266	1.220	-20,6
<i>Store isfisketrawlere</i>								
2004.....	267	379	46	7	1	433	1.625	-1,6
2005.....	251	397	49	11	2	459	1.824	12,2
2006.....	251	395	48	4	0	447	1.779	2,5
2007.....	243	390	47	1	4	442	1.819	2,2
2008.....	188	304	37	4	3	345	1.834	0,8
<i>Små isfisketrawlere</i>								
2004.....	263	294	39	24	2	359	1.365	-7,3
2005.....	271	380	47	11	1	439	1.619	18,6
2006.....	269	454	55	6	1	516	1.918	18,5
2007.....	258	374	46	0	6	426	1.651	-13,9
2008.....	219	317	39	8	1	365	1.664	0,8
<i>Industrifisketrawlere</i>								
2004.....	135	191	26	18	8	243	1.801	75,5
2005.....	192	198	29	28	16	271	1.410	-21,7
2006.....	157	396	51	13	18	478	3.045	116,0
2007.....	216	773	95	9	9	886	4.102	34,7
2008.....	152	361	44	4	4	414	2.722	-33,6
<i>Notskibe</i>								
2004.....	288	639	79	12	5	735	2.548	-14,2
2005.....	261	735	90	8	8	841	3.222	26,4
2006.....	240	927	112	5	5	1.049	4.371	35,7
2007.....	280	1.036	126	8	7	1.177	4.204	-3,8
2008.....	239	843	103	7	8	961	4.021	-4
<i>Rejetrawlere</i>								
2004.....	328	340	43	21	1	405	1.237	6,1
2005.....	212	229	29	12	0	270	1.271	2,7
2006.....	239	315	38	0	5	358	1.498	17,9
2007.....	304	536	65	0	3	604	1.987	32,6
2008.....	367	654	79	1	0	733	1.995	0,4

	Fiske- dage	Fiske- parter	Ferie- godtg.	Dag- støtte	Mind- steløn	Års- hyre	Hyre pr. dag	Æn- dring
	----- 1.000 kr. -----						-- Kr. --	-- Pct. -
<i>Hæktrawlere (saltfiske- og filetfangst)</i>								
2004.....	258	403	51	14	9	477	1.844	-0,3
2005.....	253	454	55	1	0	510	2.015	9,3
2006.....	337	790	95	0	5	890	2.641	31,1
2007.....	310	764	92	0	3	859	2.771	4,9
2008.....	246	563	68	1	0	632	2.574	7,7
<i>Garnfiskeriskibe (havtaske- og helleflynderfangst)</i>								
2004.....	268	307	40	27	3	377	1.409	-0,6
2005.....	309	398	51	24	8	481	1.554	10,3
2006.....	233	345	44	3	14	406	1.743	12,1
2007.....	228	355	44	2	9	409	1.794	3,0
2008.....	212	230	30	17	4	281	1.323	-26

Kilde: Fiskimannafælgiðs årsredegørelse.

Bilag 3.3. Færøernes pelagiske kvoter 2009

	Pct. ¹⁾	Tons
<i>Kyststatsaftale</i>		
Makrel ²⁾	5,47	27.868
Atlanto-skandisk sild ³⁾	5,16	84.779
Blåhvilling	26,125	141.870
<i>Autonom kvote⁴⁾</i>		
Rødfisk	8,65	3.980

1) Kvoteprocenterne er baseret på kyststatsaftalerne.

2) Island er ikke med i kystaftalen om makrel.

3) Desforuden tildeles Rusland og Grønland kvoter, som kommer udover fordelingsgrundlaget mellem kyststaterne.

4) I Irming Sea har Færøerne tildelt sig selv samme autonome kvote for rødfisk i 2009 som for forrige år

Kilde: Fiskimálaráðið

Bilag 4.1 Færøernes eksport af varer 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
	----- Mio. kr. -----				
Torsk	816	653	595	641	605
Kuller	320	332	319	323	171
Sej	270	449	574	495	494
Laks.....	685	440	374	493	817
Ørred	77	59	99	101	138
Blåhvilling.....	88	126	171	184	52
Sild	29	112	123	123	146
Makrel.....	105	106	69	204	175
Rejer.....	147	98	89	94	117
Andre fiskearter	939	991	1.229	1.164	825
<i>I alt fisk og skaldyr.....</i>	<i>3.476</i>	<i>3.366</i>	<i>3.642</i>	<i>3.822</i>	<i>3.540</i>
Andre varer (ekskl. skibe mv.)...	23	25	151	141	178
<i>I alt (ekskl. skibe mv.).....</i>	<i>3.500</i>	<i>3.391</i>	<i>3.793</i>	<i>3.963</i>	<i>3.718</i>
Skibe	189	195	76	93	605
<i>I alt.....</i>	<i>3.689</i>	<i>3.586</i>	<i>3.869</i>	<i>4.057</i>	<i>4.323</i>

Kilde: Hagstova Føroya.

Bilag 5.1 Statens drifts- og anlægsudgifter på Færøerne 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
	----- Mio. kr. -----				
<i>Tilskud i alt:</i>	720,9	717,0	710,6	711,0	714,4
Bloktilskud ¹⁾	615,5	615,5	615,5	615,5	615,5
Krigspensioner ²⁾	73,6	69,0	63,3	58,9	56,0
Lærerpensioner ³⁾	15,8	15,2	13,6	17,0	22,0
Andre pensioner	16,0	17,3	18,2	19,6	20,9
<i>Drift statslige institutioner</i>	224,9	241,0	238,6	254,1	280,8
Rigsombudet ⁴⁾	6,9	13,4	7,1	9,6	9,6
Landslægen ⁵⁾	1,2	1,4	1,4	1,5	1,7
Statens Luftfartsvæsen ⁶⁾	5,6	9,4	7,7	-1,7	0,0
Forsvaret ⁷⁾	123,5	125,2	127,8	153,4	173,3
Dommerembedet ⁸⁾	4,6	4,7	8,3	9,6	10,4
Politi- og Arrestvæsen ⁹⁾	60,1	64,0	63,6	67,0	74,3
Farvandsvæsen	5,7	4,9	4,4	3,1	5,0
DMI ¹⁰⁾	3,1	3,9	3,7	4,2	3,9
Bredskabsstyrelsen ¹¹⁾	-	-	-	-	2,2
Kirkevæsen ¹²⁾	14,1	14,0	14,4	6,9	-
GEUS	-	-	0,2	0,4	0,3
Statens Kunstfond	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1
<i>I alt</i>	945,2	958,0	949,0	965,1	949,0

- 1) Bloktilskuddet blev fra 2002 reduceret med 366,4 mio. kr. som følge af hjemmestyrets overtagelse af sagsområderne offentlig forsorg og skolevæsenet som særanliggende 1. januar 2002. Bloktilskuddet er fastsat til 615,5 mio. kr. til og med 2009.
- 2) Færøerne blev omfattet af ordningen den 1. juli 1992. Krigspensioner indbefatter hædersgaver og krigsskadeerstatninger. 410 personer modtog erstatning i 2008.
- 3) Fra 1. juli 1997 overgik de tjenestemandsansatte lærere til færøsk tjenestemandsoverenskomst. Overgang til pension efter 1. marts 1997 sker efter færøsk tjenestemandspensionslovgivning. Staten refunderer fortsat 80 pct. af udgifterne vedr. pensionsalder optjent før 1. januar 1988.
- 4) Der er i 2005 afholdt ekstraordinære udgifter til vedligeholdelse af bygninger og tjenesteskib. Stigningen i bevillingen i 2007 kan henføres til, at Rigsombudets opgaveportefølje blev udvidet som følge af den nye forældreansvarslov.
- 5) Landslægen har mulighed for i begrænset omfang efter ansøgning at afholde ekstraordinære udgifter via den centrale danske bevilling til embedslægevæsenet. Det er ikke muligt umiddelbart at opgøre, hvor store udgifter der er afholdt heraf.
- 6) Udgifterne vedrører driften af Lufthavnen i Vágur. Lufthavnen blev overtaget af hjemmestyret d. 1. maj 2007. I de første 4 måneder af 2007, hvor Statens Luftfartsvæsen administrerede lufthavnen, var der overskud på driften. I de angivne beløb indgår afholdte anlægsudgifter for 0,7 mio. kr. i 2007, 7,65 mio. kr. i 2006, 7,1 mio. kr. i 2005, 3,5 mio. kr. i 2004, 2,1 mio. kr. i 2003.
- 7) Omkostningsopgørelse over opgaver udført ved Færøerne, hvor hovedopgaverne i fredstid omfatter overvågning, suverænitetshævdelse, fiskeriinspektion samt eftersøgnings- og redningstjeneste. Hertil kommer ydelse af patient- og organtransport mv. samt planlægnings- og forbindelsesopgaver i relation til evt. NATO ledede aktiviteter i området. Opgørelsen over udgifter er fra 2007 overgået til omkostningsprincipper, der i takt med implementeringen af forsvarrets interne afregningsmodeller giver et mere og mere

retvisende billede af de faktiske omkostninger. En ny og væsentlig post er værdisafskrivning og drift af det stationerede inspektionsskib.

- 8) Opgørelsen indeholder udgifter ved embedet afholdt af centrale puljer, herunder til bygningsvedligeholdelse.
- 9) Opgørelsen er inkl. nettoudgifter til Kriminalforsorgen på Færøerne. Der er ikke afholdt anlægsudgifter i perioden 2002-2008.
- 10) Der er ikke afholdt anlægsudgifter i 2002-2004 samt i 2007-08. Der er afholdt anlægsudgifter for 0,3 mio. kr. i 2005 og 0,4 mio. kr. i 2006. Vejrtenesten er pr. 1. april 2009 overtaget af de færøske myndigheder.
- 11) Der er som en del af implementeringen af den politiske aftale om redningsberedskabet efter 2006 om gennemførelse af et projekt vedrørende styrkelse af det nukleare beredskab på Færøerne, afholdt en række driftsomkostninger og materielinvesteringer i 2008.
- 12) Der er medregnet beløb fra Fællesfonden til vedligeholdelse. Folkekirken blev overtaget af de færøske myndigheder til Olaj (29. juli) 2007, der optræder kun udgifter frem til denne dato i 2007.

Kilde: Oplysninger fra statsinstitutioner samt finanslove.

Bilag 8.1 Landskassens udgifter til socialvæsen 2005-2008

	2005	2006	2007	2008
	----- Mio. kr. -----			
<i>Familier og børn</i>	100,8	61,2	66,3	78,0
Børneforsorg ¹⁾	34,1	4,1	3,7	6,0
Børne- og ungeinstitutioner.....	17,2	17,7	19,4	21,3
Personlig støtte til børn.....	29,1	19,0	19,9	21,8
Sundhedspleje.....	9,1	9,3	10,5	11,2
Andet.....	11,1	11,0	12,6	17,7
 <i>Sygdom</i>	 52,3	 50,5	 56,4	 58,9
Dagpenge ved sygdom.....	52,3	50,5	56,4	58,9
 <i>Alderdom</i>	 652,7	 678,1	 705,9	 753,0
Folkepension.....	372,4	376,2	381,7	392,6
Plejhjem.....	126,2	150,6	165,8	186,8
Hjemmehjælp ²⁾	117,4	113,8	120,0	127,0
Andet.....	36,8	37,6	38,4	46,5
 <i>Funktionshæmmede</i>	 347,9	 372,0	 381,8	 424,2
Førtidspension.....	195,9	213,9	211,4	237,8
Særforsorg.....	96,0	100,2	108,7	117,5
Færing på institutioner i Danmark.....	18,8	19,8	20,1	20,0
Personlig assistance.....	13,6	14,9	15,8	21,8
Andet.....	23,5	23,2	25,7	27,1
 <i>Forsorg</i>	 114,3	 119,4	 130,7	 150,0
 <i>Administration</i>	 61,1	 63,4	 68,0	 73,5
 <i>Andre udgifter</i>	 8,7	 10,2	 8,2	 5,6
I alt	1.337,7	1.354,9	1.417,3	1.543,2

1) Fra 1. januar 2006 administreres og finansieres børneforsorgen af kommunerne

2) Inkl. ældrepleje på Sandø, hvor plejhjem og hjemmepleje er integreret.

Anm.: Forskel i sum og de underliggende poster skyldes afrunding.

Kilde: Almanamálaráðið.

Bilag 9.1 Sygehusenes kapacitet og belægning 2002-2007

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
<i>Antal sengepladser: .....</i>	290	290	280	258	245	243
Landssygehuset.....	228	228	218	196	183	181
Klaksvík sygehus.....	36	36	36	36	36	36
Suðuroy sygehus.....	26	26	26	26	26	26
<i>Antal indlæggelser: .....</i>	13.114	13.468	14.143	12.892	13.158	13.992
Landssygehuset.....	10.632	11.047	11.553	10.341	10.565	11.218
Klaksvík sygehus.....	1.527	1.523	1.603	1.572	1.584	1.822
Suðuroy sygehus.....	955	898	987	979	1.009	952
<i>Antal sengedage: .....</i>	80.338	79.680	78.997	80.607	74.594	74.567
Landssygehuset.....	63.084	63.031	62.942	63.900	59.930	60.521
Klaksvík sygehus.....	9.457	9.342	8.955	9.227	8.367	8.115
Suðuroy sygehus.....	7.797	7.307	7.100	7.480	6.297	5.931
<i>Gennemsnitlig antal sengedage pr. patient: .....</i>	6,4	6,0	5,6	6,3	5,7	5,3
Landssygehuset.....	6,2	5,7	5,4	6,2	5,7	5,4
Klaksvík sygehus.....	6,2	6,1	5,6	5,9	5,3	4,5
Suðuroy sygehus.....	8,2	8,1	7,2	7,6	6,2	6,2
<i>Gennemsnitlig belæ- ningsprocent: .....</i>	76,0	76,5	77,4	86,1	81,8	85,8
Landssygehuset.....	75,8	75,7	79,1	89,3	85,6	92,1
Klaksvík sygehus.....	72,0	81,1	68,2	70,2	67,4	65,4
Suðuroy sygehus.....	82,2	77,0	74,0	78,8	71,9	67,7

Kilde: Almanna- og heilsumálaráðið.

Bilag 9.2 Sygehusenes udgifter og indtægter i mio. kr. 2002-2007

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
<i>Sygehusenes udgifter:</i>	400,9	409,4	438,5	452,5	472,5	508,7
Landsygehuset.....	292,4	296,0	319,0	331,1	346,6	376,9
Klaksvík sygehus.....	62,6	64,8	68,7	67,7	70,8	74,5
Suðuroy sygehus.....	45,9	48,6	50,8	53,7	54,9	57,3
<i>Sygehusenes indtægter:</i>	400,9	409,4	438,5	452,5	472,5	508,7
Landskassen.....	343,1	346,1	373,1	386,3	405,5	439,9
Almannastovan og kom- muner.....	34,1	36,6	36,2	36,3	36,0	35,4
Andre ¹⁾	23,7	26,7	29,1	29,9	31,0	33,3

1) Primært salg af varer og tjenesteydelser.

Kilde: Almanna- og heilsumálaráðið.

Bilag 9.3 Sygehusenes nettoudgifter i kr. pr. sygedag 2002-2007

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
<i>Gennemsnit for sygehus- væsenet:</i>	4.118	4.344	4.723	4.792	5.436	5.899
Landsygehuset.....	3.983	4.193	4.570	4.663	5.226	5.655
Klaksvík sygehus.....	4.945	4.996	5.457	5.381	6.174	6.779
Suðuroy sygehus.....	4.257	4.815	5.156	5.170	6.345	7.163

Kilde: Almanna- og heilsumálaráðið.

Bilag 9.4 Sygehusenes personale 2007

	Landssyge- huset	Klaksvík sygehus	Suðuroy sygehus
Læger	52,0	4,5	4,0
Sygeplejersker	231,5	39,7	22,0
Personale med anden pleje- uddannelse	65,8	9,5	4,0
Personale med anden sund- hedsfaglig udd.	70,6	11,5	12,0
Administrativt personale	45,9	8,5	6,3
Portører og driftspersonale ...	60,2	7,2	9,0
Køkken-, vaskeri-, og ren- gøringspersonale.....	94,5	15,6	12,5
Andet personale.....	41,8	2,1	1,0
I alt	662,3	98,6	70,8

Kilde: Almanna- og heilsumálaráðið.

Bilag 11.1 Oversigt over anmeldte overtrædelser af straffeloven 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
	----- Antal -----				
Forbrydelser mod off. myndigheder mv. (kap. 14 og 15).....	13	12	19	14	12
Forbrydelser i offentlig tjeneste/hverv (kap. 16 og 17).....	16	23	17	5	9
Forbrydelser vedr. penge (kap. 18)	1	0	2	4	1
Forbrydelser vedr. bevismateriale bl.a. dokumentfalsk (kap. 19).....	1	13	2	2	5
Almenfarlige forbrydelser bl.a. brandstiftelse (kap. 20).....	9	8	7	15	11
Forbrydelser i familieforhold (kap. 23).....	0	0	0	1	1
Forbrydelser mod kønssædeligheden bl.a. voldtægt (kap. 24).....	15	24	24	27	15
Forbrydelser mod liv og legeme bl.a. manddrab og vold (kap. 25).....	86	71	116	93	79
Forbrydelser mod den personlige frihed (kap. 26).....	1	3	0	0	1
Freds- og æreskrænkelser (kap. 27) ..	63	42	39	28	36
Indbrudstyveri (§ 276).....	108	101	90	94	56
Tyverier i øvrigt (§ 276).....	334	298	327	332	250
Andre berigelsesforbrydelser bl.a. bedrageri (kap. 28 i øvrigt).....	9	20	11	13	14
Hærværk (§ 291).....	349	275	360	390	322
Brugstyveri (§ 293).....	71	78	65	71	54
Andre formuekrænkelser bl.a. hotelbedrageri (kap. 29 i øvrigt).....	4	3	2	1	0
I alt.....	1.080	971	1.081	1.097	866

Kilde: Landfogeden på Færøerne

Bilag 11.2 Oversigt over andre anmeldelser til kriminalpolitiet samt politiets virksomhed i øvrigt 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
	----- Antal -----				
Overtrædelse af arbejderbeskyttelsesloven.....	7	10	8	15	13
Overtrædelse af brandloven	31	41	6	3	4
Overtrædelse af dyreværnsloven.....	3	4	3	1	4
Overtrædelse af lov om euforiserende stoffer.....	74	85	68	42	55
Overtrædelse af told-, skatte- og spirituslovgivning.....	8	11	11	5	6
Overtrædelse af våbenloven.....	7	6	7	7	7
Overtrædelser af udlændingeloven	54	61	34	7	9
Færdselsuheld	1.089	1.017	1.056	914	848
-heraf med personskade	74	56	77	50	67
Sigtelser for overtrædelse af færdselslovens § 15 (medicin mv.) og § 16 (spiritus-/promillekørsel).....	168	160	180	195	164
Øvrige overtrædelser af færdselsloven (sigtede personer).....	2.854	3.686	1.579	2.540	1.497
Ansøgninger om opholdstilladelse.....	654	436	554	631	612
Trawlersager (overtrædelser af fiskerilovgivningen)	4	7	...	...	...
Udrykninger i alt	4.917	4.421	4.481	4.376	4.230
Indsatte til afsoning, herunder varetægtsfængsling	147	105	...	...	...
Afsoningsdage.....	3.965	3.394	...	...	...
Detentionsanbragte, spirituspåvirkede	241	158	145	168	151
Fogedsager	2.061	1.933	1.767	1.098	1.567
Fredningssager	82	66	96	96	74
Faderskabsanerkendelser til politiprotokollen	347	312	337	156	379
Borgerlige vielser.....	39	39	35	24	21

Kilde: Landfogeden på Færøerne

Bilag 11.3 Behandlingsmåden for straffesager og andre lovovertrædelser 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
	----- Antal -----				
Statsadvokatsager.....	207	327	261	236	279
<i>Politisager:</i>					
Afgjort udenretlig.....	191	182	161	212	149
Afgjort indenretlig	270	403	322	316	168
Ankesager	25	19	20	35	15
Idømte/vedtagne bøder.....	3.254	4.621	3.020	2.899	2.115
	----- 1.000 kr. -----				
Idømte/vedtagne bøder.....	3.410	3.543	2.489	3.944	5.739

Kilde: Landfogeden på Færøerne